Roberto Arlt

Cei șapte nebuni

ROMANUL
SECOLULUI
XX

UNIVERS

Roberto Arlt

Cei șapte nebuni

Traducere din limba spaniolă de
Lavinia Similaru

UNIVERS
2014

ROMANUL SECOLULUI

Această carte a fost publicată în cadrul programului
„SUR“, un program de subvenționare a traducerilor
organizat de Ministerul Relațiilor Externe,
Comerțului Internațional și Cultelor
al Republicii Argentina

Obra editada en el marco del Programa
„Sur“ de Apoyo a las Traducciones
del Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto
de la República Argentina

ROBERTO ARLT
LOS SIETE LOCOS

www.editurаunivers.ro

Redactor: Irinel Antoniu
Corectură: Lorina Chițan
Tehnoredactor: Constantin Niță
Copertă: credit foto Ingimage

ISBN ePUB: 978-606-8631-59-2
ISBN Print: 978-606-8631-31-8

CAPITOLUL ÎNTÂI

SURPRIZA

Deschizând ușa de la direcțiune, decorată cu sticlă japoneză, Erdosain a vrut să se tragă îndărăt; a înțeles că e pierdut, dar era târziu.

Îl așteptau directorul, un bărbat de statură mică, vânjos, cu cap de porc mistreț, păr grizonant, tuns în stil „Humberto I“, și o privire implacabilă filtrându-i-se prin pupilele cenușii ca de pește, Gualdi, contabilul, mic, slab, mieros, cu ochi scrutători, și directorul adjunct, fiul bărbatului cu cap de porc mistreț, un tânăr chipeș de treizeci de ani, cu părul complet alb, cinic în înfățișare, cu vocea aspră și privirea dură, ca a progenitorului său. Aceste trei personaje, directorul aplecat asupra unor formulare, directorul adjunct rezemat de un fotoliu, cu piciorul legănându-i-se pe un braț al acestuia, și domnul Gualdi zăbovind respectuos în picioare lângă birou, n-au răspuns la salutul lui Erdosain. Doar directorul adjunct s-a limitat să ridice capul:

— Am primit un denunț conform căruia sunteți un escroc, ne-ați furat șase sute de *pesos*.

— Și șapte *centavos*, a adăugat domnul Gualdi, în vreme ce dădea cu sugativa pe semnătura tocmai schițată de director pe un formular. Atunci, acesta, ca făcând un imens efort al gâtului de taur, și-a înălțat fruntea. Cu degetele încurcate printre butonierele vestei, directorul proiecta o privire sagace, prin pleoapele întredeschise, examinând fără ranchiună chipul palid

al lui Erdosain, care rămăsese impasibil.

— De ce vă îmbrăcați atât de prost? l-a interogat.

— Ca încasator câștig o nimica toată.

— Și banii pe care ni i-ați furat?

— Eu n-am furat nimic. Sunt minciuni.

— Atunci, sunteți în stare să dați socoteală, dumneavoastră?

— Dacă doriți, chiar astăzi, la amiază.

Răspunsul l-a salvat efemer. Cei trei bărbați s-au consultat din priviri și, în cele din urmă, directorul adjunct, ridicând din umeri, a spus, cu încuviințarea tatălui:

— Nu… aveți timp până mâine la trei. Să aduceți formularele și chitanțele… Puteți pleca.

L-a surprins atât de mult hotărârea aceasta, încât a încremenit acolo, întristat, în picioare, uitându-se la cei trei. Da, la cei trei. La domnul Gualdi, care îl umilise atâta, cu toate că era socialist; la directorul adjunct, care își oprise ochii cu insolență asupra cravatei sale destrămate; la director, al cărui cap țeapăn de porc mistreț tuns zero se întorcea spre el, filtrând o privire cinică și obscenă prin linia cenușie a pleoapelor întredeschise.

Totuși, Erdosain nu se clintea de acolo… Voia să le spună ceva, nu știa cum, dar ceva care să-i facă pe ei să înțeleagă pe de-a-ntregul enorma nenorocire ce se abătuse asupra vieții lui; și zăbovea astfel, în picioare, trist, cu cubul negru al seifului în fața ochilor, simțind că, pe măsură ce se scurg minutele, spatele i se arcuiește și mai mult, în timp ce răsucea nervos borul pălăriei negre, iar privirea îi devenea și mai absorbită și mai tristă. Apoi, brusc, a întrebat.

— Atunci, pot să plec?

— Da…

— Nu… Predați-i chitanțele lui Suárez și mâine la trei să fiți aici, negreșit, cu totul.

— Da… totul… și, întorcându-se, a ieșit fără să salute.

Pe strada Chile a coborât până la Aleea Columb. Se simțea încolțit de forțe invizibile. Soarele dezvăluia măruntaiele dezgustătoare ale străzii în pantă. Gânduri felurite fierbeau în el, atât de diferite, încât încercarea de a le clasifica i-ar fi umplut multe ore.

Mai târziu și-a adus aminte că nici o clipă nu-i trecuse prin cap să se întrebe cine ar fi putut să-l denunțe.

STĂRI DE CONȘTIINȚĂ

Știa că e un hoț. Dar categoria în care se includea nu-l interesa. Poate cuvântul hoț nu era în armonie cu starea sa de spirit. Exista alt sentiment, și acesta era tăcerea circulară ce intra ca un cilindru de oțel în masa craniului său, încât îl făcea surd la orice n-ar fi avut legătură cu nenorocirea lui.

Cercul acesta de tăcere și de tenebre îi întrerupea continuitatea ideilor, încât Erdosain nu putea să-și asocieze, din cauza declinului rațiunii sale, căminul numit casă cu o instituție desemnată cu numele de închisoare.

Gândea telegrafic, suprimând prepoziții, ceea ce este enervant. A cunoscut ore moarte, în care ar fi putut comite un delict de orice tip, fără a avea din pricina aceasta nici cea mai vagă noțiune a proprie-i responsabilități. Logic, un judecător n-ar fi înțeles un astfel de fenomen. Dar el era gol, era o coajă de om pusă în mișcare de automatismul obișnuinței.

Dacă a continuat să lucreze la Compania Zahărului n-a fost ca să mai fure alte sume de bani, ci pentru că aștepta un eveniment extraordinar – de-a dreptul extraordinar – care să dea o întorsătură neașteptată vieții sale și să-l salveze de catastrofa pe care o vedea apropiindu-i-se de ușă.

Atmosfera aceasta de vis și de zbucium care-l făcea să circule de-a lungul zilelor ca un somnambul o numea Erdosain

„zona angoasei“.

Erdosain își imagina că zona menționată exista deasupra nivelului orașelor, la doi metri înălțime, și și-o reprezenta grafic sub forma regiunilor de saline sau deșerturi care pe hărți sunt dezvăluite de ovale de puncte, dese ca icrele de hering.

Zona aceasta de angoasă era consecința suferinței oamenilor. Și ca un nor de gaz otrăvit se muta anevoie dintr-un punct în altul, penetrând ziduri și trecând prin clădiri, fără a-și pierde forma plană și orizontală; angoasă bidimensională care, ghilotinând gâtlejul, lăsa în urmă un gust de suspin.

Aceasta era explicația pe care și-o dădea Erdosain când simțea primele grețuri ale suferinței.

— Ce fac cu viața mea? își zicea atunci, vrând poate să lămurească prin această întrebare originile neliniștii care-l făcea să năzuiască o existență în care ziua de mâine să nu fie continuarea celei de astăzi cu măsura ei de timp, ci ceva diferit și mereu neașteptat, ca în desfășurarea filmelor americane, unde cerșetorul de ieri este șeful unei societăți secrete de astăzi, iar dactilografa aventurieră, o multimilionară călătorind incognito.

Pomenita necesitate de minuni, care nu avea satisfacții posibile – întrucât el era un inventator ratat și un delincvent în pragul închisorii –, îi lăsa în frământările imediat următoare o aciditate îndârjită și dinții sensibili ca după ce mânca lămâie.

În aceste circumstanțe înșira aiureli. A ajuns să-și imagineze că bogații, plictisiți să tot asculte lamentările mizerabililor, au construit cuști îngrozitoare și imense, în care târau herghelii de cai. Călăi aleși pentru vigoare îi vânau pe amărâți cu arcanul de prins câini, izbutind chiar să vadă o anumită scenă: o mamă, înaltă și nepieptănată, alerga după cușca din care, de după gratii, o chema fiul chior, până când un „hingher“, sătul s-o tot audă țipând, a început s-o lovească în cap cu mânerul

arcanului, până a lăsat-o leșinată.

Odată destrămat coșmarul, Erdosain își zicea îngrozit de el însuși:

— Dar ce fel de suflet, ce fel de suflet am eu?

Și, întrucât imaginația îi păstra impulsul motor imprimat de coșmar, continua:

— Pesemne că eu m-am născut ca să fiu lacheu, unul dintre lacheii aceia parfumați și josnici cărora le cer prostituatele bogate să le încheie sutienul, în timp ce amantul fumează o țigară întins pe canapea.

Gândurile îi ricoșau din nou într-o bucătărie situată în beciurile unei locuințe foarte luxoase. În jurul mesei forfoteau două servitoare, pe lângă șofer și un arab vânzător de jartiere și parfumuri. În aceste circumstanțe el ar purta o haină neagră care n-ar ajunge să-i acopere posteriorul și cravată albă. L-ar fi chemat numaidecât „domnul“, un bărbat care era dublul său fizic, dar care nu-și rădea mustața și purta ochelari. El nu știa ce dorește de la el patronul, dar n-avea să uite niciodată privirea ciudată pe care i-a aruncat-o când au ieșit din odaie. Și se întorcea la bucătărie ca să vorbească despre mârșăvii cu șoferul care, spre bucuria servitoarelor și în tăcerea arabului pederast, povestea cum o pervertise pe fata unei mari doamne, o copilă de doar câțiva anișori.

Și își repeta:

— Da, eu sunt un lacheu. Am sufletul unui adevărat lacheu.

Strângea din dinți de satisfacție insultându-se și înjosindu-se în felul acesta în fața lui însuși.

Alteori se vedea ieșind din alcovul unei fete bătrâne și cucernice, cărând cu fervoare un țucal greu, însă în momentul acela dădea de el un preot, obișnuit al casei, care, zâmbind, fără a se schimba la față, îi spunea:

— Cum stăm cu îndatoririle religioase, Ernesto?

Iar el, Ernesto, Ambrosio sau José, ar duce în mod groaznic o viață de servitor obscen și ipocrit.

Un val de nebunie îl înfiora când se gândea la asta.

Știa, vai, ce bine știa, că își jignea, își mânjea gratuit sufletul. Și spaima pe care o simte omul în coșmarul în care cade în genunea unde n-are să moară, o simțea el în vreme ce se împroșca dinadins cu noroi.

Căci uneori se căznea să se umilească, aidoma sfinților care sărutau rănile spurcaților; nu din compasiune, ci ca să fie și mai nevrednici de mila lui Dumnezeu, care ar fi fost scârbit să-i vadă căutând cerul cu încercări atât de dezgustătoare.

Dar, când imaginile acestea dispăreau din el și nu-i rămânea în conștiință decât „dorința de a cunoaște sensul vieții“, își spunea:

— Nu, eu nu sunt un lacheu… chiar nu sunt…

Și ar fi vrut să-i ceară soției sale să se milostivească de el, să-i fie milă de gândurile lui atât de oribile și de triviale. Dar își amintea că din cauza ei se văzuse obligat de atâtea ori să se sacrifice și îl năpădea o ranchiună surdă și în împrejurările acelea ar fi vrut s-o omoare.

Știa bine că într-o zi ea are să se dăruiască altuia și acela era încă un element ce se adăuga celorlalți factori care îi compuneau angoasa.

Prin urmare, când a delapidat primii douăzeci de *pesos*, a fost uimit de ușurința cu care se putea face „asta“, poate pentru că, înainte de a fura, credea că trebuie să înfrângă o serie de scrupule pe care în actualele condiții de viață nu le putea nutri. Își spunea apoi:

— Totul e să ai voință și s-o faci, nimic mai mult.

Și „asta“ ușura viața, cu „asta“ avea bani care-i dădeau senzații stranii, întrucât nu-i era deloc greu să-i obțină. Uimitor pentru Erdosain nu era furtul, ci faptul că pe chipul lui nu se

deslușea că e un hoț. S-a văzut silit să fure pentru că în fiecare lună câștiga o sumă insuficientă. Optzeci, o sută, o sută douăzeci de *pesos*, căci totalul acesta depindea de sumele încasate, dat fiind că salariul îi era alcătuit din comisioane pentru fiecare o sută de *pesos* încasați.

Astfel, au fost zile când ducea între patru și cinci mii de *pesos*, în vreme ce el, prost hrănit, trebuia să suporte miasma unui portmoneu de piele falsă, înăuntrul căruia se îngrămădea fericirea sub formă de bancnote, cecuri, mandate poștale și ordine de plată.

Soția îi reproșa privațiunile pe care trebuia să le îndure zilnic; el îi asculta în tăcere învinuirile și apoi, în singurătate, își spunea:

— Ce pot eu să fac?

Când i-a venit ideea, când o idee măruntă l-a convins că poate să-și escrocheze patronii, a simțit bucuria unui inventator. Să fure? Cum de nu-i trecuse prin cap mai devreme?

Și Erdosain s-a mirat de propria-i neputință, ajungând chiar să se mustre pentru lipsa de inițiativă, căci în perioada aceea (cu trei luni înainte de evenimentele relatate) avea necesități de tot felul, cu toate că zilnic îi treceau prin mână mari sume de bani.

Iar lipsa de administrație din Compania Zahărului i-a facilitat manevrele frauduloase.

TEROAREA PE STRADĂ

Viața îi era stranie, fără putință de tăgadă, căci uneori o speranță pripită îl lansa pe stradă.

Atunci lua un tren și cobora în stația Palermo sau în Belgrano. Străbătea gânditor bulevardele tăcute, spunându-și:

— Are să mă vadă o fată, o copilă înaltă, palidă și concentrată, care din capriciu își conduce Rolls-Royce-ul. Are să

treacă întristată. Deodată mă privește și înțelege că eu am să-i fiu singura iubire a întregii vieți, iar privirea aceea, o ofensă pentru toți nefericiții, are să se oprească asupra mea, cu ochii împăienjeniți de lacrimi.

Visul îi desfășura această nebunie, în vreme ce aluneca domol la umbra fațadelor înalte și a platanilor verzi, care îi descompuneau umbra în triunghiuri pe dalele albe.

Va fi milionară, dar eu am să-i spun: „Domnișoară, nu pot să vă ating. Chiar dacă ați dori să vă dăruiți mie, nu v-aș lua“. Ea are să mă privească surprinsă; atunci eu am să-i spun: „Și totul este zadarnic, știți? Este zadarnic, pentru că sunt căsătorit“. Dar ea are să-i ofere o avere Elsei ca să divorțeze de mine, apoi ne vom căsători și vom pleca în Brazilia pe iahtul ei.

Și simplitatea acestui vis se îmbogățea cu numele Braziliei care, aspru și cald, îi proiecta în față o coastă roz și albă, tăind cu muchii și perpendiculare marea înduioșător de albastră. Acum fata își pierduse distincția tragică și era – sub mătasea albă a rochiei simple ca de elevă – o ființă surâzătoare, timidă și în același timp îndrăzneață.

Și Erdosain gândea:

— Nu vom avea nicicând contact sexual. Ca să ne facem iubirea și mai durabilă, ne vom înfrâna dorințele, nici n-am să vă sărut pe gură, ci pe mână.

Și își imagina fericirea ce avea să-i purifice viața, dacă un lucru atât de imposibil s-ar întâmpla, dar era mai ușor să oprești pământul din mersul lui decât să realizezi o asemenea absurditate. Atunci își spunea întristat de o furie vagă:

— Bine, voi fi „pește“.

Și deodată o oroare mai îngrozitoare decât celelalte orori îi sfâșia conștiința. El avea senzația că toate ciobiturile sufletului îi sângerau ca sub un sfredel și, cu judecata paralizată, buimăcit de angoasă, se ducea în voia sorții nebune în căutarea

bordelurilor. Atunci a cunoscut teroarea fraudulosului, teroarea luminoasă care este ca explozia unei zile însorite în convexitatea unui zăcământ de salpetru.

S-a lăsat târât de impulsurile care chircesc omul ce se simte pentru prima oară în pragul închisorii, impulsuri oarbe care-l fac pe un amărât să-și joace viața pe o carte sau pe o femeie. Poate căutând în carte sau în muiere o consolare brutală și tristă, poate căutând în tot ce este mai josnic și mai năruit o oarecare certitudine de puritate ce-l va salva definitiv.

Și în călduroasele ore ale siestei, sub soarele galben, a mers pe trotuarele de mozaic fierbinte în căutarea bordelurilor celor mai mizerabile.

Le alegea de preferință pe cele în ale căror holuri vedea coji de portocală și dâre de cenușă, iar ferestrele erau căptușite cu flanelă roșie sau verde și erau protejate de plase de sârmă.

Intra cu moartea în suflet. În curtea interioară, sub pătratul cerului albastru, era de obicei o singură bancă vopsită în ocru și pe ea se lăsa să cadă extenuat, suportând privirea glacială a patroanei, în vreme ce aștepta să iasă mesalina, o femeie groaznic de slabă sau de grasă.

Și târfa îi striga din ușa întredeschisă a dormitorului, în care se auzea un bărbat îmbrăcându-se:

— Mergem, dragă?

Și Erdosain intra în celălalt dormitor, cu urechile țiuindu-i și cu o ceață învârtindu-i-se în pupile.

Apoi se întindea în patul lăcuit de culoarea ficatului, pe păturile murdare din cauza ghetelor, care protejau cuvertura.

Îl podidea deodată plânsul, voia s-o întrebe pe dolofana aceea oribilă ce este dragostea, dragostea angelică pe care corurile celeste o cântau la picioarele tronului lui Dumnezeu viu, dar angoasa îi astupa laringele, iar de repulsie stomacul i se închidea ca un pumn.

Și între timp prostituata îngăduia mâna mișcătoare pe hainele ei. Erdosain își zicea:

— Ce am făcut din viața mea?

O rază de soare spinteca pieziș geamul oberlihtului acoperit de pânze de păianjen și târfa, cu obrazul odihnindu-i-se pe pernă și cu un picior sprijinit pe al lui, își mișca domol mâna, în vreme ce el își spunea, întristat:

— Ce am făcut din viața mea?

Remușcarea îi umplea deodată sufletul de amărăciune, își aducea aminte de soția lui, care din lipsă de bani trebuia să-și spele rufele, deși era bolnavă, și atunci, scârbit de el însuși, sărea din pat, îi dădea banii prostituatei și, fără a o fi folosit, fugea spre alt infern să cheltuiască banii care nu-i aparțineau, să se afunde și mai mult în nebunia-i care urla neîncetat.

UN OM STRANIU

La zece dimineața, Erdosain a ajuns în stația Perú și pe bulevardul Avenida de Mayo. Știa că problema lui nu are altă soluție decât închisoarea, pentru că Barsut n-avea să-i dea banii, nu încăpea îndoială. Deodată l-a cuprins uimirea.

La masa unei cafenele era farmacistul Ergueta.

Cu pălăria înfundată până la urechi și cu mâinile unite prin degete mari pe pântecele gros, clătina din cap cu o expresie acră, buhăită pe chipul galben.

Ochii sticloși și ieșiți în afară, nasul gros și coroiat, obrajii fleșcăiți și buza inferioară aproape atârnându-i îi confereau înfățișarea unui cretin.

Își băgase corpul masiv într-un costum de culoarea scorțișoarei și, din când în când, aplecându-și capul, își sprijinea dinții pe mânerul de fildeș al bastonului.

Din pricina lehamitei și a expresiei mârșave pe care i-o dădea plictisul, părea un traficant de carne vie. În mod

neașteptat, ochii i s-au întâlnit cu ai lui Erdosain, care-i venea în întâmpinare, iar chipul farmacistului a fost iluminat de un zâmbet pueril. Încă zâmbea când i-a strâns mâna lui Erdosain, care s-a gândit:

— Câte l-au iubit pentru zâmbetul ăsta!

Involuntar, prima întrebare a lui Erdosain a fost:

— Și te-ai însurat cu Hipólita?…

— Da, dar nu-ți închipui ce tărăboi a ieșit…

— Ce… au aflat că era „cu condicuță“?

— Nu… asta a spus-o ea după aceea. Tu știi că Hipólita, înainte de „a face trotuarul“, a lucrat ca servitoare?…

— Și?..

— Curând după ce ne-am căsătorit ne-am dus, mama, eu, Hipólita și surioara mea, la o familie. Îți dai seama ce memorie au oamenii ăia? După zece ani au recunoscut-o pe Hipólita, care le fusese servitoare. N-am cuvinte! Eu și cu ea am venit pe un drum, iar mama și Juana pe altul. Toată povestea pe care am inventat-o ca să-mi justific căsătoria s-a năruit.

— Și de ce a mărturisit că a fost prostituată?

— O clipă de furie. Dar n-avea dreptate? Nu se mântuise? Nu mă suporta pe mine, pe mine, care le-am scos peri albi lor?

— Și cum îți merge?

— Foarte bine… Farmacia scoate șaptezeci de *pesos* pe zi. În Pico nu-i altul care să știe Biblia ca mine. L-am provocat pe popă la o polemică și n-a vrut să ridice mănușa.

Erdosain și-a privit deodată ciudatul prieten, plin de speranță. Apoi l-a întrebat:

— Mai joci?

— Da, iar Iisus, văzându-mi naivitatea, mi-a dezvăluit secretul ruletei.

— Ce-i aia?

— Tu nu știi… marele secret… o lege a sincronismului

static... Eu am fost de două ori la Montevideo și am câștigat mulți bani, dar în seara asta ieșim cu Hipólita ca să dăm lovitura.

Și a lansat numaidecât încâlcita explicație:

— Uite, joci ipotetic o sumă la primele trei bile, una pe fiecare duzină. Dacă nu ies trei duzini diferite, se produce inevitabil dezechilibrul. Atunci marchezi cu un punct duzina care a ieșit. Pentru cele trei bile care urmează are să rămână la fel duzina pe care ai marcat-o. Firește că zero nu se pune la socoteală și că joci pe duzini în serii de trei bile. Atunci mărești o unitate în duzina care n-are nici o cruce, micșorezi cu una, vreau să zic, cu două unități duzina care are trei cruci, și baza asta e de-ajuns ca să deduci unitatea mai mică decât cele mari și se joacă diferența la duzină sau la duzinile ce ies.

Erdosain nu înțelesese. Își stăpânea cheful de a râde pe măsură ce speranța îi creștea, întrucât nu încăpea îndoială că Ergueta era nebun. De aceea a replicat:

— Iisus știe să dezvăluie secretele astea celor ce au sufletul plin de sfințenie.

— Și tâmpiților, a argumentat Ergueta țintuindu-l cu o privire batjocoritoare și făcându-i cu ochiul stâng. De când mă ocup de lucrurile astea misterioase, am făcut prostii mai mari decât mine, de exemplu, să mă-nsor cu vagaboanda aia...

— Și ești fericit cu ea?

— ...să cred în bunătatea oamenilor, când toată lumea tinde mai degrabă să te-nfunde și să-ți facă faimă de nebun...

Erdosain, nerăbdător, și-a încruntat sprâncenele, apoi:

— Și cum vrei să nu te ia drept nebun? Tu ai fost, după cum spui singur, un mare păcătos. Și deodată te convertești, te căsătorești cu o prostituată pentru că așa scrie în Biblie; le vorbești oamenilor de a patra pecete și de calul galben... firește... lumea trebuie să creadă că ești nebun pentru că

lucrurile astea tu nu le cunoști nici după copertă. Pe mine nu mă consideră nebun pentru că am zis că trebuie să instalăm o vopsitorie pentru câini și să metalizăm manșetele cămășilor?… Dar eu nu cred că ești nebun. Nu, nu cred. În tine e un exces de viață, de caritate și de dragoste față de aproape. Dar chestia asta că Iisus ți-a dezvăluit secretul ruletei mi se pare cam absurdă…

— Cinci mii de *pesos* am câștigat de cele două ori…

— Să zicem că ar fi adevărat. Dar ce te salvează pe tine nu e secretul ruletei, ci faptul că ai un suflet frumos. Ești capabil să faci binele, să te emoționezi în fața unui om care e în pragul pușcăriei…

— Asta-i adevărat, l-a întrerupt Ergueta. Gândește-te că e alt farmacist în sat și e un zgârcit bătrân. Fiu-său i-a furat cinci mii de *pesos*… și pe urmă a venit să-mi ceară un sfat. Știi ce l-am sfătuit? Să-l amenințe pe tată-său că-l bagă la închisoare pentru că vinde cocaină dacă-l denunță.

— Vezi cum te înțeleg eu? Tu voiai să mântuiești sufletul bătrânului făcându-i fiul să comită un păcat, păcat de care acesta se va căi toată viața. Nu-i așa?

— Da, e scris în Biblie: „Și tatăl va fi dezbinat împotriva fiului și fiul împotriva tatălui“…

— Vezi? Eu te înțeleg pe tine. Nu știu pentru ce ești menit… Soarta oamenilor e întotdeauna nedeslușită. Dar cred că ai în față un drum măreț. Știi? Un drum ciudat…

— Am să fiu Regele Lumii. Îți dai seama? Am să câștig la toate ruletele câți bani are să-mi poftească inimioara. Am să mă duc în Palestina, la Ierusalim, și am să reconstruiesc marele templu al lui Solomon…

— Și ai să salvezi de angoasă mulți oameni buni. Mulți și-au înșelat patronii de nevoie, au furat banii ce le erau încredințați. Știi? Angoasa… Un tip zbuciumat nu știe ce face… Astăzi fură un *peso*, mâine cinci, poimâine douăzeci, iar când bagă de seamă

datorează sute de *pesos*. Și omul cumpănește: e puțin… și deodată constată că au dispărut cinci sute, nu, șase sute de *pesos* și șapte *centavos*. Îți dai seama? Ăștia sunt oamenii care trebuie salvați… zbuciumații, cei care comit fraude.

Farmacistul a meditat o clipă. O expresie gravă i s-a dizolvat pe suprafața chipului buhăit; apoi a adăugat cu nepăsare:

— Ai dreptate… Lumea e plină de „nătăfleți“, de amărâți, dar… cum să o îndrepți? Asta mă preocupă. În ce fel să le arăți din nou adevărurile sfinte celor ce nu au credință…

— Dar oamenii de bani au nevoie… nu de adevăruri sfinte.

— Nu, asta se întâmplă din pricina uitării Scripturilor. Un om care are în el adevărurile sfinte nu-și fură patronul, nu comite fraude în compania unde lucrează, nu se pune în situația de a ajunge la pușcărie în orice clipă.

Apoi s-a scărpinat gânditor în nas și a continuat:

— Pe deasupra, cine îți spune că nu e spre bine? Cine are să facă revoluția socială, dacă nu escrocii, amărâții, criminalii, autorii de fraude, toată șleahta de jos care suferă fără speranță? Sau crezi că revoluția au s-o facă conțopiștii și negustorii?

— De acord, de acord… dar, până vine revoluția socială, ce face amărâtul? Ce fac eu?

Și Erdosain, luându-l de un braț pe Ergueta, a exclamat:

— Pentru că eu sunt la un pas de închisoare, știi? Am furat șase sute de *pesos* și șapte *centavos*.

Farmacistul a făcut domol cu ochiul stâng și apoi a zis:

— Nu te întrista. Vremurile grele de care vorbesc Scripturile au sosit. Nu m-am însurat eu cu Șchioapa, cu Târfa? Nu s-a ridicat fiul împotriva tatălui și tatăl împotriva fiului? Revoluția e mai aproape decât ar dori oamenii. Nu ești tu escrocul și lupul care decimează turma?…

— Dar, spune-mi, tu nu poți să-mi împrumuți cei șase sute de *pesos*?

Celălalt a clătinat încet din cap:

— Îți jur că îi datorez.

Deodată s-a petrecut ceva neașteptat.

Farmacistul s-a sculat, și-a întins brațul și, plesnindu-și buricele degetelor, a strigat în fața chelnerului care privea uimit scena:

— Șterge-o, fraierule, șterge-o.

Erdosain, roșu de rușine, s-a îndepărtat. Întorcând capul spre colțul străzii, a văzut că Ergueta dădea din mâini vorbind cu chelnerul.

URA

Viața i se scurgea printr-un firicel de sânge. Toată suferința decomprimată i se propaga spre orizontul întrevăzut dincolo de cabluri și de „trolley“-urile tramvaielor, încât a avut numaidecât senzația că merge pe propria-i angoasă prefăcută în covor. Aidoma cailor sfârtecați de un taur care se încurcă în propriile lor măruntaie, fiecare pas făcut îi sleia plămânii de sânge. Respira domol și pierdea speranța de a ajunge vreodată. Unde? Nici el nu știa.

Pe strada Piedras s-a așezat pe pragul unei case pustii. A zăbovit câteva minute, apoi a luat-o la fugă și sudoarea îi șiroia pe față ca în zilele cu temperaturi ridicate.

Așa a sosit la răspântia dintre Cerrito și Lavalle.

Băgând mâna în buzunar, a constatat că are câteva bancnote și s-a hotărât să intre în Barul Japonez. Birjari și proxeneți făceau roată în jurul meselor. Un negru cu guler pentru papion și sandale negre își stârpea paraziții de la subsuoară, iar trei „pești“ polonezi, cu inele groase de aur pe degete, în păsăreasca lor, discutau despre bordeluri și codoașe. În alt colț, câțiva șoferi de taxi jucau cărți. Negrul care se pureca se uita în jur, cerând parcă din ochi ca publicul să-i

aprobe operația, dar nimeni nu-l lua în seamă.

Erdosain a comandat cafea, și-a sprijinit fruntea în mână și a rămas contemplând marmura.

— De unde să scot cei șase sute de *pesos*?

Apoi s-a gândit la Gregorio Barsut, vărul soției sale.

Nu-l mai preocupa atitudinea lui Ergueta. În fața ochilor i se materializa taciturna figură a celuilalt, a lui Gregorio Barsut, cu capul ras, cu nasul ciolănos de pasăre de pradă, cu ochii verzui și urechile ascuțite ca de lup. Prezența lui îi făcea mâinile să tremure, uscându-i gâtlejul. Are să-i ceară din nou bani în seara asta. La nouă și jumătate are să fie cu siguranță acasă la el, ca de obicei. Și are să-l revadă. Acumulând o conversație în care abundă pretextele vagi pentru a-l vizita, șuvoaie de cuvinte prostindu-l pe Erdosain care, cu gura însetată și cu mâinile tremurânde, nu îndrăznea să-l dea afară din casă.

Și Gregorio Barsut trebuie să fi băgat de seamă repulsia pe care Erdosain o simțea față de el, căci nu o dată i-a spus:

— Se pare că sporovăiala mea îți displace, nu?

Dar asta nu-l împiedica să se ducă pe la el cu o frecvență supărătoare.

Erdosain s-a grăbit să tăgăduiască și a încercat pasămite să acorde atenție flecărelii celuilalt, care pălăvrăgea ore în șir, hodoronc-tronc, iscodind mereu colțul dinspre sud-est al camerei. Ce urmărea oare cu atitudinea aceea? Erdosain, la rândul lui, se consola pentru astfel de momente dezagreabile cumpănind că celălalt trăiește hărțuit de invidie și de anumite suferințe atroce fără motiv.

Într-o seară a spus Gregorio, în prezența nevestei lui Erdosain, care rareori asista la aceste discuții, preferând să stea în altă cameră cu ușa închisă, ca să nu audă vocile:

— Ce remarcabil ar fi să înnebunesc și să vă împușc pe voi, iar apoi să mă sinucid!

Ochii oblici erau ațintiți asupra colțului dinspre sud-est al camerei și zâmbea arătându-și dinții ascuțiți, ca și cum cuvintele rostite înainte n-ar fi fost decât o glumă. Dar Elsa, privindu-l foarte serioasă, i-a zis:

— Să fie ultima oară când vorbești așa în casa mea. Altfel, nu mai calci pe aici.

Gregorio a încercat să se scuze. Dar ea a ieșit și nu s-a mai lăsat văzută toată seara.

Cei doi bărbați au continuat să stea de vorbă, celălalt mai palid, cu fruntea îngustă năpădită de contracții năvalnice, trecându-și uneori mâna lată prin peria de păr de culoarea bronzului.

Erdosain nu-și explica ura pe care o nutrea față de Barsut. Îl presupunea grosolan, dar lucrul acesta era contrazis de anumite vise ale lui Gregorio, în care apărea limpede o natură vagă, stranie, delicată, mișcată de cele mai inexplicabile sentimente.

Alteori grosolănia sa aparentă sau reală devenea repugnantă și față de Erdosain, care își reprima indignarea schimonosindu-și nedeslușit buzele, Barsut acumula obscenități fără nume, doar din plăcerea de a răni sensibilitatea celuilalt.

Era un duel invizibil, odios, lipsit de un scop imediat, atât de iritant că, după plecarea lui Barsut, Erdosain își jura că nu-l mai primește în ziua următoare. Cu câteva ore înainte de asfințit, Erdosain se gândea la el.

De multe ori, celălalt sosea și, înainte de a se așeza, începea să vorbească.

— Știi?… Azi-noapte am avut un vis ciudat.

Și, cu ochii ațintiți asupra colțului dinspre sud-est al camerei, fără să zâmbească, cu o expresie aproape dureroasă pe chipul murdar, cu barba de trei zile, Barsut monologa domol, își povestea temerile de bărbat de douăzeci și șapte de

ani, preocuparea pe care i-o lăsase în minte ocheada unui pește chior și, făcând legătura între peștele chior și privirea iscoditoare a unei bătrâne codoașe ce voia să-l însoare cu fiică-sa care se ocupa cu spiritismul, îndrepta discuția pe făgașe care de care mai absurde, încât deodată Erdosain, uitându-și ranchiuna, se întreba dacă nu cumva celălalt e nebun. Elsa, indiferentă la tot, cosea în camera din mijloc, în vreme ce pe Erdosain îl paraliza o profundă indispoziție.

Percepea o vibrație de nerăbdare, izbindu-și încheieturile degetelor, iar efortul făcut ca să-și ascundă tremurul acesta îl istovea. Dacă rostea vreun cuvânt, o făcea cu mare dificultate, de parcă ar fi avut buzele rigide, ca date cu clei.

Sprijinindu-și un cot pe masă și corectând urma lăsată de genunchi pe pantalon, Barsut se plângea uneori că nimeni nu-l iubește, iar când o spunea, îl privea îndelung pe Erdosain. Alteori își bătea joc de propriile-i presentimente și de o fantomă pe care zicea că o vede într-un cotlon al closetului de la pensiunea unde locuia, fantomă care era o femeie uriașă cu o mătură în mâini, cu brațele subțiri și privirea răutăcioasă. Uneori admitea că, dacă nu era nebun, are să înnebunească până la urmă. Erdosain, prefăcându-se preocupat de sănătatea lui, îl întreba de simptome, recomandându-i să se odihnească și să stea în pat și, întrucât stăruia în această privință, Barsut i-a replicat odată cu dușmănie:

— Atât de mult te deranjează prezența mea?

Alteori Barsut venea sinistru de vesel, cu o jovialitate de bețiv taciturn care a dat foc unui rezervor de petrol și, crăcănându-se în sufragerie, îi trăgea lui Erdosain palme pe spate, cu o insistență supărătoare, și îl întreba:

— Cum îți merge? Ce mai zici? Cum îți merge?

Lui Barsut îi sticleau ochii, iar Erdosain stătea acolo trist, fâstâcit, întrebându-se ce îl intimidează în prezența acelui

bărbat, care stătea întotdeauna pe marginea scaunului și spiona cu încăpățânare colțul sufrageriei.

Și evitau să se privească în ochi.

Era între ei o situație nedefinită, întunecată. Una dintre situațiile pe care doi bărbați care se disprețuiesc le tolerează din motive independente de voințele lor.

Erdosain îl ura pe Barsut, dar cu o ranchiună cenușie, vicleană, compusă din rele închipuiri și din posibilități și mai rele. Iar ceea ce făcea și mai intensă ura aceasta era lipsa de motive.

Câteodată începea să împletească imaginile vreunei răzbunări crude și, cu sprâncenele încruntate, punea cap la cap dezastre. Dar în ziua următoare, când suna Barsut la ușa de la stradă, Erdosain se înfiora ca o adulterină la sosirea soțului, ba odată chiar a ajuns să se înfurie pe Elsa, pentru că i-a deschis cu întârziere ușa lui Barsut, adăugând în chip de comentariu destinat să-i ascundă lașitatea în fața ei:

— Are să creadă că nu vrem să-l primim. E mai bine să-i spunem să nu vină.

Nu avea un motiv concret și ranchiuna subterană i se răspândea în corp ca un cancer. Erdosain găsea în fiecare gest al lui Barsut pricini de mânie și de a-i dori morți năprasnice. Iar Barsut, ca și cum ar fi presimțit sentimentele celuilalt, părea să comită dinadins grosolăniile cele mai repugnante. Astfel, Erdosain n-a uitat niciodată întâmplarea următoare:

Într-o seară s-au dus să bea un vermut. Ca garnitură la băutură, chelnerul a adus o farfurioară cu salată de cartofi, cu muștar. Barsut a înfipt cu asemenea nesaț scobitoarea într-o bucată de cartof, încât a vărsat salata pe marmura înnegrită de atingerea mâinilor și de scrumul țigărilor. Erdosain l-a observat, iritat. Atunci, Barsut, făcând haz, a adunat bucățică cu bucățică și, ajungând la ultima, a curățat cu ea muștarul vărsat

pe marmură, băgându-și-o apoi în gură cu un zâmbet ironic.

— Ai putea să lingi marmura, a observat Erdosain îngrețoșat.

Barsut i-a adresat o privire stranie, aproape provocatoare. Apoi și-a aplecat capul și limba lui a spălat marmura.

— Ești mulțumit?

Erdosain a pălit.

— Ai înnebunit?

— Ce? Ai să-ți faci sânge rău?

Și deodată Barsut, râzând, amabil, cu soiul acela de frenezie care îl absorbise toată seara, s-a ridicat spunând fleacuri.

De întâmplarea aceasta n-a mai uitat niciodată Erdosain: capul ras, de culoarea bronzului, înclinat asupra marmurei și o limbă lipită de vâscozitatea pietrei galbene.

Și de multe ori își imagina că Barsut își aduce aminte, în zilele ce se scurgeau, cu ura pe care o nutrești față de persoanele cărora le-ai făcut prea multe confidențe. Dar nu se putea stăpâni, căci, îndată ce ajungea acasă la Erdosain, îi turna în urechi găleți întregi de nenorociri, deși știa bine că pe Erdosain îl desfătau.

De fapt, Remo îi provoca confidențele, i le provoca cu o efemeră, dar spontană compasiune, astfel că Barsut simțea că ranchiuna față de celălalt i se spulberă, când acela îl povățuia cu seriozitate. Dar ura i se desfășura cu furie, când o rapidă și disimulată privire a lui Erdosain îi arăta că mila îl părăsise, apărând în locul ei o bucurie răutăcioasă în fața spectacolului vieții sale în parte distruse, căci, cu toate că avea bani ca să trăiască de bine de rău din rentă, îl năpădise groaza că va înnebuni, aidoma tatălui și fraților săi.

Erdosain și-a înălțat deodată fruntea. Negrul cu guler pentru papion strivise toți puricii și acum cei trei „pești“ își împărțeau teancuri de bani sub privirea avidă a șoferilor care,

de la cealaltă masă, se uitau cu coada ochiului. Negrul părea că, sub influența banilor, are să strănute, atât de jalnic se uita la escroci.

Erdosain s-a sculat în picioare și a plătit. Apoi a ieșit spunându-și:

— Dacă Gregorio mă refuză, am să-i cer Astrologului.

VISURILE INVENTATORULUI

Dacă i-ar fi spus cineva lui Erdosain că peste câteva ore va pune la cale asasinarea lui Barsut și va asista aproape impasibil la fuga soției sale, nu l-ar fi crezut.

A rătăcit toată după-amiaza. Simțea nevoia să fie singur, să uite de vocile umane și să se rupă de tot ce îl înconjura, de parcă ar fi fost un străin într-un oraș în a cărui gară a pierdut trenul.

A hoinărit de-a lungul porțiunilor solitare ale străzilor Arenales și Talcahuano, pe la colțurile străzilor Charcas și Rodríguez Peña, la răspântiile de pe Montevideo și Avenida Quintana, năzuind la spectacolul acelor locuri magnifice ca arhitectură și interzise pentru totdeauna amărâților. Picioarele lui, pe trotuarele albe, făceau să trosnească frunzele căzute ale platanilor în vreme ce își împlânta privirea în ovalele de sticlă ale ferestrelor imense, unde tremura albeața perdelelor dinăuntru. Aceea era altă lume în orașul nelegiuit pe care îl cunoștea el, altă lume, pentru care acum îi bătea inima cu palpitații lente și greoaie.

Oprindu-se, observa garajele luxoase ca patenele și verzile panașuri ale chiparoșilor în grădinile apărate de ziduri cu cornișe dințate, sau zăbrele groase, în stare să stăvilească avântul unui leu. Tulpinile de roibă roșie șerpuiau printre ovalele plantate cu verdeață. Câte o guvernantă cu tocă gri se plimba pe alei.

Iar el datora șase sute de *pesos* și șapte *centavos*!

Contempla îndelung balustradele ale căror rotunjimi de aur scânteiau în balcoanele negre, ferestrele vopsite în culoarea gri perlă sau lapte mânjit de câteva picături de cafea, geamurile a căror grosime pesemne că făcea imaginea trecătorilor să pară apoasă. Perdelele de voal, atât de ușoare că numele trebuie să le fie la fel de frumoase ca geografia țărilor îndepărtate. Ce diferită era, probabil, dragostea în spatele tulurilor care umbresc lumina și domolesc sunetele!…

Cu toate acestea, el datora șase sute de *pesos* și șapte *centavos*. Și vocea farmacistului îi repeta acum în urechi:

— Ai dreptate… Lumea e plină de „nătăfleți“, de amărâți, dar… cum să o îndrepți?… În ce fel să le arăți adevărurile sfinte celor ce nu au credință?…

Suferința, ca unul dintre arbuștii a căror dezvoltare se accelerează cu electricitatea, îi creștea în adâncul pieptului, urcându-i până în gâtlej.

Stând pe loc, cumpănea că fiecare părere de rău e o bufniță care sare de pe o ramură a nefericirii lui pe alta. El datora șase sute de *pesos* și șapte *centavos* și, chiar dacă ar fi vrut să uite punându-și nădejdea în Barsut sau în Astrolog, gândurile i se bifurcau către o stradă întunecată. Șiruri de lumini păreau să se sprijine pe cornișe. Jos umplea sertarul străzii o ceață de praf. Dar el se îndrepta spre țara bucuriei, ignorând Limited Azucarer Company.

Ce făcuse cu viața lui? Era sau nu timpul să se întrebe? Și cum putea să meargă, din moment ce trupul îi cântărea șaptezeci de kilograme? Ori era o fantomă, o fantomă care-și amintea întâmplări de pe pământ?

Câte lucruri i se mișcau în inimă! Celălalt se însurase cu o târfă? Și Barsut, îngrijorat din pricina peștelui chior și fetei celei mari a spiritistei? Și Elsa, care nu i se dăruia, aruncându-l în

stradă? Era nebun sau nu?

Își punea întrebarea pentru că uneori îl uimea o speranță ce i se zămislea în suflet.

Își imagina că din fantele jaluzelelor unora dintre palate îl observă cu binoclul de teatru un milionar „melancolic și taciturn“. (Folosesc cu strictețe termenii lui Erdosain.)

Ciudat este că, în momentul când se gândea că „milionarul melancolic și taciturn“ poate să se uite la el, își compunea o mină întristată și meditativă, fără să privească posteriorul servitoarelor care treceau, prefăcându-se țintuit de atenția acordată unei intense trude interioare. Pentru că își spunea că, dacă „milionarul melancolic și taciturn“ îl vede uitându-se după posteriorul servitoarelor, are să deducă din asta că nu e atât de preocupat încât să-i merite compasiunea.

Erdosain aștepta ca „milionarul melancolic și taciturn“ să trimită să-l cheme dintr-un moment în altul, văzându-i chipul de mușchi înăspriți de suferința atâtor ani. În asemenea măsură i-a crescut obsesia în seara aceea, că îndată a crezut că un derbedeu cu vestă în dungi roșii și galbene care zăbovea la ușa hotelului scrutându-l cu nerușinare era iscoada „milionarului melancolic și taciturn“.

Și servitorul îl chema. El îl urma. Străbăteau o grădină ce părea zbârlită din pricina cactușilor, intrau într-un salon și zăbovea singur câteva minute. Toată clădirea era învăluită în întuneric. O lampă strălucea într-un colț al salonului. Pe mensola pianului, bucăți de muzică răspândeau parfumul hârtiilor atinse mereu de mâini de femeie. Pe pervazul unei ferestre acoperite cu linouri violete zăcea abandonat capul de marmură al unei femei. Se vedeau pernele mari și bine umplute pe paturile vieții în comun, părând tablouri cubiste, iar pe birou erau scrumiere de bronz negru și *pulcinelle* multicolore.

În ce împrejurări din viața lui se aflase în sala aceea care se

prezenta acum imaginației sale? Nu izbutea să-și amintească. Dar vedea o ramă mare de abanos ale cărei bizouri paralele suiau spre un tavan nespus de alb, care-și revărsa lumina de ghips pe un peisaj marin: un sinistru pod de lemn, sub ale cărui contraforturi gigantice forfoteau o mulțime de bărbați nedeslușiți, mânjiți de umbre roșietice, cărând poveri imense în fața unei furtunoase mări de fier topit, sângerând, din care se înălța în unghi drept un cheu de piatră astupat de forje, de șine și de troliuri.

În sala aceea se mișca Elsa pe când îi era încă logodnică. Da, poate, dar de ce să-și aducă aminte? El era făptașul fraudei, bărbatul cu ghetele rupte, cu cravata destrămată, cu costumul plin de pete, care-și câștigă pâinea pe stradă, în vreme ce soția bolnavă spăla rufe în casă. El era toate acestea și nimic mai mult. De aceea trimisese să-l cheme „milionarul melancolic și taciturn".

Erdosain, desfătându-se în vis, în parte prefăcut în plastic, din cauza spațiilor de timp și a imaginilor reconstruite pe cheltuiala marelui domn invizibil, nu voia să se mai oprească asupra întrevederii cu „milionarul melancolic și taciturn" care-i oferea bani ca să-și pună în practică invențiile, ci, aidoma cititorilor de foiletoane polițiste care se grăbesc să ajungă la deznodământ și sar „punctele moarte" ale romanului, Erdosain ocolea anumite construcții interesante ale propriei sale imaginații, ca să se restituie străzii, deși pe stradă se găsea.

Atunci, părăsind răspântia dintre Charcas și Talcahuano, sau dintre Arenales și Rodríguez Peña, o lua la picior.

Și excesele erau deplasate de năvălnicia speranței.

Are să triumfe, da! Are să triumfe. Cu banii „milionarului melancolic și taciturn" are să instaleze un laborator de electrotehnică, are să se ocupe cu predilecție de studiul razelor Beta, de transportul fără fir al energiei și al undelor

electromagnetice și, fără a-și pierde tinerețea, ca absurdul personaj dintr-un roman englez, are să îmbătrânească; doar chipul are să-i pălească până va dobândi albeața marmurei și pupilele scânteietoare ca ale unui mag vor seduce toate fecioarele de pe pământ.

Pogora înserarea și deodată și-a adus aminte că singurul care poate să-l salveze din oribila lui situație era Astrologul. Ideea aceasta i-a răscolit toate gândurile. Poate că celălalt avea bani. Ba chiar bănuia că ar putea fi un delegat bolșevic însărcinat să facă propagandă comunistă în țară, întrucât acela avea un proiect neobișnuit de societate revoluționară. Fără a șovăi, a chemat o mașină și i-a cerut șoferului să-l ducă până la gara Constitución. Acolo și-a cumpărat bilet pentru Témperley.

ASTROLOGUL

Clădirea pe care o ocupa Astrologul era situată în mijlocul unei ferme împădurite. Casa era turtită și acoperișul roșiatic se zărea de la mare distanță din desimea copacilor sălbatici. În luminișurile lăsate de grupurile de copaci, prin neîntreruptele valuri autentice de iarbă și plante agățătoare, insecte groase cu fundul negru bâzâiau toată ziua prin ploaia perenă de buruieni și tulpini. Nu departe de casă, roata morii își învârtea șchiopătând cele trei aripi pe o prismă de fier oxidat, iar mai încolo, pe grajd, se distingeau geamurile albastre și roșii ale unui glasvand distrus de rugină. Dincolo de moară și de casă, dincolo de gard, se deslușea întunecat un fel de lanț muntos alcătuit de eucalipți cu coroane verzi, împodobind cerul de un albastru-închis cu panașe de creneluri ce clocoteau în relief.

Mestecând o floare de caprifoi, Erdosain a străbătut ferma, îndreptându-se spre casă. I se părea că e la țară, departe de oraș, iar priveliștea clădirii l-a bucurat. Deși turtită, avea două etaje, cu un dărăpănat șir de balcoane la al doilea și o serie de

coloane grecești jupuite la intrare, până unde suia scara monumentală lăsată în paragină, dar străjuită de curmali.

Olanele de pe acoperiș cădeau oblic, protejând cu streașina lucarnele și ferestruicile de la mansardă, iar prin cochetul frunziș al castanilor, deasupra coroanei rodierilor mânjiți de asteriscuri stacojii, se vedea un cocoș de zinc agitându-și coada răsucită în bătaia tuturor vânturilor. Jur-împrejur se ivea încâlcită grădina, cu pretenții de pădurice, iar acum, în tihna amurgului, sub soarele care arunca vertical în văzduh o atmosferă de cristal sidefiu, trandafirii își revărsau parfumul puternic, atât de pătrunzător, încât tot văzduhul părea să se umple cu o atmosferă roșie și proaspătă ca un torent de apă.

Erdosain s-a gândit:

— Chiar dacă aș avea o corabie de argint cu pânze de aur și cu vâsle de fildeș, iar oceanul s-ar colora în șapte culori uniforme și de pe lună o milionară mi-ar trimite săruturi cu mâinile, tristețea mi-ar fi aceeași… dar asta nu trebuie s-o spun. Totuși, mai bine aș trăi aici decât acolo. Aici aș putea să am un laborator.

Un robinet care nu se închidea bine picura într-un butoi. La poalele stâlpului unui foișor moțăia un câine, iar când s-a oprit ca să sune în fața scării a apărut pe poartă figura gigantică a Astrologului, purtând un halat galben și pălăria cu boruri răsfrânte trasă pe frunte, pentru a-i umbri chipul lat și rombic. Câteva șuvițe de păr creț îi scăpau pe tâmple, iar nasul, cu septul fracturat la mijloc, îi era extraordinar de deviat spre stânga. Sub sprâncenele proeminente se mișcau vioi niște ochi negri și rotunzi, iar chipul cu obraji aspri, brăzdați de șanțuri zbârcite, dădea impresia că este sculptat în plumb. Ce greu trebuie să fi fost acel cap!

— Ah! Dumneavoastră sunteți?… Intrați. Am să vi-l prezint pe Peștele Melancolic.

Traversând vestibulul întunecat și năpădit de miasma umezelii, au intrat într-un birou cu pereții străbătuți de dâre de hârtie verzuie decolorată.

Camera era pur și simplu sinistră, cu tavanul ei înalt, plin de pânze de păianjen, și fereastra strâmtă, apărată de zăbrelele noduroase. În furnirul unui dulap vechi, uitat într-un colț, lumina albăstruie se spărgea în penumbre livide. Așezat pe un fotoliu căptușit cu catifea verde și roasă, stătea un bărbat îmbrăcat în gri, cu o buclă înnegrită de păr de-a curmezișul frunții și încălțat în cizme cu carâmb deschis la culoare. A șerpuit halatul galben al Astrologului când s-a apropiat de necunoscut.

— Erdosain, vi-l prezint pe Arturo Haffner.

În alte împrejurări, făptașul fraudei i-ar fi spus ceva bărbatului pe care Astrologul îl numea în intimitate Peștele Melancolic și care, după ce i-a strâns mâna lui Erdosain, a rămas picior peste picior pe fotoliu, sprijinindu-și obrazul albăstrui pe trei degete cu unghii strălucitoare. Și Erdosain a scrutat chipul aproape rotund, cu moliciunea păcii, pe care omul de acțiune era trădat numai de scânteia batjocoritoare din privire, schimbătoare, în adâncul ochilor, și faptul că înălța o sprânceană mai mult decât pe cealaltă ascultându-l pe cel ce vorbea. Erdosain a distins într-o parte, între sacou și cămașa de mătase a Peștelui, capătul negru al unui revolver. Nu se poate tăgădui, în viață, chipurile nu înseamnă mare lucru.

Apoi Peștele a întors din nou capul spre o hartă a Statelor Unite, către care s-a îndreptat Astrologul apucând un arătător. Oprindu-se, cu brațul galben tăind marea albastră a Caraibilor, a exclamat:

— Ku-Klux-Klan-ul avea numai la Chicago 150 de mii de adepți… În Missouri, 100.000 de adepți. Se spune că în Arkansas sunt mai bine de 200 de „caverne“. În Little Rock, Imperiul

Invizibil afirmă că toți pastorii protestanți au aderat la frăție. În Texas domină în mod absolut în orașele Dallas, Fort, Houston, Beaumont. În Binghamtom, reședința lui Smith, care era Mare Dragon al Ordinului, număra 75.000 de adepți, iar în Oklahoma aceștia au făcut Camerele să decreteze un „bill“ prin care îl suspendau pe Walton, guvernatorul, pentru că îi prigonea, încât statul era până de curând sub controlul Klan-ului.

Halatul galben al Astrologului părea veșmântul unui preot al lui Buddha.

A continuat Astrologul:

— Știți că au ars de vii mulți oameni?…

— Da, a încuviințat Peștele. Am citit telegramele.

Erdosain îl observa acum pe Peștele Melancolic. Așa îl numea Astrologul, pentru că, în urmă cu mulți ani, proxenetul voise să se sinucidă. A fost o chestiune obscură. Într-o bună zi, Haffner, care de multă vreme exploata prostituate, și-a tras un glonț în piept, lângă inimă. Contracția organului chiar în clipa când a trecut proiectilul l-a salvat de la moarte. Apoi, cum este normal, și-a văzut de viața lui, poate cu ceva mai mult prestigiu din pricina gestului pe care nici unul dintre camarazii de nelegiuiri nu și-l explica. A continuat Astrologul:

— Ku-Klux-Klan-ul a adunat milioane…

Peștele și-a dezmorțit mădularele și a răspuns:

— Da, și pe Dragon… Ăla chiar că e un Dragon! E judecat pentru escrocherie…

Astrologul n-a luat în seamă replica:

— De ce nu poate exista aici în Argentina o societate secretă care să obțină la fel de multă putere ca aceea, acolo? Și vă spun sincer. Habar n-am dacă societatea noastră va fi bolșevică sau fascistă. Uneori înclin să cred că cel mai bun lucru care se poate face e să pregătim o salată à la russe, să nu mai priceapă nici dracu’. Cred că nu mi se poate cere mai multă sinceritate în

momentul acesta. Să știți că deocamdată nu pretind decât să fac un bloc unde să se consolideze toate posibilele speranțe omenești. Planul meu e să ne îndreptăm cu precădere spre tinerii bolșevici, studenți și proletari inteligenți. În plus, îi vom găzdui pe cei ce au un plan pentru a reforma universul, pe funcționarii care aspiră să fie milionari, pe inventatorii ratați – nu vă simțiți cu musca pe căciulă, Erdosain –, pe concediații din orice domeniu, pe cei care tocmai au suferit un proces și rămân pe drumuri, nu mai știu încotro s-o apuce…

Erdosain și-a amintit misiunea care îl adusese acasă la Astrolog și a zis:

— Aș vrea să vorbesc cu dumneavoastră…

— Un moment… vă stau numaidecât la dispoziție – și a continuat: Puterea acestei societăți nu va deriva din ce vor să dea asociații, ci din ce vor produce bordelurile anexate fiecărei celule. Când vorbesc de societate secretă, nu mă refer la tipul clasic de societate, ci la una supermodernă, în care fiecare membru și adept să aibă interese, să primească câștiguri, căci numai așa este cu putință să-i legăm din ce în ce mai mult de scopurile pe care le vor cunoaște doar câțiva. Acesta este aspectul comercial. Bordelurile vor produce încasări destule ca să menținem ramificațiile crescânde ale societății. În munți vom stabili o colonie revoluționară. Acolo, novicii vor urma cursuri de tactică anarhistă, propagandă revoluționară, inginerie militară, instalații industriale, astfel încât asociații aceștia să poată clădi oriunde o ramură a societății în ziua când ies din colonie… Mă înțelegeți? Societatea secretă va avea o academie, Academia pentru Revoluționari.

Ceasul suspendat de perete a bătut de cinci ori. Erdosain a priceput că nu mai poate să piardă timpul și a exclamat:

— Scuzați-mă că vă întrerup. Am venit pentru o problemă gravă. Aveți șase sute de *pesos*?

Astrologul a lăsat arătătorul și și-a încrucișat brațele:

— Ce e cu dumneavoastră?

— Dacă mâine nu pun la loc șase sute de *pesos* la Compania Zahărului, au să mă bage la închisoare.

Cei doi bărbați s-au uitat curioși la Erdosain. Trebuia să sufere mult ca să-și lanseze astfel cererea. Erdosain a continuat:

— Trebuie să mă ajutați dumneavoastră. Am delapidat în câteva luni șase sute de *pesos*. Am fost denunțat într-o anonimă. Dacă nu dau mâine banii înapoi, au să mă bage la închisoare.

— Și cum ați furat banii aceia?...

— Așa, încetul cu încetul...

Astrologul își mângâia preocupat barba.

— Cum s-a întâmplat asta?

Erdosain a trebuit să explice din nou. Comercianții, la primirea mărfii, semnau o chitanță în care recunoșteau că datorează contravaloarea celor achiziționate. Erdosain, alături de alți doi încasatori, primea la sfârșitul fiecărei luni chitanțele pe care trebuia să le încaseze în cele treizeci de zile rămase.

Chitanțele pe care aceștia spuneau că nu le-au încasat erau în puterea lor până când comercianții se hotărau să achite datoria. Și Erdosain a continuat:

— Observați că neglijența casierului era atât de mare, încât n-a controlat niciodată chitanțele pe care noi spuneam că nu le-am încasat, astfel că o factură încasată și deturnată o introduceam pe lista celor ce trebuiau încasate cu banii proveniți dintr-o factură pe care o încasam după aceea. Vă dați seama?

Erdosain era vârful triunghiului alcătuit de cei trei bărbați așezați. Peștele Melancolic și Astrologul se priveau din când în când. Haffner a scuturat scrumul țigării și apoi, cu o sprânceană mai înălțată decât cealaltă, l-a examinat din cap până în picioare pe Erdosain. În cele din urmă, i-a pus

întrebarea aceasta ciudată:

— Și simțeați vreo satisfacție furând?…

— Nu, nici una…

— Și atunci, cum umblați cu ghetele rupte?…

— Păi câștigam foarte puțin.

— Dar ce furați?

— Nu mi-a trecut niciodată prin cap să-mi cumpăr ghete cu banii aceia.

Era adevărat. Plăcerea pe care a simțit-o la început dispunând nepedepsit de ceea ce nu-i aparținea s-a evaporat curând. Erdosain a descoperit într-o bună zi în ea neliniștea care te face să vezi cerurile însorite ca înnegrite de o funingine vizibilă doar pentru sufletul trist.

Când a constatat că datorează patru sute de *pesos*, a înnebunit de groază. Atunci a cheltuit banii într-un mod stupid, frenetic. A cumpărat dulciuri la care nu râvnise niciodată, a mâncat la prânz raci, supe de broască-țestoasă și broaște prăjite, în restaurante unde dreptul de a sta lângă persoane bine îmbrăcate este extrem de scump, a băut lichioruri scumpe și vinuri fără gust pentru cerul gurii lipsit de sensibilitate cum îl avea și, cu toate acestea, îi lipseau lucrurile cele mai necesare pentru traiul mediocru, ca lenjeria intimă, pantofii, cravatele…

Dădea de pomană sume considerabile și obișnuia să lase chelnerilor care îl serveau bacșișuri grase, toate acestea ca să termine orice urmă din banii furați, pe care îi ținea în buzunar și pe care în ziua următoare putea să-i sustragă nepedepsit.

— Și nu v-a trecut prin cap să vă cumpărați ghete? a insistat Haffner.

— Într-adevăr, acum că îmi atrageți dumneavoastră atenția, mi se pare și mie bizar, dar adevărul e că nu m-am gândit niciodată că din banii furați se pot cumpăra astfel de lucruri.

— Și atunci, pe ce cheltuiați banii?

— Două sute de *pesos* i-am dat unei familii de prieteni, Espila, ca să cumpere un acumulator și să instaleze un mic laborator de galvanoplastie, ca să producă trandafirul de cupru, care este…

— Îl cunosc…

— Da, v-am vorbit despre asta, a replicat Astrologul.

— Și ceilalți patru sute?

— Nu știu… I-am cheltuit într-un mod absurd…

— Și acum, ce aveți de gând să faceți?…

— Nu știu.

— Nu cunoașteți pe nimeni care să vă poată oferi?…

— Nu, nimeni. I-am cerut unei rude a nevesti-mii, Barsut, acum zece zile. Mi-a spus că nu poate…

— Vă vor aresta, atunci?

— Nu încape îndoială…

Astrologul s-a întors spre proxenet și a zis:

— Știți că am o mie de *pesos*. Aceasta este baza tuturor proiectelor mele. Eu dumneavoastră, Erdosain, nu pot să vă dau decât trei sute de *pesos*. Dar, prietene, ce chestii faceți!…

Deodată Erdosain a uitat de Haffner și a exclamat:

— E angoasa, știți?… „Cutra“ aia de angoasă te împinge…

— Cum vine asta? a întrerupt Peștele.

— Am spus că e angoasa. Furi, faci prostii pentru că ești angoasat. Mergi pe stradă cu soarele galben, care pare un soare de ciumă… Firește. Dumneavoastră pesemne că ați trecut prin situațiile acestea. Să ai cinci mii de *pesos* în portmoneu și să fii trist. Și dintr-odată o idee măruntă îți sugerează furtul. În noaptea aceea nu poți să dormi de bucurie. În ziua următoare faci proba tremurând și iese atât de bine, că n-ai de ales, trebuie să mergi înainte… ca atunci când ați încercat dumneavoastră să vă omorâți.

La auzul acestor cuvinte, Haffner s-a ridicat în capul oaselor

pe fotoliu și și-a apucat genunchii cu mâinile. Astrologul ar fi vrut să-i impună tăcere lui Erdosain. Era imposibil și acesta a continuat:

— Da, ca atunci când ați încercat dumneavoastră să vă omorâți. Eu mi-am închipuit de multe ori. Vă plictisiserăți să fiți pește. Ah, dacă ați ști cât de mult îmi doream să vă cunosc! Îmi ziceam: Ăsta trebuie să fie un pește ciudat. E limpede că în o sută de mii de indivizi care trăiesc ca dumneavoastră de pe urma femeilor se găsește unul cu firea dumneavoastră. M-ați întrebat dacă eu simțeam vreo plăcere furând. Dar dumneavoastră simțiți plăcere fiind pește? Spuneți-mi: simțiți plăcere?... Dar, pe toți dracii, eu n-am venit aici ca să dau explicații, știți? De bani am nevoie, nu de cuvinte.

Erdosain se sculase și strângea, tremurând, între degete, borul pălăriei. Se uita indignat la Astrolog, a cărui pălărie cu boruri răsfrânte acoperea statul Kansas pe hartă, și la Pește, care și-a băgat mâinile între centură și pantaloni. Acesta s-a așezat din nou în fotoliul lui căptușit cu catifea verde, și-a sprijinit obrazul în mâna grăsuță și, zâmbind mucalit, a spus domol:

— Luați loc, prietene, am să vă dau eu cei șase sute de *pesos*.

Brațele lui Erdosain s-au strâns. Apoi, fără să se miște, l-a privit îndelung pe Pește. Acesta a insistat, accentuând cuvintele.

— Stați jos, nu vă sfiiți, prietene. Am să vă dau eu cei șase sute de *pesos*. Oameni suntem.

Erdosain n-a știut ce să spună. Aceeași tristețe care îl năpădise vertiginos când bărbatul cu cap de porc mistreț îi spusese în birou că poate să plece, aceeași tristețe îl enerva acum. În cazul acesta, viața nu era chiar atât de rea!

— Să facem așa, a zis Astrologul. Eu îi dau cei trei sute de *pesos* și dumneavoastră încă trei sute.

— Nu, a zis Haffner. Dumneavoastră aveți nevoie de banii

aceia. Eu, nu. De-asta am trei femei.

Și, adresându-i-se lui Erdosain, a continuat:

— Ați văzut, prietene, cum se rezolvă lucrurile? Sunteți mulțumit?

Vorbea cu un calm glumeț, cu o nepăsare de om de la țară care întotdeauna știe că experiența naturii pe care o are îi va permite să găsească o ieșire chiar și în situația cea mai complicată. Erdosain abia acum a perceput parfumul pătrunzător al trandafirilor și picurarea robinetului în butoi, care se auzea prin fereastra întredeschisă. Afară șerpuiau potecile, luminate de soare, iar greutatea păsărilor încovoia ramurile rodierilor, încărcate de constelații de asteriscuri stacojii.

În ochii Peștelui a sclipit din nou scânteia răutăcioasă. Cu un colț al gurii mai înălțat decât celălalt, aștepta explozia de bucurie a lui Erdosain, dar, cum aceasta nu s-a manifestat, a spus:

— De mult timp trăiți în felul acesta?…

— Da, de mult.

— Vă aduceți aminte că, deși dumneavoastră nu-mi mărturiseați nimic, v-am spus cândva că în felul acesta nu se poate trăi? a obiectat Astrologul.

— Da, dar eu nu voiam să vorbesc despre asta. Nu știu… de ce ascundem persoanelor celor mai apropiate lucrurile pe care nu ni le putem explica.

— Când veți înapoia banii?

— Mâine.

— Bine, atunci vă fac un cec acum. Va trebui să-l încasați mâine.

Haffner s-a îndreptat spre birou. A scos din buzunar carnetul de cecuri și a scris cu fermitate suma, semnând după aceea.

Erdosain a trecut prin călătoria încremenită de un minut cu inconștiența celui aflat în fața unui vis și care mai târziu își amintește, ca să afirme că în anumite circumstanțe viața este îmbibată într-un fatalism inteligent.

— Poftiți, prietene.

Erdosain a luat cecul și, fără a-l citi, l-a împăturit în patru, punându-și-l în buzunar. Totul se petrecuse într-un minut. Întâmplarea era mai absurdă decât un roman, în ciuda faptului că el era un om în carne și oase. Și nu știa ce să spună. Nu mai datora banii și miracolul îl înfăptuise un singur gest al Peștelui. Întâmplarea era imposibilă conform logicii care guvernează procedeele obișnuite și cu toate acestea nimic nu survenise. Voia să spună ceva. A examinat din nou mina bărbatului tolănit în fotoliul căptușit cu catifea roasă. Acum revolverul se ghicea fără putință de tăgadă sub stofa gri a sacoului și Haffner, morocănos, își sprijinea obrazul albăstrui pe cele trei degete cu unghii strălucitoare. Dorea să-i mulțumească Peștelui, dar nu găsea cuvintele cu care s-o facă. Acesta a înțeles și, adresându-i-se Astrologului, care se așezase pe un taburet de lângă birou, a spus:

— Una dintre bazele societății dumneavoastră va fi, așadar, supunerea?...

— Și industrialismul. E nevoie de aur ca să ademenești și să prinzi conștiința oamenilor. Așa cum a existat misticismul religios și cavaleresc, trebuie să creăm misticismul industrial. Să faci un om să vadă că este minunat să fii șeful unui furnal, la fel cum era înainte să descoperi un continent. Politicianul meu, elevul meu politic în societate va fi un om care va pretinde să ajungă la fericire prin industrie. Revoluționarul acesta are să știe să vorbească la fel de bine despre un sistem de imprimat țesături sau despre demagnetizarea oțelului. De aceea l-am luat în considerare pe Erdosain îndată ce l-am cunoscut. Avea

aceeași preocupare cu mine. Vă aduceți aminte de câte ori am vorbit de coincidența țelurilor noastre. Să creăm un om semeț, frumos, neînduplecat, care domină mulțimile și le arată un viitor bazat pe știință. Cum altfel este posibilă o revoluție socială? Șeful de astăzi are să fie un om care știe totul. Noi vom crea prințul înțelepciunii. Societatea se va îngriji să-i făurească legenda și s-o răspândească. Un Ford sau un Edison au o probabilitate de o mie de ori mai mare să provoace o revoluție decât un om politic. Dumneavoastră credeți că viitoarele dictaturi vor fi militare? Nu, domnule. Militarul nu valorează nimic pe lângă industriaș. Poate să-i fie instrument, nimic mai mult. Asta e totul. Viitorii dictatori vor fi regi ai petrolului, ai oțelului, ai grâului. Noi, cu societatea noastră, pregătim atmosfera. Vom familiariza oamenii cu teoriile noastre. De aceea e nevoie de un studiu amănunțit de propagandă. Să folosim studenții și studentele. Să înfrumusețăm știința, s-o apropiem în asemenea măsură de oameni, încât deodată…

— Eu plec, a zis Erdosain.

Avea de gând să își ia rămas-bun de la Haffner, când acesta a spus:

— Atunci, un moment, ascultați.

Au ieșit Astrologul și peștele o clipă, apoi s-au întors și, luându-și rămas-bun la poarta gospodăriei, Erdosain a întors capul ca să-l privească pe bărbatul uriaș, care schița un salut cu brațul lipit de corp.

OPINIILE PEȘTELUI MELANCOLIC

Și, când au trecut de colțul gospodăriei, Erdosain a zis:

— Nu știu cum să vă mulțumesc pentru imensa favoare pe care mi-ați făcut-o. De ce mi-ați dăruit banii aceștia?

Celălalt, care mergea dând ușor din umeri, s-a întors ursuz și a spus:

— Habar n-am. M-ați găsit într-un moment prielnic. Dacă ar trebui să fac asta în fiecare zi… dar așa… Pe de altă parte, închipuiți-vă, într-o săptămână îi recuperez…

Lui Erdosain i-a scăpat întrebarea.

— Și cum se face că, având atâta avere, nu vă retrageți din „meserie“?

Haffner s-a întors, agresiv, apoi:

— Vedeți, prietene, „meseria“ nu e pentru toți oamenii. Știți? De ce-aș lăsa eu trei femei care aduc două mii de *pesos* pe lună fără slujbă? Dumneavoastră le-ați lăsa? Nu. Atunci?

— Și dumneavoastră nu le iubiți? Nici una dintre ele nu vă atrage în mod special?

Abia după ce rostise întrebarea, Erdosain a înțeles că tocmai spusese o prostie. Proxenetul l-a privit o secundă și a replicat:

— Ascultați-mă bine. Dacă mâine ar veni un medic să mă vadă și mi-ar spune: Basca moare într-o săptămână, indiferent dacă o scoateți sau nu din bordel, eu pe Bască, fata care mi-a adus treizeci de mii de *pesos* în patru ani, o las să lucreze cele șase zile și n-are decât să-mi crape într-a șaptea.

Vocea proxenetului devenise răgușită. Era o urmă de amărăciune mânioasă în cuvintele lui, amărăciunea pe care Erdosain avea s-o recunoască mai târziu în vocea tuturor trândavilor taciturni și a lichelelor năpădite de lehamite.

— Milă? a continuat celălalt. Prietene, de târfă nu trebuie să-ți fie milă. Nu există femeie mai netrebnică, mai dură, mai amară ca târfa. Nu vă mirați, eu le cunosc. Doar cu bâta poți să le stăpânești. Dumneavoastră credeți nouăzeci la sută că proxenetul e exploatatorul și prostituata victima. Dar spuneți-mi: la ce-i trebuie unei femei toți banii pe care-i câștigă? Ceea ce nu spun romancierii e că târfa care n-are bărbat umblă desperată căutând unul care s-o înșele, să-i frângă inima din

când în când și să-i ia toți banii pe care-i câștigă, căci într-atât de dobitoacă este. S-a spus că femeia e egală cu bărbatul. Minciuni. Femeia e inferioară bărbatului. Uitați-vă la triburile sălbatice. Ea gătește, muncește, face totul, în vreme ce masculul se duce la vânătoare sau la război. La fel se întâmplă în viața modernă. Bărbatul, în afară de faptul că aduce bani, nu face nimic. Și credeți-mă, târfa căreia nu i se iau banii te disprețuiește. Da, domnule, îndată ce începe să se atașeze de tine, primul lucru pe care-l dorește este să-i ceri… Și ce bucurie pe capul ei când îi spui: „Ma chérie“, poți să-mi împrumuți o sută de *pesos*? Atunci femeia aceea se eliberează, e mulțumită. Banii murdari pe care-i câștigă îi servesc în sfârșit la ceva, la a-și face bărbatul fericit. Firește, romancierii n-au scris asta. Și lumea ne crede niște monștri, sau niște animale exotice, cum ne-au zugrăvit autorii de scenete populare. Dar veniți să trăiți în mediul nostru, cunoașteți-l și vă veți da seama că este aidoma celui burghez și celui al aristocrației noastre. Întreținuta o disprețuiește pe femeia de cabaret, femeia de cabaret o disprețuiește pe cea care face trotuarul, cea care face trotuarul o disprețuiește pe femeia din bordel și, ce curios, așa cum femeia dintr-un bordel alege întotdeauna ca bărbat un ins periculos, cea de cabaret duce în spate un băiat de bani gata sau vreun doctor leneș ca s-o exploateze. Psihologia târfei? O cuprind cuvintele acestea, pe care mi le spunea plângând o femeie căreia îi dăduse papucii un prieten de-ai mei: „Encoré avec mon cul je peu soutenir un homme“. Asta nu o știe lumea și nici romancierii. Cum spune un proverb francez, „Gueuse seule ne peut pas mener son cul“.

Erdosain îl contempla stupefiat. Haffner a continuat:

— Cine are grijă de ea ca peștele? Cine are grijă de ea când e bolnavă, când a arestată? Ce știe lumea? Dacă într-o sâmbătă dimineața ați auzi o femeie spunându-i „ambasadorului“: „Mon

chérí, am făcut cu cincizeci de norme mai mult decât săptămâna trecută“, dumneavoastră v-ați face proxenet, știți? Pentru că femeia aceea îi spune „am făcut cincizeci de norme“ pe același ton pe care o femeie cinstită i-ar spune soțului: „Dragă, luna asta, întrucât nu mi-am cumpărat un taior și mi-am spălat singură rufele, am economisit treizeci de *pesos*“. Credeți-mă, prietene, femeia, cinstită sau nu, e un animal care tinde spre sacrificiu. A fost construită astfel. De ce credeți dumneavoastră că părinții bisericii disprețuiau atâta femeia? Majoritatea trăiseră ca pașa și întrețινuseră multe femei, știau ce animale sunt ele. Iar târfa e și mai rău. E ca un copil: trebuie s-o înveți totul. „Pe aici ai să mergi, pe la colțul ăsta de stradă să nu treci, pe cutare «izmenit» nu trebuie să-l saluți. Să nu te bălăcărești cu cutare femeie.“ Totul trebuie s-o înveți.

Mergeau pe lângă gardul de spini și în amurgul dulce cuvintele proxenetului deschideau o paranteză de uimire în sufletul lui Erdosain. Înțelegea că se afla în fața unei vieți total diferite de a sa. Atunci l-a întrebat:

— Și cum v-ați inițiat dumneavoastră în „meserie“?

— Pe vremea aceea eram tânăr. Aveam douăzeci și trei de ani și o catedră de matematică. Căci sunt profesor, a adăugat cu mândrie Haffner, profesor de matematică. De pe urma catedrei trăiam, când într-o noapte am întâlnit într-un bordel de pe strada Rincón o franțuzoaică și mi-a plăcut. Sunt zece ani de atunci. Chiar în zilele acelea primisem o moștenire de cinci mii de *pesos* de la o rudă. Lucienne mi-a căzut cu tronc și i-am propus să se mute la mine. Avea un pește, Marsiliezul, o matahală brutală, pe care îl vedeam din când în când… Habar n-am dacă i-am părut bun de gură, sau frumos, chestia e că femeia s-a îndrăgostit și într-o noapte vijelioasă am scos-o din casă. A fost un adevărat roman. Ne-am dus în munții din Córdoba, apoi în Mar del Plata și, când s-au isprăvit cei cinci mii

de *pesos*, i-am zis: „Gata, adio idilă. S-a terminat“. Iar ea mi-a răspuns: „Nu, dragul meu, noi nu ne vom mai despărți“.

Acum treceau pe sub bolțile de verdeață, ramuri înlănțuite și abside de tulpini.

— Eu eram gelos. Știți ce înseamnă să fii gelos pe o femeie care se culcă cu toți? Și cunoașteți emoția primului prânz pe care îl plătește ea cu paralele „babacului“ care o întreține? Vă imaginați fericirea de a mânca cu furculițele încrucișate, în vreme ce chelnerul se uită la tine și la ea știind cine sunteți? Și plăcerea de a ieși pe stradă cu ea de braț, în vreme ce „acoliștii“ te aciolisesc? Și să vezi că ea, care se culcă cu atâția bărbați, te preferă pe tine, doar pe tine? E foarte frumos, prietene, când faci carieră. Ea are grijă ca tu să pui mâna pe altă femeie pe care s-o exploatezi, ea o aduce acasă spunând: „o să fim cumnate“, ea o scutură pe novice ca să facă „drumuri“ pentru tine și, cu cât ești mai timid și mai rușinos, cu atât mai mult se desfată ea distrugându-ți scrupulele, afundându-te în murdărie și deodată… când îți este lumea mai dragă, ești îngropat până la gât în noroi… și atunci trebuie să joci. Și cât e femeia dispusă trebuie să profiți, că într-o bună zi o apucă năbădăile, înnebunește după altul și cu aceeași nestatornicie cu care te-a urmat pe tine se sacrifică din nou. Îmi veți spune: de ce are o femeie nevoie de un bărbat? Dar vă voi spune de la bun început: Nici un proprietar de bordel n-are să trateze cu o femeie. Nu tratează decât cu „ambasadorul“. Peștele îi dă unei femei liniștea necesară pentru ca ea să-și vadă de viața ei. „Acoliștii“ n-o deranjează. Dacă e arestată, el o scoate; dacă e bolnavă, el o duce la un sanatoriu ca să fie îngrijită și o scutește de încurcături și de o mie de grozăvii. Știți, o femeie care lucrează pe cont propriu în domeniu sfârșește prin a deveni victima unui jaf, a unei înșelătorii sau a unui abuz monstruos. În schimb, femeia care are un bărbat lucrează liniștită, senină,

nu se ia nimeni de ea și toți o respectă. Și, dat fiind că ea, dintr-un motiv sau altul, și-a ales viața, e logic ca pentru banii ei să-și ofere fericirea de care are nevoie. Firește, pentru dumneavoastră toate astea sunt noi, dar o să vă obișnuiți. Iar dacă nu, spuneți: cum se explică faptul că sunt „altoaie“ cu câte șapte femei? Italianul Repollo în vremurile lui bune avea unsprezece femei. Spaniolul Julio, opt. Aproape că nu-i francez care să n-aibă trei femei. Și ele se cunosc, ba mai mult decât atât, știu să trăiască laolaltă și se întrec care să-i dea mai mult, întrucât e o mândrie să fii preferata unui bărbat care-i potolește dintr-o privire pe „șoricarii“ cei mai tari. Bietele de ele, sunt atât de smintite, că nici nu știi dacă să-ți fie milă de ele sau să le spargi capul cu ciomagul.

Erdosain era buimăcit de formidabilul dispreț dovedit de insul acela față de femei. Și își amintea că, într-o altă împrejurare, Astrologul îi spusese: „Peștele Melancolic e un tip căruia, când vede o femeie, primul lucru care-i trece prin cap este acesta: Asta pe stradă ar face cinci, zece sau douăzeci de *pesos*. Nimic altceva“.

Acum Erdosain a băgat de seamă că omul îi repugna. Ca să schimbe subiectul, a zis:

— Spuneți-mi… Dumneavoastră credeți în succesul acțiunii Astrologului?

— Nu.

— Și el știe că dumneavoastră nu credeți?

— Da.

— Și de ce îl însoțiți?

— Îl însoțesc relativ, de plictisit ce sunt. Din moment ce viața n-are nici un sens, e totuna dacă urmezi un curent sau altul.

— Pentru dumneavoastră viața nu are sens?

— Absolut nici unul. Ne naștem, trăim, murim, fără ca

stelele să se oprească din mersul lor și fără ca furnicile să-și înceteze truda.

— Și vă plictisiți mult?

— Așa și-așa. Mi-am organizat viața ca pe a unui industriaș. Mă culc în fiecare zi la douăsprezece și mă scol la nouă dimineața. Fac gimnastică o oră, mă îmbăiez, citesc ziarele, prânzesc, îmi fac siesta, la șase îmi beau vermutul și mă duc la frizer, la opt cinez, apoi mă duc la cafenea și peste doi ani, când voi avea două sute de mii de *pesos*, am să mă retrag din afacere ca să trăiesc definitiv din rente.

— Și în realitate, care are să fie intervenția dumneavoastră în societatea Astrologului?

— Dacă Astrologul face rost de bani, am să-l călăuzesc în adunarea femeilor și în instalarea bordelului.

— Dar în sinea dumneavoastră ce părere aveți despre Astrolog?

— Că e un maniac care poate să aibă succes sau nu.

— Dar ideile lui…

— Unele sunt încâlcite, altele clare și, sincer, habar n-am unde vrea omul ăsta să ajungă. Câteodată ai impresia că asculți un reacționar, alteori un comunist și, ca s-o spun pe șleau, mi se pare că nici el nu știe ce vrea.

— Dar dacă ar avea succes?…

— Atunci nici dracul nu știe ce se poate întâmpla. Ah!, apropo, dumneavoastră i-ați vorbit despre culturile de bacili de holeră asiatică?

— Da…ar fi un magnific mijloc de luptă împotriva armatei. Am împrăștia o cultură în fiecare cazarmă. Vă dați seama? Simultan, treizeci sau patruzeci de oameni pot să distrugă armata și să lase masele proletare să facă revoluția…

— Astrologul vă admiră mult pe dumneavoastră. Întotdeauna s-a referit la dumneavoastră ca la un individ cu

mari posibilități de succes.

Erdosain a zâmbit măgulit.

— Da, la ceva trebuie să te gândești ca să distrugi societatea asta. Dar revenind la cele dinainte: ceea ce nu înțeleg este poziția dumneavoastră cu privire la noi…

Haffner s-a întors rapid, l-a măsurat dintr-o privire pe Erdosain ca surprins de termenii acestuia și apoi, zâmbind zeflemitor, a adăugat:

— Eu nu am nici o poziție. Înțelegeți-mă bine. Mie nu-mi dăunează să-l ajut pe Astrolog. Restul, teoriile lui le consider conversație. El e pentru mine un prieten care are de gând să înceapă o afacere, prevăzută și tolerată de legile noastre. Asta e totul. Acum, dacă banii pe care-i câștigă din afacerea asta îi investește într-o societate secretă sau într-o mănăstire de maici, pe mine personal nu mă interesează. Vedeți că rolul meu în faimoasa societate nu poate fi mai nevinovat.

— Și dumneavoastră vi se pare logic ca o societate revoluționară să se bazeze pe exploatarea viciului femeii?

Peștele a strâns din buze. Uitându-se cu coada ochiului la Erdosain, s-a explicat:

— Ce spuneți dumneavoastră nu are sens. Societatea actuală se bazează pe exploatarea bărbatului, a femeii și a copilului. Dacă vreți să vă faceți o idee despre ce este exploatarea capitalistă, duceți-vă la turnătoriile de fier ale lui Avellaneda, la frigidere și la fabricile de sticlă, la manufacturile de chibrituri și la atelierele meșteșugărești.

Spunând asta, râdea dezgustător.

— Noi, bărbații din agealâc, avem una sau două femei; ei, industriașii, o mulțime de ființe umane. Cum trebuie să fie numiți oamenii aceia? Și cine e mai neomenos, proprietarul unui bordel sau societatea de acționari a unei întreprinderi? Și, ca să n-o mai lungim, nu vă cereau dumneavoastră să fiți cinstit

cu un salariu de o sută de *pesos* și având zece mii în portmoneu?

— Aveți dreptate… Dar, atunci, dumneavoastră de ce mi-ați dat banii?

— Asta e altă mâncare de pește.

— Dar pe mine mă preocupă.

— Bine, la revedere.

Și, înainte ca Erdosain să-i poată răspunde, Peștele a luat-o pe o cărare piezișă străjuită de copaci. Mergea grăbit. Erdosain l-a scrutat un moment, apoi a luat-o după el și l-a ajuns lângă o gospodărie. Haffner s-a întors iritat și a exclamat strident:

— Se poate ști ce vreți de la mine?…

— Ce vreau?… Vreau să vă spun asta: Că nu vă mulțumesc câtuși de puțin pentru banii pe care mi i-ați dat. Știți? Vreți cecul? Poftiți.

I-l întindea, într-adevăr, dar Peștele l-a examinat din nou disprețuitor:

— Nu fiți ridicol. Haide-hai… Duceți-vă și plătiți.

Gardul de sârmă s-a ondulat în fața ochilor lui Erdosain. Suferea vădit, întrucât a pălit, s-a îngălbenit de-a binelea. S-a sprijinit de un stâlp, credea că are să vomite. Haffner, oprit în fața lui, l-a întrebat binevoitor:

— V-a trecut amețeala?

— Da… puțin…

— Dumneavoastră vă simțiți rău… trebuie să vă căutați…

Au înaintat câțiva pași în tăcere. Întrucât lumina îl deranja pe Erdosain, au traversat cărarea, care era umbrită. Au ajuns astfel la gară.

Haffner se mișca încet pe peron. Deodată s-a întors spre Erdosain:

— Nu vi s-a întâmplat niciodată să aveți intenții crude față de oameni?

— Ba da, uneori…

— Ce ciudat… acum îmi aduc aminte că o vreme am avut mania s-o introduc în prostituție pe o fată oarbă…

— Mai trăiește?…

— Da, acum e însărcinată. Vă dați seama? O oarbă însărcinată. Într-o zi vă iau cu mine. O s-o cunoașteți. Un spectacol interesant, vă previn. Vă dați seama? Oarbă și borțoasă. E rea, umblă tot timpul cu ace în mână… Pe deasupra, e pofticioasă ca o scroafă. Pe dumneavoastră are să vă intereseze.

— Și credeți…

— Da, îndată ce Astrologul are să deschidă bordelul, ea intră prima. O s-o ținem ascunsă: are să fie trufandaua…

— Știți că sunteți și mai ciudat decât ea?

— De ce?…

— Pentru că sunteți cu neputință de înțeles. În vreme ce îmi vorbeați de oarbă, eu mă gândeam la ce mi-a povestit Astrologul. Că ați avut o legătură cu o femeie cinstită, că întâmplarea a adus-o pe femeia aceea cinstită acasă la dumneavoastră și că ați respectat-o. Mai mult decât atât, lăsați-mă să vorbesc: femeia aceea vă iubea, era virgină, de ce ați respectat-o?

— Asta n-are importanță. Puțină stăpânire de sine, atâta tot.

— Și cazul colierului?

Erdosain știa, de la Astrolog, că Peștele îi ceruse unei dansatoare o dovadă materială de dragoste; aceasta, în fața altor femei, își dăduse jos un magnific colier dăruit de un amant, un bătrân importator de țesături. Scena a fost neobișnuită, căci bătrânul era în apropiere. Haffner a primit colierul și, spre surprinderea tuturor, l-a cântărit în mână, a examinat caratele pietrelor, apoi i l-a dat înapoi, zâmbind batjocoritor.

— Chestia cu colierul e simplă, a replicat Haffner. Eu băusem puțin. Asta nu mă împiedica să fiu conștient că gestul pe care-l fac îmi va da un prestigiu enorm printre șleahta de la cabaret, mai ales printre femei, care sunt cam visătoare. Lucrul cel mai curios din povestea asta e că peste o jumătate de oră a venit bătrânul care-i dăruise colierul lui Renée, ca să-mi mulțumească umil pentru că nu voisem să accept cadoul. Vă dați seama? Urmărise tremurând scena de la altă masă, dar nu intervenise de frică să nu provoace un scandal. Dar se temuse pentru soarta colierului său... Vedeți și dumneavoastră câtă murdărie... dar iată că vine trenul de La Plata. Dragă prietene, pe curând... Ah!, să participați la reuniunea de miercuri, care va avea loc acasă la Astrolog. Veți întâlni alții, mai interesanți decât mine.

Erdosain a traversat gânditor spre peronul de unde plecau trenurile către Buenos Aires. Fără putință de tăgadă, Haffner era un monstru.

UMILITUL

La opt seara a ajuns acasă.

— În sufragerie era lumină... Dar să explicăm, povestea mai târziu Erdosain, eu și soția mea înduraserăm atâta mizerie, că așa-zisa sufragerie consta dintr-o cameră goală, fără mobilă. Cealaltă cameră ținea loc de dormitor. Mă veți întreba cum de am închiriat o casă fiind săraci, dar era capriciul nevesti-mii, care își aducea aminte de vremuri mai bune și nu se împăca să nu-și aibă căminul „aranjat“.

În sufragerie nu era altă mobilă în afară de o masă de pin. Într-un colț ne erau atârnate de o sârmă rufele, în vreme ce alt unghi era ocupat de un cufăr cu întărituri de metal, producând o senzație de viață nomadă, care are să se încheie cu o călătorie definitivă. Mai târziu, de câte ori nu m-am gândit la „senzația

de călătorie“ pe care cufărul acela ieftin, înghesuit într-un cotlon, o lansa tristeții mele de om care se știe în pragul pușcăriei.

Cum vă spuneam, în sufragerie era lumină. Am deschis ușa și m-am oprit. Mă aștepta nevastă-mea, îmbrăcată de stradă, așezată lângă masă. Un tul negru îi acoperea până la bărbie fețișoara îmbujorată. În dreapta ei, la picioare, era o valiză, iar de cealaltă parte a mesei un bărbat s-a ridicat când am intrat eu sau, mai bine zis, când surpriza m-a făcut să încremenesc în prag.

Așa am zăbovit toți trei o secundă… Căpitanul în picioare, cu o mână sprijinită pe masă și cu cealaltă pe mânerul spadei, soția mea cu capul înclinat, iar eu în fața lor, cu degetele rămase pe muchia ușii. Secunda aceea mi-a fost de ajuns ca să nu-l mai uit niciodată pe celălalt bărbat. Era mare și avea o vigoare atletică în stofa verde a uniformei. Când și-a luat ochii de la nevastă-mea, privirea lui și-a recăpătat o duritate curioasă. Nu exagerez dacă spun că mă examina cu insolență, ca pe un inferior. Eu nu mi-am retras privirea. Robustețea fizică contrasta cu ovalul mic al chipului, cu delicatețea nasului fin și cu asprimea buzelor strânse. Pe piept purta insigna de aviator.

Primele cuvinte mi-au fost:

— Ce se întâmplă aici?

— Domnul… – dar, rușinându-se, s-a corectat: Remo, a zis, spunându-mi pe nume, Remo, eu nu mai stau cu tine.

Erdosain n-a avut timp să tremure. Căpitanul a luat cuvântul:

— Soția dumneavoastră, pe care am cunoscut-o în urmă cu ceva vreme…

— Și unde ați cunoscut-o?

— De ce întrebi lucrurile astea? a întrerupt Elsa.

— Da, exact, a obiectat căpitanul. Înțelegeți că anumite

lucruri nu se întreabă…

Erdosain s-a înroșit.

— Poate aveți dreptate… scuzați-mă…

— Și cum dumneavoastră nu câștigați îndeajuns ca s-o întrețineți…

Apăsând pe capătul revolverului din buzunarul pantalonilor, Erdosain s-a uitat la căpitan. Apoi, involuntar, a zâmbit cumpănind că nu trebuie să se teamă de nimic, din moment ce putea să-l ucidă.

— Nu cred că vă poate părea amuzant ce vă spun.

— Nu; zâmbeam de o idee prostească… Așadar, v-a spus și asta?

— Da, iar pe deasupra mi-a vorbit de dumneavoastră ca de un geniu în necaz…

— Am vorbit de invențiile tale…

— Da… de proiectul dumneavoastră de a metaliza florile…

— De ce pleci, atunci?

— Sunt obosită, Remo.

Erdosain a simțit că mânia îi încrețește gura în cuvinte necuviincioase. Ar fi insultat-o, dar, gândind că celălalt poate să-i strivească fața cu lovituri de pumni, și-a stăpânit injuria, replicând:

— Tu ai fost întotdeauna obosită. Acasă la tine erai obosită… aici… acolo… și la munte… îți amintești?

Neștiind ce să răspundă, Elsa și-a plecat capul.

— Obosită… ce ai tu de ești obosită?… Și toate sunt obosite, nu știu de ce… dar sunt obosite… Dumneavoastră, domnule căpitan, nu sunteți obosit de asemenea?

Intrusul l-a privit îndelung.

— Și ce înțelegeți dumneavoastră prin oboseală?

— Plictisul, angoasa… n-ați băgat de seamă că par vremurile de zbucium de care vorbește Biblia? Așa le numește un prieten

de-ai mei care s-a căsătorit cu o șchioapă. Șchioapa e târfa din Scripturi…

— Nu mi-am dat niciodată seama de asta.

— În schimb, eu da. Dumneavoastră are să vi se pară ciudat că vă vorbesc de suferință în astfel de împrejurări… dar așa este… oamenii sunt atât de triști, încât simt nevoia să fie umiliți de cineva.

— Mie nu mi se pare.

— Firește, dumneavoastră cu salariul pe care-l aveți… Cât câștigați dumneavoastră? Cinci sute?

— Cam așa.

— Bineînțeles, cu salariul ăsta e logic…

— Ce e logic?

— Să nu simțiți servitutea.

Căpitanul a zăbovit scrutându-l sever pe Erdosain.

— Germán, nu-l lua în seamă, a întrerupt Elsa. Remo o ține una și bună cu angoasa lui.

— E adevărat?

— Da… ea, în schimb, crede în fericire, în sensul de „eterna fericire“ care ar exista în viața ei dacă și-ar putea petrece zilele în petreceri…

— Detest mizeria.

— Firește, pentru că tu nu crezi în mizerie… oribila mizerie e în noi, e mizeria dinăuntru… din suflet, cea care ne mistuie oasele ca sifilisul.

Au tăcut. Căpitanul, vizibil plictisit, își examina unghiile, lustruite cu grijă.

Elsa, de dincolo de romburile vălului, își privea fix soțul tras la față, pe care atâta îl iubise odinioară, în vreme ce Erdosain se întreba de ce simte un gol imens, gol în care conștiința îi pierea fără a izbuti să îngaime cuvintele care să-i strige amărăciunea în vecii vecilor.

Căpitanul și-a înălțat deodată capul.

— Și cum aveți de gând să metalizați florile?

— Ușor… Se ia un trandafir, de exemplu, și se cufundă într-o soluție de nitrat de argint dizolvat în alcool. Apoi se amplasează floarea în lumina care reduce nitratul la argint metalic, rămânând prin urmare trandafirul acoperit cu o peliculă metalică foarte fină, conducătoare de electricitate. Apoi se tratează prin procedeul obișnuit al „galvanoplastiei“, acoperindu-l cu cupru… și, normal, floarea se preface într-un trandafir de cupru. Ar avea multe aplicații.

— Ideea este originală.

— Nu ți-am spus eu, Germán, că Remo are talent?

— Cred și eu.

— Da, se prea poate să am talent, dar îmi lipsește viața… entuziasmul… ceva care să fie ca un vis extraordinar… o minciună mare care să impulsioneze realizarea… însă, vorbind puțin despre toate, vă așteptați să fiți fericiți?

— Da.

S-a făcut din nou tăcere. În jurul lămpii galbene, cele trei chipuri păreau trei măști de ceară. Erdosain știa că în câteva clipe se va isprăvi totul și, răscolindu-și angoasa, l-a întrebat pe căpitan:

— De ce ați venit acasă la mine?

Celălalt a șovăit, apoi a zis:

— Eram interesat să vă cunosc.

— Vă păream amuzant?

— Nu… vă jur că nu.

— Și atunci?

— Eram curios să vă cunosc. Soția dumneavoastră mi-a vorbit mult de dumneavoastră în ultima vreme. Pe de altă parte, nu mi-am închipuit niciodată că mă voi afla într-o astfel de situație… în realitate, n-aș putea să explic de ce am venit.

— Ați văzut? Există lucruri inexplicabile. Eu, de câteva minute bune, încerc să-mi explic de ce nu vă omor dintr-o lovitură, căci am revolverul aici, în buzunar.

Elsa și-a ridicat fruntea spre Erdosain, care era în capul mesei… Căpitanul a întrebat:

— Ce vă oprește?

— De fapt, nu știu… sau… da, am certitudinea că de aceea. Cred că în inima fiecăruia dintre noi există o longitudine de destin. Este ca o divinație a lucrurilor prin intermediul unui misterios instinct. Ce mi se întâmplă acum simt că este cuprins în longitudinea aceasta de destin… ca și cum l-aș fi văzut deja… nu știu unde.

— Cum?

— Ce spuneți?

— Nu pentru că tu mi-ai fi dat motiv… nu… îți spun… o certitudine îndepărtată.

— Nu înțeleg.

— Știu eu ce spun. Vedeți, e așa. Deodată, unuia îi trece prin cap că trebuie să i se întâmple în viață anumite lucruri… pentru ca viața să se transforme și să se reînnoiască.

— Și tu?

— Credeți că viața dumneavoastră?

Erdosain a continuat fără a lua în seamă întrebarea:

— Evenimentul de acum nu mă surprinde. Dacă dumneavoastră mi-ați spune să mă duc să vă cumpăr un pachet de țigări, apropo, aveți o țigară?

— Poftiți… Și apoi?

— Nu știu. În ultima vreme am trăit incoerent… buimăcit de angoasă. Vedeți ce liniștit stau de vorbă cu dumneavoastră.

— Da, el întotdeauna a așteptat ceva extraordinar.

— Și tu.

— Cum? Și tu, Elsa?

— Da.

— Dar dumneavoastră?

— Spuneți mai departe, domnule căpitan, eu vă înțeleg. Dumneavoastră vreți să spuneți că extraordinarul Elsei se întâmplă acum, nu?

— Da.

— Păi vă înșelați, nu-i așa, Elsa?

— Crezi?

— Spune adevărul, tu aștepți ceva extraordinar care nu e asta, nu?

— Nu știu.

— Ați văzut, domnule căpitan? Asta ne-a fost mereu viața. Stăteam amândoi în tăcere lângă masa asta…

— Taci.

— De ce? Eram așezați și, fără să ne-o spunem, înțelegeam amândoi ce suntem, doi amărâți, cu dorință diferită. Și când ne culcam…

— Remo!

— Domnule Erdosain!

— Lăsați teatrul ridicol… oare n-o să vă culcați împreună?

— Așa nu putem să vorbim.

— Iar când ne despărțeam aveam în cap ideea aceasta asemănătoare: oare în asta consta plăcerea vieții și a dragostei?… Și, fără a spune nimic, înțelegeam că ne gândim la același lucru… Dar, ca să schimbăm subiectul… aveți de gând să rămâneți în oraș?

Erdosain a avut deodată senzația rece a călătoriei.

I s-a părut că o vede pe Elsa lângă balustradă, sub șirul de oberlihturi sticloase, contemplând firul albastru al distanței. Soarele cădea pe trincile galbene ale arborilor și pe brațele negre ale troliurilor. Pogora amurgul, dar ei zăboveau cu gândul la alte clime, la adăpostul cabinelor, sprijiniți pe

pasarela albă. Vântul sufla iodat asupra valurilor și Elsa se uita în schimbătoarele brazde întretăiate ale apelor, unde i se însuflețea umbra.

Din când în când își întorcea fețișoara palidă și atunci amândoi păreau să asculte un reproș care suia din adâncul mării.

Erdosain își închipuia că le spune:

— Ce ați făcut din bietul băiețel? („Pentru că eu, în ciuda vârstei, eram ca un băiat", îmi zicea mai târziu Remo. „Înțelegeți, un bărbat care permite să i se ia nevasta de sub nas… e un nenorocit… e ca un băiat, înțelegeți?")

Erdosain a alungat halucinația. Întrebarea care i-a venit pe buze îi pătrunsese în suflet împotriva voinței.

— Ai să-mi scrii?

— De ce?

— Da, firește, de ce? a repetat închizând ochii.

Acum se simțea mai mult decât oricând prăbușit în străfunduri pe care nici un om nu le visase vreodată.

— Bine, domnule Erdosain, a rostit căpitanul ridicându-se, noi ne retragem.

— Ah, plecați!… Plecați, deja?

Elsa i-a întins mâna înmănușată.

— Pleci?

— Da… plec… înțelegi că…

— Da… înțeleg.

— Era cu neputință, Remo.

— Da, bineînțeles… era cu neputință… bineînțeles…

Descriind un cerc în jurul mesei, căpitanul a luat valiza, aceeași valiză pe care Elsa o adusese în ziua nunții.

— Domnule Erdosain, adio.

— La ordinele dumneavoastră, domnule căpitan… dar spuneți-mi un lucru… plecați… tu, Elsa…tu pleci?

— Da, plecăm.

— Dați-mi voie, am să mă așez. Dați-mi voie un moment, domnule căpitan… doar un moment.

Intrusul și-a reprimat cuvintele de nerăbdare. Îl năpădise un chef brutal de a-i striga soțului aceluia: „Haide, fii bărbat, tâmpitule“, dar din considerație față de Elsa s-a stăpânit.

Deodată, Erdosain a părăsit scaunul. S-a dus domol într-un colț al încăperii.

Apoi, întorcându-se brusc spre căpitan, a spus cu o voce foarte limpede, în care se ghicea dorința înăbușită de a o face să pară dulce:

— Dumneavoastră știți de ce nu vă omor ca pe un câine?

Ceilalți s-au întors alarmați.

— Păi pentru că gândesc la rece.

Acum Erdosain mergea dintr-un capăt în altul al camerei, cu mâinile încrucișate la spate. Ei îl observau, așteptând ceva.

În sfârșit, soțul, schițând un surâs, o grimasă palidă, a continuat cu blândețe, cu vocea lâncezindu-i într-o desperare de suspin reținut:

— Da, gândeam la rece… gândesc la rece.

Acum avea privirea pierdută, dar zâmbetul îi era același, straniu, descumpănit.

— Ascultați-mă… poate că asta n-are explicație pentru dumneavoastră, dar eu i-am găsit explicația.

Ochii îi străluceau cu putere și vocea i se dogise din pricina efortului pe care-l făcea pentru a vorbi.

— Vedeți… viața mi-a fost îngrozitor de ofensată… îngrozitor de strivită.

A tăcut, oprindu-se într-un cotlon al odăii. Pe chip îi încremenise zâmbetul ciudat al omului care trăiește un vis periculos. Elsa, iritată subit, își mușca marginea baticului. Căpitanul, în picioare, lângă valiză, aștepta.

Dintr-odată, Erdosain a scos revolverul din buzunar și l-a aruncat într-un colț. „Browning“-ul a decojit tencuiala peretelui, apoi a căzut greu pe dușumea.

— La ce e bună rabla asta! a murmurat.

După aceea, cu o mână în buzunarul hainei și cu tâmpla sprijinită de zid, a vorbit domol:

— Da, viața mi-a fost îngrozitor de ofensată… de umilită. Credeți-mă, domnule căpitan. Nu vă pierdeți răbdarea. Am să vă povestesc ceva. Tatăl meu e cel care a început lucrarea asta feroce de umilire. Când aveam zece ani și făceam vreo greșeală, îmi spunea: „Mâine o să te bat“. Mereu era așa, mâine… Vă dați seama? Mâine… Și în noaptea aia dormeam, dar dormeam prost, iepurește, trezindu-mă la jumătatea nopții ca să mă uit speriat la fereastră și să văd dacă s-a făcut ziuă, dar când luna traversa vergeaua, închideam ochii, spunându-mi: mai e mult timp. Mai târziu mă trezeam iarăși, auzind cântecul cocoșilor. Luna dispăruse și o lumină albăstruie intra prin geamuri, iar atunci mă acopeream cu cearșaful pe cap ca să n-o văd, deși știam bine că e acolo… deși știam bine că nu există putere omenească s-o poată opri, lumina aceea. Și, când adormeam în sfârșit pentru multă vreme, o mână îmi scutura capul pe pernă. Era el, spunându-mi cu voce aspră: „Haide… e timpul“. Și, îmbrăcându-mă încet, simțeam că în curte omul acela deplasa scaunul. „Haide“, îmi striga din nou, iar eu, hipnotizat, mă duceam în linie dreaptă spre el: voiam să vorbesc, dar asta era cu neputință în fața privirii lui înspăimântătoare. Îi cădea mâna pe umărul meu, silindu-mă să îngenunchez, eu îmi rezemam pieptul pe spătarul scaunului, îmi băga capul între genunchii lui și, deodată, crude lovituri de bici îmi vătămau fesele. Când îmi dădea drumul, fugeam plângând în camera mea. O rușine imensă îmi cufunda sufletul în tenebre. Căci tenebrele există, chiar dacă dumneavoastră nu credeți.

Elsa își privea soțul îngrozită. Căpitanul, în picioare, cu brațele încrucișate, asculta plictisit. Erdosain zâmbea vag. A continuat:

— Eu știam că pe majoritatea băieților nu-i băteau părinții și la școală, când îi auzeam vorbind de casele lor, mă paraliza o angoasă atât de cumplită, încât, dacă eram în clasă și mă numea profesorul, eu mă uitam la el buimăcit, fără să pricep ce mă întreabă, până într-o zi, când a țipat la mine: „Dar, Erdosain, ești tâmpit, de nu mă auzi?". Toată clasa a izbucnit în râs și din ziua aceea m-au botezat Erdosain „tâmpitul". Iar eu, și mai trist, simțindu-mă mai ofensat ca oricând, tăceam de teama loviturilor de bici ale tatălui meu, zâmbindu-le celor ce mă insultau… dar timid. Vă dați seama, domnule căpitan? Te insultă… și pe deasupra tu mai și zâmbești timid, de parcă ți-ar face o favoare jignindu-te.

Intrusul și-a încruntat sprâncenele.

— Mai târziu – dați-mi voie, domnule căpitan –, mai târziu m-au numit de multe ori „tâmpitul". Atunci, sufletul mi se strângea de-a lungul nervilor, iar senzația aceasta că sufletul mi se ascunde rușinat în propria-mi carne îmi anihila orice urmă de curaj; simțind că mă afund din ce în ce mai mult și privindu-l în ochi pe cel ce mă insulta, în loc să-l dobor dintr-o scatoalcă, îmi ziceam: Oare își dă seama omul ăsta cât de mult mă umilește? Apoi plecam; înțelegeam că ceilalți nu făceau decât să termine ce începuse tatăl meu.

— Iar acum, a replicat căpitanul, vă afund și eu?

— Nu, omule, dumneavoastră nu. Firește, am suferit atât de mult, că acum curajul e chircit în mine, e ascuns. Eu îmi sunt spectator și mă întreb: Când are să-mi sară curajul? Și acesta este evenimentul pe care îl aștept. Într-o bună zi, ceva monstruos are să explodeze în mine și am să mă prefac în alt om. Atunci, dacă sunteți în viață, am să vin să vă caut și să vă

scuip în față.

Intrusul l-a privit senin.

— Dar nu din ură, ci ca să mă joc cu propriu-mi curaj, care are să-mi pară lucrul cel mai nou din lume… Acum, puteți să vă retrageți.

Intrusul a șovăit o clipă. Privirea lui Erdosain, foarte mărită, se împlântase în el. A apucat valiza și a ieșit.

Elsa s-a oprit tremurând în fața soțului ei.

— Bine, plec, Remo… trebuia ca asta să se termine așa.

— Dar, tu?… tu?…

— Și ce voiai să fac?

— Nu știu.

— Și atunci? Stai liniștit, te rog. Ți-am lăsat haine pregătite. Schimbă-ți gulerul. Întotdeauna mă faci de rușine.

— Dar tu, Elsa… tu? Și proiectele noastre?

— Iluzii, Remo… splendori.

— Da, splendori… Dar unde ai învățat cuvântul ăsta atât de frumos? Splendori.

— Nu știu.

— Și viața noastră e distrusă pentru totdeauna?

— Ce vrei? În ciuda a tot, eu am fost bună. Apoi am început să te urăsc… dar de ce n-ai fost și tu la fel?…

— Ah!, da… la fel… la fel…

Îl năucea mâhnirea ca o zi nesfârșită cu soare arzător la tropic. Pleoapele i se prăvăleau. Ar fi vrut să doarmă. Sensul cuvintelor i se adâncea în minte cu încetineala unei pietre într-o apă prea groasă. Când cuvântul îi atingea adâncul conștiinței, niște forțe obscure îi storceau angoasa. Și, preț de o clipă, în piept zăboveau, plutind și înfiorate ca în noroiul unei bălți, buruienile suferinței. Ea a urmat cu vocea domolită de o resemnare interioară:

— Acum e zadarnic… acum eu plec. Tu de ce n-ai fost bun?

De ce n-ai muncit?

Erdosain a avut certitudinea că Elsa e la fel de nefericită ca el și o milă imensă l-a făcut să cadă pe marginea scaunului, cu capul strivit pe brațul întins pe masă.

— Așadar, pleci? Chiar pleci?

— Da, vreau să văd dacă ni se îmbunătățește viața, știi? Uită-te la mâinile mele.

Scoțându-și mănușa, și-a arătat mâna dreaptă crăpată de frig, mușcată de leșie, înțepată de acele de cusut, întunecată de negreala cratițelor.

Erdosain s-a ridicat, încremenit din pricina unei halucinații.

Își vedea nefericita soție în vâltoarea monstruoasă a orașelor de portland și de fier, traversând diagonale obscure în umbra piezișă a zgârie-norilor, sub o amenințătoare rețea de cabluri negre de înaltă tensiune. Treceau o mulțime de oameni de afaceri protejați de umbrele. Fețișoara îi era mai palidă ca niciodată, dar ea își aducea aminte de el, în vreme ce răsuflarea necunoscuților se strivea în profilul ei.

„– Unde mi-o fi băiatul?“

Erdosain și-a întrerupt proiecția viitorului:

— Elsa… știi tu… vino când vrei… poți să vii… dar spune adevărul, m-ai iubit vreodată?

Ea și-a ridicat pleoapele pe îndelete. Pupilele i s-au mărit. Vocea ei umplea încăperea cu căldură umană. Lui Erdosain i se părea că trăiește acum.

— Întotdeauna te-am iubit… și acum te iubesc… niciodată, de ce n-ai vorbit niciodată ca în seara asta? Simt că am să te iubesc toată viața… că, pe lângă tine, celălalt nu e decât umbra unui bărbat…

— Iubire, biata mea iubire… ce viață am avut noi… ce viață…

O urmă de zâmbet a încrețit dureros buzele ei. Elsa l-a privit

cu ardoare o clipă. Apoi, cu vocea gravă a făgăduielilor:

— Uite… așteaptă-mă. Dacă viața e cum mi-ai spus întotdeauna, eu mă întorc, știi? Și atunci, dacă tu vrei, ne omorâm împreună… Ești mulțumit?

Un val de sânge i-a suit bărbatului în tâmple.

— Iubire, ce bună ești, iubire… dă-mi mâna – și, în timp ce ea, copleșită încă, zâmbea cu timiditate, Erdosain i-a sărutat-o. Nu te superi, iubire?

Ea și-a îndreptat capul greu de fericire.

— Uite, Remo… eu am să vin, știi? Și dacă e adevărat ce spui despre viață… da, eu vin… am să vin.

— Ai să vii?

— Cu ce-o să am.

— Chiar dacă ai să fii bogată?

— Chiar dacă o să am toate milioanele de pe pământ, vin. Îți jur!

— Inimă, biată inimă! Ce inimă ai! Totuși, tu nu m-ai cunoscut… nu contează… Ah, viața noastră!

— Nu contează. Sunt mulțumită. Îți dai seama ce surpriză o să ai, Remo? Ești singur, seara. Ești singur… deodată, țac… se deschide ușa… și sunt eu… Eu am venit!

— Ești într-o rochie de bal… pantofi albi și porți un colier de perle.

— Și am venit singură, pe jos pe străzile întunecate, căutându-te… dar tu nu mă vezi, ești singur… capul…

— Spune… vorbește… vorbește…

— Cu capul sprijinit în mână și cu cotul pe masă… mă privești… și deodată…

— Te recunosc și îți zic: Elsa, ești tu, Elsa?

— Iar eu îți răspund: Remo, am venit, îți amintești de seara aceea? Seara aceea e seara aceasta, afară suflă vânt puternic, dar noi nu simțim frig și nici durere. Ești mulțumit, Remo?

— Da, îți jur că sunt mulțumit.

— Bine, plec.

— Pleci?

— Da…

Chipul bărbatului s-a schimonosit din pricina suferinței subite.

— Bine, du-te.

— Pe curând, soțul meu.

— Ce-ai spus?

— Îți spun așa, Remo. Așteaptă-mă. Chiar dacă aș avea toate milioanele din lume, eu mă întorc.

— Bine… atunci rămas-bun… dar dă-mi un sărut.

— Nu, când am să mă întorc… rămas-bun, soțul meu.

Deodată, Erdosain, îmboldit de un spasm fără nume, a apucat-o brutal de încheieturile mâinilor.

— Spune-mi: te-ai culcat cu el?

— Dă-mi drumul, Remo… eu nu credeam că tu…

— Mărturisește-mi, te-ai culcat sau nu?

— Nu.

Căpitanul s-a oprit în cadrul ușii. O slăbiciune imensă i-a relaxat nervii degetelor. Erdosain a simțit că se prăbușește și n-a mai văzut nimic.

STRATURI DE OBSCURITATE

N-a știut niciodată cum s-a târât până în patul lui.

Timpul a încetat să existe pentru Erdosain. A închis ochii, supunându-se nevoii de a dormi resimțite de măruntaiele-i dureroase. Dacă ar fi avut putere, s-ar fi aruncat într-o fântână. Picături de desperare i se îngrămădeau în gâtlej asfixiindu-l și ochii i-au devenit mai sensibili la întuneric decât o rană la sare. Uneori scrâșnea din dinți ca să domolească trosnetul nervilor întăriți în carnea care se lăsa în voia valurilor de tenebre

dejectate de creierul lui, cu moleșeală de burete.

Avea senzația că se prăvălește într-un abis fără fund și își strângea pleoapele închise. Coborârea nu i se mai isprăvea, cine știe câte leghe de distanță invizibilă avea corpul lui fizic, că nu i se mai oprea scufundarea conștiinței ghemuite acum într-o zbârcire de desperare! Din pleoape îi cădeau straturi succesive de obscuritate densă.

Centrul durerii i se zbătea zadarnic. Nu găsea în suflet nici o crăpătură pe unde să iasă. Erdosain adăpostea în el toată suferința lumii, durerea negării lumii. În ce cotlon de pe pământ se afla oare un om care să aibă pielea pliată în mai multe cute de amărăciune? Simțea că nu mai e un om, ci o rană acoperită cu piele, care tresărea și striga la fiecare zvâcnet al venelor. Și totuși, trăia. Trăia simultan în depărtare și în înspăimântătoarea apropiere a corpului său. El nu mai era un organism acumulând suferințe, ci altceva, mult mai inuman… poate asta… un monstru încolăcit și cufundat în el însuși în pântecele negru al încăperii. Fiecare strat de obscuritate care-i cobora de pe pleoape era un țesut placentar izolându-l din ce în ce mai mult de universul oamenilor. Zidurile creșteau, se înălțau șirurile de cărămizi și noi cascade de tenebre se prăvăleau asupra cubului unde zăcea el încolăcit și palpitând ca un melc în adâncul oceanului. Îi era cu neputință să se recunoască… se îndoia că este Augusto Remo Erdosain. Își îndesa fruntea între buricele degetelor și carnea mâinii îi părea stranie, nu-și recunoștea carnea de pe frunte, ca și cum i-ar fi fost fabricat corpul din două substanțe diferite. Cine știe ce murise în el? Pentru sensibilitatea lui nu mai dăinuia decât o conștiință străină a celor întâmplate, un suflet ce nu avea lungimea unui tăiș de spadă și care vibra ca o lampretă în apa vieții sale tulburi. Nici măcar conștiința de a fi nu ocupa în el mai mult de un centimetru pătrat de sensibilitate. Da, tot corpul

îi trăia, îi era în contact cu pământul, un centimetru pătrat de sensibilitate. Restul se destrăma în negură. Da, el era un centimetru pătrat de om, un centimetru pătrat de existență prelungit cu suprafața lui sensibilă, incoerenta viață a unei fantasme. Orice altceva murise în el, se confundase cu placenta de tenebre care îi blinda înfiorătoarea realitate.

Din ce în ce mai puternică devenea în el revelația că se află înăuntrul unui cub de portland. Senzație din altă lume! Un soare invizibil ilumina pentru totdeauna zidurile portocalii de culoarea furtunii. Aripa unei păsări solitare ocolea văzduhul azuriu pe dreptunghiul pereților, dar el avea să fie de-a pururi în adâncul acelui cub taciturn, iluminat de un soare portocaliu de furtună.

Apoi, capacitatea vieții sale a rămas redusă la centimetrul acela pătrat de sensibilitate. Ba chiar îi era cu putință să-și „vadă“ palpitațiile inimii și era zadarnic să vrea să respingă înspăimântătoarea figură care-l târa în fundul genunii, un moment negru și altul portocaliu. Era de-ajuns să i se înmoaie puțin voința pentru ca realitatea pe care o conținea să-i strige în urechi. Erdosain nu voia și voia să privească… dar era zadarnic… soția lui era acolo, în capătul unei încăperi tapetate cu albastru. Căpitanul se mișca într-un colț. El știa, cu toate că nimeni nu-i spusese, că este un dormitor minuscul, de formă hexagonală și ocupat aproape în întregime de un pat lat și scund. Nu voia s-o privească pe Elsa… nu… nu… voia, dar nici dacă ar fi fost amenințat cu moartea nu și-ar fi luat ochii de la bărbatul care se dezbrăca în fața ei… în fața soției sale legitime, care acum nu era cu el… ci cu altul. Mai puternică decât teama i-a fost nevoia de și mai multă groază, de și mai multă suferință, iar deodată ea, care-și acoperea ochii cu degetele, dădea fuga spre bărbatul gol, cu picioarele țepene, se lipea de el cu putere și nu mai evita virilitatea învârtoșată în capătul albastru.

Erdosain s-a simțit nivelat într-o perfecțiune înspăimântătoare. Dacă l-ar fi trecut printre valțurile unui laminator, mai plană nu i-ar fi fost viața. Nu rămâneau așa broaștele râioase sparte pe urmele roții de căruță, strivite și arzătoare? Dar nu voia să se uite, atât de mult nu voia, că acum distingea limpede cum se sprijină Elsa pe pieptul pătrat și păros al bărbatului, în vreme ce mâinile lui apucau maxilarul femeii, ca să-i înalțe chipul spre gura lui.

Și deodată Elsa exclama: „Și eu, dragul meu… și eu“. Chipul i se înroșise de desperare, hainele îi încropeau un vârtej în jurul triunghiului coapselor albe ca laptele și cu ochii extaziați nedezlipiți de mădularul rigid al bărbatului care tremura, ea și-a descoperit părul sexului, sânii întăriți… ah!… de ce se uita?

Zadarnic Elsa… da, Elsa, legitima lui soție, încerca cu mâna-i mică să cuprindă toată bărbăția într-o mângâiere. Bărbatul, sub urletul dorinței, își strângea tâmplele, își acoperea ochii cu antebrațul; dar ea, aplecată asupra lui, îi înfigea fierul acesta încins în urechi: „Ești mai frumos decât soțul meu! Ce frumos ești, Dumnezeule!“.

Dacă i s-ar fi răsucit cu încetineală capul pe gât ca un șurub, ca să-i îndese adânc în suflet imaginea aceea atroce, n-ar fi putut să sufere mai mult. Îl chinuia atât de mult, încât, dacă s-ar fi întrerupt durerea, mintea i-ar fi explodat ca un șrapnel. Cum poate oare sufletul să îndure atâta durere? Și, cu toate acestea, voia să sufere și mai mult. Să-l pună pe butuc și să-i taie spatele cu o secure în mai multe părți…. Și dacă l-ar spinteca în patru părți și l-ar arunca la gunoi ar suferi mai departe. Nu era în trupul lui nici un centimetru pătrat care să nu suporte imensa presiune a angoasei.

Toate corzile i se rupseseră sub apăsarea cumplitului strung și dintr-odată o senzație de tihnă i-a echilibrat membrele.

Nu mai dorea nimic. Viața i se scurgea în tăcere la vale,

aidoma unui lac după ce s-a prăbușit digul, și, fără a dormi, dar cu pleoapele închise, leșinul lucid era mai anestezic pentru durerea lui decât un vis de cloroform.

Inima îi bătea vădit. Cu greu și-a mișcat capul ca să-și despartă pielea păroasă de perna încălzită și a zăbovit fără altă senzație de viață în afară de răcoarea din ceafă și deschiderea și închiderea inimii, care, ca un ochi enorm, își deschidea pleoapa somnoroasă ca să recunoască tenebrele, nimic altceva. Nimic altceva în afară de tenebre?

Elsa era atât de departe de memoria lui, încât în hipnoza aceea efemeră îi părea minciună faptul că o cunoscuse. Cine știe dacă exista fizic. Înainte putea să o vadă, acum trebuia să facă un efort imens ca să o recunoască… și abia o recunoștea. Adevărul este că ea nu era ea și nici el nu era el. Acum viața lui se prăvălea în tăcere, simțea că se întoarce cu câțiva ani în urmă, copilul care contempla un copac verde umbrind dispariția continuă a unui râu printre câteva pietre cu pete roșii. El însuși era o cascadă de carne în negură. Cine știe când i se va isprăvi sângele care-i curge neîncetat! Și nu percepea decât închiderea și întredeschiderea inimii sale, care asemenea unui ochi enorm își deschidea pleoapa somnoroasă ca să recunoască bezna. Becul electric de la mijlocul cvartalului filtra printr-o crăpătură o rafală de argint care cădea pe tulul apărătorii de țânțari. Sensibilitatea i se întrema dureros.

El era Erdosain. Se recunoștea acum. Își arcuia cu greu spinarea. Pe sub ușa de la intrarea în sufragerie se distingea o dâră galbenă. Uitase să stingă lumina. El trebuia… ah!, nu!, nu, Elsa a plecat… el datorează șase sute de *pesos* și șapte *centavos* companiei Limited Azucarer Company… dar nu, nu, nu-i mai datorează, dacă are un cec…

Ah, realitatea, realitatea!

Oblicul paralelogram de lumină care venea din stradă să

arginteze tulul apărătorii de țânțari era ideea că trăiește ca înainte, ca ieri, ca în urmă cu zece ani.

Nu voia să vadă raza aceea de lumină, ca atunci când era mic, nu voia să „vadă lumina care se ivise, deși știa bine că nu există putere omenească s-o poată înlătura, lumina aceea“. Da, ca atunci când tatăl lui îi spunea că în ziua următoare are să-l bată. Nu era același lucru acum. Cealaltă lumină era albăstruie, aceasta, de argint, dar atât de stridentă și prevestitoare a adevărului, aidoma luminii de odinioară. Sudoarea îi umezea tâmplele și cercul părului. Elsa plecase și nu va mai veni? Ce are să spună Barsut?

PUMNUL

Deodată s-a oprit cineva în dreptul ușii de la stradă. Erdosain a înțeles că e el și a sărit din pat. Ca de obicei, Barsut bătea încercând să nu facă zgomot.

Cu vocea răgușită, Erdosain i-a strigat:

— Intră, ce faci de nu intri?

Cu povara trupului pe călcâie, Barsut a intrat.

— Vin imediat, i-a spus Remo tare, în timp ce intra în sufragerie.

Când a sosit, Barsut se așezase, picior peste picior, ca întotdeauna, cu spatele la ușă și cu profilul spre colțul de sud-est al camerei.

— Ce faci?

— Cum îți merge?

Își depusese cotul pe marginea mesei, sprijinindu-și obrazul în palmă și lumina așternea o roșeață de cupru pe carnea albă a mâinii. Sub sprâncenele ridicate spre tâmple, ochii verzi își domoleau duritatea sticloasă într-o temperatură de întrebare.

Și Erdosain îi distingea chipul ca printr-o ceață de lumini sclipitoare în partea de sus, fruntea alunecându-i împreună cu

tâmplele către urechile ascuțite, nasul ciolănos de pasăre de pradă, bărbia turtită ca să îndure lovituri îngrozitoare și prolixul nod de la cravata neagră ivindu-i-se din gulerul scrobit.

Cu glas stângaci, celălalt a întrebat:

— Și Elsa?

Erdosain și-a regăsit luciditatea.

— A ieșit.

— Ah…

Au tăcut și Erdosain a rămas uitându-se la unghiul drept alcătuit de mâneca gri a hainei pe marginea albă a mesei și obrazul iluminat de bec într-un roșu de aramă până la nas, în timp ce cealaltă jumătate a chipului zăbovea, de la rădăcina firelor de păr până la gropița din bărbie, într-o negură unde cearcănul săpa un fel de coș de umbră. Barsut își mișca încet un picior deasupra celuilalt.

— Ah! a auzit Erdosain și a întrebat: Ce zici?

Erdosain abia acum auzise acel „ah“ pronunțat cu câteva secunde mai devreme, abia acum.

— A ieșit Elsa?…

Barsut și-a îndepărtat capul, sprâncenele i s-au înălțat ca să lase să intre mai multă lumină sub pleoape și, cu buzele ușor întredeschise, a șoptit:

— A plecat?

Erdosain s-a încruntat, a examinat pieziș pantofii celuilalt și, coborându-și pleoapele, iscodind cu privirea filtrată printre gene angoasa lui Barsut, a lăsat să cadă pe îndelete:

— Da… a… plecat… cu… un… bărbat…

Și, făcând cu ochiul stâng, ca farmacistul Ergueta, și-a plecat capul. Sub linia bronzată a sprâncenelor, așteptau fioroasele pupile.

Erdosain a continuat:

— Vezi? Iată revolverul. Puteam să-i omor și cu toate astea

n-am făcut-o. Ce animal ciudat e bărbatul, nu?

— Și l-ai lăsat să-ți ia femeia de sub nas?

În Erdosain ura veche exacerbată de umilirea recentă se transforma acum într-un motiv de bucurie crudă și, cu vocea tremurându-i în gâtlej, cu gura uscată de ranchiună, a exclamat:

— Și pe tine ce te interesează?

Un pumn dat cu putere l-a făcut să se clatine pe scaun. Mai târziu și-a amintit că brațul lui Barsut se retrăgea și înainta frământându-i carnea. Și-a acoperit fața cu mâinile amândouă, a vrut să scape de colosul acela care înainta către el ca o forță dezlănțuită a naturii. Capul i s-a ciocnit surd de zid și a căzut.

Când și-a venit în fire, Barsut era în genunchi, lângă el. A băgat de seamă că are gulerul descheiat și niște firicele de apă îi curgeau spre gât. Din septul nazal îi suia pe os o durere întretăiată și avea mereu impresia că are să strănute. Gingiile îi sângerau încet și sub inflamația buzelor i se ghicea suprafața dentară.

Erdosain s-a ridicat anevoie și s-a prăbușit pe un scaun; Barsut era atât de palid, încât ochii îi scăpărau scântei. De la pomeți la urechi, mănunchiuri de mușchi trasau două arcuri tremurătoare. Erdosain avea senzația că pendulează într-un vis interminabil, dar a înțeles când celălalt l-a luat de braț, spunându-i:

— Uite, scuipă-mă în față, dacă vrei, dar lasă-mă să vorbesc. Trebuie să-ți spun totul. Ia loc… așa, acolo.

Erdosain se ridicase inconștient.

— Ascultă, fii amabil. Tu vezi, nu? Eu pot să te omor din câteva scatoalce… acum m-am întrecut cu gluma… îți jur… dacă vrei, îți cer iertare în genunchi. Ce vrei, așa sunt eu. Uite… ah… ah… dac-ar ști lumea.

Erdosain a scuipat sânge. O rafală de fierbințeală îi mistuia fruntea, intrându-i pe la tâmple și propagându-și arsura până la

ceafă. Spinarea i s-a încovoiat până ce capul i s-a sprijinit pe marginea mesei. Barsut, văzându-l astfel, l-a întrebat:

— Vrei să te speli pe față? Are să-ți facă bine. Stai o clipă, nu te mișca.

S-a dus la bucătărie, de unde s-a întors cu ligheanul plin cu apă.

— Spală-te. Asta are să-ți facă bine. Vrei să te frecționez? Scuză-mă, a fost un impuls. Da' și tu, de ce mi-ai făcut cu ochiul, de parcă ți-ai fi bătut joc? Spală-te, fă-mi favoarea asta.

Erdosain, în tăcere, s-a ridicat și și-a cufundat de câteva ori fața în lighean. Când se sufoca, își îndepărta capul de suprafața apei. Apoi s-a așezat și aerul îi evapora umezeala părului, lângă tâmple. Ce istovit era! Ah, dacă l-ar vedea Elsa! Cum l-ar compătimi! A închis ochii. Barsut și-a tras scaunul lângă el și a zis:

— Trebuie să-ți spun totul. Dacă n-aș face-o, m-aș simți un nemernic. Vezi, îți vorbesc liniștit. Uite, dacă nu crezi, pune-mi mâna pe inimă. Sunt sincer. Păi eu… eu te-am… eu te-am denunțat la Companie… eu am trimis anonima.

Erdosain nici n-a ridicat capul. El sau altul, ce conta!

Barsut l-a privit: aștepta cine știe ce cuvinte și a zis:

— De ce nu spui nimic? Da, eu te-am denunțat. Îți dai seama? Eu te-am denunțat. Voiam să te bag la pușcărie, să rămân cu Elsa, s-o umilesc. Habar n-ai câte nopți m-am gândit că au să te închidă! Tu nu aveai de unde să scoți banii și ei aveau să te denunțe. Dar de ce nu spui nimic?

Erdosain și-a înălțat pleoapele. Barsut era acolo, da, era el și spunea toate lucrurile acestea. De la pomeți la urechi, sub piele, reflexul mușchilor tremura imperceptibil.

Barsut și-a plecat privirea, și-a sprijinit coatele pe genunchi de parcă ar fi fost în fața unui foc și a stăruit cu voce domoală:

— Trebuie să-ți spun totul. Cui, dacă nu ție, aș putea să-i

spun toate lucrurile astea care te fac să te doară inima? Se spune, și e adevărat, că inima nu doare, dar crede-mă, câteodată îmi zic: pentru ce să trăiesc? Ce se alege de viața mea dacă eu sunt așa? Îți dai seama? Tu trebuie să înțelegi cât mi-am bătut capul gândindu-mă la toate astea. Știi, nici n-ar trebui să ți le spun. Cum se poate să-i faci cuiva o mârșăvie, iar după aceea să te apropii de persoana aceea și să-i spui cele mai intime secrete, fără să ai remușcări? Chiar eu m-am întrebat de multe ori: De ce nu am remușcări? Ce viață e asta dacă facem o grozăvie și nu simțim nimic? Pricepi chestia asta? După cum am învățat la școală, o crimă îl înnebunește până la urmă pe făptaș, dar în realitate cum se face că poți să comiți o crimă și să stai liniștit?

Erdosain nu-și lua ochii de la Barsut, acum imaginea acelui bărbat i se depozita în adâncul conștiinței. Sevele vieții îi fixau basorelieful palid al chipului ca într-un fel de țesătură fină și foarte strâmtă, încât matrița care i se întipărea în momentele acelea pe retină nu avea să se mai șteargă niciodată.

— Uite, a continuat Barsut, eu știam că ești furios pe mine, că, dacă ai fi putut să mă omori, ai fi făcut-o, iar asta mă bucura și mă întrista în același timp. Câte nopți nu m-am culcat gândindu-mă cum să te sechestrez! Mi-a trecut prin cap să-ți trimit o bombă prin poștă sau o viperă într-o cutie de carton. Sau să plătesc un șofer ca să dea cu mașina peste tine pe stradă. Închideam ochii și orele se scurgeau gândindu-mă la voi. Tu crezi că o iubeam pe ea?

Erdosain a observat mai târziu că în discuția din seara aceea Barsut a evitat să-i spună Elsei pe nume.

— Nu, n-am iubit-o niciodată. Dar mi-ar fi plăcut s-o umilesc, știi? S-o umilesc că așa aveam chef: să te văd pe tine prăbușit pentru ca ea să-mi ceară în genunchi să te ajut. Îți dai seama? N-am iubit-o niciodată. De-asta te-am denunțat, ca s-o

umilesc pe ea, care a fost întotdeauna atât de mândră cu mine. Și, când mi-ai spus că ai comis o fraudă la Companie, o bucurie sălbatică mi-a răscolit măruntaiele. Și nu isprăviseși de povestit, când mi-am zis: bine, să vedem acum cât o ține mândria.

Erdosain a lăsat să-i scape întrebarea:

— Dar tu o iubeai?...

— Nu, n-am iubit-o niciodată. Dacă ai ști cât m-a făcut să sufăr! S-o iubesc eu pe ea, care nu mi-a dat niciodată mâna? Când se uita la mine, mi se părea că mă scuipă pe față. Ah, tu i-ai fost soț, dar n-ai cunoscut-o niciodată! Habar n-ai ce soi de femeie e! Dacă te-ar vedea murind, n-ar schița nici un gest de milă. Îți dai seama? Îmi amintesc. Când a dat faliment casa Astraldi și voi ați rămas pe drumuri, dacă ea mi-ar fi cerut tot ce aveam, i-aș fi dat. I-aș fi dat toată averea mea ca să-mi spună „mulțumesc". Doar mulțumesc. Ca să-mi spună cuvântul ăsta aș fi rămas sărac lipit. Într-o zi, când am intrat în vorbă, mi-a răspuns: Remo e destul de bărbat ca să câștige destul pentru amândoi. Ah, tu nu o cunoști! Ar fi în stare să te vadă murind și n-ar schița un gest. Și eu mă gândeam. Dumnezeule, câte lucruri trec prin capul unui bărbat! Mă aruncam într-un pat și începeam să-mi imaginez chestii... Tu omorâseși un tip... trebuia să te salvezi și atunci ea venea să-mi ceară să te ajut, iar eu, fără să-i suflu o vorbă despre sacrificiile mele, alergam dintr-o parte în alta. Ce femeie, Remo! Ce femeie! Îmi aduc aminte când cosea. Aș fi stat lângă ea, știi? Să-i țin cusătura, eu știam că nu e fericită cu tine. O vedeam pe fața ei, în istovirea ei, în zâmbetul ei.

Erdosain și-a amintit cuvintele rostite de Elsa în urmă cu o oră:

— Nu contează. Sunt mulțumită. Îți dai seama ce surpriză o să ai, Remo? Ești singur, seara. Ești singur... deodată, țac... se deschide ușa... și sunt eu... Eu am venit!

Barsut a continuat:

— Și, firește, eu mă întrebam ce o făcea să suporte viața lângă tine, lângă un bărbat ca tine…

— Și am venit singură, pe jos pe străzile întunecate, căutându-te… dar tu nu mă vezi, ești singur… capul…

Erdosain simțea că ideile i se învălmășesc la suprafața creierului ca un vârtej de apă. Conul gigantic își înfunda spirala până la rădăcina membrelor lui. Vâltoare a cărei atingere suavă îi smulgea din suflet o duioșie îndurerată, nouă. Ce potrivite, cuvintele Elsei, ce conținut extraordinar!

— Întotdeauna te-am iubit… și acum te iubesc… niciodată, de ce n-ai vorbit niciodată ca în seara asta? Simt că am să te iubesc toată viața… că, pe lângă tine, celălalt nu e decât umbra unui bărbat…

Erdosain era acum încredințat că aceste cuvinte îi mântuiau pentru totdeauna sufletul, în vreme ce Barsut era năpădit de o angoasă plină de invidie:

— Și eu aș fi vrut s-o întreb pe ea ce găsea la tine, să-ți spintec pieptul în fața ei și să-i demonstrez până se sătura că tu ești un nebun, un mizerabil, un laș… Îți jur că spun cuvintele astea fără furie.

— Cred, a replicat Erdosain.

— Chiar acum mă întreb, uitându-mă la tine: Cu ce ochi privește oare o femeie un bărbat? Asta n-o să știm niciodată. Nu ți se pare? Tu pentru mine erai un nenorocit, pe care-l înlături dintr-un dos de palmă. Dar pentru ea, cine erai tu? Asta e partea întunecată. Ai știut vreodată? Spune-mi sincer: ai știut tu în inima ta ce bărbat erai pentru nevastă-ta? Ce a văzut ea la tine, ca să sufere atâta lângă tine și să te suporte cum a făcut?

Ce gravă era conversația lui Barsut! Întrebările lui răgușite cereau un răspuns. Erdosain îl simțea în apropierea lui nu ca pe un bărbat, ci tocmai ca pe un dublu, un spectru cu nas ciolănos

și cu păr de bronz care se prefăcuse deodată într-o bucată din propria-i conștiință, întrucât, aflându-se în alte împrejurări, el acum îi adresa aceleași întrebări. Da, era probabil ca, pentru a trăi în liniște, să trebuiască să-l extermine, iar „ideea“ s-a dezvăluit cu răceală în el.

— Ca o spadă intrând într-un balot de bumbac, avea să spună mai târziu Erdosain.

Lui Barsut nici nu i-a trecut prin cap că în clipa aceea Remo tocmai îl condamnase la moarte. Explicându-mi apoi circumstanțele acelei concepții, Erdosain îmi spunea:

„Dumneavoastră ați văzut un general pe un câmp de bătălie?… Dar, ca să-mi înțelegeți mai bine ideea, am să vă spun ca inventator: Cauți o vreme soluția unei probleme. Știi, ai certitudinea că cheia, secretul, este în tine, dar nu-l poți cunoaște, atât de acoperit este secretul de straturi de mister. Și într-o zi, în momentul cel mai neașteptat, deodată planul, viziunea completă a mașinii, apare în fața ochilor tăi, orbindu-te cu exactitatea ei cea atât de simplă. E minunat! Imaginați-vă un general pe un câmp de bătălie… totul e pierdut și, deodată, clară, precisă, îi apare o soluție pe care niciodată nu visase s-o conceapă și pe care, totuși, o avea la îndemână, înăuntrul lui. Eu, în clipa aceea, am știut că trebuie să pun să fie omorât Barsut, iar el, în fața mea, debitând cuvinte inutile, nu-și imagina că eu, cu gura umflată, îndurând durerea de la nas, îmi stăpâneam o bucurie extraordinară, o uluire asemănătoare celei simțite când ai descoperit ceva fatal ca o lege matematică. Poate că există o matematică a spiritului, ale cărei legi teribile nu sunt atât de inviolabile ca acelea care guvernează combinațiile numerelor și ale liniilor. Pentru că e ciudat. Pumnul din pricina căruia îmi sângera încă gingia, ca ștampila unei prese hidraulice, mi-a întipărit în conștiință liniile definitive ale unui plan ucigaș. Vă dați seama? Un plan

înseamnă trei linii generale, trei admisibile linii drepte, nimic altceva. Și, în tumult, bucuria mi se acumula pe schița aceea la rece, ale cărei trei linii sintetice cuprindeau următoarele: să-l sechestrez pe Barsut, să pun să fie omorât și cu banii lui să înființez societatea secretă cum dorea Astrologul. Vă dați seama? Planul crimei s-a ivit spontan în mine, în vreme ce celălalt vorbea cu întristare despre sufletele noastre condamnate. Planul a apărut în mine ca și cum mi l-ar fi imprimat pe o placă de fier cu o presiune de mii de livre.

Ah! Cum să vă explic? Deodată am uitat de orice reținere din pricina unei contemplări înghețate, pline de bucurie, aidoma aurorei care descoperă un noctambul consuetudinar căruia îi alină istovirea în dimineața următoare unei nopți de trudă. Vă dați seama? Să pun să fie asasinat Barsut de către un bărbat care avea nevoie imperioasă de bani ca să ducă la capăt o idee genială. Și această nouă auroră palpitând în mine era atât de desăvârșit individualizată, încât, de multe ori, mai târziu, m-am întrebat ce secret ascunde sufletul unui bărbat, că îi dezvăluie mereu orizonturi noi, dezghiocând senzații care îl uimesc și pe el din pricina originii aparent ilogice.

În cursul acestei povești am uitat să spun că, atunci când Erdosain se entuziasma, se învârtea în jurul «ideii» care constituia axul, cu numeroase cuvinte. Trebuia să epuizeze toate posibilitățile de expresie, posedat de frenezia lentă care prin fraze îl făcea pe el să simtă că este un bărbat extraordinar, și nu un amărât. Că spunea adevărul nu mă îndoiam. Ceea ce m-a descumpănit de multe ori a fost întrebarea pe care mi-am pus-o mie însumi: de unde scotea omul acesta energie ca să-și suporte propriul spectacol atâta timp? Nu făcea decât să se examineze, să analizeze ce se întâmpla în el, de parcă suma detaliilor ar fi putut să-i dea certitudinea că trăiește. Insist. Un mort care ar avea puterea de a conversa n-ar vorbi mai mult

decât el, ca să se încredințeze că în aparență nu e mort“.

Barsut, fără a bănui tot ce se produsese în celălalt, a continuat:

— Ah!, tu n-ai cunoscut-o… n-ai cunoscut-o niciodată. Fii atent, ascultă ce am să-ți povestesc. Într-o după-amiază am venit să te văd, știam că nu ești, voiam să mă întâlnesc cu ea, doar s-o văd, fie și numai atât. Am ajuns asudat, habar n-am câte străzi am străbătut în soare înainte de a mă hotărî.

— La fel ca mine, în soare, a gândit Erdosain.

— Iar tu știi bine că eu aveam destui bani ca să iau o mașină, iar când am întrebat de tine, ea, fără să se clintească din prag, mi-a răspuns: „Scuzați-mă, nu vă poftesc înăuntru pentru că soțul meu nu este acasă“. Îți dai seama ce cățea?

Erdosain a cumpănit:

— Încă mai e un tren spre Témperley.

Barsut a urmat:

— Iar eu, văzându-te atât de prăpădit, mi-am zis: ce-o fi găsit Elsa la nenorocitul ăsta ca să se îndrăgostească de el?

Cu vocea extrem de liniștită, Erdosain l-a întrebat:

— Și pe față mi se vede că sunt un amărât?

Barsut și-a ridicat capul, surprins. Un moment și-a menținut imobile translucidele pupile verzui împlântate în interlocutor. Pânza de lumină care cădea asupra lui și a lui Erdosain interpunea o distanță de vis. Și Barsut se socotea la fel de fantasmă ca și celălalt, întrucât, mișcându-și anevoie capul, ca și cum i s-ar fi rigidizat mușchii gâtului, a răspuns:

— Nu, că, dacă mă uit bine la tine, pari un tip invadat de o idee fixă… cine știe ce.

Erdosain a replicat:

— Ești psiholog. Firește, eu nu știu încă în ce constă ideea aceea fixă, dar e ciudat, nu mi-a trecut niciodată prin cap că tu ai de gând să-mi iei nevasta… Și liniștea cu care spui lucrurile

astea…

— N-ai să tăgăduiești că sunt sincer cu tine…

— Nu…

— În plus, voiam s-o umilesc… nu să ți-o fur, de ce? Eu știam că niciodată n-are să mă iubească.

— Și după ce o ghiceai?

— Asta nu știu. Căci faci anumite chestii pe care nu ți le poți explica. Pentru că te cunoșteam, tu mă cunoșteai și nu puteam să „mergem prea departe“. Veneam pentru că venind te făceam să suferi și suferream. În fiecare zi îmi ziceam: N-am să mă mai duc… n-am să mă mai duc… Dar când se făcea ora, deveneam agitat. Ca și cum m-ar fi chemat de undeva și atunci mă îmbrăcam în grabă… veneam…

Erdosain a avut deodată o idee bizară și a spus:

— Că tot a venit vorba… Nu știu dacă ai aflat că azi-dimineață am fost anunțat la Companie de anonimă. Dacă nu dau socoteală, mâine mă închid. Singurul vinovat, și cred că nu te deranjează s-o admiți, de faptul că se întâmplă toate astea ești tu, astfel că trebuie să-mi dai banii. De unde să scot eu suma asta?

Barsut s-a ridicat mirat.

— Dar cum? După ce că sunt încornorat și bătut, după ce Elsa pleacă și comit o mârșăvie, cel care trebuie să-ți dea banii sunt eu? Ești nebun? Și eu cu ce mă aleg dacă-ți dau șase sute de *pesos*?…

— Și șapte *centavos*…

Erdosain s-a ridicat.

— E ultimul tău cuvânt?

— Dar, înțelege, cum adică eu?…

— Bine, „vere“… Răbdare. Acum fii bun și du-te, că vreau să mă culc.

— Nu vrei să ieșim?

— Sunt obosit. Lasă-mă.

Barsut a șovăit. Apoi, sculându-se și cu pălăria apucată de bor, a ieșit stângaci din încăpere.

Erdosain a ascultat zgomotul făcut de ușă închizându-se, a reflectat încruntat o clipă, a căutat în buzunar mersul trenurilor, s-a uitat pe orar, iar după aceea s-a spălat din nou și s-a pieptănat în fața oglinzii. Avea buza învinețită, o pată roșie îi marginea nasul și alta îi înconjura tâmpla, lângă rădăcina părului.

A privit în jur căutând ceva, a văzut revolverul căzut, l-a luat și a ieșit. Însă, fiindcă lăsase lumina aprinsă, s-a întors și a stins becul. Totul era acum învăluit în beznă, dar ceva ca urma unei lumini a strălucit în fața ochilor lui și el a plecat. Pentru a doua oară în ziua aceea se ducea acasă la Astrolog.

„A FI“ PRIN INTERMEDIUL UNEI CRIME

O parte a peronului din gara Témperley era luminată slab de lumina ieșită dintr-o ușă a biroului telegrafiștilor. Erdosain s-a așezat pe o bancă, lângă manetele de schimbare a șinelor, în negură. Îi era frig și poate că avea febră. În plus, avea impresia că ideea criminală era o continuitate a propriului său corp, ca omul de tenebre care ar putea țâșni în lumină. Un disc roșu strălucea în capătul brațului invizibil al semaforului: mai încolo, alte cercuri roșii și verzi erau înfipte în negură, iar curba șinelor galvanoplastifiate a acelor lumini își dezvăluia în tenebre rotunjimea albăstruie sau stacojie. Uneori lumina roșie sau verde cobora. Apoi totul încremenea, nu mai scrâșneau lanțurile roților și sârmele nu mai atingeau pietrele.

A ațipit.

— Ce fac eu aici? De ce zăbovesc aici? E adevărat că vreau să-l omor? Sau vreau să am voința de a simți dorința de a-l omorî? E oare necesar? Acum pesemne că ea se tăvălește cu el.

Dar ce-mi pasă mie? Înainte, când o știam singură în casă, în vreme ce eu eram la cafenea, sufeream pentru ea, sufeream pentru că era nefericită lângă mine… acum, firește… or fi adormit, ea cu capul pe pieptul lui. Dumnezeule! Și asta e viața? Să fim pierduți, mereu pierduți! Dar eu sunt oare cu adevărat cel care sunt? Sunt altul? Tristețea! Să trăiești într-o permanentă perplexitate! Asta mi se întâmplă. La fel ca lui. Când e departe, mi-l imaginez așa cum e, mârșav, nenorocit. Mai avea puțin și îmi rupea nasul. Dar ce formidabil! La urma urmelor, se dovedește că încornoratul și bătutul e el, nu eu! Eu!… Într-adevăr, viața e o bufonerie! Și totuși, e ceva serios. De ce îmi provoacă repulsie când e în apropiere?

Niște umbre se legănau în fața geamului galben al telegrafiștilor.

— Să-l omor sau să nu-l omor? Ce-mi pasă mie de asta? Îmi pasă să-l omor? Să fim sinceri. Îmi pasă să-l omor? Sau nu-mi pasă de nimic? Îmi e indiferent dacă trăiește? Și totuși vreau să am voința de a-l omorî. Dacă ar veni acum un zeu și m-ar întreba: vrei să ai putere să distrugi omenirea? Eu aș distruge-o? Aș distruge-o eu? Nu, n-aș distruge-o. Căci a putea să o fac ar anula orice interes față de chestiune. În plus, ce să fac eu singur pe pământ? Să mă uit cum se oxidează dinamurile în ateliere și cum se prăbușesc scheletele ce par să stea călare deasupra căldărilor de abur? E adevărat că mi-a dat un pumn, dar îmi pasă de asta? Ce listă! Ce colecție! Căpitanul, Elsa, Barsut, Bărbatul cu Cap de Porc Mistreț, Astrologul, Peștele, Ergueta. Ce listă! De unde-or fi ieșit atâția monștri? Eu însumi sunt descumpănit, nu sunt cel care sunt și, totuși, ceva trebuie să fac ca să fiu conștient de propria-mi existență, ca să mi-o afirm. Asta e, ca să mi-o afirm. Pentru că eu sunt ca un mort. Nu exist nici pentru căpitan, nici pentru Elsa, nici pentru Barsut. Ei, dacă vor, pot să mă bage la închisoare, Barsut să mă lovească iar,

Elsa să plece cu altul sub nasul meu, căpitanul s-o ia din nou. Pentru toți sunt negarea vieții. Sunt ceva ca neființa. Un om nu este ca acțiune, deci nu există. Sau există în ciuda faptului că nu este? Este și nu este. Iată-i pe oamenii aceia. Nu încape îndoială că au soție, copii, casă. Poate sunt niște mizerabili. Dar, dacă ar încerca cineva să le invadeze casa, să le ia un *centavo* sau să le atingă nevasta, s-ar preface în fiare. Și eu de ce nu m-am răzvrătit? Cine poate să-mi răspundă la întrebarea asta? Eu însumi nu pot. Știu că exist așa, ca negare. Și când îmi spun toate aceste lucruri nu sunt trist, dar sufletul îmi rămâne în tăcere, capul în gol. Atunci, după tăcere și după gol îmi suie din inimă curiozitatea asasinatului. Chiar așa. Nu sunt nebun, din moment ce știu să gândesc, să cuget. Îmi suie curiozitatea asasinatului, curiozitate ce trebuie să-mi fie ultima tristețe, tristețea curiozității. Sau demonul curiozității. Să văd cum sunt prin intermediul unei crime. Așa, chiar așa. Să văd cum mi se comportă conștiința și sensibilitatea în acțiunea unei crime.

Totuși, cuvintele acestea nu-mi dau senzația de crimă, așa cum telegrama despre o catastrofă în China nu-mi dă senzația catastrofei. E ca și cum nu eu, ci altul ar gândi asasinatul. Altul care ar fi ca și mine un om mediocru, o umbră de om, ca la cinematograf. Are relief, se mișcă, pare că există, că suferă și, totuși, nu este decât o umbră. N-are viață. Să spună Dumnezeu dacă asta nu e cugetată bine. Perfect, ce ar face omul-umbră? Omul-umbră ar percepe faptul, dar nu i-ar simți greutatea, pentru că-i lipsește volumul care să conțină o povară. Este umbră. Și eu văd întâmplarea, dar nu o conțin. Asta trebuie să fie o teorie nouă. Ce ar spune un Judecător al Crimei dacă ar cunoaște-o? Și-ar da seama cât de sincer sunt? Dar crede lumea asta în sinceritate? În afara mea, în afara limitelor corpului meu, există mișcarea, dar pentru ei viața mea trebuie să fie de neconceput, ca a trăi în același timp pe Pământ și pe Lună. Eu

sunt nimic pentru toți. Și totuși, dacă mâine arunc o bombă, sau îl omor pe Barsut, mă prefac în tot, în omul care există, omul pentru care infinite generații de jurisconsulți au pregătit pedepse, închisori și teorii. Eu, care sunt nimicul, voi pune deodată în mișcare teribilul mecanism de polițai, secretari, ziariști, avocați, procurori, temniceri, dube și nimeni n-are să vadă în mine un nenorocit, ci omul antisocial, dușmanul pe care trebuie să-l îndepărtezi din societate. Chiar că e bizar! Și totuși, doar crima îmi poate afirma existența, așa cum doar răul afirmă prezența omului pe pământ. Și eu aș fi acel Erdosain, prevăzut, temut, caracterizat de cod și, între miile de Erdosaini anonimi ce infectează lumea, ar fi celălalt Erdosain, cel autentic, cel care este și va fi. Într-adevăr, sunt bizare toate astea. Totuși, în ciuda a tot, există tenebrele și sufletul omului este trist. Nespus de trist. Dar viața nu poate fi așa. Un sentiment interior îmi spune că viața nu trebuie să fie astfel. Dacă eu aș descoperi particularitatea pentru care viața nu poate fi astfel, m-aș înțepa și ca un balon m-aș dezumfla de tot în vântul acesta de minciună și ar rămâne din înfățișarea mea actuală un om impozant, puternic ca unul dintre primii zei care au însuflețit creația. Însă am început să bat câmpii. Mă duc sau nu la Astrolog? Ce are să spună când are să mă vadă venind iar? Poate mă așteaptă. El e, la fel ca mine, un mister pentru sine însuși. Acesta este adevărul. Știe încotro se îndreaptă la fel ca mine. Societatea secretă. Toată societatea se rezumă în el la cuvintele acestea: societate secretă. Alt demon. Ce colecție! Barsut, Ergueta, Peștele și eu... Nici dinadins nu s-ar putea aduna asemenea exemplare. Și, colac peste pupăză, oarba însărcinată. Ce animal!

Paznicul din gară a trecut pentru a doua oară prin fața lui Erdosain. Remo a înțeles că atrage atenția omului și atunci, ridicându-se, s-a îndreptat spre casa Astrologului. Nu era lună.

Arcurile voltaice străluceau între bolțile de crengi ale potecilor. Din vreo casă se făceau auzite sunetele unui pian și, pe măsură ce înainta, inima i se făcea din ce în ce mai mică, oprimată de angoasa produsă de spectacolul fericirii pe care îl ghicea dincolo de zidurile acelor case răcorite de umbre și în fața porții căror era oprită o mașină.

PROPUNEREA

Astrologul se pregătea de culcare, când a auzit pași pe cărarea ce ducea spre casă. Întrucât câinele n-a lătrat, a întredeschis oblonul. Un paralelogram de lumină a sfâșiat tenebrele până la cupola rodierilor și prin acest sertar galben l-a zărit apropiindu-se pe Erdosain, căruia lumina îi cădea drept pe chip.

— Ce ciudat! s-a gândit Astrologul. Încă nu băgasem de seamă că băiatul ăsta poartă pălărie de paie! Ce-o vrea oare? Și, după ce s-a asigurat că are revolverul la centură (mișcarea aceasta îi era instinctivă), a deschis ușa și Erdosain a intrat.

— Credeam că v-ați culcat.

— Poftiți.

Erdosain a trecut în birou. Zăcea încă acolo harta Statelor Unite cu steagurile negre înfipte în teritoriile unde domina Ku-Klux-Klan-ul. Astrologul lucrase la un horoscop, căci pe masă era deschisă cutia cu compasuri. Vântul care intra printre gratii răscolea hârtiile și Erdosain, după ce a așteptat ca celălalt să pună câteva documente în dulap, s-a așezat cu spatele spre grădină.

Acolo a zăbovit, uitându-se la chipul lat al celuilalt, nasul strâmb pornind din fruntea tumultuoasă, urechea căzută, pieptul enorm în haina neagră și lipsită de strălucire, lanțul de cupru traversând vesta dintr-o parte în alta, inelul de oțel cu o piatră violetă pe mâna lui cu degete diforme și cu pielea

bătătorită. Acum, când omul n-avea pălărie, se vedea că părul îi era creț, încâlcit și scurt. Își întinsese picioarele și își lăsase toată greutatea corpului pe brațele fotoliului. Cu cizmele nelustruite părea un om de la munte, poate un căutător de aur. De ce să nu fi fost astfel căutătorii de aur din Patagonia? s-a gândit Erdosain și, fără a-și explica distragerea, a rămas uitându-se la harta Statelor Unite și repetându-și în minte cuvintele pe care le auzise în după-amiaza aceea de la Astrolog, în vreme ce îi indica Peștelui cu arătătorul statele federale.

— Ku-Klux-Klan-ul e puternic în Texas, Ohio, Indianapolis, Oklahoma, Oregon…

— Și ce spuneți, prietene… cum?…

— Ah, e adevărat!… Am venit să vă văd…

— Eu tocmai mă culcam. Am lucrat la horoscopul unui tâmpit…

— Dacă vă deranjez, plec.

— Nu, rămâneți. V-ați îmbătat? Ce e cu dumneavoastră?

— Mi s-au întâmplat multe lucruri. Spuneți-mi, dacă ați putea… N-o să vă mire întrebarea?… Dacă dumneavoastră, ca să vă înființați loja, adică, să faceți rost de cei douăzeci de mii de *pesos* necesari, dacă pentru a obține douăzeci de mii de *pesos* ar trebui să ucideți un tip, ce ați face?

Astrologul s-a ridicat în capul oaselor pe scaun, iar corpul, agitat de uimire, îi alcătuia un unghi drept… Și, deși capul îi era înălțat de gândurile provocate în el de Erdosain, părea să-i apese îngrozitor pe umeri. Și-a frecat mâinile și a scrutat chipul lui Remo.

— Ce v-a trecut prin cap, de-mi puneți întrebarea asta?

— Am găsit candidatul care are douăzeci de mii de *pesos*. Putem să-l sechestrăm, iar dacă refuză să ne semneze cecul îl torturăm.

Astrologul și-a încruntat sprâncenele. În fața enigmelor

incluse în propunerea aceea, perplexitatea i-a crescut și cu degetele mâinii stângi a început să-și rotească inelul pe degetul inelar al mâinii drepte. Piatra violetă trecea mereu prin dreptul lanțului de bronz și, cu toate că el își menținea chipul înclinat, sub linia sprâncenelor, pupilele orizontale iscodeau chipul lui Erdosain. Și nasul strâmb dobândea în poziția aceea vigoarea unei arme, cu bărbia adâncită în stofa neagră a cravatei scurte.

— Să vedem, explicați-mi toate astea, că eu nu pricep nici o iotă.

Acum se sculase și chipul său părea să înfrunte o ploaie de lovituri.

— E ușor și genial. Soția mea a plecat în seara asta cu altul. Atunci el…

— Cine e el?…

— Barsut, vărul soției mele… Gregorio Barsut, a venit la mine și mi-a mărturisit că el m-a denunțat la Companie.

— Ah!… El v-a denunțat?…

— Da, și colac peste pupăză…

— Dar, din ce motiv v-a denunțat?…

— De unde să știu!… Ca să mă umilească… În sfârșit, e cam nebun. Un individ care trăiește frenetic. Are douăzeci de mii de *pesos*. Tatăl lui a murit la balamuc. El are să sfârșească tot acolo. Cei douăzeci de mii de *pesos* sunt moștenirea de la o mătușă din partea tatălui.

Astrologul și-a apucat fruntea cu mâinile. Era mai perplex ca niciodată. Pe el îl interesa chestiunea, dar nu o înțelegea. A insistat:

— Povestiți-mi totul amănunțit, în ordine.

Erdosain și-a reînceput relatarea. A narat tot ce cunoaștem. Vorbea rar, meticulos, căci îi dispăruse tensiunea nervoasă dinaintea propunerii pe care i-o făcuse Astrologului.

Acum era așezat pe marginea scaunului, cu spatele arcuit,

cu coatele sprijinite pe genunchi, cu obrajii străjuiți de gratiile degetelor, cu privirea împlântată în paviment. Pielea galbenă lipită de oasele plane ale feței îi conferea înfățișarea unui tuberculos. O mulțime de mârșăvii îi ieșeau din gâtlej, fără întrerupere, mocnit, ca și cum ar fi recitat o lecție imprimată la rece în conștiință. Astrologul, cu buzele acoperite cu degetele, îl asculta privindu-l uluit. Își imaginase multe lucruri, dar nu atâtea.

Cu o încetineală derivată din încordarea excesivă a atenției pentru ca nu cumva se înșele, Erdosain înșira angoase, umilințe, amintiri, suferințe, nopți nedormite, certuri groaznice. Printre alte lucruri, a spus:

— N-o să vă vină să credeți că eu, eu care am venit să vă propun asasinarea unui om, vă vorbesc de inocență și, totuși, aveam douăzeci de ani și eram un copil. Știți ce soi de tristețe este cea care te face să-ți petreci noaptea într-o cârciumă scârboasă, pierzând timpul cu discuții stupide și pahare? Știți ce înseamnă să fii într-un bordel și deodată să te stăpânești ca să nu plângi cu desperare? Mă priviți surprins, firește, vedeați un om ciudat, poate, dar nu vă dădeați seama că toată ciudățenia provenea din angoasa pe care o țineam ascunsă în mine. Știți, nu pot să cred că vorbesc cu precizie, așa cum fac. Cine sunt? Încotro mă îndrept? Nu știu. Am impresia că dumneavoastră sunteți la fel ca mine și de aceea am venit să vă propun uciderea lui Barsut. Cu banii înființăm loja și poate izbutim să punem temeliile societății.

Astrologul l-a întrerupt:

— Dar de ce ați procedat mereu astfel?…

— Asta nu știu. De ce vreți să organizați loja? De ce continuă Peștele Melancolic să exploateze femei și să-și lustruiască cizmele, deși e plin de bani? De ce s-a însurat Ergueta cu o târfă și a lăsat-o pe milionară? Credeți oare că eu de florile mărului

am tolerat pumnul lui Barsut și prezența căpitanului? Aparent sunt un laș, Ergueta e nebun, Peștele avar, dumneavoastră obsedat. Aparent suntem toate acestea, dar, în fond, înăuntru, mai jos de conștiința noastră și de gândurile noastre este altă viață mai puternică și enormă… iar dacă suportăm totul este pentru că credem că, suportând sau procedând cum facem, vom ajunge în sfârșit la adevăr… adică la adevărul despre noi înșine.

Astrologul s-a ridicat, a înaintat spre Erdosain și, punându-i mâna pe cap, a spus îngândurat:

— Aveți dreptate, fiule. Noi suntem mistici fără s-o știm. Mistic e Peștele Melancolic, mistic e Ergueta, dumneavoastră, eu, ea și ei… Răul secolului, lipsa de religie, ne-a distrus judecata și atunci căutăm în afara noastră ce este în misterul subconștientului nostru. Avem nevoie de o religie ca să ne salvăm de catastrofa care ne-a căzut pe cap. Îmi veți spune că eu nu vă spun nimic nou. De acord; dar aduceți-vă aminte că pe pământ nu se poate schimba decât stilul, obiceiul, în vreme ce substanța este aceeași. Dacă dumneavoastră ați crede în Dumnezeu, nu ați fi trăit viața asta blestemată, dacă eu aș crede în Dumnezeu, nu v-aș asculta propunerea de a ne omorî aproapele. Și cel mai îngrozitor este că pentru noi a trecut timpul când mai puteam să dobândim o credință, o convingere. Dacă ne-am duce la un preot, nu ne-ar înțelege problemele și n-ar face decât să ne recomande să spunem Tatăl Nostru și să ne spovedim în fiecare săptămână.

— Și ne întrebăm ce trebuie făcut…

— Asta e. Ce trebuie făcut. În alte vremuri ne-ar fi rămas refugiul unei mănăstiri sau al unei călătorii pe meleaguri necunoscute și minunate. Astăzi putem să bem o răcoritoare cu gheață dimineața în Patagonia și după-amiaza să mâncăm banane în Brazilia. Ce trebuie făcut? Eu citesc mult și, credeți-

mă, în toate cărțile europene găsesc fondul acesta de amărăciune și de angoasă despre care îmi spuneți că v-a năpădit viața. Vizitați Statele Unite. Artistele își pun ovare de platină și sunt criminali care încearcă să bată recordul la crime oribile. Dumneavoastră, care ați tot umblat, știți. Case, alte case, chipuri diferite și inimi la fel. Omenirea și-a pierdut sărbătorile și bucuriile. Ce nefericiți sunt oamenii care l-au pierdut până și pe Dumnezeu! Și un motor de 300 de cai nu mai reușește să le atragă atenția decât când îl pilotează un nebun care poate să se facă praf într-un șanț. Omul este un animal trist, pe care numai minunile vor izbuti să-l emoționeze. Sau măcelurile. Păi bine, noi cu societatea noastră le vom da minuni, epidemii de holeră asiatică, mituri, descoperiri și zăcăminte de aur sau mine de diamante. Eu am observat asta stând de vorbă cu dumneavoastră. Vă însuflețiți doar când miraculosul intervine în discuția noastră. Și așa li se întâmplă tuturor oamenilor, ticăloși sau sfinți.

— Atunci, îl sechestrăm pe Barsut?

— Da. Acum trebuie să vedem cum putem să punem mâna pe el și pe bani.

Vântul a răscolit frunzișul. Erdosain a zăbovit câteva secunde contemplând dâra de lumină care ieșea din fereastra deschisă și cădea pe rodieri. Astrologul își trăsese scaunul lângă dulap și își sprijinea capul pe tăblia ocru, în timp ce degetele i se jucau din nou cu inelul de oțel, rotindu-l în fața ochilor lui.

— Cum punem mâna pe el? E foarte ușor. Am să-i spun lui Barsut că am aflat unde se află căpitanul cu Elsa…

— Da, e bine așa. Dar cum ați aflat? Celălalt are să vă întrebe…

— Am să-i spun că m-am adresat Departamentului de Personal al Ministerului de Război.

— Perfect… foarte bine… cât se poate de clar…

Astrologul se ridicase cu vioiciune și îl privea cu interes pe Erdosain.

— Și, cu pretextul că trebuie s-o convingă pe Elsa să se întoarcă lângă mine, îl aducem.

— Admirabil. Lăsați-mă să mă gândesc puțin. Tot ce puneți la cale dumneavoastră… firește… e foarte bine. Ah… spuneți-mi, are rude?

— În afară de soția mea, nu.

— Și unde locuiește?

— Într-o pensiune. Fiica proprietarei e sașie.

— Ce-o să spună când are să dispară Barsut?

— Putem să facem asta, e minunat. Îi expediem proprietarei o telegramă din Rosario, semnată de el, cerându-i să trimită cuferele la cutare hotel, unde veți sta dumneavoastră cu numele de Gregorio Barsut.

— Întocmai. Știți că ați analizat foarte bine? E perfect planul. Evident că totul se preta, căpitanul, adresele Ministerului, faptul că nu are rude, că locuiește într-o pensiune. E mai clar decât o mutare pe tabla de șah. E bine.

Acestea fiind zise, a început să se plimbe dintr-o parte în alta a camerei. De fiecare dată când trecea prin dreptul ferestrei, grădina se întuneca, sau pe dulap se prăbușea o umbră care se întindea până la tiranții din tavan. Erdosain a avut dreptate spunând că planul era limpede ca „imprimat pe o placă de fier cu o presiune de mii de livre“. Și în vreme ce în cameră cizmele Astrologului răsunau surd la fiecare pas, Erdosain se lamenta că „planul“ este atât de simplu și de puțin romanesc. I-ar fi plăcut o aventură mai periculoasă, nu atât de geometrică.

— Ce dracu’! N-are nici un farmec! Așa oricine e criminal!

— Și Gregorio nu are legături cu sașia?

— Nu.

— Atunci de ce mi-ați vorbit despre ea?

— Nu știu.

— Și nu vă e teamă că au să vă cuprindă remușcările când „asta“ are să se întâmple?

— Vedeți, eu cred că se întâmplă doar în romane. În realitate eu am făcut fapte bune și rele, dar nici în primul caz, nici în al doilea nu am simțit nici cea mai mare bucurie, nici cea mai măruntă remușcare. Eu cred că lumea numește remușcare ceea ce este de fapt teamă de pedeapsă. Aici nu te spânzură nimeni și numai lașii...

— Și dumneavoastră?...

— Dați-mi voie. Eu nu sunt un om laș. Sunt rece, dar e cu totul altceva. Judecați dumneavoastră. Dacă am rămas impasibil și am permis să mi se ia nevasta și am îndurat un pumn de la un individ care m-a trădat, nu am cu cât mai multe motive să asist impasibil la scena morții lui, cu condiția să nu fie un măcel?

— Desigur. E cât se poate de logic. Totul la dumneavoastră este logic. Erdosain, știți că sunteți un individ interesant?

— Așa zicea și nevastă-mea. Dar asta n-a împiedicat-o să plece cu altul.

— Și dumneavoastră îl urâți pe el?

— Câteodată. Depinde. Poate că în sufletul meu e mai puternică repulsia fizică decât ura. În realitate, de ură nu poate fi vorba, căci nu-i putem urî niciodată pe cei despre care știm că sunt în stare să facă exact aceleași mârșăvii ca noi.

— Și atunci dumneavoastră de ce vreți să-l omorâți?

— Dar dumneavoastră de ce vreți să înființați societatea?

— Și credeți că această crimă va avea vreo influență în viața dumneavoastră?

— Mi-ar plăcea să știu, din curiozitate. Să știu dacă viața mea, felul meu de a vedea lucrurile, sensibilitatea mea se

schimbă cu spectacolul morții lui. În plus, că acum simt nevoia să ucid pe cineva. Măcar ca să mă distrez, știți?

— Și dumneavoastră vreți ca eu să vă scot castanele din foc?

— Firește!… pentru dumneavoastră, în circumstanțele acestea, a scoate castanele din foc înseamnă a avea cei douăzeci de mii de *pesos* ca să înființați societatea și bordelurile…

— Și cum v-a trecut dumneavoastră prin cap că eu sunt în stare să fac „asta“?

— Cum? De multă vreme vă observ. Dar convingerea că sunteți omul care s-ar îmbarca într-o aventură periculoasă o am de acum un an, când v-am cunoscut la Societatea Teosofică.

— Adică?…

— Îmi aduc aminte de parcă ar fi fost ieri. O cărbunăreasă, la stânga dumneavoastră, vorbea despre corpul spiritual cu un cizmar. Dumneavoastră n-ați băgat de seamă predilecția cizmarilor pentru științele oculte?

— Și?

— În circumstanța aceea, dumneavoastră v-ați adresat unui domn polonez care avea legături cu spiritul lui Sobieski.

— Nu-mi amintesc…

— Eu da. Domnul polonez, chiar dumneavoastră mi-ați spus-o mai târziu, era ucenic de zidar… Dumneavoastră și domnul polonez ați trecut de la Sobieski la a discuta despre „simțul de orientare al porumbeilor“ și dumneavoastră ați răspuns: „Pentru mine singura importanță pe care o are simțul de orientare al porumbeilor este cea de a servi ca intermediari într-un șantaj“ și atunci ați început să explicați… Ei bine, când ați terminat de vorbit, în uimirea polonezului, a cărbunăresei și a cizmarului, eu mi-am zis: omul acesta este un cutezător disponibil…

— Ha-ha-ha! Ce copil sunteți!

— Perfect.

— Dumneavoastră trebuie să țineți cont de asta: este un mecanism care se demontează în trei submecanisme care trebuie să meargă armonios, deși sunt independente. Vedeți: Primul mecanism este sechestrarea. Al doilea, șederea dumneavoastră în Rosario, unde veți cere și veți primi bagajul sub numele de Barsut. Al treilea, omorul și procedeul ca să-l facem să dispară.

— Vom distruge cadavrul?

— Bineînțeles. Cu acid azotic sau, dacă nu, într-un cuptor, unde... Dacă e cuptor trebuie să avem un minimum de cinci sute de grade ca să se carbonizeze și oasele.

— Și de unde ați scos datele acestea?

— Știți că sunt inventator. Ah, din cei douăzeci de mii de *pesos* putem destina o parte fabricării trandafirului de cupru pe scară largă. I-am comandat deja fabricarea unei familii prietene. Este posibil ca unul dintre băieți să intre în societate. Pe deasupra, zilele trecute mi-a trecut prin cap o schimbare electromagnetică pentru locomotiva cu abur a lui Stephenson. Ce am născocit eu e de o sută de ori mai simplu. Știți de ce aș avea eu nevoie? Să plec o vreme, să stau la munte, să mă odihnesc și să studiez.

— Veți putea merge în colonia pe care o vom organiza...

— Înseamnă că sunteți de acord cu planul?

— Ah! Încă ceva. Banii, de unde i-a scos Barsut?

— Acum trei ani a vândut o proprietate pe care a moștenit-o.

— Și îi ține la casa de economii...

— Nu, în cont curent.

— Înseamnă că nu trăiește din dobândă?

— Nu, îi cheltuie cu țârâita. Câte două sute de *pesos* pe lună. Zice că are să moară înainte să se isprăvească banii.

— E ciudat. Și ce fel de om e el?

— Puternic. Crud. Sechestrarea va trebui s-o puneți la cale cu grijă, căci are să se apere ca o fiară.

— Foarte bine.

— Ah! Înainte să plec. Dumneavoastră îi veți spune ceva Peștelui despre toate astea?

— Nu. E secretul nostru. Peștele are să participe ca organizator al bordelurilor, nimic altceva. Plătiți mâine la Companie, nu?

— Da.

— Dacă mă gândesc bine, cunosc un tipograf. El are să ne facă dispoziția Ministerului de Război.

Erdosain s-a plimbat câteva clipe prin cameră.

— Sechestrarea e ușoară. Dumneavoastră vă duceți la Rosario și cereți cuferele printr-o telegramă. Doar că atunci când ești gata să comiți un delict…

— Nu va fi singurul pe care îl vom comite…

— Cum?…

— Și, bineînțeles, alt aspect care mă preocupă este păstrarea secretului în societate. Eu mă gândisem așa. În fiecare punct al statului va exista o celulă revoluționară. Comitetul central își va avea sediul în capitală. Atunci, comitetul va fi organizat în felul următor: șeful reședinței de provincie, membru al comitetului central, șef al districtului, membru al comitetului reședinței de provincie, șef al orașului principal, membru al comitetului districtului conducător.

— Nu vi se pare prea complicat?

— Nu știu, vom analiza. Alte detalii de organizare la care m-am gândit sunt: fiecare celulă va dispune de un transmițător și receptor radiotelegrafic, fiind obligatoriu ca zece asociați să achiziționeze un automobil, zece puști, două mitraliere, iar o sută de membri trebuie să achite prețul unui aeroplan de război, bombe etc., etc. Avansările vor fi prin dispoziție a

consiliului superior, alegerile de categorie inferioară se vor efectua prin votul majorității. Dar e timpul să ne culcăm. În curând aveți tren... sau vreți să rămâneți să dormiți aici?

În realitate, Erdosain nu avea nimic de făcut. Ceasul arăta trei dimineața și cuvintele rostite de Astrolog i-au trecut prin minte, aproape șterse. Nu-l interesa nimic. Voia să plece, asta era tot. Să plece departe.

A strâns mâna celuilalt; Astrologul l-a condus până la trepte și Erdosain, copleșit, a străbătut gospodăria. Când a întors capul în negură, fereastra luminată desena un dreptunghi galben suspendat în mijlocul tenebrelor.

DEASUPRA COPACULUI

Se crapă de ziuă. Erdosain înaintează pe cărarea ce mergea de-a lungul trotuarului spart de lângă curți. Răcoarea dimineții îi pătrunde până în cel mai mărunt cotlon al plămânilor istoviți. Cu toate că deasupra văzduhul bate în negru și tot întunericul pogoară apropiind lucrurile de ochi, căci distanțele sunt invizibile în orizont, pe mijlocul ulicioarelor încep să bată în roșu dârele gri cu reflexe verzi.

Erdosain merge gândindu-se:

— E trist ca pustietatea. Acum ea doarme cu el.

Lumina apoasă a zorilor umple cu repeziciune ulicioarele de aburi alburii.

Erdosain își zice:

— Totuși, trebuie să fii tare. Îmi aduc aminte când eram copil. Credeam că văd mergând, pe crestele norilor, oameni uriași cu părul creț și cu membrele verticale placate cu lumină. În realitate, străbăteau țara Bucuriei, care se afla în mine. Ah! Să pierzi un vis este ca și cum ai pierde o avere. Ce spun? E și mai rău. Trebuie să fii tare, ăsta e singurul adevăr. Și să n-ai milă. Chiar dacă te simți obosit, să-ți spui: Sunt obosit acum, mă

căiesc acum, dar mâine n-am să mă mai simt așa. Ăsta e adevărul. Mâine.

Erdosain închide ochii. Un parfum, pe care nu-l poate recunoaște ca fiind de nard sau de garoafă, năpădește atmosfera, ca o misterioasă mireasmă de sărbătoare.

Și Erdosain cumpănește:

— În ciuda a tot, e nevoie să altoiești bucurie în viața asta. Nu se poate trăi așa. Nu e drept. Pe deasupra mizeriei trebuie să plutească o bucurie, ce știu eu, ceva mai frumos decât hidosul chip omenesc, decât oribilul adevăr omenesc. Are dreptate Astrologul. Trebuie să inaugurăm imperiul Minciunii, al magnificelor minciuni. Să adori pe cineva? Să-ți croiești drum în pădurea asta de stupiditate? Dar cum?

Erdosain își continuă monologul cu pomeții colorați în roz:

— Ce contează dacă sunt un asasin sau un nenorocit? Contează asta? Nu. E secundar. Există ceva mai frumos decât josnicia tuturor oamenilor împreună, și aceea este bucuria. Dacă eu aș fi bucuros, fericirea m-ar absolvi de crimă. Bucuria este esențialul. Și să iubești pe cineva…

Cerul a devenit verzui în depărtare, în vreme ce negura rărită și înălțată învăluia încă trunchiurile copacilor. Erdosain se încruntă. Din minte i se desprind vapori ai amintirii, ceață aurie, pâlpâiri lucitoare ce se pierd pe întinderea unei după-amiezi acoperite cu boltă de raze de soare. Și chipul copilei, o fețișoară palidă, cu ochi verzui și cârlionți negri, ivindu-se de sub pălărioara de stofă, i se ridică de la suprafața spiritului.

Sunt doi ani de atunci. Nu. Trei. Da, trei ani. Cum o chema? María, María Esther. Cum o chema? Dulcea fețișoară ocupă acum, cu temperatura ei, un spațiu de vis în amurg. Își aduce aminte de atâtea lucruri! El era așezat lângă ea, vântul îi răvășea zulufii negri, deodată a întins mâna și între buricele degetelor a luat bărbia înfierbântată a copilei. Unde este oare

acum? Sub ce acoperiș doarme? Dacă ar găsi-o, ar recunoaște-o? Sunt trei ani de atunci. A cunoscut-o într-un tren, a stat de vorbă cu ea câteva minute vreme de cincisprezece zile, apoi a dispărut. Asta e totul și nimic mai mult. Și ea nu știa că e căsătorit. Ce-ar fi spus dacă ar fi știut? Da, acum își amintește. O chema María. Dar are vreo importanță? Nu. Era ceva mai frumos în toate acelea, dulcea febră care cădea din ochii uneori verzi și alteori căprui. Și tăcerea ei. Erdosain își amintește călătorii pe calea ferată; e așezat alături de copila care și-a lăsat capul să cadă pe umărul lui, el își încurcă degetele în buclele ei și copila de cincisprezece ani tremură în tăcere. Dacă ar ști că el acum are de gând să omoare un om, ce-ar spune? Probabil că n-ar înțelege cuvântul. Și Erdosain își amintește timiditatea de liceană cu care își ridica brațul și își sprijinea mâna pe obrajii lui aspri, pe care crescuse barba; poate că fericirea aceea pe care el a pierdut-o este cea necesară ca să ștergi de pe chipul omenesc atâtea urme de urâțenie.

Erdosain se examinează acum curios. De ce gândește atâtea lucruri? Cu ce drept? De când gândesc asasinii aspiranți? Și totuși, ceva în el mulțumește Universului. Constă în umilință sau în dragoste? Nu știe, dar înțelege că în incoerență este gingășie, îi trece prin cap că un biet suflet, când înnebunește, părăsește recunoscător suferințele de pe pământ. Iar mai jos de mila aceasta, o forță implacabilă, aproape ironică, îi arcuiește buza într-o grimasă de dispreț.

Zeii există. Trăiesc ascunși sub învelișul anumitor oameni care își amintesc de viața pe planetă când pământul era copil încă. Și el tăinuiește înăuntru un zeu. E oare cu putință? Își duce mâna la nasul care-l doare de la loviturile primite de la Barsut și forța implacabilă insistă în afirmația aceasta: El are un zeu închis sub pielea dureroasă. Dar Codul Penal a prevăzut ce pedeapsă i se poate aplica unui zeu ucigaș? Ce ar spune

judecătorul de instrucție dacă el i-ar răspunde: „Păcătuiesc pentru că am un zeu în mine“?

Dar nu e adevărat? Dragostea aceasta, forța aceasta pe care el o conduce în zori, în umiditatea copacilor din care picură rouă în negură, nu este o virtute a zeilor? Și din nou de pe suprafața minții i se desprinde relieful acelei amintiri: o fețișoară ovală palidă, cu ochi verzui și zulufi negri, din când în când înfășurați pe gât din pricina vântului. Ce simple sunt toate acestea! Nu are nevoie să spună nimic, atât de desăvârșit îi este extazul. Deși n-ar fi de mirare să fi înnebunit gândindu-se la liceană sub copacii din care picură umezeală. Cum altfel se poate explica faptul că sufletul îi este atât de diferit de cel ce îl poseda în timpul nopții? Ori noaptea se pot concepe doar gânduri sumbre? Chiar dacă ar fi așa, nu contează. El este altul acum. Zâmbește lângă copaci. Nu sunt magnific de tâmpite toate acestea? Peștele Melancolic, Oarba depravată, Ergueta cu mitul lui Hristos, Astrologul, toate fantasmele de neînțeles, care spun cuvinte omenești, care au cuvânt carnal, ce sunt alături de el rezemat de un stâlp, lângă o împrejmuire de lemn-câinesc, simte el înaintarea vieții care îi atinge pieptul?

Este alt om, și doar prin simplul fapt de a se fi gândit la copila care într-un vagon de tren își lăsa capul să-i cadă pe umărul lui. Erdosain închide ochii. Mirosul înțepător al pământului îi dă fiori. Un vertij îi suie din carnea istovită.

Alt bărbat înaintează pe drum. Un fluierat aspru vine de la gară. Alți bărbați cu șapcă sau cu pălărie răsfrântă traversează la distanță.

În realitate, ce dracu’ face acolo? Erdosain face cu ochiul, conștient că îi întinde o cursă lui Dumnezeu, că joacă rolul unui om care nu a putut să evite blestemul lui Dumnezeu. Totuși, prin fața ochilor lui trec uneori rafale de întuneric și un fel de beție surdă îi cuprinde simțurile. Ar vrea să violeze ceva. Să

violeze bunul-simț. Dacă ar fi pe acolo vreo claie de fân, i-ar da foc… Ceva repugnant îi buhăiește fața: sunt expresiile înfricoșătoare ale nebuniei; deodată privește un copac, face un salt, apucă o ramură, se agață de ea și, sprijinindu-se cu picioarele de trunchi, ajutându-se cu coatele, izbutește să se cațere până la ramificația salcâmului.

Îi alunecă pantofii pe scoarța lucioasă, crengile elastice îi biciuiesc chipul, întinde mâna și îndepărtează o creangă, scoțând capul printre frunzele ude. Strada, în jos, coboară spre un arhipelag de copaci.

Este deasupra copacului. A violat bunul-simț, așa, fără nici un scop, aidoma celui ce omoară un trecător care îi iese în cale, ca să vadă dacă după aceea îl descoperă poliția. Către est, pe verzuiul cerului, se conturează funebre hornuri; apoi, munți de verdeață ca niște monstruoase turme de elefanți umplu zona joasă a orașului Bánfield și aceeași tristețe este în el. Nu este suficient să violeze bunul-simț ca să se simtă fericit. Cu toate acestea, face un efort și spune cu voce tare:

— Eh! bestii adormite: eh!, jur că… dar nu… eu vreau să violez legea bunului-simț, animale liniștite… Nu. Vreau să proclam îndrăzneala, noua viață. Vorbesc din copac, nu sunt „în pom“, ci în salcâm: eh! bestii adormite.

Forțele îi descresc cu repeziciune. Se uită în jur aproape mirat să se afle într-o asemenea poziție, deodată chipul îndepărtatei copile răsare dezlănțuit în el ca o floare, iar el, nespus de rușinat de rolul său de măscărici, se dă jos din copac. E învins. E un nenorocit.

CAPITOLUL AL DOILEA

INCOERENȚE

Erdosain a petrecut zilele următoare sechestrării lui Barsut închis într-o cameră de pensiune, unde s-a mutat provizoriu după ce și-a lichidat datoria la Limited Azucarer Company. I se făcuse groază de stradă. Nu se gândea niciodată la proiectata sechestrare a lui Barsut, ba chiar și-a încetat vizitele la Astrolog. Zăbovea în pat cât era ziua de mare, cu pumnii sprijiniți pe pernă și cu fruntea strivită pe ei. Alteori stătea ore în șir cu ochii ațintiți în peretele pe care i se părea că suie o ceață diafană de somn și de disperare.

În perioada aceea n-a izbutit nicidecum să reconstruiască chipul Elsei.

— Se îndepărtase atât de misterios de spiritul meu, că îmi era extrem de greu să-mi amintesc trăsăturile ei.

Apoi dormea sau medita. A încercat, deși zadarnic, să se preocupe de două proiecte pe care le considera importante: schimbarea electromagnetică pentru locomotivele cu abur și o vopsitorie pentru câini, care să lanseze pe piață câini cu părul vopsit în albastru electric, buldogi verzi, levrieri violeți, foxterieri lila, cățeluși de salon cu fotografii ale crepusculului în trei nuanțe pe spinare, cățelușe cu arabescuri ca pe covoarele persane. Era liniștit: într-o după-amiază a adormit și a avut acest vis:

Știa că este iubitul uneia dintre infante. Întâmplarea aceasta și faptul că era lacheul maiestății sale Alfónso al XIII-lea îl

umpleau numaidecât de bucurie, căci generalii îl înconjurau, punându-i întrebări stânjenitoare. O oglindă de apă mușca trunchiurile copacilor mereu plini de flori de un alb imaculat, în vreme ce infanta, o fetiță înaltă, luându-l de braț, îi spunea sâsâind:

— Mă iubești, Erdosain?

Erdosain, izbucnind în râs, i-a răspuns cu grosolănie infantei: un cerc de spade a strălucit în fața ochilor lui și a simțit că se afundă, cataclisme succesive au sfâșiat continentele, dar el dormea de multe veacuri într-o odăiță de plumb pe fundul mării. Dincolo de fereastra de sticlă se duceau și veneau rechini chiori, furioși pentru că sufereau de hemoroizi, iar Erdosain s-a bucurat în tăcere, râzând cu chicote de om care nu vrea să fie auzit. Acum toți peștii din mare erau chiori, iar el era Împăratul Orașului cu Pești Chiori. Un zid etern înconjura deșertul la malul mării, cerul verde se oxida în cărămizile zidului și pe pereții turnurilor roșii valurile făceau să se ciocnească miriade de pești grași și chiori, monstruoși pești pântecoși bolnavi de lepră marină, în timp ce un negru hidropic amenința cu pumnul un idol de sare.

Alteori, Erdosain evoca vremuri trecute, când prevăzuse evenimentele actuale, cum îi spusese în noaptea aceea căpitanului. Suferințe surde, iscodiri în jurul unei realități care acum îl făcea să spună:

— Aveam dreptate, nu mă înșelam.

Astfel, își aducea aminte că, într-o noapte, stând de vorbă cu Elsa, aceasta, într-un moment de sinceritate, i-a mărturisit că, dacă ar fi fost nemăritată, nu s-ar fi căsătorit, ci și-ar fi găsit un amant.

Erdosain a întrebat-o:

— Vorbești serios?

Din celălalt pat, încăpățânată, Elsa a răspuns:

— Da, omule, aș avea un amant… de ce să te căsătorești?…

Fenomen ciudat: Erdosain a avut deodată senzația tăcerii morții, o tăcere paralelă, aidoma unui sicriu, cu trupul său orizontal. Probabil că, în clipa aceea, în el s-a distrus toată iubirea inconștientă pe care bărbatul o simte pentru o femeie și care-l va aduce în stare să înfrunte situații cumplite, ce ar fi insuportabile de nu s-ar fi produs mai întâi acel fenomen. Îi părea acum că se află în adâncul unui mormânt, a gândit că n-are să vadă niciodată lumina, iar în tăcerea aceasta ușoară și neagră ce umplea camera se mișcau fantasmele deșteptate de vocea soției sale.

Mai târziu, explicând momentele acestea, și-a amintit că zăbovește neclintit, în pat, temându-se să rupă echilibrul enormei sale nenorociri, ce îi apăsa definitiv corpul orizontal pe suprafața unei angoase implacabile.

Inima îi bătea cu greutate. I se părea că fiecare sistolă și diastolă trebuie să învingă presiunea unei mase elastice de noroi. Și era zadarnic ca el să încerce de acolo să-și miște mâinile ca să ajungă soarele care era mai sus. Și vocea soției sale îi repeta încă în urechi:

— Nu m-aș căsători. Aș avea un amant.

Și cuvintele acestea, pentru a căror rostire nu fusese nevoie decât de două secunde, pesemne că vor răsuna toată viața în el. A închis ochii. Cuvintele probabil că vor dăinui toată viața în el, prinzând rădăcini în măruntaiele lui ca o carne crescută. Și a scrâșnit din dinți. Voia să sufere și mai mult, să se epuizeze de durere, să sângereze până ce i se scurge domol toată angoasa. Și, cu mâinile lipite de coapse, țeapăn ca un mort în sicriul lui, fără a întoarce capul, stăpânindu-și galopul respirației, a întrebat cu glas sibilant:

— Și l-ai fi iubit?

— De ce?… Cine știe!… Da; dacă era bun, de ce nu?

— Și unde v-ați fi întâlnit? Pentru că acasă la tine n-ar fi tolerat ai tăi una ca asta.

— În vreun hotel.

— Ah!

Au tăcut, dar acum Erdosain o vedea în nezdruncinata nenorocire a vieții lui, înaintând pe trotuarul unei străzi pavate cu pietre de râu. Ea înainta pe trotuarul lat. Un tul închis la culoare îi acoperea jumătate din față și, îndreptându-se spre locul unde o conducea deliberata dorință, înainta cu pași rapizi și siguri. Și, năzuind să tortureze încă puțina speranță care-i rămăsese, Erdosain a continuat, cu un zâmbet fals pe care ea nu-l putea distinge în întuneric, iar vocea îi era blândă, pentru ca Elsa să nu bage de seamă mânia care-i înfiora buzele:

— Vezi? Așa e frumos, într-o căsătorie, să putem vorbi despre orice cu familiaritate de frați. Și, spune-mi, te-ai fi dezbrăcat în fața lui?

— Nu vorbi prostii!

— Nu; spune-mi: te-ai fi dezbrăcat în fața lui?

— Păi… firește! N-aveam să stau îmbrăcată!

Dacă i s-ar fi rupt coloana vertebrală dintr-o lovitură de topor, n-ar fi rămas mai rigid. Gâtlejul i s-a uscat de parcă prin el ar fi intrat un vânt de foc. Inima abia îi bătea; pe deasupra capului a simțit că trece o ceață care-i scăpa prin ochi. Cădea în tăcere și în negură, se cufunda în neant printr-o pogorâre suavă, în vreme ce paralizia implacabilă a cărnii sale cubice dăinuia pentru ca senzația de amărăciune să i se imprime și mai profund. A tăcut și, totuși, el ar fi vrut să suspine, să îngenuncheze în fața cuiva, să se ridice în clipa aceea, să se îmbrace și să se ducă să doarmă în pridvorul vreunei case, la marginea unui oraș necunoscut.

Înnebunit, a strigat Erdosain:

— Dar îți dai seama… îți dai seama ce oribil, ce îngrozitor

este ce mi-ai spus? Ar trebui să te omor! Ești o cățea! Ar trebui să te omor, da, să te omor! Îți dai seama?

— Dar ce ai? Ești nebun?

— Tu mi-ai distrus viața. Acum știu de ce nu mi te dăruiai și m-ai obligat să mă masturbez! Da, la asta! M-ai făcut o cârpă de bărbat. Ar trebui să te omor. Primul care vine are să poată să mă scuipe în față. Îți dai seama? Și, în timp ce eu fur și escrochez și sufăr pentru tine, tu… da, tu te gândești la asta. Că te-ai fi dăruit unui om bun! Dar îți dai seama? Un om bun! Așa, un om bun!

— Dar ești nebun?

Erdosain se îmbrăca repede.

— Unde te duci?

Și-a aruncat pardesiul pe spate; apoi, aplecându-se asupra patului femeii, a exclamat:

— Știi unde mă duc? La un bordel, să-mi caut un sifilis.

INGENUITATE ȘI IGNORANȚĂ

Cronicarul acestei povești un îndrăznește să-l definească pe Erdosain, atât de numeroase au fost nenorocirile din viața lui, încât dezastrele pe care le-a provocat mai târziu în compania Astrologului se pot explica prin procesele psihice suferite în timpul căsătoriei.

Chiar și astăzi, când recitesc confesiunile lui Erdosain, mi se pare incredibil să fi asistat la niște manifestări atât de sinistre de impudoare și de angoasă.

Îmi amintesc. În cele trei zile cât a stat refugiat acasă la mine, a mărturisit totul.

Ne instalam într-o cameră enormă și fără mobile, unde intra puțină lumină.

Erdosain se așeza pe marginea scaunului, cu spinarea

arcuită, cu coatele sprijinite pe picioare, cu obrajii străjuiți de gratiile degetelor, cu privirea ațintită în podea.

Vorbea surd, fără întreruperi, ca și cum ar fi recitat o lecție gravată la rece de infinite atmosfere de presiune în planul conștiinței sale întunecate. Tonul vocii sale, oricare ar fi fost evenimentele, era același, izocron metodic, ca al angrenajului unui ceas.

Dacă era întrerupt, nu se irita, ci își reîncepea relatarea, adăugând detaliile pierdute, mereu cu capul plecat, cu ochii ațintiți în pământ, cu coatele sprijinite pe genunchi. Povestea cu o încetineală derivată dintr-un exces de atenție, ca să nu lase loc confuziilor.

Impasibil acumula neîncetatul zbucium. Știa că va muri, că justiția oamenilor îl căuta, cu înverșunare, dar el, cu revolverul în buzunar, cu coatele sprijinite pe genunchi, cu chipul străjuit de gratiile degetelor, cu privirea ațintită în praful enormei camere goale, vorbea impasibil.

Slăbise extraordinar în doar câteva zile. Pielea galbenă, lipită de oasele plane ale feței, îi dădea înfățișarea unui tuberculos. Mai târziu autopsia a revelat că boala era în stadiu avansat în organismul lui.

Îmi spunea în a doua după-amiază de când se afla acasă la mine:

— Înainte de a mă căsători, mă gândeam cu oroare la desfrânare. După părerea mea, un bărbat nu se căsătorea decât ca să stea mereu alături de soția lui și să se desfete cu bucuria de a se vedea în orice moment; și să-și vorbească, să se iubească cu ochii, cu cuvintele și zâmbetele. E adevărat că eram tânăr pe atunci, dar când am fost iubitul Elsei am simțit nevoia de a reînnoi toate aceste lucruri.

Vorbea.

Erdosain nu a sărutat-o niciodată pe Elsa, pentru că era

fericit lăsând vertijul de a o iubi să-i obtureze gâtlejul, întrucât credea că „o domnișoară nu trebuie să fie sărutată“. Și confunda cu spiritualitatea ceea ce în sine nu era decât dorință a cărnii.

— Nici nu ne tutuiam, pentru că îmi plăcea distanța interpusă între noi de folosirea lui dumneavoastră. Pe de altă parte, eu credeam că pe o domnișoară nu se cuvine s-o tutuiești. Nu râdeți. După părerea mea, „domnișoara“ era adevărata expresie a purității, a perfecțiunii și a candorii. Lângă ea nu am cunoscut dorința, ci frământarea unui extaz fermecător, care-mi umplea ochii de lacrimi. Și eram fericit pentru că iubeam cu suferință, ignorând rostul dorinței mele, și credeam că este dragoste spirituală toată convulsia aceea organică și teribilă ce mă prosterna bucuros în fața seninei ei priviri, o privire limpede care îmi penetra domol substraturile cele mai înfiorate ale spiritului.

În vreme ce vorbea, eu îl priveam pe Erdosain. El era un asasin, un asasin și vorbea despre nuanțe ale sentimentului absurd! Continua:

— Iar în noaptea nunții, când am intrat singuri în camera de hotel, ea s-a dezbrăcat cu naturalețe în fața lămpii aprinse. Îmbujorat până la urechi, eu am întors capul ca să n-o privesc și ca să nu-mi bage de seamă rușinea. Apoi mi-am dat jos gulerul, haina și ghetele, ca să mă bag în așternut cu pantalonii pe mine. Pe pernă, între buclele negre, ea și-a întors fața și a zis zâmbind cu zâmbetul acela straniu:

— Nu ți-e frică să nu ți se șifoneze? Dă-ți-i jos, prostuțule.

Mai târziu, o distanță misterioasă a despărțit-o pe Elsa de Erdosain. I se dăruia, dar cu repugnanță, dezamăgită cine știe de ce. Iar el îngenunchea la căpătâiul patului ei, implorând-o să i se dea o clipă, dar femeia, cu voce surdă de exasperare, îi răspundea aproape țipând:

— Lasă-mă-n pace! Nu vezi că-mi faci silă?

Stăpânindu-și groaza de catastrofă, Erdosain se cufunda din nou în patul lui.

— Nu mă culcam, ci zăboveam așezat, cu spatele aproape sprijinit pe pernă, uitându-mă în tenebre. Eu știam că n-are nici un rost să contemplu tenebrele, dar îmi imaginam că ea, făcându-i-se milă să mă vadă așa, părăsit în beznă, avea să se milostivească până la urmă și să-mi zică: „Bine, vino, dacă vrei". Dar niciodată, niciodată nu mi-a spus cuvintele astea, până când într-o noapte i-am strigat desperat:

— Dar tu ce crezi… că am să mă masturbez mereu?

Și atunci ea, liniștită, mi-a răspuns:

— E zadarnic: eu nu trebuia să mă mărit cu tine.

CASA NEAGRĂ

Și s-a ivit în el angoasa, dar atât de puternică, încât deodată Erdosain își lua capul în mâini, înnebunit de o durere fizică. I se părea că masa encefalică i se desprinsese de craniu și că se lovea de pereții acestuia la mișcarea celei mai mărunte idei.

Știa că este iremediabil pierdut, surghiunit din posibila fericire care în cele din urmă, într-o bună zi, zâmbește în obrazul cel mai palid: înțelegea că soarta îl azvârlise în haosul înspăimântătoarei mulțimi de oameni ursuzi care mânjesc viața cu figurile lor încovoiate de toate viciile și suferințele.

El nu mai avea nici o speranță și teama de a trăi i se întețea și mai mult când cumpănea că niciodată nu-și va putea face iluzii, când, cu ochii ațintiți cu înverșunare într-un cotlon al odăii, recunoștea că îi e indiferent să lucreze ca spălător de vase la un han sau ca servitor într-un bordel.

Ce-i păsa! Angoasa l-a nivelat în sânul unei gloate tăcute de oameni teribili care în timpul zilei își târăsc mizeria vânzând mașinării sau biblii, străbătând pe înserat closetele publice,

unde își exhibă organele genitale mucoșilor care intră în vespasiane împinși de alte chinuri asemănătoare.

Convingerile acestea îl cufundau în meditații sumbre. Se simțea prins în șuruburi de un bloc formidabil de care nu avea să se elibereze niciodată.

Angoasa aceasta a devenit atât de persistentă, încât curând a descoperit că sufletul îi este trist din pricina destinului hărăzit corpului său în oraș, un corp ce cântărea șaptezeci de kilograme și pe care el îl vedea doar când și-l așeza în fața unei oglinzi.

În alte vremuri, cu gândul se înconjurase de toată comoditatea și de toate plăcerile, plăceri care, nefiind limitate de materie, nu aveau durată și nici frontiere, în vreme ce tristețea actuală se referea la corp, un corp suferind și la care Erdosain se gândea uneori de parcă nu i-ar fi aparținut, dar căindu-se pentru că nu-l făcuse fericit.

Pomenita tristețe, în ceea ce-i privea bietul fizic, se făcea profundă, cum este pesemne durerea unei mame care n-a putut nicicând să satisfacă dorințele fiului.

Căci el nu-i dăduse propriei sale cărni, care are să trăiască atât de puțin timp, nici măcar un costum decent, nici o bucurie care să-l împace cu viața; el nu făcea nimic pentru plăcerea propriei sale materii, în timp ce spiritului său nu-i fusese refuzată nici geografia țărilor pentru care oamenii încă nu au descoperit mașini să ajungă.

Și de multe ori își zicea:

— Ce-am făcut eu pentru fericirea nefericitului meu corp?

Căci uneori se simțea atât de străin de el, ca vinul de butoiul care îl conține.

Apoi își dădea din nou seama că tocmai corpul îi proteja frământările, i le nutrea cu sângele istovit; un mizerabil corp prost îmbrăcat pe care nici o femeie nu binevoia să-l privească

și care simțea disprețul și povara zilelor, de care erau vinovate doar gândurile lui, care nu năzuiseră nicicând la plăcerile pe care le cerea în tăcere, timid.

Erdosain se înduioșa, îl întrista dublul său fizic, care-i era aproape un străin.

Atunci, ca un desperat care se aruncă de la etajul al șaptelea, el se arunca în îmbietoarea teroare a masturbării, dorind să-și anihileze remușcările într-o lume din care nimeni nu putea să-l expulzeze, înconjurându-se de deliciile ce erau departe de viața lui, de toate corpurile diferite și frumoase, pentru care era nevoie de stocuri imense și de bani ca să se poată desfăta.

Era un univers de idei gelatinoase, frânt în coridoare unde obscenitatea se îmbrăca în mătăsurile, dantelele, catifeaua și broderiile cele mai scumpe; o lume strălucitoare în pulpa crepusculară. Treceau prin el femeile cele mai frumoase ale creației, necunoscute satinate, care-și dezvăluiau pentru el sânii de măr, oferind gurii lui, înăcrite de țigări mârșave, buze parfumate și cuvinte încărcate de senzualitate.

Și erau fie fecioare înalte, fine și rafinate, fie liceene pervertite, o lume feminină și diversă de unde nimeni nu putea să-l expulzeze, pe el, un coate-goale, la care patroanele bordelurilor celor mai jegoase se uitau cu neîncredere, de parcă ar fi bănuit că vrea să le înșele și să plece fără să plătească tăvăleala.

Închidea ochii și pătrundea în negura arzătoare, uitând totul, aidoma fumătorului de opiu care, când intră în dezgustătorul fumoar unde proprietarul chinez miroase a excremente, crede că redobândește cerul.

Și, preț de un moment, aluneca pe furiș spre plăcerea clandestină, rușinat, dar cu nerăbdarea unui tinerel care se strecoară pentru prima oară într-o casă de toleranță.

Dorința îi zumzăia ca un tăun în urechi, dar nimeni nu-l mai putea smulge din obscuritatea senzuală.

Era obscuritatea aceea o casă familiară în care pierdea subit noțiunile traiului în comun. Acolo, în casa neagră, îi erau obișnuite plăcerile teribile, care, de le-ar fi bănuit în existența altui bărbat, l-ar fi îndepărtat pentru totdeauna de el.

Deși casa neagră se afla în Erdosain, intra în ea făcând nemaipomenite ocoluri, manevre întortocheate și, odată trecut pragul, știa că e zadarnic să dea îndărăt, căci pe coridoarele din casa neagră, pe un unic coridor veșnic împovărat de umbre, îi venea în întâmpinare, cu picioare ușoare, femeia care, într-o zi, pe trotuar, într-un tramvai ori într-o casă, îl făcuse să încremenească de dorință.

Aidoma celui ce scoate din buzunar niște bani care sunt produsul feluritelor eforturi, Erdosain scotea din alcovurile casei negre o femeie fragmentară și completă, o femeie compusă dintr-o sută de femei sfâșiate de cele o sută de dorințe mereu identice, reînnoite în prezența unor asemenea femei.

Pentru că aceasta avea genunchii unei copile căreia vântul îi ridica fusta în vreme ce aștepta trenul și coapsele pe care își amintea că le văzuse într-o ilustrată pornografică, zâmbetul trist și vag al unei liceene întâlnite cu mult timp în urmă în tramvai și ochii verzui ai unei croitorese cu gura palidă mărginită de coșuri, care duminica după-amiaza ieșea cu o prietenă, ca să danseze în centrele recreative, unde băieții de prăvălie împingeau cu prohabul răzvrătit fetele cărora le plăceau bărbații.

Femeia aceasta arbitrară, frământată din vigoarea tuturor femeilor pe care nu le putuse poseda, avea față de el amabilitățile pe care le au logodnicele prudente care și-au lăsat mâinile între picioarele logodnicilor, fără ca prin asta să înceteze a fi cuviincioase. Se ducea către el. Avea fesele strânse

într-un corset ortopedic, care-i lăsa liberi sânii ușor arcuiți și manierele îi erau ireproșabile, ca ale unei domnișoare educate care știe să judece, ceea ce nu o împiedică să permită degetelor logodnicului să rătăcească prin decolteul întredeschis dintr-o neglijență.

Apoi cădea în abisurile casei negre. Casa neagră! Erdosain păstra, din vremurile acelea, o amintire abominabilă; avea senzația că trăise într-un infern al cărui conținut diabolic îl însoțea de-a lungul zilelor, chiar și cu doar câteva înainte de moartea lui, urmărit de justiție. Când își îndrepta memoria spre perioada aceea se exalta sobru, o flacără roșie îi strălucea în fața ochilor și înflăcărarea dureroasă îi era atât de nemărginită, că ar fi vrut să ajungă dintr-un salt dincolo de stele, să ardă pe un rug care să-i curețe prezentul pe de-a-ntregul de trecutul acela îngrozitor, persistent și inevitabil.

Casa neagră! Parcă am încă în fața ochilor chipul rigid al bărbatului taciturn, care își înălța deodată capul spre tavan, după care își cobora ochii până la nivelul alor mei și, surâzând cu răceală, adăuga:

— Hai, spuneți-le oamenilor ce e casa neagră. Și că eu eram un criminal. Și totuși eu, criminalul, am iubit toate frumusețile și am luptat în sinea mea împotriva tuturor ispitelor oribile care suiau din propriile-mi măruntaie ceas de ceas. Am suferit pentru mine și pentru ceilalți, vă dați seama? Și pentru ceilalți…

DISPOZIȚIA

Sechestrarea a fost dusă la capăt la zece zile după fuga Elsei. În ziua de paisprezece august, Erdosain a primit vizita Astrologului, dar, cum nu era acasă, la întoarcere a găsit vârât pe sub ușă un plic. Acesta conținea o dispoziție falsificată a Ministerului de Război, comunicându-i lui Erdosain presupusa adresă a căpitanului Belaunde și un ciudat post-scriptum, care

spunea așa:

„Am să vă aștept până pe data de douăzeci în fiecare dimineață de la zece la unsprezece, în compania lui Barsut. Sunați și intrați fără să așteptați. Nu veniți să mă vizitați singur".

Erdosain a citit scrisoarea Astrologului și a rămas pe gânduri. Uitase de Barsut. Știa că trebuie să-l omoare, apoi hotărârea aceea se acoperise de tenebre și zilele din intervalul ce avea să se scurgă moleșit s-au dus pentru totdeauna. „Trebuia să-l omor pe Barsut." Explicația cuvântului „trebuia" putea fi stabilită, la fel ca nebunia atât de caracteristică lui Erdosain. Când l-am chestionat în privința aceasta, mi-a răspuns:

— Trebuia să-l omor, altminteri n-aș fi trăit liniștit. Să-l omor pe Barsut era o condiție preliminară pentru a exista, cum este pentru toți să respirăm aer curat.

Astfel, îndată ce a primit scrisoarea, s-a îndreptat spre casa lui Barsut. Acesta locuia într-o pensiune de pe strada Uruguay, într-un apartament întunecos și murdar, populat de o lume fantastică, cu toții o apă și-un pământ. Patroana unei asemenea cloace se îndeletnicea cu spiritismul, avea o fată sașie și în privința plăților era neînduplecată. Chiriașul care întârzia plata cu douăzeci și patru de ore era sigur că seara, când se va întoarce, își va găsi cuferele și catrafusele aruncate în mijlocul curții.

A ajuns acasă la celălalt când pogora asfințitul. Gregorio se bărbierea când a intrat Erdosain în camera lui. Barsut s-a oprit palid, cu briceagul pe obraz, apoi l-a scrutat pe Erdosain din cap până în picioare și a exclamat:

— Ce cauți tu aici?

„Altul s-ar fi indignat – comenta mai târziu Erdosain. Eu l-am privit zâmbind «prietenește», căci în momentele acelea mă

simțeam prietenul lui, și fără a rosti nici un cuvânt i-am întins scrisoarea de la Ministerul de Război. O bucurie inexplicabilă mă agita, îmi amintesc că am stat un minut pe marginea patului lui, apoi m-am ridicat și am început să mă plimb neliniștit prin cameră.“

— E la Témperley, așadar. Și vrei să mergem s-o căutăm?

— Da, asta vreau. Și tu să te duci după ea.

Barsut a murmurat ceva ce Erdosain n-a înțeles și cu mâinile a început să-și frecționeze mușchii brațelor, iar epiderma i s-a înroșit delicat. Avea de gând să-și radă mustața, a ținut briceagul în aer și, întorcând capul, a zis:

— Știi? Am crezut că n-o să mai ai niciodată curajul să mă vizitezi.

Erdosain a susținut privirea verde cu striații, bărbatul acela chiar avea față de tigru și, după ce și-a încrucișat mâinile, a mărturisit:

— E adevărat, și eu credeam asta, dar vezi și tu, lucrurile se schimbă…

— Ți-e frică să te duci singur?

— Nu, dar sunt curios să te văd pe tine în aventură…

Barsut a strâns din dinți. Cu bărbia îmbibată în spumă de săpun și cu fruntea încrețită în nenumărate cute, l-a contemplat pe Erdosain, iar în cele din urmă a spus:

— Păi eu mă credeam un nemernic, dar cred că tu… tu ești mai rău decât mine. În sfârșit, să se facă voia lui Dumnezeu.

— De ce zici că să se facă voia lui Dumnezeu?

Barsut s-a oprit în fața oglinzii, și-a înfipt pumnii în talie și ceea ce a spus nu l-a surprins pe Erdosain, care cu fața senină a ascultat aceste cuvinte:

— Cine îmi garantează mie că dispoziția asta nu e falsificată și că tu nu-mi întinzi o „capcană“ ca să mă omori?

„Ce ciudat este sufletul omului! – remarca ulterior Erdosain.

Eu am ascultat cuvintele acestea și nici un mușchi de pe față nu mi s-a clintit. Cum ghicise oare Gregorio adevărul? Nu știu. Sau avea și el imaginația mea cea răutăcioasă?“

Și-a aprins o țigară și i-a răspuns doar cu aceste cuvinte:

— Fă ce vrei.

Dar Barsut, care avea sămânță de vorbă, a replicat:

— Dar de ce nu? Spune-mi: De ce nu? Ce ar fi neobișnuit să vrei să mă omori? E logic. Am vrut să-ți fur nevasta, te-am denunțat, ți-am dat una, ce dracu’! Ar trebui să fii un sfânt ca să n-ai chef să mă omori.

— Un sfânt? Nu, frate, nu sunt. Dar îți jur că mâine n-am să te omor. Într-o zi da, dar mâine nu.

Barsut a izbucnit într-un râs vesel.

— Știi că ești remarcabil, Remo? Într-o zi ai să mă omori. Ce ciudat! Știi ce mă interesează din toate astea? Fața pe care ai s-o faci când ai să mă omori. Spune-mi, ai să stai serios ori ai să râzi?

Întrebările fuseseră puse cu gravitate prietenească.

— Probabil că voi sta serios. Nu știu. Cred că da. Înțelegi, cred, că să omori pe cineva nu-i o glumă.

— Și nu ți-e frică de pușcărie?

— Nu, căci, dacă te-aș omorî, mi-aș lua dinainte măsuri de precauție, iar cadavrul ți l-aș distruge cu acid sulfuric.

— Ești un barbar… Apropo, eu stau rău cu memoria: ai plătit la Companie?

— Da.

— Cine ți-a dat banii?

— Un pește.

— Ai prieteni puțini, dar buni… Atunci, la ce oră vii mâine după mine?

— La opt se duce insul ăla la datorie… așa că…

— Uite, nu-mi vine să cred că e adevărat, dar dacă Elsa e

acolo am s-o iau la palme și am să-i dau atâtea, că să știi că o să treacă mulți ani până să uite.

Când a plecat, Erdosain s-a dus la poștă și i-a trimis o telegramă Astrologului.

MISTUIREA ANGOASEI

În noaptea aceea n-a dormit. Era extrem de obosit. Nici nu se gândea la nimic. A pretins să-mi dea o definiție a stării respective în termenii aceștia:

— Parcă sufletul ar fi ieșit o jumătate de metru din corp. O anihilare musculară extraordinară, o anxietate care nu se mai sfârșește. Închizi ochii și corpul pare să se dizolve în neant, deodată îți amintești un detaliu pierdut, între miliardele de zile pe care le-ai trăit; să nu comiteți niciodată o crimă, pentru că, mai degrabă decât oribil, este trist. Simți că tai una după alta parâmele care te legau de civilizație, că vei intra în lumea obscură a barbariei, că vei pierde cârma, îți spui, iar eu i-am spus și Astrologului, că totul vine dintr-o lipsă de antrenament în delincvență, dar nu e asta, nu. În realitate, ai vrea să trăiești precum ceilalți, să fii cinstit precum ceilalți, să ai un cămin, o nevastă, să te uitați pe fereastră ca să vezi trecătorii și, totuși, nu mai este nici o singură celulă a organismului tău care să nu fie impregnată de fatalitatea pe care o conțin cuvintele acestea: trebuie să-l omor. Îmi veți spune că îmi judec ura. Cum să n-o judec. Dacă am impresia că trăiesc visând. Ba chiar îmi dau seama că vorbesc atâta ca să mă conving că nu sunt mort, nu din pricina celor întâmplate, ci a stării în care te lasă o faptă ca asta. E aidoma pielii după o arsură. Se vindecă, dar ați văzut cum rămâne? Zbârcită, uscată, întinsă, strălucitoare. Așa rămâne sufletul. Și strălucirea care se reflectă uneori arde ochii. Iar zbârciturile îți repugnă. Știi că ai înăuntru un monstru care în orice moment are să se dezlănțuie și nu știi în ce direcție.

Un monstru! De multe ori am zăbovit gândindu-mă la asta. Un monstru liniștit, elastic, indescifrabil, care are să te surprindă și pe tine cu violența impulsurilor lui, cu satanicele linii oblice pe care le descoperă în toate cotloanele vieții și care-i permit să discernă mârșăvii din toate unghiurile. De câte ori nu m-am oprit în mine însumi, în propriul meu mister și am pizmuit viața omului celui mai umil! Ah!, să nu comiteți niciodată o crimă. Uitați-vă la mine. Și mă spovedesc la dumneavoastră pentru că așa am chef, poate pentru că dumneavoastră mă înțelegeți...

Și noaptea?... Am ajuns târziu acasă. M-am aruncat pe pat îmbrăcat. Emoția pe care o poate încerca un jucător o simțeam eu în zeloasele bătăi ale inimii. În realitate, nu mă gândeam la întâmplările posterioare delictului, ci îmi mențineam la marginea lui curiozitatea de a ști cum am să mă comport, ce are să facă Barsut, în ce fel are să-l sechestreze Astrologul și crima despre care citisem în câteva romane se prezenta interesantă; vedeam acum că e ceva mecanic, că a comite o crimă e simplu și că nouă ni se pare complicat pentru că nu suntem obișnuiți.

Îmi aduc aminte că am zăbovit culcat cu privirea ațintită asupra unui colț al camerei, în beznă. Bucăți de veche existență, dar de-a valma, treceau ca împinse de un vânt, prin fața ochilor mei. N-am izbutit niciodată să-mi explic misteriosul mecanism al amintirii, care face ca în circumstanțele excepționale ale vieții să dobândească deodată o importanță aproape extraordinară detaliul insignifiant și imaginea care ani de zile fuseseră acoperite în memoria noastră de prezent. Ignoram că există fotografiile acelea interioare și pe nepusă masă vălul des ce le acoperă se rupe și astfel, în noaptea aceea, în loc să mă gândesc la Barsut, m-am lăsat pradă amintirilor, în odaia tristă de pensiune, în atitudinea unui om care așteaptă să sosească ceva, acel ceva despre care am vorbit de atâtea ori și care după

părerea mea trebuia să-mi schimbe viața în mod neașteptat, să distrugă pe de-a-ntregul trecutul, să-mi reveleze mie însumi un om absolut diferit de ceea ce eram.

În realitate, crima nu mă preocupa prea mult, altceva îmi stârnea curiozitatea: în ce fel am să mă manifest după crimă? Au să mă năpădească remușcările? Am să înnebunesc, am să sfârșesc prin a mă autodenunța? Sau am să trăiesc pur și simplu ca până în prezent, îndurerat de neputința singulară ce conferea tuturor acțiunilor vieții mele o incoerență despre care acum dumneavoastră spuneți că ar constitui simptomele nebuniei?

Ciudat este că uneori mă năpădea bucuria, îmi venea să râd ca să simulez paroxismul nebuniei care nu exista în mine; dar, frângând impulsul, încercam să-mi închipui cum îl vom sechestra pe Barsut. Eram sigur că are să se apere, dar Astrologul nu era om să înceapă o treabă fără să se pregătească. Alteori îmi puneam problema felului în care Barsut ghicise că dispoziția Ministerului de Război era falsificată și mă miram că izbutisem să dau dovadă de o desăvârșită prezență de spirit, când și-a întors spre mine fața săpunită și a zis aproape ironic:

— Ce ciudat ar fi ca dispoziția să fie falsificată.

În realitate, el era un nemernic, dar nici eu nu rămâneam mai prejos; diferența consta, poate, în faptul că el nu simțea curiozitate față de propriile-i pasiuni josnice cum simțeam eu. În plus, mie nu-mi păsa deloc în circumstanțele acelea. Poate că aveam să-l omor eu, poate avea să-l omoare Astrologul, chestia e că viața mi se prăvălise într-un ungher monstruos, unde demonii se jucau cu simțurile mele de parcă ar fi fost zaruri într-un păhărel.

Se făceau auzite zgomote îndepărtate: istovirea mi se infiltra în articulații; câteodată mi se părea că propria-mi carne, aidoma unui burete, absorbea tăcerea și odihna. Idei

îngrozitoare îmi treceau prin cap cu privire la Elsa, o ranchiună taciturnă îmi întărea mușchii maxilarelor; ba chiar mi se făcea milă de biata mea viață.

Totuși, singurul mod de a mă reabilita față de mine însumi era să-l ucid pe Barsut și deodată mă vedeam în picioare lângă el; era legat cu funii groase și trântit pe o grămadă de saci; nu i se distingeau limpede decât profilul verde al ochiului și nasul palid; eu mă aplecam ușor asupra corpului său, fluturam un revolver, îi dădeam la o parte cu delicatețe părul de pe tâmple și îi spuneam foarte încet:

— Ai să mori, nemernicule.

Mogâldeața se înfiora, eu ridicam revolverul, sprijineam țeava pe piele, la tâmplă, și repetam din nou foarte încet:

— Ai să mori, nemernicule.

Brațele i se mișcau sub legăturile groase, era o opintire desperată de oase și de mușchi înspăimântați.

— Îți aduci aminte, nemernicule, îți aduci aminte de cartofi, de salata vărsată pe masă? Am eu acum fața aia de amărât care te preocupa?

Dar în mod intempestiv mi se făcea rușine să-i spun mârșăviile acelea și atunci îi spuneam, sau nu, nu-i spuneam nimic, luam un sac și-i acopeream capul: sub pânza deasă, capul i se agita cu furie; eu încercam să i-l apăs pe podea ca să asigur eficiența glonțului și poziția sigură a țevii revolverului, iar pânza de sac aluneca pe păr și toate eforturile mele erau zadarnice, nu puteau domoli mânia fiarei, care acum pufnea surd ca să scape de moarte. Dacă mi se destrăma visul acesta, mă imaginam călătorind prin arhipelagul Malaieziei, la bordul unei corăbii cu pânze în Oceanul Indian; îmi schimbasem numele, stâlceam engleza, tristețea poate că-mi era aceeași, dar acum aveam brațe puternice, privirea cât se poate de senină; poate în Borneo, poate la Calcutta, dincolo de Marea Roșie, ori

de cealaltă parte a Taigalei, în Coreea sau Manciuria, am să-mi refac viața.

Firește că nu mai erau visele inventatorului, nici ale celebrității care descoperea niște raze electrice, atât de puternice încât să topească blocuri de oțel de parcă ar fi lumânări de ceară, sau prezida la masa de sticlă a Ligii Națiunilor.

În alte momente, groaza creștea în Erdosain: avea senzația că e pus în fiare, teribila civilizație îl băgase în cămașă de forță din care nu izbutea să scape. Se vedea înlănțuit și cu costumul în dungi, traversând domol într-un convoi de deținuți, prin mormane de zăpadă, spre pădurile din Ushuaia. Cerul era sus, alb ca o foiță de staniol.

Viziunea aceasta l-a înflăcărat; orbit de mânia mocnită, s-a ridicat, mergând dintr-o parte în alta a camerei, avea de gând să dea cu pumnii în pereți, ar fi vrut să străpungă zidurile cu oasele; apoi s-a oprit în tocul ușii, și-a încrucișat brațele, suferința i-a suit din nou până în gâtlej, era zadarnic tot ce făcea, în viața lui exista o realitate ostensibilă, unică, absolută. El și ceilalți. Între el și ceilalți se interpunea o distanță, era poate lipsa de înțelegere a celorlalți, ori poate nebunia lui. În orice caz, aceasta nu-l făcea mai puțin nefericit. Și trecutul i s-a înălțat pe bucăți în fața ochilor; adevărul este că ar fi dorit să fugă de el însuși, să lase pentru totdeauna viața aceea care-i îngrădea corpul și îl otrăvea.

Ah! Să intre într-o lume mai nouă, cu drumuri mari în păduri și unde duhoarea fiarelor să fie incomparabil mai plăcută decât oribila prezență a omului.

Și mergea, voia să-și extenueze corpul, să-l epuizeze definitiv, să-l strivească de istovire, până când i-ar fi fost cu neputință să rostească o singură idee.

SECHESTRAREA

La nouă dimineața, Erdosain s-a dus după Barsut.

Au ieșit fără să sufle o vorbă. Mai târziu Erdosain reflecta despre călătoria ciudată în care celălalt bărbat s-a dus către propriu-i destin, fără a opune nicidecum rezistență.

Referindu-se la aceste circumstanțe, spunea:

— Mergeam cu Barsut cum merge un condamnat la moarte către locul execuției, lăsându-se în voia sorții; cu o senzație persistentă, a golului ocupându-mi interstițiile măruntaielor.

Barsut, la rândul lui, era încruntat; eu înțelegeam că el, acolo, așezat lângă fereastră, cu cotul sprijinit pe balustradă, acumula furia ca să și-o descarce pe invizibilul dușman, despre care instinctul îl avertiza că e ascuns în gospodăria din Témperley.

Erdosain a continuat:

— Uneori mă gândeam ce straniu le-ar fi părut celorlalți pasageri dacă ar fi știut că cei doi bărbați, cufundați în tapiseria de piele a scaunelor, erau: unul, viitorul asasin, iar celălalt, victima lui.

Și totuși, nimic nu se schimba; soarele strălucea pe câmpuri: lăsaserăm în urmă depozitele de carne congelată, fabricile de stearină și săpun, topitoriile de sticlă și de fier, ocolurile cu vite mirosind stâlpii, drumurile de pavat cu întinderile mânjite de ghips și de brazde. Și acum începea, după ce dispăruse orașul Lanús, sinistrul spectacol din Remedios de Escalada, monstruoase ateliere de cărămidă roșie cu imensele lor guri negre, sub ale căror arcuri făceau manevre locomotivele, iar în depărtare, între șine, se vedeau echipe de amărâți lovind pietrișul sau transportând traverse.

Mai încolo, între o rahitică vegetație de platani intoxicați de funingine și de miasmele petrolului, se contura piezișă cărarea

caselor roșii pentru angajații firmei, cu grădinițele minuscule, cu jaluzelele înnegrite de fum și cu alei presărate cu zgură și cărbune mărunt.

Barsut era îngândurat. Erdosain, ca să explicăm termenul exact, se abandonase. Dacă în momentul acela ar fi văzut un convoi de vagoane înaintând pe linie în sens opus, nici n-ar fi clipit, atât de indiferente îi erau viața sau moartea.

Așa s-a desfășurat călătoria. Când au ajuns la Témperley, Barsut s-a scuturat de parcă s-ar fi deșteptat înfrigurat dintr-un somn anevoios și s-a limitat să spună:

— Pe unde e?

Erdosain a întins mâna, indicând vag distanța pe care trebuia s-o străbată, iar Barsut a luat-o în direcția aceea.

Acum parcurgeau în tăcere străzile către gospodăria Astrologului.

Cădea albastrul dulce al dimineții pe spinii gardurilor de pe străzile piezișe.

Tulpini, pasteluri cu toate nuanțele de verde și copaci, creau diforme edificii vegetale, cu creste ca niște panașuri flexibile și bifurcate de labirinturi de tulpini lemnoase roșii. Toate acestea în văzduhul ce se ondula suav, astfel că fantasticele construcții ale hazardului botanic păreau să plutească într-o atmosferă de aur, cu strălucirea sticloasă a unui cristal concav, reținând în corpul lui sferic mireasma profundă a pământului.

— Frumoasă dimineață, a zis Barsut.

Și n-au mai vorbit până au ajuns în fața gospodăriei.

— Aici e, a spus Erdosain.

Barsut a făcut un salt îndărăt și, privindu-l cu o perspicacitate incredibilă, a exclamat:

— Și de unde știi că e aici, dacă nu e număr?

Comentând mai târziu incidentul, Erdosain spunea:

„Se poate afirma că există un instinct al crimei, un instinct

care îți permite să minți instantaneu fără a te teme că te contrazici, un instinct ca instinctul de conservare și care în momentul cel mai dramatic al luptei te face să găsești mijloace de salvare aproape neverosimile“.

Erdosain a ridicat privirea și, cu o siguranță de sine neașteptată pentru el și surprinzătoare după aceea, i-a răspuns:

— Pentru că am venit ieri să dau târcoale pe-aici. Voiam să văd dacă o zăresc pe Elsa.

Barsut l-a privit neîncrezător.

Ar fi zis că Erdosain minte, dar amorul propriu îl împiedica să dea înapoi, iar Erdosain a bătut tare în poartă, cu palmele.

Cu chipul acoperit pe jumătate de borul lat al pălăriei de pai și doar în cămașă, s-a oprit în fața ușii de sârmă vopsite în roșu Insul care-a văzut-o pe Moașă.

— Este doamna? a întrebat Barsut.

Bromberg, fără să răspundă, a tras zăvorul și a deschis poarta: apoi a pătruns pe o cărare care cotea spre casa dintre eucalipți, iar cei doi bărbați l-au urmat. Deodată, o voce a strigat:

— Unde vă duceți dumneavoastră?

Barsut a întors capul. Bromberg s-a rotit pe loc și, de parcă i s-ar fi rupt un resort al brațului, acesta i s-a întins ca un fulger.

Barsut a deschis gura într-o frenezie de aer, îndoindu-i-se instantaneu partea superioară a corpului. Avea de gând să-și apese mâinile pe stomac, dar brațul lui Bromberg a mărit unghiul altei lovituri, iar sub efectul croșeului în mandibulă dinții lui Barsut s-au ciocnit.

Așa, căzut și strivit în iarbă, părea mort, cu picioarele strânse și cu buzele ușor întredeschise.

A apărut Astrologul, iar Bromberg, serios, aproape trist, s-a aplecat asupra celui căzut.

Astrologul l-a apucat de încheieturile brațelor, și-a strecurat

degetele ca niște gheare sub subsuori și în felul acesta l-au dus până la magazia părăsită. Erdosain a făcut să gliseze pe șine poarta zugrăvită în ocru, iar din imensa încăpere întunecată a ieșit un miros de iarbă uscată și a dat buzna afară un vârtej de insecte. L-au introdus pe cel leșinat până la o boxă: un lanț gros era fixat de unul dintre stâlpi cu un lacăt.

Astrologul a imobilizat cu capătul acestuia piciorul lui Barsut, mai sus de gleznă, a făcut mai multe noduri cu zalele, apoi l-a legat cu un lacăt, care a scârțâit deschizându-se, și Erdosain, îndreptându-se deasupra celui căzut, a spus privindu-l pe Astrolog:

— Ați văzut? Carnetul de cecuri nu-l are la el.

Era zece dimineața. Astrologul s-a uitat la ceas și a spus:

— Am timp să iau rapidul care ajunge la Rosario la șase. Vreți să mă însoțiți până la Retiro?

— Cum, vă duceți la Rosario?

— Și dacă trebuie să-i trimit telegrama patroanei de la pensiune? Aveți numărul?

— Da, totul.

— E cel mai bine ca să punem mâna pe bagajul lui Barsut fără să trezim bănuieli. La pensiune nu mai are nimic?

— Ba da, cufărul și două cârje.

— Perfect. Să lăsăm vorba și să ne punem pe treabă. La șase am să fiu la Rosario, îi trimit telegrama babei, dumneavoastră dați o raită mâine la zece, faceți pe prostul și întrebați dacă Barsut n-a ajuns încă la Rosario, iar întrucât eu n-am ajuns, dumneavoastră adăugați că știți că mi s-a făcut o importantă ofertă de lucru etc., etc. Cum vi se pare?

— Foarte bine.

La douăsprezece Astrologul urca în tren.

CAPITOLUL AL TREILEA

BICIUL

Șiretlicul pus la cale de Erdosain și dus la capăt de Astrolog a avut succes, iar asta a permis în ziua de miercuri desfășurarea primei ședințe în care s-au cunoscut „șefii“.

În ziua de marți, la patru după-amiază, Erdosain a primit vizita Astrologului, care l-a anunțat că săptămâna aceea, miercuri, la nouă dimineața, se vor întâlni șefii în Témperley.

Astrologul a zăbovit în compania lui Erdosain câteva minute, iar când acesta cobora scările, scrutându-și speriat ceasul, i-a spus:

— La naiba… e patru, am de mers într-o mulțime de locuri… vă aștept mâine la nouă… Ah! M-am gândit că singurul care poate ocupa postul de Șef al Industriilor sunteți dumneavoastră. Bine, vorbim mâine… Ah! nu uitați să prezentați… mai bine zis, să pregătiți un proiect despre turbinele hidraulice, un tip pentru uzina de munte, simplu. Ar fi pentru colonie și lucrările de electrometalurgie.

— Câți kilowați?

— Nu știu… asta trebuie să studiați dumneavoastră. Vor fi cuptoare electrice… în sfârșit, descurcați-vă dumneavoastră. În plus, a sosit Căutătorul de Aur, mâine are să vă dea el detalii mai concrete. Pregătiți-vă, pentru ca chestiunea să nu vă surprindă. La dracu’, se face târziu… pe mâine…

Și-a aranjat jobenul chemând un șofer care trecea și s-a așezat comod în mașină.

În ziua următoare, Erdosain, mergând pe ulițele din Témperley, observa uimit că de multă vreme nu se mai bucurase de o asemenea senzație de liniște.

Mergea încet. Tunelurile vegetale îi dădeau senzația unei trude titanice și monstruoase. Contempla vrăjit cărările cu nisip roșu în parcuri, care își prelungeau lamelele stacojii până pe pajiștile aidoma unor fețe de masă verzi, împodobite cu flori viorii, galbene și roșii. Iar dacă își înălța privirea, dădea de puțuri grele de apă la zenit, care-i produceau vertij de cădere, căci deodată cerul dispărea în pupilele lui, lăsându-i în ochi o negură ca de orbire, limpezindu-și gândurile într-un nepătruns zbor ca de fluture al atomilor de argint, care la rândul lor se evaporau, prefăcându-se în teribile nuanțe de albastru aspre și uscate, acum în înălțimi, ca niște caverne de albastru de metilen. Și plăcerea pe care i-o trezeau dimineața, desfătarea nouă îi suda frânturile personalității, frânte de anterioarele suferințe pricinuite de dezastru, și își simțea trupul vioi și gata de orice aventură.

— Augusto Remo Erdosain, de parcă a-și pronunța propriul nume i-ar fi produs o plăcere fizică, îndoindu-i energia infiltrată în membre de mișcare.

Pe ulițele piezișe, sub conurile soarelui, înainta simțind forța personalității sale impozante: Șef al Industriilor. Prospețimea drumului botanic îi încărca toate bogățiile grandorii în conștiință. Și satisfacția aceasta îl pironea în stradă, cum pironește balastul de plumb păpușile de celuloid. Gândea că are să se arate ironic la ședință și îl cuprindea un dispreț dușmănos față de cei slabi. Planeta este a celor puternici, chiar așa, a celor puternici. Au să nimicească lumea și au să se prezinte gloatei care-și înțepenește posteriorul pe fotoliile din toate birourile, blindându-se cu măreție, asemănători împăraților solitari și cruzi. Se imagina iarăși într-un

nemăsurat salon cu pereți de sticlă, în mijlocul căruia se afla o masă rotundă. Cei patru secretari cu hârtii în mâini și cu pixurile după ureche veneau să-i ceară sfaturi, în vreme ce într-un colț, cu pălăriile în mână, plecându-și capetele încărunțite, erau delegații muncitorilor. Și Erdosain, întorcându-se spre ei, le spunea simplu: „Ori intrați mâine la lucru, ori vă împușcăm“. Asta era tot. Vorbea puțin și încet, iar mâna îi era istovită de semnat decrete. Îl ținea în picioare ferocitatea vremurilor ce aveau nevoie de sufletul unui tigru ca să împodobească granițele tuturor crepusculelor cu împușcături sinistre.

Înainta acum spre casa Astrologului, cu inima bătându-i de entuziasm, repetându-și fraza lui Lenin, ca pe o melodie plină de voluptate:

„Ce drac de revoluție mai e și asta, dacă nu împușcăm pe nimeni!“.

Ajungând la gospodărie și întredeschizând una dintre porți, l-a zărit pe Astrolog venindu-i în întâmpinare, într-un halat lung gri și cu o pălărie de paie.

Și-au strâns prietenește și puternic mâinile, în timp ce Astrologul spunea:

— Barsut e liniștit, știți? Eu cred că n-are să opună prea multă rezistență la semnarea cecului. Au venit tipii, mai întâi să vedem de Barsut. N-au decât să aștepte, ce dracu'! Vă dați seama de situația mea? Cu banii aceia, lumea e a noastră.

Acum intraseră în birou și Astrologul, învârtindu-și inelul cu piatra violetă și uitându-se la harta Statelor Unite, a continuat:

— Vom cuceri pământul, ne vom realiza „ideea“... putem să instalăm un bordel la San Martín sau la Ciudadela, iar colonia Sfinților la munte. Cine-ar fi mai apt să conducă bordelul decât Peștele Melancolic? Îl vom numi Mare Patriarh de Bordeluri.

Erdosain s-a dus la fereastră... Trandafirii emanau un

parfum extrem de pătrunzător, tot văzduhul se popula de o mireasmă roșie, proaspătă ca un torent de apă. Tăuni cu aripi de sticlă zburau în jurul petelor roșietice ale rodierilor. Erdosain a zăbovit câteva secunde astfel. Spectacolul l-a adus înapoi la după-amiaza identică în care se aflase acolo, în același loc. Și totuși, nu-și închipuia că noaptea îl aștepta cu surpriza plecării Elsei.

Verdeața multiformă îi pătrundea în ochi, dar el nu o vedea. Acolo, în adâncul existenței, cu obrazul sprijinit pe sfârcurile violete ale unui piept masculin pătrat, era soția lui, lâncedă, cu privirea lâncedă, cu buzele întredeschise pentru obscena gură a celuilalt.

O pasăre i-a trecut prin fața ochilor, iar Erdosain s-a întors spre Astrolog și i-a spus cu o voce pe care se silea să o facă blândă:

— Omule, faceți ce doriți.

Apoi s-a așezat, și-a aprins o țigară și, observându-l pe celălalt, care trasa cu un compas un cerc pe o hartă albastră, a întrebat:

— Dar ce aveți dumneavoastră de gând să faceți? Peștele Melancolic are să accepte să administreze bordelurile?

— Da, dinspre partea asta nu-i nici o problemă, iar Barsut n-are să se împotrivească mai mult.

— Tot în magazia de trăsuri e?

— Mi s-a părut prudent să-l sechestrez. L-am legat cu lanțul în grajdul cailor.

— În grajd?

— Era singurul loc solid unde puteam să-l țin. În plus, într-o cameră de deasupra magaziei de trăsuri doarme Insul care a văzut-o pe Moașă…

— Ce e aia?

— Am să vă povestesc într-o zi. A văzut-o pe moașă și nu

mai poate dormi noaptea. Bine, eu mă gândisem că dumneavoastră…

— Cum, eu să…?

— Lăsați-mă să vorbesc. Că o să vă duceți la el și o să-ncercați să-l convingeți să semneze, în sfârșit, să-i explicați ideile noastre…

— Va trebui să-l facem să semneze cu de-a sila…

— Dar cum? Eu, firește, sunt dușman al violenței, dar mă înțelegeți. Ideea noastră este mai presus de orice sentimentalism, de asta trebuie să-l informați pe Barsut, în fine, că noi n-am vrea să fim obligați să-i prăjim picioarele sau altceva și mai rău… ca să ne semneze cecul.

— Și dumneavoastră sunteți dispus?

— Da, noi suntem dispuși pentru că nu putem să pierdem această ocazie unică. Eu mă bazam pe invenția dumneavoastră, pe trandafirul de cupru, dar asta e înceată. Peștelui Melancolic nu e bine să-i cerem bani. Dacă nu-i are, îl punem într-o situație jenantă, iar dacă-i are și nu vrea să ni-i dea, pierdem un prieten. Dacă a fost generos cu dumneavoastră nu înseamnă că are să fie la fel cu noi. Pe de altă parte, e un neurastenic de la care nu știi la ce să te aștepți.

Erdosain contempla prin patrulaterele formate de gratiile ferestrei petele stacojii în coroanele verzi ale rodierilor. O fâșie galbenă de soare tăia zidul în apropiere de tavanul încăperii. O tristețe imensă i-a trecut prin inimă. Ce făcuse din viața lui?

Astrologul i-a băgat de seamă tăcerea și a zis:

— Vedeți, Erdosain. N-avem de ales, înfruntăm totul sau o lăsăm baltă. Așa e viața, tristă… dar ce vreți să facem? Știu și eu că ar fi plăcut să obținem lucrurile fără sacrificii.

— În cazul acesta, sacrificiul este altul…

— Și noi, Erdosain, și noi care riscăm pușcăria și libertatea pe timp nelimitat. Dumneavoastră n-ați citit *Viețile paralele* de

Plutarh?

— Nu…

— Am să vi le dăruiesc, ca să le citiți și să învățați că viața unui om valorează mai puțin decât a unui câine, dacă, pentru a îndrepta în altă direcție societatea, trebuie să distrugem viața aceea. Știți câte crime costă triumful unui Lenin sau al unui Mussolini? Lumii nu-i pasă de asta. De ce nu-i pasă? Pentru că Lenin și Mussolini au triumfat. Asta e esențialul, ceea ce justifică orice cauză, injustă sau justă.

— Și cine are să-l omoare pe Barsut?

— Bromberg, cel care a văzut-o pe moașă…

— Dumneavoastră nu-mi spuseserăți…

— Nici n-aveam de ce, întrucât dinspre partea asta era totul rezolvat.

O mireasmă a invadat deodată încăperea. S-a deslușit limpede zgomotul apei căzând în butoi.

— Așa că de chestiune știm…

— Dumneavoastră, eu și Bromberg…

— Prea multă lume pentru un secret…

— Nu, pentru că Bromberg e sclavul meu, e sclavul lui însuși, ceea ce e și mai rău.

— Perfect, dar dumneavoastră îmi veți da mie un document semnat în care dumneavoastră și Bromberg mărturisiți că sunteți autorii crimei.

— Și pentru ce vreți dumneavoastră asta?

— Ca să fiu sigur că nu mă înșelați.

Cu un gest mașinal, Astrologul și-a potrivit pălăria, și-a apucat chipul mongolic între degetele groase și s-a dus în mijlocul camerei, așa, cu cotul sprijinit pe palma celeilalte mâini, și a zis:

— Nu mă deranjează să vă dau ce îmi cereți, dar nu uitați un lucru. Eu trăiesc doar ca să-mi realizez ideea. Vin vremuri

extraordinare. Eu n-aș putea să vă explic toate miracolele care vor avea loc, pentru că n-am nici timp și nici chef să discut. Nu încape îndoială că vin vremuri noi. Cine le va cunoaște? Cei aleși. În ziua când am să găsesc un om capabil să mă înlocuiască și treaba are să fie pornită, am să mă retrag la munte să meditez. Până atunci, toți cei care mă înconjoară îmi datorează supunere absolută. Asta trebuie s-o înțelegeți dumneavoastră dacă nu vreți s-o luați pe drumul celuilalt…

— În ce fel îmi vorbiți.

— Da, așa vă vorbesc, pentru că am să vă semnez documentul pe care mi-l cereți.

— Nu am nevoie de el…

— Dumneavoastră o să aveți nevoie de bani?

— Da, de vreo două mii de *pesos* ca să…

— Nu-mi spuneți… O să vi se dea…

— În plus, nu vreau să am nici o legătură cu problema bordelurilor…

— Foarte bine, veți ține contabilitatea, dar știți ce ne trebuie acum? Să descoperim un simbol vulgar ca să entuziasmăm gloata…

— Lucifer.

— Nu, acela e un simbol mistic… intelectual… Trebuie să descoperim ceva grosolan și prostesc… ceva care să intre prin simțurile mulțimii aidoma cămășii negre… Diavolul ăla a avut talent. A descoperit că psihologia poporului italian era o psihologia de bărbier și de tenor de operetă… În fine, o să vedem, m-am gândit deja la o ierarhie, ceva interesant… vom vorbi într-o zi… poate să dea roade…

— Chestia e să ne putem susține…

— Nici nu se pune problema… bordelurile vor produce… dar vă duceți la Barsut? Știți ce îi veți spune?

— Da…

Erdosain s-a îndreptat spre magazia de trăsuri, unde erau instalate grajdurile. Era o casă mare cu ziduri groase și cu etaj înalt unde se aflau numeroase încăperi goale, străbătute de șobolani.

Într-una dintre ele locuia sau, mai bine zis, dormea sinistrul Bromberg, pe care Erdosain îl văzuse în ziua sechestrării.

Înțelegea că acum o apucase pe un drum care-l prăvălea într-o genune din care nu-și putea imagina cât de devastată îi va ieși viața, iar incertitudinea aceasta, adăugată absolutei lipse de entuziasm față de proiectele Astrologului, îi dădea impresia că lucrează în gol, creându-și gratuit o situație absurdă. „Totul se năruise în mine“, avea să-și spună mai târziu; dar, biruindu-și istovirea și nepăsarea, se îndrepta spre magazia de trăsuri. Inima îi bătea cu putere știind că se va întâlni „cu dușmanul“. Uneori se încrunta și ranchiuna îi era vădită.

A deschis lacătul, a desfășurat lanțul și, cuprins deodată de curiozitate, a împins una dintre părțile porții.

Prizonierul se pregătea să mănânce, cu brațele goale în cercul de lumină galbenă așternut de o lampă cu kerosen pe o masă de pin.

Barsut era așezat sub triunghiul ieslei metalice, între zidurile de lemn ale unei boxe, dar văzându-l pe Erdosain cu fruntea posomorâtă, i-a încremenit o secundă în mână oțetarul cu care stropea o bucată de carne înconjurată de cartofi; apoi, fără a rosti vreun cuvânt care să-i trădeze surpriza, s-a cufundat din nou în truda lui alimentară. A întins mâna și, luând între degete puțină sare, a presărat peste cartofi. Își păstra atitudinea sumbră, în ciuda găurii din tricoul roz, care lăsa să i se vadă subsuoara neagră.

Ochii ațintiți asupra mâncării demonstrau că Barsut acordă mai multă importanță mâncării decât lui Erdosain, care se oprise la trei pași mai încolo. Restul grajdului rămânea în

întuneric. Prin crăpăturile zidurilor intrau săgeți piezișe de soare, care lăsau în praful de pe jos discuri poroase de aur.

Barsut nu binevoia să vadă nimic. A apăsat pâinea pe tăblia mesei, a tăiat energic o felie, și-a turnat sifon, nu fără a lansa înainte un șuvoi pe jos ca să curețe gura sticlei, apoi s-a aplecat ca să citească o cărțoaie de lângă farfurie, mestecând un amestec de carne, pâine și cartofi.

Erdosain s-a sprijinit pe un pilastru care susținea tavanul, amețit de mirosul fânului, și cu ochii întredeschiși l-a deslușit pe Barsut, care avea o jumătate a chipului iluminată de sclipirile verzui ale abajurului, în vreme ce maxilarele i se mișcau în lumina crudă împrăștiată de lampă. În momentul acela și-a rotit ochii și a distins un bici atârnat în perete.

Erdosain a tresărit. Avea mânerul lung și cureaua scurtă, iar Barsut, care acum îi urmărea privirea, și-a încrețit buzele disprețuitor. Erdosain s-a uitat succesiv la bărbat și la bici, apoi a zâmbit din nou. S-a dus către colțul încăperii și a dat jos biciul. Acum Barsut se ridicase în picioare și, cu o căutătură cumplită ațintită asupra lui Erdosain, își scotea corpul în afara boxei. Venele gâtului i s-au dilatat extraordinar. Ar fi vorbit, dar orgoliul nu-l lăsa să scoată vreun cuvânt. S-a auzit un plescăit sec. Erdosain dăduse o lovitură de bici în lemn ca să încerce flexibilitatea curelei, apoi a ridicat din umeri și raza de soare piezișă care tăia tenebrele a fost străbătută de o rază neagră, iar biciul a căzut pe iarbă.

Erdosain se plimba în tăcere prin grajd. Cumpănea că viața aceea era în mâna lui, că nimeni nu putea să i-o smulgă, dar sentimentul acesta nu-l făcea mai fericit. Barsut, pe deasupra peretelui despărțitor din lemn, contempla câmpul însorit, prin crăpătura porții.

Se schimbaseră timpurile. Asta era totul. L-a privit pe Barsut cu ciudă:

— Ai să semnezi cecul sau nu?

Barsut a ridicat din umeri și Erdosain n-a repetat întrebarea. Poate că el avea să se afle într-o zi și la aceeași oră într-o celulă întunecată, în vreme ce memoria are îi evoca chiar în clipa aceea spectacolul unui teren de sport cu zgură pe jos, la malul râului, și rachetele fetelor care jucau tenis prefăcând cerul într-o plasă. Și, fără a se putea stăpâni, a exclamat, dar nu i se adresa lui Barsut, ci mai degrabă lui însuși:

— Îți aduci aminte? Eu pentru tine aveam față de amărât. Nu spune nimic. Și tu nu știai cât sufeream eu. Nici tu, nici ea. Taci. Crezi că mă interesează banii tăi? Nu, omule. Dar sunt trist. Tu și ea m-ați adus aici. Nici nu știu de ce vorbesc. Singurul lucru pe care îl știu e că sunt obosit. Dar de ce să vorbesc…

Se pregătea să plece când a intrat Astrologul. Barsut i-a cercetat mâinile cu privirea și Astrologul, potrivindu-și pălăria pe cap, a luat lampa, a stins-o și, așezându-se pe o ladă, a zis:

— Am venit ca să rezolvăm chestiunea cecului. Știți, probabil, că de aceea v-am sechestrat. Este limpede că eu nu v-aș vorbi în felul acesta dacă în carnetul pe care vi l-am găsit în buzunar și pe care Erdosain a vrut să-l ardă, însă eu l-am împiedicat, n-aș fi citit o reflecție pur și simplu formidabilă: „Banul îl preface pe om într-un zeu. Deci Ford e un zeu. Dacă e un zeu poate distruge luna“.

Era o minciună, dar Barsut n-a fost impresionat.

Erdosain observa impenetrabilul chip romboidal al Astrologului. Era evident că acesta juca teatru și că Barsut nu credea, convins că celălalt îl înșală.

DISCURSUL ASTROLOGULUI

Astrologul a continuat:

— La început, reflecția aceasta mi s-a părut una dintre

nenumăratele prostii care abundă în divagațiile dumneavoastră… Totuși, am sfârșit prin a mă întreba involuntar de ce poate banul să-l prefacă pe om într-un zeu și deodată mi-am dat seama că dumneavoastră ați descoperit un adevăr esențial. Și știți cum am constatat că aveți dreptate? Gândindu-mă că Henry Ford, cu averea lui, ar putea să cumpere o cantitate de explozibil suficientă ca să facă să sară în aer o planetă ca luna. Postulatul dumneavoastră se justifica.

— Bineînțeles, a bombănit Barsut, măgulit în sinea lui.

— Atunci mi-am dat seama că toată antichitatea clasică, toți scriitorii din toate timpurile, în afară de dumneavoastră, care scriseserăți acest adevăr fără a ști să-l exploatați, nu concepuseră niciodată că oameni ca Ford, Rockefeller sau Morgan sunt capabili să distrugă luna… că au puterea aceasta… putere pe care, cum vă spun, mitologiile n-au putut-o atribui decât unui zeu creator. Iar dumneavoastră, implicit, stabileați de fapt un principiu: începutul domniei supraomului.

Barsut a întors capul ca să-l examineze pe Astrolog. Erdosain a înțeles că acesta vorbește serios.

— Păi bine, când am ajuns la concluzia că Morgan, Rockefeller și Ford sunt, datorită puterii pe care le-o conferă banul, un fel de zei, mi-am dat seama că revoluția socială va fi imposibilă pe pământ, pentru că un Rockefeller sau un Morgan pot să distrugă cu un singur gest o rasă, cum distrugeți dumneavoastră în grădină un mușuroi de furnici.

— Cu condiția să aibă curajul de a o face.

— Curajul? Eu m-am întrebat dacă e cu putință ca un zeu să renunțe la puterile lui… M-am întrebat dacă un rege al cuprului sau al petrolului s-ar lăsa deposedat de flotele lui, de munții lui, de aurul lui și de puțurile lui și am înțeles că pentru a se lipsi de lumea aceasta fabuloasă ar fi trebuit să aibă spiritualitatea unui Buddha sau a unui Cristos… și că ei, zeii care dispuneau de

toate forțele, nu aveau să permită niciodată exacțiunea aceasta. În consecință, ar trebui să se întâmple ceva enorm.

— Nu văd… Eu am scris reflecția aceea călăuzit de alte motive.

— Contează prea puțin. Enorm este lucrul acesta: Omenirea, mulțimile de pe pământurile nesfârșite și-au pierdut religia. Nu mă refer la cea catolică. Mă refer la orice credință teologică. Atunci oamenii vor spune: „De ce vrem oare viața?…“ Nimeni nu va fi interesat să păstreze o existență cu caracter mecanic, pentru că știința a ciuntit orice credință. Și, în momentul când se produce cutare fenomen, are să reapară pe pământ o ciumă incurabilă… ciuma sinuciderii… Vă imaginați o lume cu oameni furioși, cu craniul uscat, mișunând prin subteranele giganticelor orașe și urlând la pereții de beton armat: „Ce au făcut din zeul nostru?…“ Iar adolescentele și școlărițele organizând societăți secrete ca să practice sportul sinuciderii? Și bărbații refuzând să zămislească fii despre care naivul Berthelot credea că se vor hrăni cu pastile sintetice?…

— Înseamnă să presupunem prea multe, a zis Erdosain.

Astrologul s-a întors către el, uimit. Uitase de el.

— Firește, nu se va întâmpla până când oamenii nu vor băga de seamă care le este fundamentul nenorocirii. Asta s-a întâmplat în realitate cu mișcările revoluționare cu caracter economic. Iudaismul și-a băgat nasul în Necesitatea și în Averea lumii și a spus: „Fericirea e în faliment pentru că omul n-are bani ca să-și satisfacă necesitățile…“ Când trebuia să spună că: „Fericirea e în faliment pentru că omul e lipsit de zei și de credință“.

— Dar vă contraziceți! Înainte ați spus că… a obiectat Erdosain.

— Tăceți. Ce știți dumneavoastră?… Și, gândindu-mă, am ajuns la concluzia că aceasta era boala metafizică și

îngrozitoare a oricărui om. Fericirea omenirii nu se poate susține decât pe minciuna metafizică… Dacă i se ia minciuna aceasta, cade iarăși în iluziile de ordin economic… și atunci mi-am adus aminte că singurii care pot să-i redea omenirii paradisul pierdut sunt zeii de carne și oase: Rockefeller, Morgan, Ford… și am conceput un proiect care poate părea fantastic unei minți mediocre… Am văzut că fundătura realității sociale are o singură ieșire… și aceea presupunea să ne întoarcem îndărăt.

Barsut, cu brațele încrucișate, se așezase pe marginea mesei.

Pupilele lui verzi încremeniseră, ațintite asupra Astrologului, care, cu halatul încheiat la nasturi până la gât și cu părul răvășit, căci își dăduse jos pălăria, mergea dintr-un capăt în altul al magaziei de trăsuri, dând la o parte cu vârful unei cizme tulpinile de iarbă uscată împrăștiate pe jos. Erdosain, rezemat cu spatele de un stâlp, scruta chipul lui Barsut, care se impregnase încetul cu încetul de atenție ironică, aproape dușmănoasă, ca și cum cuvintele rostite de Astrolog nu meritau decât batjocură. Acesta, de parcă s-ar fi ascultat pe sine însuși, mergea, se oprea, uneori își smulgea firele de păr. A spus:

— Da, va veni o vreme când omenirea sceptică, înnebunită de plăceri, blasfematoare de neputință, va deveni atât de furioasă, încât va fi nevoie s-o omori ca pe un câine turbat…

— Ce spuneți?…

— Va fi curățarea de ramuri uscate a copacului omenesc… un cules al viilor pe care doar ei, milionarii, cu știința în serviciul lor, îl vor putea realiza. Zeii, îngrețoșați de realitate, după ce-și vor fi pierdut orice nădejde în știință ca factor de fericire, înconjurați de sclavi tigri, vor provoca cataclisme înspăimântătoare, vor răspândi ciume fulminante… Timp de

câteva decenii, truda supraoamenilor și a servitorilor lor se va concretiza în a distruge omul în mii de forme, până ce aproape vor epuiza lumea… și doar un rest, un mic rest va fi izolat pe o insuliță, pe care se vor pune bazele unei noi societăți.

Barsut se ridicase în picioare. Cu sprâncenele încruntate de mânie și cu mâinile băgate în buzunarele pantalonilor, a ridicat din umeri, întrebând:

— E oare cu putință ca dumneavoastră să credeți în aiurelile astea?

— Nu, nu sunt aiureli, pentru că eu le-aș comite fie și numai ca să mă distrez.

Și a continuat:

— Sunt nenorociți care cred în ele… și asta e de ajuns… Dar iată ideea mea: societatea aceasta se va compune din două caste, în care va exista un interval… mai bine zis, o diferență intelectuală de treizeci de secole. Majoritatea va trăi menținută scrupulos în cea mai absolută ignoranță, înconjurată de miracole apocrife și prin urmare mult mai interesante decât miracolele istorice, în vreme ce minoritatea va fi depozitara absolută a științei și a puterii. În felul acesta este garantată fericirea majorității, întrucât omul din această castă va avea legătură cu lumea divină, în care astăzi nu crede. Minoritatea va administra plăcerile și miracolele pentru turmă, iar vârsta de aur, vârstă când îngerii dădeau târcoale pe drumuri în amurg și zeii se lăsau văzuți sub clar de lună, va fi un fapt.

— Dar e monstruos de la sine. Una ca asta nu se poate.

— De ce? Eu știu că nu se poate, dar trebuie să procedăm ca și cum ar fi fezabil.

— Disproporția asta… știința…

— Ce mai știință! Dumneavoastră știți cumva la ce e bună știința? Dumneavoastră nu vă bateți joc în gând de înțelepți și nu-i numiți „infatuați perisabili“?

— Văd că ați citit platitudinile astea.

— Firește. Nu trebuie să contrazici oamenii pentru că așa îți vine. Și disproporția monstruoasă pe care o observați dumneavoastră în societatea mea există actualmente în societatea noastră, dar invers. Cunoștințele noastre, vreau să spun minciunile noastre metafizice, sunt în scutece, în vreme ce știința noastră e un uriaș… iar omul, creatură care suferă, suportă în el dezechilibrul acesta îngrozitor… Pe de o parte, știe totul… pe de altă parte, ignoră totul. În societatea mea minciuna metafizică, cunoașterea practică a unui zeu minunat vor fi sfârșitul… întregul ce va umple de lucruri știința, zadarnică pentru fericirea interioară, va fi în mâinile noastre un mijloc de dominare, nimic mai mult. Și să nu discutăm asta, pentru că e superfluu. S-a inventat aproape totul, dar n-a inventat omul o maximă de guvernare care să depășească principiile unui Cristos, ale unui Buddha. Nu. Bineînțeles, n-am să contest dreptul la scepticism, dar scepticismul e un lux de minoritate… Restului îi vom servi fericirea bine gătită și omenirea are să înghită bucuroasă divinele lături.

— Vi se pare cu putință?

Astrologul s-a oprit un moment. Acum își rotea inelul de oțel cu piatra violetă, și l-a scos din deget ca să-l cerceteze pe dinăuntru; apoi, apropiindu-se de Barsut, dar cu un gest de uimire, ca al unui om a cărui imaginație e departe de realitate, a replicat:

— Da, tot ce imaginează mintea omului poate fi realizat cu timpul. Nu a impus Mussolini învățătura religioasă în Italia? Vă citez asta ca pe o dovadă a eficienței bastonului pe spinarea popoarelor. Chestia e să pui stăpânire pe sufletul unei generații… Restul vine de la sine.

— Și ideea?

— Aici ajungem… Ideea mea e să organizăm o societate

secretă, care nu doar să-mi propage ideile, ci și să fie o școală de viitori regi ai oamenilor. Știu că dumneavoastră îmi veți spune că au existat numeroase societăți secrete… și e adevărat… toate au dispărut pentru că nu aveau baze solide, adică se întemeiau pe credința într-o idealitate politică sau religioasă, cu excluderea oricărei realități imediate. În schimb, societatea noastră se va baza pe un principiu mai solid și modern: industrialismul, adică loja va avea un element de fantezie, dacă vreți să numiți astfel tot ce am spus, și un alt element, pozitiv: industria, care va da drept rezultat aurul.

Tonul i-a devenit mai aspru. O rafală de ferocitate conferea un oarecare astigmatism privirii sale. Și-a clătinat capul pletos în stânga și în dreapta, de parcă subtilitatea unei emoții extraordinare i s-ar fi zbătut să-i iasă din creier, și-a sprijinit mâinile pe spate și a repetat, reluându-și pașii în sus și în jos:

— Ah! Aurul… aurul… Știți cum numeau vechii germani aurul? Aurul roșu… aurul… Vă dați seama? Nu deschideți gura. Satana. Gândiți-vă, niciodată, nici o societate secretă nu a încercat vreodată să efectueze un asemenea amalgam. Banii vor fi sudura și balastul ce vor conferi ideilor greutatea și violența necesare ca să ia cu ele oamenii. Ne vom adresa în special tineretului, pentru că este mai prost și mai entuziast. Le vom promite dominarea lumii și imperiul dragostei… Le vom promite totul… mă înțelegeți?… Și le vom da uniforme impunătoare, tunici strălucitoare… conducători cu pene de diferite culori… pietre prețioase… grade de inițiere cu nume frumoase și ierarhii… Iar în munți vom clădi templul de carton… Asta ca să înregistrăm o bandă… Nu. Când vom fi triumfat, vom clădi templul celor șapte porți de aur… Va avea coloane de marmură roz și drumurile spre el vor fi presărate cu nisip cu boabe de cupru. În jur vom construi grădini… și acolo se va duce lumea ca să adore zeul pe care-l vom fi inventat.

— Dar banii… banii pentru a face toate astea… milioanele…

Pe măsură ce vorbea Astrologul, entuziasmul acestuia îl contagia pe Erdosain. Uitase de Barsut, cu toate că se afla în fața lui. Nu se putea stăpâni, evoca un tărâm supus pesemne reînnoirii. Omenirea va trăi într-o perpetuă petrecere de simplitate, rămurele de stronțiu vor împodobi noaptea cu cascade de stele roșii, un înger cu aripi verzui va ocoli creasta unui nor, iar pe sub botanicele arcade ale pădurilor se vor strecura bărbați și femei, înveluiți în tunici albe și cu inima curățată de murdăria care-l vicia pe el. A închis ochii și chipul Elsei i-a alunecat prin memorie, dar n-a deșteptat nici un ecou, pentru că vocea Astrologului umplea magazia de trăsuri cu replica aceasta sălbatică:

— Vă interesează, așadar, de unde vom scoate milioanele? E ușor. Vom organiza bordeluri. Peștele Melancolic va fi Marele Patriarh al Bordelurilor… toți membrii lojei vor avea interese în firme… Vom exploata camăta… femeia, copilul, muncitorul, câmpurile și nebunii. La munte… Va fi în Campo Chileno… vom stabili spălătorii de aur, extragerea metalelor se va efectua prin electricitate. Erdosain a calculat o turbină de 500 de cai. Vom pregăti acidul azotic reducând azotul din atmosferă prin procedeul arcului voltaic în vârtej și vom avea fier, cupru și aluminiu prin forțele hidroelectrice. Vă dați seama? Pe muncitori îi vom amăgi, iar pe cei ce nu vor să muncească în mine îi vom omorî lovindu-i cu biciul. Nu așa se face în Gran Chaco, pe câmpuri și în exploatările de cauciuc, cafea și staniu? Ne vom înconjura posesiunile cu cabluri electrice și-i vom cumpăra cu nimica toată pe toți sticleții și comisarii din Sud. Nu trebuie decât să ne punem pe treabă, a sosit Căutătorul de Aur. S-a desfătat în Campo Chileno, rătăcind pe câmp cu o prostituată căreia i se zice Masca. Trebuie să începem. Pentru comedia zeului vom alege un adolescent… Mai bine ar fi să

creștem un copil de o frumusețe extraordinară și care să fie educat de el peste tot, dar cu mister, iar imaginația lumii îi va spori prestigiul. Vă închipuiți ce-o să zică nătăfleții de la Buenos Aires când se va răspândi zvonul că în munții din Chubut, într-un templu inaccesibil de aur și de marmură, stă un zeu adolescent… un fantastic efeb care face miracole?

— Ce aiureli interesante spuneți dumneavoastră!

— Aiureli? N-au crezut în existența plesiozaurului descoperit de un englez beat, singurul locuitor din Neuquén, căruia poliția nu-i dă voie să folosească revolver din cauză că trage atât de bine?… N-a crezut lumea din Buenos Aires în puterile supranaturale ale unui șarlatan brazilian care se angaja să vindece miraculos paralizia actriței Orfilia Rico? Ăla chiar că era un spectacol grotesc și fără urmă de imaginație. Și câți tâmpiți n-au plâns de se scutura cămașa pe ei când încurcă-lume ăla a înălțat brațul femeii, care e tot damblagit, ceea ce dovedește că oamenii din generația asta și din toate generațiile au nevoie absolută să creadă în ceva. Cu ajutorul vreunui ziar, credeți-mă, vom face miracole. Sunt atâtea ziare înnebunite să se vândă sau să exploateze o chestie senzațională. Iar noi le vom da tuturor însetaților de minuni un zeu magnific, împodobit cu povestiri pe care putem să le copiem din Biblie… Îmi vine o idee: vom anunța că tinerelul e Mesia cel profețit de evrei… Trebuie să ne gândim… O să facem fotografii cu zeul din pădure… Putem să înregistrăm o peliculă cu templul de carton din capătul pădurii, zeul vorbind cu spiritul Pământului.

— Dumneavoastră sunteți cinic sau nebun?

Erdosain l-a privit pe Barsut cu mânie. Era cu putință să fie atât de imbecil și de insensibil la frumusețea proiectelor Astrologului? Și a cumpănit: „Animalul ăsta îl invidiază pe celălalt pentru magnifica lui nebunie. Acesta este adevărul. Nu vom avea încotro, va trebui să-l omorâm“.

— Ambele, și vom alege un termen mediu între Krishnamurti și Rudolph Valentino… dar mai mistic, o ființă care să aibă un chip straniu, simbolizând suferința lumii. Filmele noastre se vor proiecta în cartierele sărace, în mahala. Vă imaginați ce impresie va face gloatei spectacolul zeului palid reînviind un mort, al spălătorilor de aur cu un arhanghel ca Gabriel străjuind bărcile de metal și cu prostituatele dichisite apetisant dispuse să fie soțiile primului amărât care se ivește? Vor prisosi doritorii să exploreze orașul Regelui Lumii și să se bucure de plăcerile dragostei libere… Din șleahta asta îi vom alege pe cei mai inculți… și acolo jos o vor lua pe cocoașă, până vor lucra douăzeci de ore în spălătorii.

— Eu vă credeam apărător al drepturilor muncitorilor.

— Când am să stau de vorbă cu un proletar, am să fiu roșu. Acum stau de vorbă cu dumneavoastră și dumneavoastră vă spun: Societatea mea este inspirată de cea organizată la începutul secolului al IX-lea de un bandit persan pe nume Abdala-Aben-Maimum. Firește, fără aspectul industrial pe care îl strecor eu într-a mea și care îi garantează în mod necesar succesul. Maimum a vrut să unească liber-cugetătorii, aristocrații și credincioșii din două rase atât de diferite precum cea persană și cea arabă, într-o sectă în care a implantat diverse grade de inițiere și de mistere. Mințeau cu nerușinare pe toată lumea. Evreilor le promiteau sosirea lui Mesia, creștinilor pe a lui Paraclet, musulmanilor pe a lui Madhi… astfel că o gloată cu cele mai variate păreri, situații sociale și credințe trudea pentru o operă al cărei scop adevărat era cunoscut de foarte puțini. În felul acesta, Maimum spera să ajungă să domine pe de-a-ntregul lumea musulmană. Nu mai pomenesc că șefii mișcării erau niște cinici pe cinste, care nu credeau în nimic. Noi îi vom imita. Vom fi bolșevici, catolici, fasciști, atei, militariști, în diverse grade de inițiere.

— Sunteți escrocul cel mai nerușinat pe care l-am cunoscut vreodată… Dacă ați avea succes…

Barsut era cuprins o plăcere extraordinară când îl insulta pe Astrolog. Și nu voia să admită că îi era inferior celuilalt. În plus, ceva îl umilea profund, pare minciună, dar îl indigna să știe că Erdosain îi era prieten și că se bucura de intimitatea unui asemenea om. Își zicea: „Cum este posibil ca tâmpitul ăsta să fie prieten cu un asemenea om?“. Și din motivul acesta simțea clocotindu-i în suflet dorința înverșunată de a-l contrazice pe Astrolog.

— Îl vom avea, întrucât există momeala aurului. Rezultatele organizației noastre se vor vedea din bilanțurile afacerilor pe care le vom întreprinde. Bordelurile vor fi o sursă de bani. Erdosain a conceput un aparat care ne va permite să controlăm zilnic numărul de vizite pe care le primește fiecare mesalină. Ca să nu mai punem la socoteală donațiile, o nouă industrie pe care avem de gând s-o exploatăm: trandafirul de cupru, pe care l-a inventat Erdosain. Acum puteți să vă explicați de ce v-am sechestrat.

— La ce-mi folosește explicația dacă sunt prizonier?

În clipa aceea, Erdosain a observat în sinea lui ce ciudat era faptul că Barsut nu-l amenința câtuși de puțin pe Astrolog cu represalii pentru momentul când va fi liber, ceea ce l-a făcut să-și spună: „Trebuie să avem grijă cu Iuda ăsta, e capabil să ne vândă, nu pentru bani, ci din invidie“. Astrologul a continuat:

— Banii dumneavoastră ne vor servi să instalăm un stabiliment, să organizăm micul contingent și să cumpărăm unelte, instalație de radiotelegrafie și alte elemente pentru spălarea aurului.

— Și dumneavoastră nu admiteți că ați putea să vă înșelați?

— Ba da… m-am gândit, dar procedez ca și cum aș avea dreptate. Pe de altă parte, o societate secretă e ca un enorm

cazan. Vaporii pe care îi produce pot să miște o macara ca pe un ventilator…

— Și dumneavoastră ce vreți să mișcați?

— Un munte de carne inertă. Noi, cei puțini, vrem, avem nevoie de splendidele puteri ale pământului. Ferice de noi dacă prin atrocitățile noastre putem să-i îngrozim pe cei slabi și să-i înflăcărăm pe cei tari. Și pentru asta este necesar să creăm forța, să revoluționăm conștiințele, să preamărim înapoierea. Agentul cu o putere misterioasă și enormă care va dezlănțui toate acestea va fi societatea. Vom instaura autodafeurile, îi vom arde de vii în piețe pe cei ce nu cred în Dumnezeu. Cum este posibil ca lumea să nu-și fi dat seama de extraordinara frumusețe din actul acesta… de a arde de viu un om? Și pentru că nu crede în Dumnezeu, vă dați seama? Pentru că nu crede în Dumnezeu. Este necesar, înțelegeți-mă, este absolut necesar ca o religie sumbră și enormă să înflăcăreze din nou inima omenirii. Ca toți să cadă în genunchi la trecerea unui sfânt și ca rugăciunea celui mai neînsemnat preot să aprindă un miracol pe cerul după-amiezii. Ah, dacă ați ști de câte ori m-am gândit! Mă încurajează să știu că pe mulți oameni i-au dezechilibrat civilizația și mizeria secolului. Smintiții care nu-și găsesc calea în societate sunt forțe pierdute. În cea mai abjectă cafenea de cartier, între doi săraci cu duhul și un cinic, veți găsi trei genii. Geniile acestea nu muncesc, nu fac nimic… Sunt de acord cu dumneavoastră că sunt genii de mucava… Dar mucavaua aceasta este o energie care, bine utilizată, poate să fie baza unei mișcări noi și puternice. Și acesta este elementul pe care vreau eu să-l folosesc.

— Manager de nebuni?…

— Acesta-i cuvântul. Vreau să fiu managerul nebunilor, al nenumăratelor genii apocrife, al dezechilibraților care nu au acces la centrele spiritiste și bolșevice… Imbecilii aceștia… și v-o

spun pentru că am experiență… bine amăgiți… suficient de înfierbântați, sunt capabili să execute acte care v-ar face pielea de găină. Literați de tejghea. Inventatori de cartier, profeți de parohie, oameni politici de cafenea și filosofi de centre recreative vor fi carnea de tun a societății noastre.

Erdosain zâmbea. Apoi, fără să se uite la cel înlănțuit, a zis:

— Dumneavoastră nu cunoașteți inepuizabila insolență a celor ce se învecinează cu geniul…

— Da, atâta vreme cât nu-i înțelegi, nu-i așa, Barsut?

— Nu mă interesează.

— Pe dumneavoastră trebuie să vă intereseze pentru că veți fi de-ai noștri. Asta e părerea mea. Dacă unuia care se învecinează cu geniul i se contestă că e un geniu, toată insolența și grosolănia acestui neînțeles se manifestă, jignitoare, față de dumneavoastră. Dar elogiați sistematic un monstru al amorului propriu și insul care v-ar fi asasinat la cea mai măruntă contradicție se preface în lacheul dumneavoastră. Însă trebuie să știți să le administrați o minciună suficient de bine dozată. Inventator sau poet, are să vă fie servitor.

— Și dumneavoastră vă credeți geniu? a izbucnit Barsut furios.

— Și eu mă cred geniu… Bineînțeles că o cred… dar cinci minute și o singură dată pe zi… deși prea puțin mă interesează să fiu sau nu. Celor predestinați să realizeze nu le pasă de fraze. Vecinii cu geniul se îngrașă cu vorbe zadarnice. Eu mi-am pus problema aceasta care n-are legătură cu condițiile mele intelectuale. Este cu putință să faci oamenii fericiți? Și încep prin a mă apropia de amărâți, să le dau ca obiectiv al activităților lor o minciună care să-i facă fericiți alimentându-le vanitatea… iar neica nimeni ăștia, care, lăsați în voia lor, n-ar fi fost decât niște neînțeleși, vor fi prețiosul material din care vom produce puterea… vaporul…

— Dumneavoastră bateți câmpii. Vă întreb ce scop personal urmăriți dorind să organizați societatea.

— Întrebarea dumneavoastră este stupidă. De ce și-a inventat Einstein teoria? Lumea poate foarte bine să se lipsească de teoria lui Einstein. Știu eu oare dacă sunt un instrument al forțelor superioare, în care nu cred câtuși de puțin? Eu nu știu nimic. Lumea e misterioasă. Pesemne că eu nu sunt decât servitorul, lacheul care pregătește o casă frumoasă unde are să vină să moară Alesul, Sfântul.

Barsut a zâmbit imperceptibil. Omul acela vorbind despre Ales cu urechea lui pleoștită, cu părul aspru și cu șorț de tâmplar îi făcea o impresie ironică, nelămurită. În ce măsură se prefăcea șarlatanul acela? Ciudat era că nu putea să se enerveze, îl domina o senzație imprecisă în legătură cu acel tip, ceea ce îi spunea nu era neașteptat, ba chiar părea să fi ascultat frazele acelea, pe același ton, în alte circumstanțe îndepărtate, ca pierdute în peisajul cenușiu al unui vis.

Vocea Astrologului a devenit mai puțin poruncitoare.

— Credeți-mă, întotdeauna se întâmplă așa în vremurile de frământare și dezorientare. Câțiva anticipează presimțind că trebuie să se întâmple ceva formidabil… Intuitivii aceștia, eu fac parte din breasla aceasta a celor aflați în expectativă, cred în datoria de a înflăcăra conștiința societății… de a face ceva, fie și nesăbuințe. Ceva-ul meu în circumstanțele acestea este societatea secretă. Dumnezeule mare! Cunoaște oare omul consecința faptelor sale? Când mă gândesc că am să pun în mișcare o lume de marionete… marionete ce se vor multiplica, mă înfior, ba chiar ajung să cred că ceea ce se poate întâmpla este pe atât de departe de voința mea pe cât sunt, probabil, de voința proprietarului unei uzine aberațiile executate pe tablou de un electrician care ar fi înnebunit deodată. Și totuși simt nevoia imperioasă de a pune în mișcare toate acestea, de a uni

într-un singur mănunchi monstruoasa putere a o sută de psihologii diferite, de a le armoniza prin intermediul egoismului, al vanității, al dorințelor și al iluziilor, având ca bază minciuna și ca realitate aurul… aurul roșu…

— Dumneavoastră aveți dreptate… Dumneavoastră veți triumfa.

— Bine, ce așteptați acum de la mine? a replicat Barsut.

— V-am spus înainte. Să ne semnați cecul de șaptesprezece mii de *pesos*. Dumneavoastră vă vor rămâne trei mii. Cu ăștia puteți să vă duceți la dracu'. Restul vi-l vom plăti în cote lunare din ce vor produce bordelurile și spălătoriile.

— Și am să scap de aici?

— Îndată ce vom încasa cecul.

— Și cum îmi dovediți că spuneți adevărul?

— Anumite lucruri nu se dovedesc… Dar, dacă îmi cereți o dovadă, am să vă spun: Dacă refuzați să-mi semnați cecul am să-l pun pe Insul care-a văzut-o pe Moașă să vă tortureze și după ce îmi semnați cecul am să vă omor…

Barsut și-a înălțat ochii decolorați, iar acum chipul lui cu barbă de trei zile părea învăluit într-o ceață de cupru. Să-l omoare! Cuvântul nu l-a impresionat câtuși de puțin. În momentul acela nu avea sens pentru el. În plus, ținea atât de puțin la viață… De multă vreme aștepta o catastrofă; aceasta se produsese și, în loc să se simtă îngrozit, descoperea în el însuși o cinică indiferență care-l făcea să ridice din umeri în fața oricărui destin. Astrologul a continuat:

— Dar n-aș vrea să ajung acolo… Aș dori să mă pot baza pe ajutorul dumneavoastră personal… aș vrea ca pe dumneavoastră să vă intereseze proiectele noastre. Credeți-mă, noi trăim într-o epocă teribilă. Cel ce va găsi minciuna de care are nevoie mulțimea va fi Regele Lumii. Toți oamenii trăiesc angoasați… Catolicismul nu satisface pe nimeni, budismul nu se

pretează la temperamentul nostru corupt de dorința desfătării. Poate vom vorbi de Lucifer și de Luceafărul de Seară. Dumneavoastră veți adăuga viselor noastre toată poezia de care au nevoie și ne vom adresa tinerilor… Oh! e foarte mare chestia asta… foarte mare…

Astrologul s-a lăsat să cadă pe ladă. Era extenuat. Și-a șters sudoarea de pe frunte cu o batistă în pătrățele ca ale plugarilor și toți trei au rămas în tăcere o clipă.

Deodată, Barsut a zis:

— Da, aveți dreptate, chestia asta e foarte mare. Dați-mi drumul, că vă semnez cecul.

Se gândise că toate cuvintele Astrologului erau minciuni și asta aproape că l-a pierdut.

Astrologul s-a sculat îngândurat:

— Scuzați-mă, eu am să vă pun pe dumneavoastră în libertate după ce voi fi încasat cecul. Azi e miercuri. Mâine la prânz puteți să fiți liber, dar casa noastră puteți s-o părăsiți abia peste două luni, a spus asta pentru că băgase de seamă că celălalt nu credea în proiectele lui. Pentru după-amiaza asta aveți nevoie de ceva?

— Nu.

— O zi bună, la revedere.

— Dar plecați așa?… Stați…

— Nu. Sunt obosit. Trebuie să dorm puțin. Am să vin diseară să mai stăm de vorbă. Vreți țigări?

— Bine.

Au ieșit din grajd.

Barsut s-a tolănit pe patul lui de fân și, aprinzându-și o țigară, a lansat câteva rotocoale de fum care într-o rază piezișă de soare își despleteau minunatele spirale albastre ca oțelul. Acum că era singur, gândurile i se ordonau cordial și chiar și-a zis:

„De ce să nu-l ajut pe «ăsta»? Proiectul cu colonia e interesant, iar acum îmi explic de ce animalul ăla de Erdosain îl admiră atâta. Adevărul e că aș rămâne pe drumuri… poate că da, poate că nu… dar într-un fel sau altul trebuia să se termine“. Și a închis ochii pe jumătate ca să se gândească la viitor.

Astrologul, cu pălăria dată pe ochi, s-a întors spre Erdosain și a spus:

— Barsut crede că ne-a înșelat. Mâine, după ce încasăm cecul, trebuie să-l executăm…

— Nu, trebuie să-l executați…

— Nu mă deranjează… dar ce să facem. În libertate, invidiosul ăla ne-ar denunța imediat. Și el crede că suntem nebuni! Și chiar am fi dacă l-am lăsa în viață.

S-au oprit lângă casă. Deasupra, nori de ciocolată își plimbau grăbiți prin văzduh relieful dințat.

— Cine are să-l omoare?

— Insul care-a văzut-o pe Moașă.

— Știți că nu e prea agreabil să mori cu vara la ușă…

— Așa pur și simplu e…

— Și cecul?

— Îl veți încasa dumneavoastră.

— Nu vă temeți că o să fug?

— Nu, deocamdată nu.

— De ce?

— Pentru că nu mă tem. Dumneavoastră mai mult ca oricine aveți nevoie ca societatea să meargă ca să vă treacă lehamitea. Dacă îmi sunteți complice, e tocmai pentru asta… din lehamite, din angoasă.

— Poate. Mâine, la ce oră ne vedem?

— Să fiți… la nouă la gară. Eu am să vă aduc cecul. Apropo, aveți act de identitate?

— Da.

— Atunci nu avem de ce să ne temem. Ah! Încă ceva. Vă recomand să vorbiți puțin la ședință și cu răceală.

— Sunt toți?

— Da.

— Și Căutătorul de Aur?

— Da.

Îndepărtând ramurile care le izbeau chipurile, au înaintat spre pavilion. Acesta era un chioșc fabricat din bârne, iar în romburile de lemn erau atârnate tulpinile verzi ale caprifoiului înțesat de campanule violete și albe.

FARSA

Când au intrat, cercul de bărbați s-a ridicat în picioare, dar Erdosain s-a oprit năucit observând printre cei adunați acolo un ofițer din armată, în uniformă de maior.

Erau prezenți Căutătorul de Aur, Haffner, un necunoscut și Maiorul. Primii doi cu coatele pe masă. Haffner recitind niște hârtii nescrise, iar Căutătorul de Aur cu o hartă în fața lui. O bucată de piatră sigilată împiedica vântul să ia desenul. Peștele i-a strâns mâna lui Erdosain și acesta s-a așezat lângă el, ca să-l scruteze pe Maior, care îi trezise deodată toată curiozitatea. Astrologul era cu adevărat maestru în surprize.

Totuși, necunoscutul i-a făcut impresie proastă.

Era un bărbat înalt, livid și cu ochi înnegriți. Era în el ceva respingător, iar lucrul acesta era buza inferioară răsfrântă într-o continuă strâmbătură de dispreț, nasul lung și arcuit, încrețit la sprâncene de trei crestături transversale. O mustață ca de mătase îi cădea pe buzele roșii și privirea abia i s-a fixat asupra lui Erdosain, căci nici nu-i fusese bine prezentat, când s-a prăbușit într-un hamac, zăbovind cu capul sprijinit pe un spătar, cu spatele între genunchi și cu o șuviță de păr lipită de fruntea plană.

Câteva minute au rămas cu toții în tăcere, iscodindu-se cu stânjeneală vădită. Astrologul, așezat pe o latură de la intrarea în pavilion, și-a aprins o țigară observându-i cu coada ochiului pe „șefi“. Așa au fost numiți într-o ședință ulterioară. Dintr-odată și-a ridicat capul, privindu-i pe ceilalți cinci bărbați care se aflau în fața mesei, și a spus:

— Nu cred că este nevoie să repetăm ceea ce cunoaștem cu toții și am stabilit în reuniuni particulare... adică organizarea unei societăți secrete a cărei susținere se va realiza prin afaceri morale sau imorale. În privința aceasta suntem toți de acord, nu? Ce părere aveți dumneavoastră (mie îmi place geometria) dacă-i numim „celule“ pe diverșii șefi radiali ai societății?

— Așa se numesc în Rusia, a spus Maiorul. Componenții fiecărei celule nu-i vor putea cunoaște pe membrii alteia.

— Cum... șefii nu se vor cunoaște între ei?

— Cei care nu se vor cunoaște, insist, nu sunt șefii, ci asociații.

Căutătorul de Aur l-a întrerupt:

— Așa nu va fi posibil să facem nimic. Ce îi leagă pe membrii diferitelor celule?

— Dar societatea suntem noi șase.

— Nu, domnule... societatea sunt eu, a obiectat Astrologul. Vorbind serios, vă voi spune că societatea sunteți cu toții... cu restricții în ceea ce mă privește.

A intervenit Maiorul:

— Cred că discuția nu are obiect, întrucât, după cum am înțeles, va exista o ierarhie perfect determinată. Orice promovare îl va pune pe membrul celulei în contact cu un șef nou. Vor exista atâtea promovări câți șefi de celule.

— Deocamdată câte celule avem?

— Sunt patru. Eu mă voi ocupa de tot, a continuat Astrologul. Dumneavoastră, Erdosain, Șef al Industriilor;

Căutătorul de Aur – un tânăr aflat la colțul mesei și-a înclinat capul – va avea în sarcina sa Coloniile și Minele; Maiorul va propaga societatea în armată, iar Haffner va fi Șeful Bordelurilor.

Haffner s-a ridicat exclamând:

— Scuzați-mă, eu n-am să fiu nici un șef. Sunt aici așa cum aș putea să fiu oriunde altundeva. Nu fac decât să vă dăruiesc în semn de prețuire un buget și atâta tot. Dacă vă deranjez, pot să mă retrag.

— Nu, rămâneți, a rectificat Astrologul.

Peștele Melancolic s-a așezat din nou și și-a trasat mai departe mâzgăliturile cu un creion pe hârtie. Erdosain i-a admirat insolența.

Dar cel care acapara fără putință de tăgadă atenția și curiozitatea tuturor era Maiorul, cu prestigiul uniformei și ciudățenia prezenței sale.

Căutătorul de Aur s-a întors spre el:

— Cum vine asta? Dumneavoastră sperați să infiltrați societatea noastră în armată?

Se ridicaseră cu toții în capul oaselor pe fotolii. Aceea era surpriza reuniunii, lovitura de efect pregătită în tăcere. Nu încăpea îndoială, Astrologul avea stofă de șef. Regretabil era că întotdeauna păstra secretul asupra procedeelor sale. Dar Erdosain se simțea mândru de complicitatea cu el. Acum se îndreptaseră cu toții pe scaune ca să-l asculte pe Maior. Acesta l-a privit pe Astrolog, apoi a spus:

— Domnilor, am să vă vorbesc cu cuvinte bine cântărite. Altfel, n-aș fi aici. Lucrurile stau astfel: Armata noastră este minată de ofițeri nemulțumiți. Nu merită să enumăr motivele, nici pe dumneavoastră nu v-ar interesa. Ideile de „dictatură“ și evenimentele politice militare din ultima vreme, mă refer la Spania și la Chile, i-au făcut pe mulți dintre camarazii mei să

considere că țara noastră ar putea fi, de asemenea, teren propice pentru o dictatură.

Gurile tuturor se deschideau de uimire. Acesta era lucrul neașteptat.

Căutătorul de Aur a replicat:

— Dar dumneavoastră credeți că armata argentiniană… vreau să spun… ofițerii vor accepta ideile noastre?

— Bineînțeles că le vor accepta… atâta vreme cât dumneavoastră știți să le ordonați. De acum pot să anticipez că sunt mai numeroși decât credeți dumneavoastră ofițerii dezamăgiți de teoriile democratice, inclusiv de parlament. Nu mă întrerupeți, domnule. Nouăzeci la sută dintre deputații țării noastre sunt inferiori în cultură unui locotenent major din armata noastră. Un om politic care a fost acuzat că a intervenit în asasinarea unui guvernator a zis pe bună dreptate: „Ca să guvernezi un popor nu ai nevoie de alte aptitudini în afară de ale vătafului de la crescătoria de vite“. Și bărbatul acela a spus adevărul referindu-se la America noastră.

Astrologul își freca mâinile cu satisfacție vădită.

Maiorul a continuat, cu privirile tuturor ațintite asupra lui:

— Armata este un stadiu superior într-o societate inferioară, întrucât noi suntem forța specifică a țării. Și totuși, suntem supuși hotărârilor guvernului… și guvernul cine îl constituie?… puterea legislativă și cea executivă… adică oameni aleși de partide politice monstruoase… și ce reprezentanți, domnilor! Dumneavoastră știți mai bine decât mine că pentru a fi deputat trebuie să fi avut o carieră de minciuni, începând ca trântor de comitet, acceptând compromisuri și trăind alături de șnapani de cea mai joasă speță, în fine, o viață la marginea codului și a adevărului. Nu știu dacă asta se întâmplă în țări mai civilizate decât a noastră, dar aici așa este. La noi în camera deputaților și a senatorilor, sunt inși acuzați de cămătărie și de

omor, bandiți vânduți firmelor străine, indivizi de o ignoranță atât de crasă, încât parlamentarismul devine aici comedia cea mai ridicolă care a înjosit vreodată o țară. Alegerile prezidențiale se fac cu capitaluri americane, după promisiunea prealabilă de a acorda concesiuni unei firme interesate să exploateze bogățiile noastre naționale. Nu exagerez când spun că lupta dintre partidele politice în patria noastră nu este decât o gâlceavă între negustori care vor să vândă țara celui care dă mai mult.

Îl priveau cu toții stupefiați pe Maior. Dincolo de romburi și campanule se vedea cerul azuriu al dimineții, dar nimeni nu băga de seamă. Erdosain avea să-mi povestească mai târziu că nici unul dintre participanții la reuniunea de miercuri nu prevăzuse o scenă de un asemenea interes. Maiorul și-a trecut o batistă peste buze și a continuat:

— Mă bucur că vă interesează cuvintele mele. Sunt mulți tineri ofițeri care gândesc ca mine. Ba chiar contăm și pe câțiva generali noi... Ar fi bine, și să nu vă mirați de ce am să vă spun, să dăm societății un aspect pe de-a-ntregul comunist. Vă spun sta pentru că aici nu există comunismul, și nu pot fi numiți comuniști adunătura aia de tâmplari care bat câmpii despre sociologie într-o cocină unde nimeni nu-și dă jos pălăria. Doresc să vă explic limpede gândirea mea. Orice societate secretă este un cancer în colectivitate. Funcțiunile ei misterioase îi dezechilibrează propria funcționare. Ei bine, noi, șefii de celule, le vom da acestora un caracter pe deplin bolșevic.

A fost prima oară când cuvântul a fost pronunțat acolo și toți s-au privit involuntar.

— Aspectul acesta va atrage numeroși rătăciți și, în consecință, multiplicarea celulelor. Vom crea astfel un corp revoluționar fictiv. Vom cultiva în special atentatele teroriste. Un atentat care are un succes mediu trezește toate conștiințele

obscure și crude ale societății. Dacă în decurs de un an repetăm atentatele, însoțindu-le de proclamații antisociale care să incite proletariatul la crearea „sovietelor“… Știți ce vom fi obținut? Ceva admirabil și simplu. Vom fi creat în țară agitația revoluționară.

„Agitația revoluționară“ aș defini-o ca o neliniște colectivă care nu îndrăznește să-și manifeste dorințele, toți se simt tulburați, înfierbântați, ziarele întețesc furtuna și poliția ajută arestând nevinovați, care prin suferințele îndurate se prefac în revoluționari; în fiecare dimineață oamenii se trezesc râvnind la noutăți, așteptând un atentat mai sângeros decât cel anterior și care să le justifice presupunerile; nedreptățile poliției aprind spiritele celor ce nu le-au suferit, se găsește vreun exaltat care să-și descarce revolverul în pieptul unui copoi, organizațiile muncitorești se răzvrătesc și decretează greve, iar cuvintele revoluție și bolșevism infiltrează peste tot spaima și speranța. Bine, când vor fi explodat multe bombe prin cotloanele orașului și proclamațiile vor fi citite, iar agitația revoluționară va fi coaptă, atunci vom interveni noi, militarii…

Maiorul și-a îndepărtat cizmele de o rază de soare și a continuat:

— Da, vom interveni noi, militarii. Vom spune că, având în vedere incapacitatea guvernului de a apăra instituțiile patriei, capitalul și familia, preluăm controlul asupra Statului, proclamând o dictatură de tranziție. Toate dictaturile sunt de tranziție ca să inspire încredere. Capitaliștii burghezi și, mai ales, guvernele străine conservatoare vor recunoaște numaidecât noua stare a lucrurilor. Vom da vina pe guvernul Sovietelor pentru că ne-a obligat să ne asumăm o asemenea atitudine și vom împușca niște neica nimeni a căror vinovăție a fost dovedită și care și-au mărturisit vina de a fabrica bombe. Vom suprima cele două camere și bugetul țării va fi redus la un

minimum. Administrația Statului va fi dată pe mâna administrației militare. Țara va atinge astfel o grandoare nemaipomenită.

A tăcut Maiorul, iar în pavilionul înflorit oamenii au izbucnit în aplauze. Un porumbel și-a luat zborul.

— Ideea dumneavoastră este frumoasă, a spus Erdosain, dar chestiunea e că noi vom lucra pentru dumneavoastră…

— Nu voiați dumneavoastră să fiți șefi?

— Da, dar ce vom primi noi vor fi firimiturile ospățului…

— Nu, domnule… dumneavoastră confundați… ce am gândit…

A intervenit Astrologul:

— Domnilor… noi nu ne-am adunat aici ca să discutăm orientări care nu interesează acum… ci ca să organizăm activitățile șefilor de celulă. Dacă sunteți dispuși, vom începe.

Un tânăr robust care până atunci stătuse tăcut a intervenit în discuție.

— Îmi permiteți?

— Desigur.

— Păi atunci cred că problema trebuie pusă în felul acesta: Vreți sau nu revoluția? Detaliile de organizare trebuie să fie posterioare.

— Așa… așa, sunt posterioare… da, domnule.

Necunoscutul a sfârșit prin a lămuri:

— Sunt prieten cu domnul Haffner. Sunt avocat. Am renunțat la beneficiile pe care mi le-ar putea oferi profesia ca să nu legitimez regimul capitalist. Am sau nu dreptul de a gândi astfel?

— Da, domnule, îl aveți.

— Păi atunci vă asigur că vorbele Maiorului imprimă o nouă orientare societății noastre.

— Nu, a obiectat Căutătorul de Aur. Ele pot fi baza ei fără a

exclude celelalte principii.

— Firește.

— Da.

Discuția urma să se reia. Astrologul s-a ridicat:

— Domnilor, veți discuta în altă zi. Acum e vorba de organizarea comercială… nu de idei. Prin urmare, vom suprima tot ce se îndepărtează de asta.

— Asta e dictatură, a exclamat avocatul.

Astrologul l-a privit un moment, apoi a spus cu cumpătare:

— Dumneavoastră vă simțiți cu stofă de șef, după cum văd… Cred că o aveți. Datoria dumneavoastră, dacă sunteți inteligent, este să organizați departe de noi altă societate. Așa vom provoca năruirea celei actuale. Aici dumneavoastră îmi arătați supunere sau plecați.

O clipă, cei doi bărbați s-au scrutat; avocatul s-a ridicat, l-a fixat cu privirea pe Astrolog, s-a înclinat cu un zâmbet de om puternic și a ieșit.

Tăcerea tuturor a fost spartă de vocea Maiorului, care i-a spus Astrologului:

— Ați procedat foarte bine. Disciplina este baza tuturor lucrurilor. Vă ascultăm.

Romburi de soare își depuneau mozaicul de aur pe pământul negru al pavilionului. În depărtare se auzea nicovala de la o fierărie, nenumărate păsări își rostogoleau gânguritul printre crengi. Erdosain sugea florile albe de caprifoi și Căutătorul de Aur, cu coatele sprijinite pe genunchi, contempla cu luare aminte solul.

Peștele fuma, iar Erdosain iscodea chipul mongolic al Astrologului, cu halatul lui gri încheiat până la gât.

O tăcere stânjenitoare a urmat acestor cuvinte. Ce căuta intrusul acela acolo? Erdosain, mâniat deodată, s-a ridicat, exclamând:

— Aici poate că e toată disciplina pe care o vreți dumneavoastră, dar e absurd să vorbim de dictatură militară. Pe noi pot să ne intereseze doar militarii subordonați unei mișcări roșii.

Maiorul s-a îndreptat pe scaunul lui și, privindu-l pe Erdosain, a spus zâmbind:

— Atunci recunoașteți că îmi joc bine rolul?

— Rol?…

— Da, omule… eu sunt Maior cum sunteți și dumneavoastră.

— Acum vă dați seama de puterea minciunii? a zis Astrologul. L-am deghizat pe prietenul acesta în militar și dumneavoastră înșivă credeați, deși aproape că erați la curent cu sechestrul, că avem revoluție în armată.

— Atunci?

— N-a fost decât o repetiție… întrucât într-o bună zi vom reprezenta comedia serios.

Cuvintele au sunat atât de amenințătoare, încât cei patru bărbați au rămas privindu-l pe Maior, care a spus:

— În realitate, n-am trecut de gradul de sergent.

Dar Astrologul i-a întrerupt explicațiile, spunând:

— Prietene Haffner, aveți bugetul?

— Da… iată-l.

Astrologul a răsfoit câteva minute hârtiile mâzgălite cu cifre și a explicat adunării:

— Baza cea mai solidă a părții economice a societății noastre o constituie bordelurile.

Astrologul a continuat:

— Domnul mi-a înmânat un buget care se referă la instalarea unui bordel cu zece mesaline. Iată cheltuielile ce trebuie efectuate.

Și a citit:

10 Mobile de dormitor, folosite	$ 2000
Chiria casei, lunar	$ 400
Garanție, trei luni	$ 1.200
Instalație, bucătărie, băi și bar	$ 2.000
Șperț lunar pentru comisar	$ 300
Șperț pentru medic	$ 150
Șperț pentru șeful politic să ne acorde concesiunea	$ 2.000
Impozit municipal lunar	$ 50
Pian electric	$ 1.500
Șefă	$ 150
Bucătar	$ 150
Total	**$ 9.900**

Fiecare femeie cu condicuță plătește 14 *pesos* pe săptămână pentru cheltuieli de mâncare și trebuie să cumpere în casă mate, zahăr, gaz, lumânări, ciorapi, pudră, săpun și parfumuri.

Scăzând toate cheltuielile, putem conta pe încasări minime de două mii cinci sute de *pesos* pe lună. În patru luni ne vom fi recuperat capitalul investit. Cu cincizeci la sută din încasările lichide vom instala alte stabilimente, douăzeci la sută se vor utiliza pentru acoperirea datoriilor, iar a treia parte se va destina susținerii celulelor. Se autorizează cheltuiala de zece mii de *pesos* sau nu?

Au inclinat cu toții capetele aprobând, în afară de Căutătorul de Aur, care a spus:

— Cine revizuiește calculele?

— Se va alege la sfârșit.

— De acord.

— Și dumneavoastră, domnule Maior?

— Da.

Erdosain a ridicat capul și s-a uitat la chipul palid al pseudo-sergentului, ai cărui ochi răutăcioși se fixaseră asupra unui fluture alb care dădea din aripi pe verdeață, și de data aceasta nu s-a putut stăpâni să se întrebe cum putea Astrologul să manevreze asemenea comedianți. Dar Astrologul îl interpela:

— Dumneavoastră, domnule Erdosain, de cât aveți nevoie ca să instalați atelierul de galvanoplastie?

— O mie de *pesos*.

— Ah! Dumneavoastră sunteți inventatorul trandafirului de cupru? l-a întrebat Maiorul.

— Da.

— Vă felicit. Cred că vânzarea va avea succes. Bineînțeles, trebuie să metalizăm flori în mare cantitate.

— Așa este. Eu m-am gândit să adăugăm ramura fotografiei. Ar rezolva cheltuielile atelierului.

— Asta veți hotărî dumneavoastră.

— În plus, eu mă bazez pe un prieten de-al meu foarte practic pentru galvanoplastie.

Spunând asta, se gândea la familia Espila, care putea foarte bine să intre în societatea secretă, dar Astrologul i-a întrerupt reflecțiile, spunând:

— Căutătorul de Aur ne va da vești despre zona unde avem de gând să ne construim colonia.

Respectivul s-a ridicat.

Erdosain a fost uimit când l-a privit pe celălalt. Și-l imaginase conform canoanelor cinematografiei, un bărbat enorm, cu barbă mare și blondă, mirosind a băuturi. Nici vorbă de așa ceva.

Căutătorul de Aur era un tânăr de vârsta lui, cu pielea lipită de oasele plane ale feței și extrem de palidă și cu ochii vioi întunecați. Enorma cutie toracică părea să aparțină unui bărbat

de două ori mai dezvoltat decât el. Picioarele îi erau fine și arcuite. Între centura de piele și stofa pantalonilor i se vedea capătul unui revolver. Avea vocea limpede, dar în el totul plăsmuia un continent straniu, de parcă tipul ar fi fost alcătuit din diferite piese umane corespunzând unor bărbați cu variate condiții sociale. Astfel, chipul îi era al unui jucător obișnuit să iscodească de după cărțile de joc, pieptul al unui boxer și picioarele ale unui jocheu. Iar el avea puțin din amestecul acesta, în realitatea aceea grosolană care-i transcendea din corp. Până la paisprezece ani trăise la țară, apoi împușcase un hoț și mai târziu frica de tuberculoză îl împinsese din nou spre câmpie și galopase zile și nopți pe întinderi incredibile. Erdosain l-a simpatizat îndată ce l-a cunoscut.

Căutătorul de Aur a dezvelit câteva pietre. Erau bucăți de cuarț aurifer. Apoi a zis:

— Iată certificatul de analiză de la Direcția de Mine și Hidrologie.

Pietrele au trecut rapid din mână în mână. Ochii trădau o aviditate extraordinară și buricele degetelor atingeau cu încântare cuarțul cu solzi și vinișoare compacte de aur. Astrologul, răsucindu-și pe îndelete o țigară, observa toate chipurile care primiseră o șarjă de suflet… o ispită îi încorda când examinau pietrele. Căutătorul de Aur s-a așezat din nou și a spus, adresându-se tuturor:

— Acolo e mult aur. Nu știe nimeni. E în Campo Chileno. Mai întâi am fost în Esquel… acolo sunt lăsate de izbeliște mașinile de la o exploatare care a dat greș, apoi m-am dus în Arroyo Pescado… am mers… acolo, habar n-am dacă dumneavoastră știți, zilele nu se numără și am intrat în Campo Chileno. Codru, pădure întinsă de mii de kilometri pătrați. Mă însoțea Masca, o prostituată din Esquel care cunoștea un vad ca să intrăm, pentru că înainte însoțise un miner ce fusese

asasinat la întoarcere. Acolo te omoară pentru nimica toată. Avea sifilis și a rămas în pădure. Masca. Da, îmi aduc aminte! De douăzeci de ani dădea târcoale pe meleagurile acelea. Din Puerto Madryn a fost la Comodoro, apoi la Trelew, apoi la Esquel. Ea a cunoscut toți căutătorii de aur. Mai întâi ne-am dus la Arroyo Pescado… e la patruzeci de leghe mai la sud de Esquel… dar nu era decât puțin praf pe nisipuri… am rătăcit călare cincisprezece zile și, după munți și munți, am ajuns în Campo Chileno.

Cu voce limpede și concentrată asupra motivului relatării, Căutătorul de Aur își nara odiseea în Sud. Ascultându-l, Erdosain avea impresia că străbate în compania Măștii giganticele trecători negre și glaciale, închise la hotar de triunghiurile violete ale altor munți. Podișurile dispăreau la înaintarea înaltelor păduri perpetue cu trunchiuri roșietice și frunziș verde-negru, iar ei, orbiți, își vedeau de drum sub spațiul profund și neted, aidoma unui deșert de gheață azurie.

Cu gesturi lente, indiferente la uimirea provocată de povestirea sa, își istorisea Căutătorul de Aur aventura de câteva luni. Îl ascultau cu toții absorbiți.

Apoi, într-o dimineață a ajuns la strunga neagră. Era un cerc de piatră neagră, bazaltică, cu creastă, o gură cu panaș de stalagmite întunecate, unde albastrul văzduhului devenea nespus de trist. Păsări hoinare atingeau în zbor blocurile de piatră, umbrite de alte cercuri de munți mai înalți… Și în adâncul acelui puț, un lac cu apă de aur, unde se revărsau firele destrămate ale cascadei, despletite de mărăcinișul din râpe.

Niciodată nu se mai aflase Căutătorul de Aur pe meleaguri atât de sinistre. Adâncimea apei de bronz oglindind stâncile negre l-a făcut să se oprească uluit. Zidurile de piatră cădeau perpendiculare, pătate de sarcoame verzui, de dâre lungi de malahit, iar în adâncul de bronz figura palidă și bărboasă i se

reflecta cu picioarele spre cer.

Deodată i-a trecut prin cap că apa putea fi de aur, dar a respins ipoteza pentru că era absurdă, căci nu citise și nu auzise niciodată ceva asemănător, și a povestit mai departe:

— Dar la întoarcere, fiind într-o zi în orașul Rawson, în sala de așteptare a unui dentist, mi-a venit să răsfoiesc o revistă intitulată *Săptămâna medicală*, de pe una dintre mesele din vestibul… și aici se produce miracolul. Deschid la întâmplare și pe prima pagină pe care-mi arunc ochii văd un articol cu titlul: „Apa de aur, sau aurul coloidal în tratamentul lupusului eritematos“. Am început să citesc și atunci am învățat că aurul se bucură de proprietatea de a rămâne suspendat în apă în particule microscopice… și că fenomenul, care pentru mine era nou, îl descoperiseră alchimiștii, numindu-l „apă de aur“. O fabricau prin procedeul cel mai simplu care se poate imagina: aruncând în apă de ploaie o bucată de aur încins. Mi-am adus numaidecât aminte de lacul a cărui culoare o atribuisem substanțelor vegetale. Eu stătusem, fără să-mi dau seama, lângă un lac de aur coloidal care cine știe în câte secole se formase prin trecerea apei pe filoane. Acum înțelegeți ce este ignoranța? Dacă întâmplarea nu mi-ar fi pus revista aia în mână, eu n-aș fi avut niciodată habar de importanța descoperirii…

— Și v-ați întors? l-a întrerupt Maiorul.

— Bineînțeles. Abia sunt opt luni de când am venit de acolo, când v-am scris dumneavoastră… dar eu plecam de la o greșeală… trebuie să studiez obținerea aurului metalic… în plus, sunt filoane acolo… e chestie de muncă… să facem rost de un costum de scafandru, pentru că fundul lacului e auriu și apa în sine nu are culoare.

Haffner a zis:

— Știți că este interesant ce povestiți? Chiar dacă n-ar exista aur, chestia asta e mai distractivă decât cocina asta de oraș.

Maiorul a adăugat:

— Dacă se instalează colonia pe Campo Chileno, va trebui să dispunem de o stație telegrafică.

Erdosain a replicat:

— Dacă e așa, se poate monta o stație portabilă cu lungime de undă de la 45 la 80 de metri. Ar costa cinci sute de *pesos* și are bătaie de trei mii de kilometri.

A intervenit din nou Maiorul:

— Colonia e preferata mea, pentru că acolo se va putea instala fabrica de gaze asfixiante. Dumneavoastră, Erdosain, știți câte ceva despre asta.

— Da, biiodura de timol se poate fabrica electrolitic, dar n-am cercetat nimic despre asta, deși gazele asfixiante și laboratorul bacteriologic ar trebui să ne preocupe în mai mare măsură. Mai ales tot laboratorul de cultivare a microbilor de ciumă bubonică și holeră asiatică. Ar trebui să găsim niște bacterii „tip“, căci avantajul constă în ieftinătatea producției.

Astrologul s-a amestecat la rândul său:

— Cred că cel mai bine ar fi să lăsăm pe mai târziu organizarea coloniei. Deocamdată trebuie să ne limităm la a duce la capăt proiectul lui Haffner. Doar când vom avea încasări vom organiza primul contingent care va pleca în colonie. Dumneavoastră, Erdosain, mi-ați vorbit de o familie?

— Da; familia Espila.

Haffner a replicat:

— Pe dracu’! Mi se pare că nu facem decât să vorbim prostii. Dacă eu în societatea dumneavoastră nu sunt decât un simplu informator, cred că chiar acum ar trebui să se rezolve ceva.

Astrologul l-a privit și a replicat:

— Sunteți dispus să dați banii ca să facem ceva? Nu. Prin urmare? Așteptați să dispunem de un capital, pe care nu vor trece multe zile și îl vom avea, iar atunci o să vedeți.

Haffner s-a ridicat și a spus privindu-l pe Căutătorul de Aur:

— Prietene, nu uitați: când e gata colonia, mă anunțați; și, dacă aveți nevoie de oameni, cel mai bine e să vă pun la dispoziție o șleahtă de nemernici care vor pleca cu dragă inimă din Buenos Aires.

Punându-și pălăria, fără să dea mâna cu nimeni și salutându-i pe toți cu un gest, era gata să iasă, când, amintindu-și ceva, a exclamat adresându-i-se Astrologului:

— Dacă faceți rost de bani repede, e la vânzare un magnific bordel. Are anexă și grătar, iar pe deasupra se joacă mult. Patronul e uruguayan și cere 15.000 de *pesos* peșin, dar cu zece mii și cu ceilalți cinci în termen de un an cred că se mulțumește.

— Puteți să veniți vineri aici?

— Da.

— Bine, veniți vineri, cred că vom rezolva problema.

— Sănătate.

Așa a salutat Peștele și a plecat.

CĂUTĂTORUL DE AUR

După ce a ieșit Haffner, Erdosain, care voia să stea de vorbă cu Căutătorul de Aur, și-a luat rămas-bun de la Astrolog și de la Maior. Erdosain era din nou neliniștit. Înainte de a se retrage, Astrologul i-a spus luându-l deoparte:

— Să nu lipsiți mâine la 9, trebuie să încasăm cecul.

Uitase de „asta“. Deodată Erdosain s-a uitat în jur ca năucit de o lovitură. Avea nevoie să vorbească cu cineva; să uite de neagra obligație care acum îi accelera bătăile venelor, sub soarele arzător al amiezii.

Căutătorul de Aur îi fusese simpatic. De aceea s-a dus la el și i-a zis:

— Vreți să mă însoțiți? Aș dori să vorbesc cu dumneavoastră despre „acolo“.

Celălalt l-a privit cu ochi scânteietori, apoi i-a spus:

— Desigur. Încântat. Dumneavoastră mi-ați fost foarte simpatic.

— Mulțumesc.

— Mai ales pentru ce mi-a spus despre dumneavoastră Astrologul. Știți că este formidabil proiectul dumneavoastră de a face revoluția socială cu bacili de ciumă?

Erdosain și-a înălțat privirea. Aproape că îl umileau elogiile acelea. Era cu putință să acorde cineva importanță teoriilor pe care le concepea el?

Căutătorul de Aur a stăruit:

— Asta și gazele asfixiante sunt admirabile. Vă dați seama? Să lași o butelie de oțel la Departamentul de Poliție, la ora când e prezent banditul ăla de Santiago! Să otrăvești toți „copoii“ ca pe șobolani!

Și a izbucnit în hohote atât de răsunătoare, că trei păsări s-au desprins dintr-un lămâi trasând un arc în zbor.

— Da, prietene Erdosain, dumneavoastră sunteți un colos. Ciumă și clor. Știți că vom revoluționa orașul? Îmi imaginez ziua aceea, comercianții ieșind ca popândăii speriați din vizuini și noi curățând planeta de murdărie cu mitraliera. Două sute cincizeci de focuri pe minut. O nimica toată. Și apoi cortine de clor sau de fosgen… Ah! Ar trebui să vă publicăm în ziare proiectele, credeți-mă…

Erdosain a întrerupt panegiricul cu întrebarea aceasta:

— Dumneavoastră ați găsit, așadar, aurul, nu?… Aurul…

— Bănuiesc că n-o să credeți în acest roman al „plăcerilor“.

— Cum adică roman? Deci aurul…?

— Există, bineînțeles că există… dar trebuie găsit.

Atât de profundă era decepția lui Erdosain, încât Căutătorul de Aur a adăugat:

— Vedeți, frate… eu am vorbit cu dumneavoastră pentru că

Astrologul mi-a spus că pot să o fac.

— Da, dar eu credeam…

— Ce?

— Că, între atâtea minciuni, acela ar fi fost unul dintre puținele adevăruri.

— În fond, e adevărat. Aurul există… trebuie găsit, atâta tot. Dumneavoastră trebuie să vă bucurați că se pregătește totul ca să ne ducem să-l căutăm. Sau credeți că animalele alea s-ar mișca dacă n-ar fi împinse de minciuni extraordinare? Ah! Cât m-am gândit. În asta constă măreția teoriei Astrologului: oamenii nu se cutremură decât cu minciuni. El dă falsului consistența adevărului; oameni care n-ar fi mișcat un deget ca să obțină ceva, inși abătuți de deziluzii, reînvie în virtutea minciunii. Vreți oare dumneavoastră ceva mai mare? Gândiți-vă că în realitate se întâmplă la fel și nimeni nu condamnă. Da, toate lucrurile sunt aparențe… băgați de seamă… nu e om care să nu admită micile și stupidele minciuni ce guvernează funcționarea societății noastre. Care este păcatul Astrologului? Acela de a substitui o minciună nesemnificativă cu o minciună elocventă, enormă, transcendentală. Astrologul, cu falsitățile lui, nu pare un om extraordinar și nu este… și este; este… pentru că nu trage foloase personale din minciunile lui și nu este, pentru că el nu face altceva decât să aplice un principiu vechi pus în practică de toți escrocii și reorganizatorii omenirii. Dacă într-o zi se va scrie povestea acestui om, cei ce o vor citi și vor avea puțin sânge rece își vor zice: Era mare, căci pentru a-și concretiza idealurile folosea doar mijloace la îndemâna oricărui șarlatan. Iar ceea ce nouă ni se pare romanesc și tulburător e doar anxietatea spiritelor slabe și mediocre, care cred în succes numai când mijloacele pentru a-l obține sunt complicate, misterioase, deloc simple. Și totuși, dumneavoastră ar trebui să știți că marile fapte sunt simple, ca oul lui Columb.

— Adevărul minciunii?

— Întocmai. Dar nouă ne lipsește curajul pentru întreprinderile grandioase. Ne imaginăm că administrația unui stat e mai complicată decât a unei case modeste, iar în întâmplări punem un exces de literatură, de romantism idiot.

— Dar dumneavoastră în conștiință simțiți, vreau să zic, realitatea vă dă impresia că vom avea succes?

— Pe de-a-ntregul și credeți-mă… vom fi măcar stăpânii țării… dacă nu ai lumii. Trebuie să fim. Ce proiectează Astrologul este salvarea sufletului oamenilor epuizați de mecanizarea civilizației noastre. Nu mai avem idealuri. Nu mai există simboluri bune și nici rele. Date trecută, Astrologul vorbea de colonii pe care le înființau în lumea veche trântorii care nu erau în largul lor în țară. Noi vom face la fel, dar dând Societății un sens de joc energic… joc ce seduce până și sufletul băieților de prăvălie când se duc la cinematograf să vadă o aventură cu cowboys. Ce știți dumneavoastră, frate, de încurcăturile pe care le punem la cale?… În ultimă instanță, aruncăm bombe de trinitrotoluen ca să ne distrăm puțin pe seama gloatei înspăimântate. Ce credeți dumneavoastră că erau vechile găști și caftangiii din mahala? Oameni care nu găsiseră făgașul unde să-și lanseze energia. Și atunci își vărsau năduful altoind vreun tip pus la patru ace sau vreun arăboi.

Vedeți… Comodoro… Puerto Madryn, Trelew, Esquel, Arroyo Pescado, Campo Chileno, cunosc toate drumurile și toate pustietățile… Credeți-mă… vom organiza un corp de tineret admirabil – se entuziasmase. Dumneavoastră credeți că nu e aur? Îmi aduceți aminte de copiii care la masă au ochii mai mari decât stomacul. În țara noastră totul e aur.

Erdosain se simțea atras de înfierbântarea celuilalt. Căutătorul de Aur vorbea convulsiv, făcând cu ochiul, înălțând când o sprânceană, când pe cealaltă, prinzându-l de braț și

zgâlțâindu-l prietenește.

— Credeți-mă, Erdosain… e mult aur… mai mult decât vă puteți imagina dumneavoastră… dar nu e asta realitatea. Există alta: timpul care trece. Esquel, Arroyo Pescado, Río Pico… Campo Chileno… leghe… drumuri de străbătut în câteva zile bune… și știți, știți că pentru a scoate certificatul unui cal care nu face zece *pesos* mergi câteva săptămâni, timpul n-are valoare… Totul e mare… enorm… etern acolo. Trebuie să vă convingeți. Îmi aduc aminte când mă plimbam cu Masca prin Arroyo Pescado. Nu doar aur… aurul roșu… Acolo se mântuiesc sufletele pe care le-a îmbolnăvit civilizația. Îi vom trimite în munți pe toți ai noștri. Vedeți… eu am douăzeci și șapte de ani… și mi-am riscat pielea în bătaia puștii de câteva ori – a scos revolverul. Vedeți vrabia aia?

Era la cincizeci de pași, și-a ridicat revolverul la bărbie, a apăsat pe trăgaci și când s-a auzit bubuitura pasărea s-a desprins vertical de pe creangă.

— Ați văzut? Așa mi-am pus pielea în saramură de multe ori. Nu trebuie să fim triști. Vedeți, am douăzeci și șapte de ani. Arroyo Pescado, Esquel, Río Pico, Campo Chileno… toate pustietățile vor fi ale noastre… vom organiza alaiul Bucuriei Noi… Ordinul Cavalerilor Aurului Roșu… Dumneavoastră credeți că sunt exaltat. Nu, omule! Trebuie să fi fost acolo ca să-ți dai seama. Și în circumstanțele acestea concepi necesitatea, imperioasa necesitate a unei aristocrații naturale. Sfidând singurătatea, pericolele, tristețea, soarele, câmpia nesfârșită, te simți alt om… diferit de turma de sclavi care agonizează în oraș. Știți ce este proletariatul, anarhist, socialist, din orașele noastre? O turmă de lași. În loc să se ducă să se spetească la munte și pe câmpuri, preferă eroicei solitudini a pustiului comoditățile și distracțiile. Ce-ar face fabricile, casele de modă, miile de mecanisme parazitare din oraș dacă oamenii ar pleca

în pustietate… dacă fiecare și-ar face cort acolo? Acum înțelegeți de ce sunt cu Astrologul? Noi, tinerii, vom crea viața nouă; da, noi. Vom înființa o aristocrație ticăloasă. Pe intelectualii contaminați de idioția lui Tolstoi îi împușcăm, iar restul să muncească pentru noi. De aceea îl admir pe Mussolini. În țara aia de cântăreți la mandolină a instituit folosirea bastonului și regatul de operetă s-a prefăcut peste noapte în dulăul Mediteranei. Orașele sunt cancerele lumii. Anihilează omul, îl modelează laș, viclean, invidios și invidia îi afirmă drepturile sociale, invidia și lașitatea. Dacă turmele ar fi alcătuite din dobitoace aprige, ar fi făcut praf totul. Să crezi în grămadă înseamnă să crezi că poți atinge luna cu mâna. Gândiți-vă ce i s-a întâmplat lui Lenin cu țăranul rus. Dar e totul organizat și nu mai rămâne decât să spunem: în secolul nostru, cei ce nu se simt bine în oraș să se ducă în pustietate. Asta își propune Astrologul. Are toată dreptatea. Când primii creștini s-au simțit rău în orașe, au plecat în pustiu. Acolo și-au construit fericirea în felul lor. Astăzi, în schimb, lepădăturile din orașe latră prin comitete.

— Știți că-mi place comparația dumneavoastră cu pustiul?

— Firește, Erdosain. Astrologul o spune: ăia care nu se simt în largul lor la oraș nu au dreptul să-i deranjeze pe cei ce se bucură de el. Pentru nemulțumiți și cei ce nu se simt în largul lor sunt munții, câmpia, țărmurile marilor râuri.

Erdosain nu-și imagina o asemenea violență la Căutătorul de Aur. Celălalt i-a ghicit gândul, pentru că a spus:

— Noi vom predica violența, dar nu vom accepta în celule teoreticienii violenței, cel ce vrea să ne demonstreze ura lui față de actuala civilizație va trebui să ne dea o dovadă de supunere față de societate. Vă dați seama acum de obiectul coloniei? Aurul nu e și el o frumoasă iluzie? Efortul are să-l prefacă într-un supraom. Atunci i se vor acorda puteri. Nu se întâmplă la fel

în ordinele monahale? Nu e organizată așa armata? Dar, omule, nu deschideți gura! Până și în întreprinderile comerciale… de exemplu, la Gath & Chaves, la Harrods, mi-au povestit angajații că personalul se guvernează cu o disciplină pe lângă care disciplina militară e o jucărie. Vedeți, Erdosain, că noi n-am inventat nimic. Înlocuim un scop meschin cu un scop extraordinar, atâta tot.

Erdosain se simțea umilit în fața Căutătorului de Aur. Îl pizmuia pentru violență, îl iritau adevărurile lui umflate și indiscutabile și ar fi vrut să-l contrazică, în timp ce își zicea:

— Eu sunt în mai mică măsură decât el personaj de dramă, eu sunt omul sordid și laș de la oraș. De ce nu simt agresivitatea și ura lui? Da, are dreptate. Și zâmbesc la cuvintele lui, prudent, de parcă m-aș teme să nu-mi dea o palmă, mă sperie violența lui, mă supără furia lui.

— La ce vă gândiți, frate? a zis Căutătorul de Aur.

Căutătorul de Aur a ridicat din umeri.

— Dumneavoastră considerați că sunteți laș pentru că împrejurările vieții nu v-au obligat să vă riscați pielea. Eu vreau să vă văd pe dumneavoastră în ziua când viața are să vă depindă de trăgaciul revolverului, dacă sunteți laș sau nu. Chestia e că la oraș nu poți fi curajos. Dumneavoastră știți că dacă-i mutați fălcile unui nenorocit formalitățile de la poliție au să vă sâcâie atâta, că preferați să tolerați decât să vă faceți singur dreptate. Asta e realitatea. Și te obișnuiești să te resemnezi, să-ți stăpânești impulsurile…

Erdosain l-a privit:

— Știți că sunteți remarcabil?

— Nu vă faceți griji, asociatule. Veți vedea cum vă dați drumul în curând… și veți descoperi sufletul unui viteaz… Trebuie să începem, asta e tot.

La unu după-amiază, cei doi bărbați și-au luat rămas-bun.

ȘCHIOAPA

În aceeași zi, puțin înainte ca Erdosain să ajungă la ultima porțiune a scării în spirală, a observat, oprită pe palier, o doamnă învelită într-un palton de blană de vidră și cu o tocă verde, care stătea de vorbă cu patroana pensiunii. Un „Iată-l că vine“ l-a făcut să priceapă că pe el îl așteptau și, când a stat în loc pe coridor, necunoscuta, întorcându-și chipul ușor pistruiat, i s-a adresat:

— Dumneavoastră sunteți domnul Erdosain?

„Unde am mai văzut fața asta?“, s-a întrebat Erdosain răspunzându-i afirmativ necunoscutei, care atunci s-a prezentat:

— Sunt soția domnului Ergueta.

— Ah! Dumneavoastră sunteți Șchioapa!

Dar numaidecât, rușinat de necuviința care o uimise pe patroană făcând-o să se uite la picioarele necunoscutei, Erdosain s-a scuzat:

— Scuzați-mă, sunt năucit… Înțelegeți, nu mă așteptam… vreți să intrați?

Înainte de a deschide ușa camerei sale, Erdosain s-a scuzat din nou pentru dezordinea pe care avea s-o găsească înăuntru vizitatoarea, iar Hipólita, zâmbind ironic, i-a replicat:

— E în regulă, domnule.

Totuși, pe Erdosain îl irita privirea rece filtrată prin transparentele pupile gri-verzui ale femeii. Și a cumpănit: „Trebuie să fie vreo perversă“, căci băgase de seamă că, sub toca verde, părul roșu al Hipólitei se netezea pe tâmple în două părți linse care-i acopereau vârfurile urechilor. I-a privit din nou genele rigide și roșii și buzele ce păreau inflamate în moliciunea îmbujorată a chipului pistruiat. Și și-a zis: „Ce diferită de cea din fotografie!“.

Ea, oprită în fața lui, îl scruta ca spunându-și: „Ăsta e omul“.

Iar el, foarte aproape de femeie, îi simțea prezența fără s-o înțeleagă, de parcă ea n-ar fi existat sau ar fi fost despărțită de el de multe leghe de drum interior. Cu toate acestea, era acolo și trebuia să spună ceva, dar, cum nu-i trecea altceva prin cap, a zis, după ce a aprins lumina și i-a oferit un scaun doamnei, așezându-se el pe canapea:

— Dumneavoastră sunteți, așadar, soția lui Ergueta? Foarte bine.

Nu izbutea să înțeleagă ce face viața aceea implantată deodată în descumpănirea lui. Îi zbuciuma sufletul o rafală de curiozitate, dar ar fi vrut să se simtă altfel, să se simtă familiar cu chipul femeii, ale cărui linii ovale aveau ceva din roșul cuprului, ca razele de soare în ploaie, care în tablourile cu sfinți se ivesc în mii de fascicule dintr-un pinaclu de nori. Și își zicea: „Eu sunt aici, dar sufletul unde-mi este?“. Și a zis din nou:

— Dumneavoastră sunteți, așadar, soția lui Ergueta? Foarte bine.

Ea, care se așezase picior peste picior, și-a tras marginea rochiei mult mai jos decât genunchiul, stofa s-a mototolit între degetele ei înroșite și, înălțându-și capul de parcă mișcarea aceea i-ar fi cerut un efort imens într-un mediu ciudat și pe care nu-l cunoștea, a zis:

— Trebuie să faceți ceva pentru bărbatul meu. A înnebunit.

„Curiozitatea mea n-a primit o mare lovitură“, și-a zis Erdosain și, bucuros să rămână insensibil ca unul dintre bancherii din romanele lui Xavier de Montepin, a adăugat, cu bucuria interioară de a putea juca rolul omului impasibil:

— Vasăzică a înnebunit?

Dar deodată, înțelegând că nu poate prelungi comedia, a spus:

— Vă dați seama, doamnă? Îmi dați o veste extraordinară și

totuși am rămas impasibil. Mă doare să fiu așa, golit de orice emoție; aș vrea să simt ceva și sunt ca o piatră de pavaj. Trebuie să mă scuzați. Nu știu ce e cu mine. Mă veți scuza, nu-i așa? În alte vremuri, totuși, nu eram așa. Îmi amintesc că eram vesel ca o vrăbiuță. M-am schimbat încetul cu încetul. Nu știu, mă uit la dumneavoastră, aș vrea să mă simt prietenul dumneavoastră și nu pot. Dacă v-aș vedea agonizând, probabil că nu v-aș aduce nici măcar un pahar cu apă. Vă dați seama? Și totuși... Dar unde e el?

— În Hospicio de las Mercedes.

— Ce ciudat! Nu locuiați în Azul?

— Da, dar de cincisprezece zile suntem aici...

— Și când s-a întâmplat „asta“?

— Acum șase zile. Nici eu nu-mi explic. E cum spuneați dumneavoastră înainte despre mine. Scuzați-mă dacă vă fac să vă pierdeți timpul. Eu m-am gândit la dumneavoastră, care îl cunoșteați, el îmi vorbea mereu de dumneavoastră. Când l-ați văzut ultima oară?

— Înainte de a se căsători... Da, mi-a vorbit de dumneavoastră. Vă numea Șchioapa... și Târfa.

Lui Erdosain i s-a părut că sufletul Hipólitei îi acoperea pupilele cu un smalț limpede. Avea certitudinea că poate vorbi despre orice cu ea. Sufletul femeii era imobil acolo, ca pentru a-l primi cu naturalețe. Ea își sprijinise mâinile împreunate pe fustă, deasupra genunchiului, iar circumstanța acestei poziții îi ușura momentul confidenței. Cele întâmplate în timpul dimineții acasă la Astrolog i se păreau ceva îndepărtat, doar vreo bucățică de copac și de cer îi străbătea din când în când memoria, iar alunecarea imaginilor trunchiate îi lăsa în conștiință o plăcere domoală și nejustificată. Și-a frecat mâinile cu satisfacție și a zis:

— Să nu vă supărați, doamnă... dar eu cred că era deja

nebun când s-a căsătorit cu dumneavoastră…

— Spuneți-mi… Dumneavoastră știți dacă juca înainte de a se căsători cu mine?

— Da… În plus, îmi amintesc că citea mult Biblia, pentru că, între altele, mi-a vorbit de timpurile noi, de a patra pecete și de o grămadă de alte lucruri. Pe deasupra, juca. Pe mine întotdeauna m-a interesat, căci vedeam în el un temperament frenetic.

— Chiar așa. Un frenetic. A ajuns să accepte o miză de cinci mii de *pesos* la o masă de poker. Mi-a vândut bijuteriile, un colier pe care mi-l dăruise un prieten…

— Dar cum?… Colierul nu-l făcuserăți dumneavoastră cadou servitoarei puțin înainte de a vă căsători cu el? Așa mi-a spus el. Că dumneavoastră i-ați făcut cadou colierul și vesela de argint… și cecul de zece mii de *pesos* pe care vi l-a dat celălalt…

— Dar dumneavoastră credeți că sunt nebună!… De ce să-i fi dăruit servitoarei un colier de perle?

— Atunci a mințit.

— Așa mi se pare.

— Ce ciudat!…

— Să nu vă surprindă. Mințea mult. În afară de asta, în ultimele zile era pierdut. A studiat o martingală ca s-o aplice la ruletă. Ați fi râs dacă l-ați fi văzut. A întocmit o carte de numere pe care nu le înțelegea nimeni în afară de el. Ce om! Nu putea să doarmă de grijă; neglija farmacia; câteodată, când era lumina stinsă și eu eram gata să adorm, auzeam o lovitură puternică în podea; era el, sărise din pat, aprindea lumina, nota niște cifre de parcă i-ar fi fost teamă să nu-i scape… Dar v-a spus dumneavoastră că eu făcusem cadou colierul meu de perle? Ce om! L-a amanetat înainte de a ne căsători… Cum vă spuneam… luna trecută a fost la Real de San Carlos…

— Și, logic, a pierdut…

— Nu, cu șapte sute de *pesos* a câștigat șapte mii. Să fi văzut cum a venit… Tăcea mâlc… Eu mi-am zis: Vai! a pierdut… dar remarcabil este că era speriat de norocul pe care îl avusese… el însuși avusese până atunci o încredere relativă în martingala lui…

— Da… îmi dau seama… Prefera să creadă în ea decât s-o încerce.

— Firește, de teamă să nu dea greș. Dar vă spun… câteva zile a fost tulburat. Îmi amintesc că într-o după-amiază, la ora siestei, mi-a spus: „Bine, negricioaso, te vei resemna să fii regina lumii“.

— Mereu mania măririlor…

— Vă previn că într-o oarecare măsură am crezut și eu după aceea în succesul martingalei. El jucase conform numerelor care figurau în tabelul lui de calcule, iar atunci, ca să dea lovitura jucând până se isprăvesc fisele, a scos trei mii de *pesos* de la bancă… Erau pe numele meu, îmi amintesc, și cu cei șase mii cinci sute… Plătise niște facturi de la farmacie… Am plecat la Montevideo… și a pierdut totul.

— Cât i-a trebuit?

— Douăzeci de minute… Eu am crezut că leșină pe drum… dar dumneavoastră v-a spus că eu îi dăruisem colierul meu servitoarei?… Ce om!

— Pesemne ca să-mi fac o părere mai bună despre dumneavoastră. Și în călătorie cum v-a mers?

— Nimic… n-a scos o vorbă. Dar avea ochii sticloși, chipul descompus, tras, știți? Îndată ce am ajuns la Buenos Aires, s-a culcat… era într-o zi de luni. A zăbovit în pat până pe înserate, apoi a ieșit, nu știu de ce îmi spunea inima că are să se întâmple ceva… La zece seara încă nu se întorsese și atunci m-am culcat; pe la unu noaptea m-au deșteptat pașii lui în cameră, aveam de gând să aprind lumina când el a sărit brusc și, apucându-mă de

un braț, știți ce putere îngrozitoare are, m-a scos din pat în cămașă de noapte și m-a târât pe coridoare până la ușa hotelului.

— Și dumneavoastră?

— Eu nu țipam pentru că știam că s-ar fi înfuriat. La ușa hotelului s-a uitat la mine de parcă nu m-ar fi cunoscut, cu fruntea încrețită toată de riduri, cu ochii măriți. Bătea un vânt de îndoia copacii, eu mă acopeream cu mâinile, iar el, tăcând mâlc, nu făcea decât să mă privească, până când în fața noastră s-a oprit un paznic, în vreme ce din spate îl înșfăca de mâini portarul, care se trezise din pricina zgomotului. El urla de puteau să-l audă de la colțul străzii: „Asta e târfa… aia care a iubit peștii care au trupul ca de măgar…“

— Dar cum vă aduceți aminte de cuvintele acestea?

— Parcă aș vedea tot ce s-a întâmplat. El, într-o parte a ușii, smucindu-se să intre; de afară paznicul îl trăgea, iar portarul îl luase de gât ca să-i mai domolească forța, iar eu lângă balamalele ușii așteptând să se termine, căci se adunaseră mai multe persoane care, în loc să-l ajute pe paznic, se distrau uitându-se la mine. Bine că am purtat întotdeauna cămăși de noapte lungi… În sfârșit, cu ajutorul altor paznici pe care i-a anunțat un băiat dinăuntru telefonând după ajutor, au izbutit să-l scoată și să-l ducă la comisariat. Credeau că e beat… dar era un atac de nebunie… Așa l-a diagnosticat medicul. Delira despre arca lui Noe…

— Perfect… cu ce pot să vă ajut?

Erdosain simțea din nou importanța personajului reapărând în viața lui ca un element romanesc de care trebuie să ai grijă cum ai grijă de nodul de la cravată în debandada unui dans.

— În sfârșit, eu v-am deranjat ca să văd dacă dumneavoastră ați putea să mă ajutați provizoriu. Pe familia lui

nu pot să mă bazez pentru absolut nimic.

— Dar dumneavoastră nu v-ați căsătorit acasă la el?

— Ba da, dar, când ne-am întors de la Montevideo după ce ne-am căsătorit, ne-am dus într-o zi în vizită… imaginați-vă… în vizită într-o casă unde eu fusesem servitoare.

— Ce colosal!

— Nu puteți să vă închipuiți indignarea acelor oameni. O mătușă de-a lui… dar de ce să vă povestesc atâtea meschinării!… Nu vi se pare? Așa e viața și gata. Ne-au dat afară și am plecat. Răbdare, ghinion.

— Ciudat este că dumneavoastră ați fost servitoare.

— Nu e nimic special…

— Dar dumneavoastră nu faceți impresia…

— Mulțumesc… când am părăsit hotelul a trebuit să-mi amanetez un inel… și trebuie să administrez puținii bani pe care îi am…

— Și farmacia?

— Se ocupă de ea o persoană potrivită. I-am telegrafiat să trimită bani… dar el mi-a răspuns că are ordine de la familia Ergueta să nu-mi dea un sfanț. În sfârșit…

— Și dumneavoastră ce aveți de gând să faceți?

— Asta nu știu… Să mă întorc la Pico sau să aștept aici.

— Ce încurcătură!…

— Credeți-mă, sunt sătulă.

— Bine, problema e că astăzi n-am bani. Mâine, da, o să am…

— Știți?… Acei câțiva *pesos* vreau să-i păstrez pentru orice eventualitate…

— Și, până găsiți ceva serios… dacă vreți, puteți să rămâneți aici. Chiar alături e o cameră goală. Și ce mai doriți?

— Să vedem dacă dumneavoastră puteți să-l scoateți de la ospiciu.

— Cum să-l scot dacă e nebun? Vom vedea. Bine… în noaptea asta dormiți aici. Eu mă descurc pe canapea… deși e probabil să nu dorm aici.

Femeia și-a filtrat din nou printre genele roșii răutăcioasa privire verzuie. Ca și cum și-ar fi proiectat sufletul pe relieful ideilor bărbatului, ca să obțină un mulaj al intențiilor lui.

— Bine, accept…

— Mâine, dacă vreți, am să vă dau bani ca să vă duceți liniștită la un hotel dacă nu preferați să rămâneți aici.

Dar imediat, mâniat pe Hipólita din pricina unui lucru care tocmai îi trecuse prin cap, a zis:

— Știți că nu-l iubiți pe Eduardo?…

— De ce?

— E evident. Veniți aici, îmi vorbiți de toată drama aceasta cu o liniște care mă uimește… și, bineînțeles, atunci… ce pot să cred despre dumneavoastră?

Rostind aceste cuvinte, Erdosain începuse să se plimbe prin spațiul redus al încăperii. Se simțea neliniștit și examina cu coada ochiului ovalul chipului pistruiat, cu fine sprâncene roșii sub borul verde al pălăriei, cu buzele ca inflamate, în vreme ce două șuvițe de păr de culoarea cuprului înconjurau tâmplele acoperind urechile, iar pupilele transparente lansau fascicule de privire.

„Aproape că nu are sâni“, s-a gândit Erdosain. Hipólita se uita în jur; deodată, zâmbind cu amabilitate, l-a întrebat:

— Ce așteptați dumneavoastră de la mine, dragule?

Erdosain s-a simțit iritat de acest „dragule“ nelalocul lui și de bordel, care se adăuga mârșavului „răbdare, ghinion“. În cele din urmă, a zis:

— Nu știu… în fine, nu îmi închipuiam că sunteți atât de rece… câteodată lăsați impresia că sunteți o femeie perversă… poate mă înșel, dar… în sfârșit… treaba dumneavoastră…

Hipólita s-a ridicat:

— Dragule, eu n-am jucat niciodată teatru. Am venit la dumneavoastră, pur și simplu, pentru că știam că îi erați cel mai bun prieten. Ce vreți?… Să plâng de mama focului dacă nu simt așa?… Am plâns destul…

Se sculase și ea în picioare. Nu-și lua ochii de la el, dar duritatea liniilor rigide de sub epiderma feței ca o armătură de voință s-a descompus de oboseală. Cu capul ușor înclinat într-o parte, lui Erdosain i-a adus aminte de nevastă-sa… ar fi putut foarte bine să fie ea… era în ușa unei încăperi necunoscute… căpitanul, indiferent, o privea plecând pentru totdeauna fără s-o oprească… strada se deschidea în fața ei… poate sfârșea într-un hotel cu pereți murdari și atunci, înduioșat, a spus:

— Scuzați-mă… sunt cam agitat. Simțiți-vă ca acasă. Îmi pare rău doar pentru că m-ați găsit fără bani. Dar mâine voi avea.

Hipólita s-a așezat la loc pe scaun și Erdosain, în vreme ce făcea câțiva pași, și-a luat pulsul. Venele îi băteau cu repeziciune. Istovit de după-amiaza petrecută cu Astrologul și cu Barsut, a zis cu amărăciune:

— E grea viața… eh?…

Intrusa își privea în tăcere vârful pantofiorului. Și-a înălțat ochii și un rid fin i-a desenat un șanț pe fruntea pistruiată. Apoi:

— Dumneavoastră păreți îngrijorat. Ce aveți?

— Nimic… spuneți-mi… ați suferit mult lângă el?…

— Puțin. E violent…

— Ce ciudat! Aș vrea să mi-l imaginez la balamuc și nu pot. Abia dacă disting o bucată de față și un ochi… Vă previn că eu am presimțit dezastrul. M-am întâlnit cu el într-o dimineață, mi-a povestit totul și deodată am avut impresia că veți fi nefericită lângă el… dar dumneavoastră pesemne că sunteți obosită. Eu

trebuie să plec. Îi spun patroanei să vă servească aici cina.

— Nu… nu am chef.

— Bine, atunci cu permisiunea dumneavoastră. Iată paravanul. Purtați-vă ca la dumneavoastră acasă.

Când a ieșit Erdosain, Șchioapa l-a învăluit într-o privire aparte, privire de evantai tăind cu o linie piezișă corpul unui bărbat din cap până în picioare, ca să-i cuprindă în linia tangentă toată geometria interioară a vieții.

ÎN CAVERNĂ

Pe stradă, Erdosain a băgat de seamă că burnițează, dar și-a văzut de drum, împins de o ranchiună mocnită, de mâhnirea de a nu putea gândi.

Evenimentele se complicau… și el, prin urmare, ce era el în mijlocul acestor angrenaje care îl blocau, cufundându-se din ce în ce mai adânc în viață, afundându-se într-o mlaștină care-l despera? Mai erau și acea… acea neputință de a gândi, de a gândi în raționamente cu linii clare, ca mutările de la șah, și o incoerență mintală care-l întărâta împotriva tuturor.

Atunci iritarea i s-a întors împotriva bestialei fericiri a negustorilor, care din ușile cocioabelor lor scuipau în oblicitatea ploii. Și-a închipuit că își pun la cale veșnicele șuste, în vreme ce truditele lor neveste se lăsau văzute din dosul prăvăliei, întinzând fețe de masă pe mesele șchioape, înșfăcând josnicele mâncăruri care când erau descoperite pe platouri aruncau în stradă flatulențe de boia și de grăsime, cu miresme aspre de șnițele reîncălzite.

Mergea încruntat, investigând cu furie lentă ideile ce se cloceau sub frunțile acelea înguste, scrutând cu nerușinare chipurile livide ale comercianților, care-i iscodeau din genunile ochilor, cu o scânteie de ferocitate, pe cumpărătorii care se mișcau în magazinele alăturate; și Erdosain simțea uneori

impulsul de a-i insulta, îi venea chef să-i numească încornorați, hoți și viermi, spunându-le că grăsimea lor e falsă și e pricinuită de lepră, iar dacă vreunul era slab, era din cauză că spionau prea mult succesele aproapelui. Iar în sinea lui îi jignea cu cruzime, imaginându-și că negustorii aceia erau destinați unui faliment apropiat de înspăimântătoare polițe și că nefericirea care-l prăvălea pe el în prăpastia desperării are să se cearnă și asupra jegoaselor lor soții, care, cu degetele cu care puțin înainte își scoseseră cârpele în care menstruau, tăiau acum pâinea pe care ei aveau s-o devoreze printre blesteme adresate rivalilor.

Și, fără a-și putea explica, își zicea că cel mai educat dintre pungașii aceia era de o grosolănie ascunsă și profundă, invidioși cu toții până în măduva oaselor, mai neîndurători și mai implacabili decât cartaginezii.

Pe măsură ce trecea prin fața plăpumăriilor, magazinelor și dughenelor, cumpănea că oamenii aceia nu aveau nimic nobil în existența lor, că își petreceau viața scormonind cu desfătare răutăcioasă intimitatea vecinilor, la fel de mârșavi ca ei, bucurându-se cu cuvinte de falsă compasiune față de nenorocirile celorlalți, bârfind în dreapta și în stânga de plictisiți ce erau, iar asta i-a produs deodată atâta dușmănie, că a acceptat numaidecât că lucrul cel mai bun pe care putea să-l facă era să plece, căci, dacă nu pleca, ar fi sfârșit prin a avea un incident cu animalele acelea, sub ale căror mutre emfatice vedea înălțându-se sufletul orașului, ticăloșit, implacabil și feroce ca ei.

Nu avea un scop stabilit, recunoștea că avea spiritul murdar de sila de viață și, văzând că trece un tramvai spre Plaza Once, a urcat din salturi mari pe platformă. La ghișeu și-a luat bilet dus-întors până la Ramos Mejía. Se ducea acolo așa cum ar fi putut să se ducă în altă direcție, epuizat, descumpănit, cu

certitudinea că își azvârlise sufletul într-un abis din care n-are să mai poată ieși niciodată. Și Șchioapa, așteptându-l. N-ar fi fost preferabil să fie căpitan de navă și să comande un *superdreadnought*? Coșurile ar vomita torente de fum și pe puntea de comandă ar sta de vorbă cu comandantul turnului, în vreme ce în inimă i s-ar zugrăvi imaginea unei femei care poate n-ar fi soția lui. Dar de ce era viața lui așa? Și a celorlalți de asemenea, tot „așa“, ca și cum „așa“ ar fi fost o matriță de nefericire, care văzută la altul avea relieful mai nedeslușit.

Unde se dusese viața zdravănă, pe care anumiți bărbați o au în ei, ca sângele de leu? Viața zdravănă care face ca o existență să ne apară deodată fără timpii preliminari de pregătire și care are perfecta cursivitate a compozițiilor cinematografice. Nu erau oare astfel fotografiile eroilor? Cine mai păstra o fotografie cu eroi? Cine păstra o fotografie a lui Lenin discutând într-o odăiță la Londra sau a lui Mussolini rătăcind pe drumurile Italiei? Și totuși erau revelați deodată într-un balcon, însuflețind mulțimea bărboasă, ori printre coloanele trunchiate ale unor ruine recente, cu pantofi sport și o pălărie în stilul *jipi-japa* ce nu era mai prejos de ferocitatea chipului de conchistador. În schimb, el simțea acolo, localizate în viața lui, micile imagini ale Șchioapei, ale căpitanului, ale soției lui, ale lui Barsut, toate existențele care, îndată ce se îndepărtau de ochii lui, își recăpătau minuscula dimensiune pe care o conferă distanța corpurilor fizice.

Și-a sprijinit capul pe geamul ferestrei. Vagonul a alunecat și apoi s-a oprit, la al doilea fluierat al macagiului garnitura a pornit și a intrat scrâșnind, parcă sălbatic, pe traversele care se ciocneau cu violență când erau date la o parte de tăișul roților.

Luminile verzi și roșii din subteran l-au năucit o clipă, apoi a închis din nou ochii. În noapte, trenul își comunica trepidația șinelor, iar masa multiplicată de viteză imprima gândurilor lui

vertijul unui marș la fel de implacabil și vertiginos.

Scârț… scârț… scârț… se urneau roțile la fiecare joantă, iar formidabilul ritm monoton și surd îi alina ranchiuna, îi ușura spiritul, în vreme ce carnea lâncezea în somnolența imprimată simțurilor de viteză.

Apoi s-a gândit că Ergueta era deja nebun. Și-a adus aminte cuvintele celuilalt când fusese el în pragul nenorocirii: „șterge-o, fraierule, șterge-o“ și, așezându-și capul mai bine pe partea matlasată a spătarului, s-a gândit la vremuri trecute, închizându-și ochii ca să deslușească limpede imaginile unei amintiri. Asta îi provoca o oarecare uimire, căci era prima oară când băga de seamă că într-o amintire anumite figuri au dimensiunea normală cu care au fost cunoscute în realitate, în vreme ce alte figuri sau lucruri se micșorează aidoma soldățeilor de plumb sau își arată doar un profil, fiind lipsite de profunzime. Astfel, lângă corpolența unui negru, a cărui mână se pierdea în posteriorul unui copil, vedea o măsuță minusculă, ca de păpuși, pe care zăceau zdrobite capetele mici ale unor oameni hoți, iar tavanul, de o înălțime reală, dădea o impresie și mai dezolantă peisajului cenușiu din amintire.

O gloată obscură se mișca acolo, în sufletul lui; apoi umbra, ca un nor, îi topea amărăciunea în istovire, iar lângă măsuța unde dormeau micii pungași se înălța gigantic și zdravăn ca un craniu de bou, basorelieful patronului hanului, cu degetele înfipte în mușchii proeminenți ai brațelor. Altă amintire îi demonstra cât de exact îi era presentimentul de cădere iminentă, când nici nu se gândise să comită frauda de la Companie, dar căuta în peisajele sinistre o imagine a posibilei sale personalități.

Câte cărări erau în creierul lui! Dar acum înainta pe cea care ducea la han, hanul enorm care-și cufunda cubul taciturn ca un măcel până la ultimele cute ale creierului și, chiar dacă

relieful acelui cub care i se năștea în frunte și se termina la ceafă era de douăzeci de grade, minusculele măsuțe cu hoți adulți nu alunecau pe dușumea cum ar fi fost logic, ci cubul se îndrepta sub contragreutatea unui obicei instantaneu, cel de a se gândi la el, iar carnea-i, deprinsă cu viteza multiplicată de masa trenului electric, se complăcea într-o inerție vertiginoasă; iar acum, când amintirea biruise inerția tuturor celulelor, îi apărea în fața ochilor hanul, ca un patrulater conturat cu precizie. Care părea să-și cufunde liniile drepte în pieptul său, încât aproape putea să admită că, dacă se privea în oglindă, partea din față a corpului său prezenta un salon strâmt, adâncit spre perspectiva oglinzii. Iar el înainta înăuntrul lui însuși, pe un paviment înnămolit de scuipați și de rumeguș, a cărui ramă desăvârșită se bizota spre infinitul senzațiilor adiacente.

Se gândea că, dacă Șchioapa ar fi fost lângă el, el i-ar fi spus referindu-se la o amintire:

— Eu încă nu eram hoț.

Erdosain și-a închipuit că Șchioapa îl privește, iar el, pe un ton plictisit, a continuat:

— Lângă vechea clădire a *Criticii*, pe strada Sarmiento, era un han.

Hipólita și-a ridicat ochii parcă întrebându-l și, deodată, în hurducăiala infernală a vagoanelor ce străbăteau ecartamentul din Caballito, Erdosain și-a imaginat că este un personaj care trăise ca un bandit, dar care se regenerase și atunci i-a spus interlocutoarei sale invizibile:

— Și acolo se adunau vânzători de ziare și hoți.

— Ah, da?

Patronul, pentru ca hărmălaia iscată de gloată să nu-i spargă geamurile vitrinelor, ținea mereu cortinele metalice coborâte.

Lumina intra în salon prin geamurile ferestruicii vopsite în

albastru, încât în mizerabila încăpere cu ziduri zugrăvite în gri ca ale unui abator turcesc plutea o negură ce făcea să devină lăptoasă fumăraia țigărilor.

În cubul acela sumbru, cu tavanul străbătut de grinzi enorme și pe care bucătăria hanului o inunda cu ceața ghiveciului și a grăsimii, se producea agitația nedeslușită, o „șleahtă“ de hoți, inși cu fruntea umbrită de cozorocul șepcilor și cu eșarfe înnodate slab în decolteul tricourilor.

De la unsprezece la două după-amiaza se îngrămădeau în jurul meselor unsuroase de marmură, ca să sugă midii putrede sau să joace cărți printre paharele de vin.

În ceața aceea rău mirositoare chipurile vădeau gesturi ticăloșite, se vedeau boturi ca alungite de violența unei strangulări, mandibule căzute și buze deschise în formă de pâlnie; negri cu ochi de porțelan și dantură strălucitoare între hemoroizii buzelor, care atingeau posteriorul minorilor făcându-i să scrâșnească din dinți; hoți de buzunare și „turnători“ cu profil de tigru, cu fruntea suptă și cu pupila rigidă.

O larmă răgușită vomitau ciorchinii aceștia crăcănați pe bănci și cu coatele pe marmură, între care se strecurau „achizitori“, în costume decente, cu gulerul slobod, cu vestă gri și pălării de șapte *pesos*. Câțiva tocmai ieșiseră de la Azcuénaga și dădeau vești despre noii prizonieri transmițând mesaje, alții, ca să inspire încredere, purtau ochelari cu rame de baga și, când intrau, dădeau cu toții ocol speluncii cu priviri rapide. Vorbeau încet, zâmbind convulsiv, plătind sticle cu bere unor ciudați, intrând și ieșind de câteva ori într-un sfert de ceas, chemați de treburi misterioase. Proprietarul bombei era un bărbat enorm, cu chip de bou, ochi verzi, nas ca o trompetă și buze fine foarte strânse.

Când îi sărea muștarul, zbieretele lui făceau să tresară

gloata, care se temea de el. Se descurca cu ea utilizând o violență surdă. Când vreun neobrăzat făcea scandal mai mare decât cel tolerat tacit, proprietarul hanului se apropia deodată, certărețul știa că el are să-l bată, dar aștepta în tăcere și atunci uriașul dădea cu pumnul teribile lovituri în marginea craniului vinovatului.

O amuțire bucuroasă însoțea pedeapsa, nefericitul era aruncat în stradă în șuturi, iar vacarmul se reînnoda mai jignitor și mai răsunător, deplasând nori de fum spre patrulaterul de sticlă al ușii. Uneori în cloacă intrau muzicanți ambulanți, de obicei un acordeon și o chitară.

Își acordau instrumentele și o tăcere de expectativă ghemuia fiecare fiară în colțul ei, în vreme ce tristețea își împingea valul invizibil în atmosfera de acvariu.

Tangoul deținuților izvora tânguitor din darabane și atunci mizerabilii își ritmau inconștient ranchiunele și nenorocirile. Tăcerea părea un monstru cu multe mâini care ar fi ridicat o cupolă de sunete deasupra capetelor doborâte pe marmură. Poate pe gândurile lor! Și cupola aceea cumplită și înaltă, pătrunzând în toate piepturile, multiplica lâncezeala acordeonului, divinizând suferința târfei și îngrozitoarea plictiseală de la închisoare care-ți frânge inima când te gândești la prietenii de afară care își văd viața în „racursi“.

Atunci în sufletele cele mai pline de scursuri, sub boturile cele mai porcești, izbucnea un tremur ignorat; apoi totul trecea și nici o mână nu se întindea ca să lase să cadă o monedă în șapca muzicanților.

— Acolo mă duceam eu, îi spunea Erdosain interlocutoarei sale ipotetice. Ca să caut și mai multă angoasă, ca să-mi întăresc convingerea că sunt pierdut și ca să mă gândesc la soția mea, care, singură acasă, suferea pesemne pentru că se căsătorise cu un neisprăvit ca mine. De câte ori, într-un colț al hanului, nu

mi-am imaginat-o pe Elsa fugind cu alt bărbat. Eu cădeam și mai jos, iar spelunca nu era decât prologul lucrurilor și mai rele ce aveau să mi se întâmple mai departe. Și de multe ori, privindu-i pe mizerabilii aceia, îmi spuneam: N-am să ajung oare să fiu ca unul dintre ei? Ah, nu știu cum, dar mereu am avut presentimentul a ce avea să se întâmple mai târziu. Nu m-am înșelat niciodată. Vă dați seama? Și acolo, în bombă, l-am găsit într-o zi pe Ergueta meditând. Da, chiar pe el. Era singur la o masă și câțiva vânzători de ziare îl priveau uimiți, deși alții trebuie să fi crezut că e un hoț bine îmbrăcat, nimic mai mult.

Erdosain și-a imaginat că Șchioapa îl întreabă acum:

— Cum, soțul meu era acolo?

— Da, și cu fața lui de „vânzător de gogoși“ rodea mânerul bastonului, în vreme ce un negru îi frământa posteriorul unui minor. Dar el nici nu-l lua în seamă. Părea bătut în cuie pe dușumeaua speluncii. Cert e că mi-a spus că venise să aștepte un antrenor de cai care trebuia să-i dea niște „ponturi“ pentru următoarea cursă, dar adevărul e că stătea acolo, de parcă s-ar fi simțit deodată pierdut și ar fi intrat acolo să caute un sens vieții. Poate că acesta era adevărul exact. Să caute sens vieții printre evenimentele trăite de șleahtă. Acolo am aflat pentru prima oară de hotărârea lui de a se căsători cu o prostituată și, când l-am întrebat de farmacie, mi-a răspuns că lăsase la Pico persoana potrivită să se ocupe de ea, iar eu am presupus că venise în primul rând să joace. Habar n-am dacă dumneavoastră știți că a fost dat afară dintr-un club pentru că trișa. Ba chiar s-a spus că falsificase fise, dar problema aceasta nu s-a lămurit niciodată. Mi-a vorbit de dumneavoastră doar când l-am întrebat de mireasă, o fată milionară din Cacharí și care era îndrăgostită nebunește de el.

— Am rupt cu ea de ceva vreme, mi-a răspuns.

— De ce?

— Nu știu… „îmi tăia pofta“… eram plictisit.

— Dar de ce ai lăsat-o? am insistat.

O lumină acră îi convulsiona pupila. Prost dispus, a stăruit îndepărtând cu o mișcare a mâinii muștele care făceau cerc pe halba lui de bere:

— Știu și eu!… De plictisit… de prost ce sunt. Și mă iubea biata de ea. Dar ce să fi făcut cu mine. Pe deasupra, nu se mai poate îndrepta…

— V-a spus Ergueta că nu se mai putea îndrepta?…

— Da, doamnă; a spus așa: „Nu se mai poate îndrepta, pentru că mâine mă însor“.

Trenul electric a lăsat în urmă Flores. Erdosain, așezat pe fotoliul lui, și-a amintit că l-a privit cu seriozitate pe farmacist, pe al cărui chip se răspândea mișcarea iscoditoare a mușchilor ce dă chipului o expresie răutăcioasă.

— Și cu cine te însori?

Ergueta a pălit până la urechi. Pe măsură ce își înclina capul spre Erdosain, făcea cu un ochi, în timp ce cu celălalt încerca să prindă toată surpriza care avea să-l facă într-o secundă pe Erdosain să se schimbe la față:

— Mă-nsor cu Târfa.

— Apoi și-a înălțat capul și nu i se mai vedea decât albul ochilor. Eu nu m-am clintit.

Farmacistul avea pe chip o expresie de încântare ca acelea din tricromiile populare, în care apare un sfânt îngenuncheat cu mâinile pe piept.

Iar Erdosain își amintea că, în acele momente, negrul care-i atingea posteriorul minorului ducea acum mâinile acestuia la părțile sale rușinoase, în vreme ce un cerc de vânzători de ziare isca un vacarm infernal și patronul uriaș străbătea salonul cu o farfurie de supă într-o mână și alta cu o mâncare roșie, pentru doi găinari care devorau bucatele într-un colț.

Totuși, hotărârea lui nu l-a surprins. Ergueta obișnuia să ia astfel de hotărâri desperate de natură frenetică, sub imperiul obsesiilor cu furie mocnită, o explozie profundă a cărei bubuitură ei n-au auzit-o, dar al cărei volum îl însuteșște instinctul. Cu toate acestea, simulând o imensă seninătate:

— Târfa?…. Cine e Târfa? l-am întrebat.

Un val de sânge îi înroșea chipul. Până și ochii îi zâmbeau.

— Cine e, bre?… Un înger, Erdosain. Sub nasul meu, chiar sub nasul meu, a rupt un cec de o mie de *pesos* pe care i-l lăsase un iubit. Servitoarei i-a dăruit un colier de perle care făcea cinci mii de *pesos*. Portarilor, toată vesela de argint. „Am să intru în casa ta goală“, mi-a spus ea.

— Dar totul e minciună! auzea acum că îi spune Hipólita în amintire.

— În împrejurările acelea, eu l-am crezut. Iar el mi-a povestit mai departe:

— Dacă ai ști cât a suferit femeia asta. Odată, i se practica al șaptelea avort, era atât de desperată, că s-a dus să se arunce pe fereastră de la etajul al patrulea. Deodată, ce minune, bre… pe balcon i-a apărut Iisus. A întins mâna și n-a lăsat-o să treacă.

Ergueta zâmbea încă. Deodată a băgat mâna în buzunar și apoi i-a dat un portret lui Erdosain.

Adorabila ființă l-a umplut de entuziasm.

Ea nu zâmbea. În spatele ei, spațiul era împestrițat de palmieri și de ferigi. Așezată pe o bancă, cu capul ușor înclinat, se uita pe o revistă susținută pe un genunchi, căci stătea picior peste picior. În felul acesta, la mică distanță de iarbă, lărgimea rochiei părea să suspende un clopot. Pieptănătura înaltă și părul fugit de pe tâmple făceau mai limpede și mai lată luna frunții. Într-o parte și în alta de nasul fin, arcul sprâncenelor era subțire cum se cuvine ochilor oblici pe un chip delicat și oval.

Privind-o, Erdosain a știut numaidecât că lângă Hipólita el n-are să simtă niciodată vreo dorință, iar certitudinea aceasta l-a bucurat în asemenea măsură, că s-a gândit la desfătarea de a mângâia cu degetele desfăcute bărbia ciudatei tinere și de a asculta scrâșnetul nisipului sub talpa pantofiorilor ei. Apoi a murmurat:

— Ce frumoasă e!... Trebuie să aibă multă sensibilitate!...

Ce diferită era în realitate!

Trenul electric trecea acum prin Villa Luro. Între munți de cărbune și gazometre acoperite de vălul ceții, străluceau triste arcurile voltaice. Mari goluri negre se deschideau în șoproane, iar luminile roșii și verzi, suspendate în neorânduială în depărtare, făceau și mai sumbră chemarea locomotivelor.

Ce diferită era Șchioapa în realitate! Totuși, își amintea că îi spusese lui Ergueta:

— Ce frumoasă e!... Trebuie să aibă multă sensibilitate!...

— Da, așa e; în plus, e foarte delicată în purtări. Îmi place aventura. Ce față o să facă cei ce se îndoiau că sunt comunist. Am lăsat cu ochii în soare o proaspăt îmbogățită, o fecioară, ca să mă căsătoresc cu o târfă. Dar sufletul Hipólitei este mai presus de orice. Și ei îi plac aventura și inimile nobile. Împreună vom face lucruri mari, pentru că vremurile au venit...

Erdosain a reluat fraza farmacistului:

— Tu crezi, așadar, că vremurile au venit?...

— Da, trebuie să se întâmple lucruri cumplite. Nu-ți amintești că mi-ai spus cândva că președintele Roosevelt elogiase cu înflăcărare Biblia?

— Da... dar e mult de atunci.

Erdosain a răspuns cu asemenea cuvinte pentru că, de fapt, nu-și aducea aminte să-i fi pomenit vreodată de acest eveniment farmacistului. Acesta a continuat:

— Afară am citit destul Biblia…

— Ceea ce nu te împiedică să joci pe bani.

— Nu e treaba ta, l-a întrerupt Ergueta sever.

Erdosain l-a privit iritat, farmacistul a zâmbit cu zâmbetul său pueril și, în timp ce patronul depunea altă jumătate de litru de bere pe marmură, a spus:

— Uite ce cuvinte misterioase sunt scrise în Biblie: „Voi izbăvi pe cei șchiopi și voi strânge pe cei ce au fost izgoniți, și îi voi face o pricină de laudă și de slavă în toate țările unde sunt de ocară acum“.

O tăcere extraordinară s-a lăsat la han. Nu se vedeau decât capete înclinate sau grupuri observând gânditoare forfota muștelor pe unsoarea meselor. Un hoț îi arăta unui tovarăș un inel cu briliante și ambele capete zăboveau aplecate, cercetând pietrele. Prin ușa întredeschisă cu geamuri opace pătrundea o rază de soare care, aidoma unei bucăți de sulf, tăia în două atmosfera albăstruie.

Celălalt a repetat: „Voi izbăvi pe cei șchiopi și voi strânge pe cei ce au fost izgoniți“, insistând și făcând răutăcios cu ochiul rostind aceasta „și îi voi face o pricină de laudă și de slavă în toate țările unde sunt de ocară acum…“

— Dar Hipólita nu e șchioapă…

— Nu, dar ea e cea izgonită și eu cel de rea-credință, „fiul pierzării“. Am ținut-o din bordel în bordel și din angoasă am căutat dragostea. Eu credeam că dragostea fizică și apoi, citind cartea aceea care m-a iluminat, am înțeles că inima mea căuta dragostea divină. Îți dai seama? Inima se orientează pe cont propriu. Tu ești amăgit, vrei să te conduci după bunul plac și dai greș… de ce dai greș… e mister… Apoi într-o zi, deodată, fără să știi cum, apare adevărul. Și gândește-te că eu am trăit. „Fiul pierzării“, asta e viața mea. Tata, înainte să moară la Cosquín, mi-a scris o scrisoare teribilă, vomitând sânge și mustrându-mă,

știi? Iar scrisoarea n-a semnat-o cu numele lui, ci a pus: „Tatăl tău cel Blestemat“. Îți dai seama? Și a făcut din nou cu ochiul, înălțându-și sprâncenele în asemenea fel, că Erdosain s-a întrebat: „Oare ăsta nu-i nebun?“.

După aceea au plecat de la han. Mașinile alunecau pe strada Corrientes scânteind în soare, trecea multă lume ducându-se la muncă și sub apărătoarele de soare galbene chipul femeilor părea îmbujorat. Au intrat în cafeneaua Ambos Mundos. Cercuri de „pești“ stăteau în jurul meselor. Jucau cărți, zaruri sau biliard. Ergueta s-a uitat în jur, apoi, scuipând, a spus cu voce tare:

— Toți sunt „ambasadori“. Ar trebui să-i spânzurăm fără să ne uităm.

Nimeni nu s-a simțit cu musca pe căciulă.

Erdosain, fără să vrea, a rămas cumpănind câteva cuvinte ale celuilalt.

„Căuta dragostea divină.“ Pe atunci Ergueta ducea o viață frenetică, senzuală. Își petrecea nopțile și zilele în case de jocuri și în bordeluri, dansând, îmbătându-se, încăierându-se îngrozitor cu delincvenți și codoși. Un elan surd îl împingea să realizeze isprăvile cele mai brutale.

Într-o noapte, Ergueta se afla în piața Flores, în fața cofetăriei Niers. Erau acolo bețivul Delavene, care își luase diploma de avocat în urmă cu o lună, și mulți alți șmecheri din gașca Clubului Flores. Îi provocau pe trecători. Deodată, Ergueta, văzând că se apropie un spaniol, și-a desfăcut șlițul și, când celălalt a ajuns în dreptul lui, l-a udat cu un șuvoi de urină. Omul a fost prudent, a dispărut bombănind. În momentul acela, farmacistul a zis uitându-se la Delavene, care se grozăvea peste măsură:

— Păi… facem pariu că n-ai curaj să te ușurezi pe primul care trece?

— Facem pariu că am?

S-au bucurat cu toții, pentru că generosul Delavene era un sălbatic. Un bărbat s-a ivit la colțul străzii și Delavene a început să urineze. Necunoscutul s-a dat la o parte, dar „mână largă“, aproape dând peste el, l-a udat.

S-a întâmplat ceva îngrozitor.

Fără să scoată o vorbă, cel jignit s-a oprit, gașca se uita râzând și fluierând, deodată necunoscutul a scos revolverul, s-a auzit o împușcătură, iar Delavene a căzut în genunchi ținându-se cu mâinile de burtă. Agonia lui „mână largă“ a fost lungă și dureroasă.

Înainte de a muri, a recunoscut cu noblețe că provocase drama, iar când Ergueta era beat și se menționa numele lui Delavene, el îngenunchea și făcea cu limba o cruce pe pământ.

În vreme ce își răsucea o țigară, farmacistul a răspuns la o întrebare a lui Erdosain despre Delavene:

— Da, era o inimă nobilă… un prieten unic. Eu am să plătesc pentru el într-o zi.

Dar, îndreptându-și gândurile spre o preocupare mai actuală, a spus:

— Ah, m-am gândit mult în ultima vreme. Și mă întrebam dacă e drept ca un bărbat steril, bolnav, vicios și imoral să se însoare cu o virgină…

— Hipólita… știe?

— Da, ea știe tot. Pe deasupra, o fecioară merită un nume de fecioară. Un bărbat care să aibă sufletul și corpul virgin. Așa va fi într-o zi. Îți imaginezi un bărbat frumos și virgin și puternic?

— Așa trebuia să fie, a șoptit Erdosain.

Farmacistul s-a uitat la ceas.

— Ai treabă?

— Da, îndată mă duc acasă s-o văd pe Hipólita.

— De data asta am fost uimit, avea să-i povestească mai

târziu Erdosain cronicarului acestei povești. Casa familiei Ergueta era somptuoasă și spiritul oamenilor se mișca aidoma melcilor, fiind absolut conservator și rutinier. Erdosain l-a întrebat:

— Cum?... Ai dus-o acasă?

— Ce gogoși a trebuit să născocesc!... Ea nu voia să meargă sau, mai bine zis, accepta să meargă, dar ca ce e...

— A fost capabilă?...

— Atât de capabilă, că abia în cele din urmă am izbutit s-o conving. Mamei i-am spus că o furasem în momentul când se îmbarca împreună cu unchii ei spre Europa... un „trombon“ cât casa.

— Și mama ta?

Erdosain avea de gând să-l întrebe dacă mama lui a crezut o asemenea minciună, de parcă Hipólita ar fi avut scrise în frunte trudele care-i zdruncinaseră viața...

— Și mama ta cum a primit vestea?

— Mi-a spus să i-o duc imediat. Când i-am prezentat-o, a îmbrățișat-o și i-a zis: „Te-a respectat, fata mea?“. Iar ea, plecându-și ochii, i-a răspuns: „Da, mamă“. Ceea ce e adevărat. Te previn că mama și soră-mea Sara sunt fermecate de Hipólita.

În clipa aceea Erdosain a avut presentimentul că nefericiții își pregătiseră un dezastru viitor. Nu s-a înșelat, și amintindu-și acum, în trenul electric, certitudinea că nu greșise, și-a zis în timp ce trecea prin Liniers: „E ciudat, prima impresie nu înșală niciodată“, iar întrebându-l pe Ergueta când se căsătorește, acesta i-a răspuns:

— Mâine plecăm la Montevideo. Ne căsătorim acolo, pentru orice eventualitate, dacă nu ne înțelegem.

Pronunțând cuvintele acestea a făcut din nou cu ochiul zâmbind cinic și a adăugat:

— Nu sunt căzut în cap, bre.

Pe Erdosain l-au deranjat atâtea precauții. Neputând să se stăpânească, i-a zis:

— Cum… nici nu te-ai căsătorit și te și gândești la divorț? Ce ispravă de comunist e și asta a ta? În fond, continui să fii jucătorul care dă țepe.

Dar farmacistul se bucura cu înfumurarea unui cămătar căruia nu-i pasă de insulte, dacă îi sunt adresate când i se plătesc dobânzile. A replicat cu nerușinare:

— Trebuie să fii șnapan, bre.

Pe Erdosain îl uluia atâta grosolănie.

S-a gândit la adorabila ființă și și-a imaginat-o suportându-l pe animalul acela sub un cer întunecat de nori mari de praf și incendiat de un soare galben și înspăimântător. Ea are să se ofilească aidoma unei ferigi răsădite pe bolovăniș. Acum Erdosain l-a examinat din nou pe farmacist, dar cu furie.

Jucătorul a băgat de seamă răutatea colegului său și a zis:

— Trebuie să facem ceva împotriva acestei societăți, bre. În unele zile sufăr îngrozitor. De parcă toți oamenii ar fi devenit bestii. Îți vine chef să ieși în stradă și să predici exterminarea sau să pui câte o mitralieră la fiecare capăt de stradă. Îți dai seama? Vin timpuri cumplite.

Fiul se va ridica împotriva tatălui și tatăl împotriva fiului. Trebuie să facem ceva împotriva acestei societăți blestemate. De aceea mă căsătoresc cu o prostituată. Bine zic Scripturile: „Și tu, fiul omului, vrei să judeci? Vrei să judeci cetatea setoasă de sânge? Pune-i înainte toate urâciunile ei!“. Și aceste cuvinte, fii atent la aceste cuvinte: „Și s-a aprins după amanții ei, cei cu trup ca de măgar și cu înfierbântarea ca de armăsar“. – Și, arătând înspre „peștii“ care jucau în jurul meselor, a zis: Iată-i. Intră la Royal Keller, la Marzzoto, la Pigall, la Maipú, în toate părțile unde ai să intri ai să-i găsești. Forțe pierdute. Până și nemernicii ăștia se plictisesc, în fond. Când va veni revoluția

vor fi spânzurați sau vor fi trimiși în linia întâi. Carne de tun. Eu am putut să fiu ca ei și am renunțat. Acum vin vremuri cumplite. De aceea zice cartea: „Voi izbăvi pe cei șchiopi și voi strânge pe cei ce au fost izgoniți, și îi voi face o pricină de laudă și de slavă în toate țările unde sunt de ocară acum“. Pentru că astăzi orașul e îndrăgostit de proxeneții lui și ei au distrus-o pe șchioapă și pe cea izgonită, dar va trebui să se umilească și să sărute picioarele șchioapei și izgonitei.

— Dar tu o iubești sau nu pe Hipólita?

— Firește că o iubesc. Câteodată mi se pare că a pogorât din lună pe o scară. Unde e ea, toți vor fi fericiți.

Erdosain a crezut o clipă că ea pogorâse din lună în simplitatea ei, liniștită, pentru ca toți bărbații să se lase năpădiți de extaz.

Farmacistul a continuat:

— Acum vin timpuri de sânge, bre, de răzbunare. În sufletul lor, bărbații plâng. Dar nu vor să asculte plânsetul îngerului lor. Și orașele sunt ca prostituatele, îndrăgostite de proxeneții și de banditii lor. Asta nu poate continua așa.

S-a uitat un moment în stradă, apoi, cu atenția îndreptată asupra unui sunet interior, jucătorul a spus cu voce patetică în cafeneaua plictiselii:

— Va trebui să vină un om, un înger, nu știu. Va îngenunchea în mijlocul bulevardului Avenida de Mayo. Mașinile se vor opri, directorii băncilor și bogații din hoteluri se vor arăta pe balcoane și dând din mâini indignați îi vor spune: „Ce vrei tu, față de broască râioasă? Nu ne sâcâi“, dar el se va ridica și, când îi vor vedea fețișoara tristă și ochii înfierbântați de febră, se vor dezumfla cu toții, iar el se va adresa parveniților, le va vorbi, îi va întreba de ce au făcut rău, de ce au uitat de orfan și au chinuit omul și au prefăcut într-un infern viața care era atât de frumoasă. Iar ei nu vor ști ce să răspundă

și vocea îngerului din urmă va răsuna în așa fel că li se va face pielea de găină, până și cei mai nemernici vor plânge.

Gura farmacistului s-a deformat de angoasă. Părea să mestece un venin elastic și amar.

— Da, trebuie să vină Cristos din nou. Oamenii cei mai josnici, cinicii cei mai mizerabili suferă încă. Și, dacă el nu vine, cine are să ne salveze?

FAMILIA ESPILA

Trenul s-a oprit în Ramos Mejía. Ceasul gării arăta opt seara. Erdosain a coborât.

O ceață deasă se lăsa ca o povară pe ulițele înnămolite ale satului.

Când a rămas singur pe strada Centenario, blocat din față și din spate de două ziduri de ceață, și-a amintit că în ziua următoare îl vor asasina pe Barsut. Era adevărat. Îl vor asasina. Ar fi vrut să aibă o oglindă în fața ochilor ca să-și vadă corpul asasin, atât de neverosimil îi părea să fie el (eul) cel care cu o asemenea crimă are să se separe de toți oamenii.

Felinarele ardeau triste vărsând prin mlaștină cataracte de lumină ca de bumbac, picurând pe mozaic și făcând satul invizibil la distanță mai mare de doi pași. O mâhnire imensă îl cuprinsese pe Erdosain, care înainta mai trist ca un lepros.

Avea acum senzația că sufletul i se îndepărtase pentru totdeauna de orice afecțiune pământeană. Și angoasa îi era a unui om care duce în conștiință o cușcă sinistră, unde, printre oase de păcate, cască pătați de sânge, elastici tigri, afirmându-și ochiul într-o proiecție de salt.

Erdosain, pe măsură ce înainta, se gândea la viața sa ca și cum ar fi fost a altuia, încercând să înțeleagă forțele obscure care-i suiau de la rădăcina unghiilor până se îngrămădeau fluierând în zăbrele ca vântul simun.

Învăluit în ceața care-i introducea până în ultima celulă a plămânului o picătură de umiditate grea, Erdosain a ajuns pe strada Gaona, unde s-a oprit ca să se șteargă pe fruntea plină de sudoare.

A bătut la o poartă de scânduri, singura intrare de pa fațada enormă a fabricii. Pe partea laterală era o lampă cu kerosen… Deodată, o mână a deschis poarta și tânărul și-a urmat drumul

bombănind cuvinte necuviincioase pe lângă un zid, pe o cărare de cărămizi care se îndoiau în noroi sub pașii lui.

S-a oprit în fața geamurilor unei uși luminate, a bătut din palme și o voce răgușită i-a strigat:

— Intră.

Erdosain a intrat.

O lampă cu acetilenă ilumina, cu flacără înnegrită, cele cinci capete din familia Espila, care de câteva momente erau aplecate asupra farfuriilor. L-au salutat cu toții zâmbind cu glasuri vesele, în vreme ce Emilio Espila, un băiat înalt, slab și cu păr mare, a dat fuga să-i strângă mâinile.

Erdosain i-a salutat în ordine, mai întâi pe bătrâna Espila, încovoiată de timp și înveșmântată în haine negre; apoi pe cele două surori tinere, Luciana și Elena; după aceea pe surdul Eustaquio, un uriaș încărunțit și slab de parcă ar fi avut tuberculoză, care mânca, după obiceiul său, cu nasul în farfurie, iar ochii săi cenușii observau hieroglifele unei reviste, interpretându-le în timp ce mesteca.

Erdosain s-a simțit oarecum însuflețit de zâmbetul cordial al surorilor Luciana și Elena.

Luciana avea fața alungită și era blondă, cu nasul în vânt și cu sinuoase buze roz, lungi și fine. Elena avea o înfățișare de călugăriță, cu fața ovală, ca de ceară, și cu fustele lungi, cu mâinile grăsuțe și palide.

— Vrei să iei cina? a zis bătrâna.

Erdosain, băgând de seamă cât de gol e castronul, a răspuns că deja cinase.

— Chiar ai cinat?

— Da… am să beau puțin ceai.

I-au făcut loc la masă, iar Erdosain s-a așezat între surdul Eustaquio, care-și descifra mai departe hieroglifele, și Elena, care împărțea restul de mâncare lui Emilio și bătrânei.

Erdosain i-a privit cu milă. De mulți ani cunoștea familia Espila. În alte vremuri trăiau cu îndestulare, apoi o succesiune de dezastre îi aruncase într-o mizerie deplină, iar Erdosain, care s-a întâlnit într-o zi din întâmplare cu Emilio pe stradă, i-a vizitat. Nu-i mai văzuse de șapte ani și a fost surprins să-i găsească pe toți într-o odăiță, ei, care în alte vremuri aveau servitoare, sufragerie și vestibul. Cele trei femei dormeau în încăperea ticsită cu mobile vechi și care la ora prânzului sau a cinei ținea loc de sufragerie, iar Emilio și surdul se cuibăreau într-o bucătărioară din tablă de zinc. Ca să poată plăti cheltuielile casei, se ocupau cu muncile cele mai extraordinare: vindeau ghiduri sociale, aparate de casă pentru producerea înghețatei, iar cele două surori se îndeletniceau cu croitoria. Într-o iarnă, erau atât de săraci, că au furat un stâlp de telegraf și l-au tăiat cu ferăstrăul în timpul nopții. Altă dată au luat toți parii unui gard și aventurile prin care treceau ca să facă rost de bani îl distrau, umplându-l în același timp de milă pe Erdosain.

Impresia pe care i-a făcut-o prima oară când l-a vizitat a fost foarte puternică. Familia Espila locuia într-un căsoi, în apropiere de Chacarita, o cazarmă cu trei etaje și despărțituri din plăci de fier. Clădirea părea un transatlantic, iar copiii răsăreau de acolo de parcă edificiul unde locuiau atâția chiriași ar fi fost un falanster. Câteva zile, Erdosain a străbătut străzile gândindu-se la suferințele pe care trebuise să le îndure familia Espila, ca să se resemneze cu catastrofa aceea, iar mai târziu, când a inventat trandafirul de cupru, și-a spus că pentru a le ridica moralul acelor oameni trebuia să le dea o speranță, iar cu o parte din banii furați de la Companie a cumpărat un acumulator folosit, un ampermetru și diversele elemente necesare instalării unui primitiv atelier de galvanoplastie.

Și a convins familia Espila că trebuie să se ocupe cu asta în timpul liber, căci dacă vor avea succes se vor îmbogăți cu toții.

Iar el, a cărui viață era pe de-a-ntregul lipsită de alinare și de speranță, el, care se simțea de multă vreme pierdut, a ajuns să le insufle speranțe atât de intense, că familia Espila a fost de acord să inițieze experimentele, iar Elena e început să studieze serios galvanoplastia și surdul pregătea băile și era de folos la unirea în serie sau în paralel a cablurilor ampermetrului și la mânuirea rezistenței. Până și bătrâna a participat la experimente și nimeni nu s-a îndoit, când au izbutit să acopere cu cupru o tablă de staniu, că în curând se vor îmbogăți dacă trandafirul de cupru nu dădea greș.

Erdosain le-a vorbit și de confecționarea dantelelor de aur, a perdeluțelor de argint, a voalului de cupru, ba chiar a schițat și un proiect de cravată metalică, uimindu-i pe toți. Planul lui, în esență, era simplu. Se vor produce cămăși cu piept, manșete și guler metalice, luând materialul, introducându-l în soluție salină și supunându-l unei băi de galvanoplastie de cupru și nichel. Gath și Chaves, Harrods sau San Juan ar putea să-i cumpere patentul, iar Erdosain, care nu credea decât pe jumătate în aceste aplicații, s-a gândit într-o zi că întrecuse măsura făcându-i pe oamenii aceștia să viseze, pentru că acum, deși nu plăteau pe nimeni și aproape că mureau de foame, visau să-și ia măcar un Rolls-Royce și o vilă, care dacă nu s-ar fi aflat pe Avenida Alvear nu-i interesa ca proprietate. Erdosain s-a aplecat asupra ceștii de ceai și atunci Luciana, ușor îmbujorată, a răspuns zâmbetului înfumurat al lui Emilio cu un semn, dar acesta, din cauză că nu mai avea dinți și era foarte sâsâit, a zis:

— Stii… tlandafirul e o lealitate…

— Da, slavă Domnului, am reușit să-l facem.

Dar Luciana a sărit nerăbdătoare, a deschis un sertar al lavoarului și Erdosain a surâs entuziasmat.

Între degetele fecioarei blonde se înălța trandafirul de

cupru.

În odăița mizerabilă, minunata floare metalică își etala petalele arămii. Tremurul flăcării de la lampa de acetilenă făcea să danseze o transparență roșie, de parcă floarea ar fi fost însuflețită cu o viață botanică, arsă deja de acizi și care-i constituia sufletul.

Surdul și-a ridicat nasul din farfuria cu andive și, cu voce tunătoare, a exclamat, după ce a examinat hieroglifele și trandafirul:

— Nu mai e cale de întoarcere, bre… Erdosain… ești un geniu…

— Si din asta ne îmbogățim…

— Să te-audă Dumnezeu, a murmurat bătrâna.

— Dal mamă… esti asa sseptică…

— Ți-a fost greu?

Elena, cu o gravitate surâzătoare și cu aplomb științific, s-a explicat.

— Uite, Remo, întrucât primului trandafir îi dădea ăsta exces de amperaj, se ardea…

— Și baia n-a precipitat?

— Nu… dar am răcit-o puțin…

— Ca s-o trecem pe asta prin baie am lipit-o…

— Stii… o baie de lipici fin… suav…

Remo a examinat din nou trandafirul de cupru, admirându-i perfecțiunea. Fiecare petală roșie era aproape transparentă și sub pelicula metalică abia se distingeau nervurile petalei naturale, pe care o înnegrise lipiciul. Greutatea florii era nesemnificativă și Erdosain a adăugat:

— Ce ușoară!… Cântărește mai puțin decât o monedă de cinci *centavos*…

Apoi, observând o umbră galbenă ce acoperea pistilul florii, prelungindu-se în striații pe măsură ce înainta spre petale, a

completat:

— Totuși, când scoateți florile din baie trebuie să le spălați cu multă apă. Vedeți striațiile astea galbene? E cianura din baia care atacă cuprul.

Toate capetele formau un cerc în jurul lui și îl ascultau într-o tăcere religioasă. A continuat:

— Se formează cianat de cupru, ceea ce trebuie evitat, pentru că atacă baia de nichel. Cât a durat?

— O oră.

Ridicându-și ochii de la trandafir, privirea i s-a întâlnit cu a Lucianei. Ochii fetei păreau catifelați, aveau o căldură misterioasă și buzele surâdeau, lăsând să se întrevadă dinții strălucitori. Erdosain a privit-o mirat. Surdul examina trandafirul și toate capetele îngrămădite în jurul lui urmăreau cu atenție dungile galbene ale cianurii. Luciana nu și-a coborât pleoapele. Deodată Erdosain și-a adus aminte că a doua zi urma să ia parte la asasinarea lui Barsut și o tristețe imensă l-a făcut să-și plece privirea: apoi, brusc ostil față de oamenii aceia plini de iluzii și care nu aveau habar de suferințele și angoasele pe care le îndura de câteva luni, s-a sculat și a spus:

— Bine, la revedere.

Până și surdul l-a privit schimbat la față.

Elena a lăsat scaunul și bătrânei i-a încremenit mâna în care ținea o farfurie pe care avea de gând să i-o pună în fața lui Eustaquio.

— Ce ai, Remo?

— Dar, bre, Erdosain…

Elena l-a scrutat cu seriozitate:

— S-a întâmplat ceva, Remo?

— Nimic, Elena… crede-mă…

— Ești supărat? a întrebat Luciana cu ochii năpădiți de căldura ei misterioasă și tristă.

— Nu, nimic… aveam un chef teribil să vă văd… Acum trebuie să plec…

— Sigur nu ești supărat?

— Nu, doamnă.

— Sunt glijile… mă esplic…

— Tu taci, prostovanule…

Surdul s-a hotărât să lase hieroglifele și a stăruit asupra celor spuse înainte.

— Te previn că asta trebuie s-o iei în serios, pentru că ai să te îmbogățești.

— Dar nu s-a întâmplat nimic?

Erdosain și-a luat pălăria. Îl cuprindea un dezgust fără margini când pronunța cuvinte inutile. Totul era rezolvat. De ce să mai vorbești, atunci? Cu toate acestea, a făcut un efort și a zis:

— Credeți-mă… vă iubesc mult pe dumneavoastră… ca înainte… Nu sunt supărat… liniștiți-vă… mai am și alte idei… Vom înființa o vopsitorie de câini și vom vinde câini vopsiți în verde, în albastru, în galben și în violet… Vedeți că ideile îmi prisosesc… Dumneavoastră veți ieși din mizeria asta oribilă… eu am să le duc la capăt… vedeți, îmi prisosesc ideile.

Luciana l-a privit compătimitoare și a spus:

— Te însoțesc.

Astfel au ieșit împreună în stradă. Ceața a introdus în străduță un cub în care reverberau cu tristețe fitilurile felinarelor cu petrol.

Deodată, Luciana s-a agățat de brațul lui Erdosain și i-a spus cu voce foarte suavă:

— Te iubesc, te iubesc mult!

Erdosain a privit-o ironic, suferința i se prefăcuse în cruzime. A privit-o:

— Știu.

Ea a continuat:

— Te iubesc atât de mult, că, pentru a-ți face plăcere, am studiat furnalul și convertizorul lui Bessemer. Vrei să-ți spun ce sunt aparatele de legare și cum funcționează răcirea?

Erdosain a învăluit-o într-o privire rece, gândind: „Femeia asta nu e zdravănă“.

Ea a continuat:

— Mă gândeam mereu la tine. Vrei să-ți explic analiza oțelurilor și cum se topește cuprul, ba chiar și spălarea aurului și ce sunt muflele?

Erdosain, strângându-și buzele cu îndârjire, mergea pe stradă cumpănind că existența oamenilor e absurdă și iarăși ranchiuna nejustificată izvora din el față de dulcea tânără care, lipită de brațul lui, spunea:

— Îți aduci aminte când mi-ai mărturisit că idealul tău era să fii șef de furnal? M-ai înnebunit. De ce nu vorbești? Atunci am început să studiez metalurgia. Vrei să-ți explic diferența între o distribuire neregulată a carbonului și alta moleculară perfectă? De ce nu vorbești, dragă?

S-a auzit șuieratul surd al trenului care a trecut în depărtare, ceața lăptoasă se prefăcea în negură la mică distanță de felinare, iar Erdosain ar fi vrut să vorbească, să-i lămurească nenorocirile lui, dar răutatea aceea mocnită și înverșunată îl făcea să zăbovească încremenit lângă fata care a insistat:

— Dar ce ai? Ești supărat pe noi? Totuși, ție îți datorăm avutul nostru.

Erdosain a privit-o din cap până în picioare, i-a strâns brațul și i-a spus neînduplecat:

— Nu mă interesezi.

Apoi i-a întors spatele și, înainte ca ea să se poată se întoarcă spre el, s-a pierdut în ceață cu pași repezi.

Înțelegea că o jignise pe fată gratuit, iar convingerea aceasta

i-a pricinuit o bucurie atât de crudă, că a murmurat printre dinți:

— Să crape cu toții și să mă lase-n pace!

DOUĂ SUFLETE

La ora două, în zori, Erdosain încă mergea printre ziduri bătute de vânt, pe străzile din centru, în căutarea unui bordel.

Un zgomot înfundat îi gâfâia în urechi, dar urmând frenezia instinctului înainta în umbra aruncată de fațadele înalte până pe terasament. O tristețe îngrozitoare îi năpădise sufletul. În momentul acela nu avea țintă.

Somnambul, mergea cu ochii imobili, ațintiți asupra săgeților de nichel care pe căștile supraveghetorilor făceau să strălucească la colțurile străzilor cilindrii de lumină ce cădeau din arcurile voltaice… Un impuls extraordinar îi împingea corpul, silindu-l să se deplaseze cu pași mari… Așa venea Plaza Mayo, iar acum, pe Cangallo, lăsa în spate stația Once.

O tristețe îngrozitoare îi năpădise sufletul.

Gândul lui, înmărmurit asupra unui fapt, repeta „E zadarnic, sunt un criminal“, dar, deodată, ivindu-se cubul roșu sau galben al vestibulului unui bordel, se oprea, șovăia o clipă învăluit în ceața roșiatică sau gălbuie, apoi își zicea „Va fi altul“ și își continua drumul.

Tăcută, lângă el, o mașină se prăvălea dispărând rapid, iar Erdosain se gândea la fericirea pe care nu avea s-o cunoască niciodată și la tinerețea pierdută și umbra îi înainta grăbită pe dale, apoi i se reducea lungimea și, zămislindu-se călcată în picioare, îi sărea în spate sau oscila în zăbrelele strălucitoare ale unui podeț… Dar angoasa îi devenea din ce în ce mai împovărătoare, de parcă ar fi fost o masă de apă, istovindu-i ca o maree verticalitatea membrelor. Cu toate acestea, Erdosain își imagina că, grație hotărârii sale, intrase într-un bordel singular.

Patroana îi deschidea ușa dormitorului, el se arunca îmbrăcat pe pat… într-un colț fierbea apa într-o oală pe lampa cu kerosen… dintr-odată intra mesalina pe jumătate dezbrăcată… și, oprindu-se uimită dintr-un motiv pe care doar el și ea îl știau, târfa exclama:

— Ah! Tu ești?… Tu!… Ai venit, în sfârșit!…

Erdosain îi răspundea:

— Da, sunt eu… Ah, dacă ai ști cât te-am căutat!

Dar, pentru că asta era cu neputință să se întâmple, tristețea îi ricoșa ca o minge de plumb într-un zid de cauciuc. Și știa bine că dorința sa de a fi compătimit numaidecât, de către o târfă necunoscută, va fi mereu, în desfășurarea zilelor, ineficientă ca mingea aceea, neputând să străpungă desimea vieții. Și-a repetat din nou:

— Ah! Tu ești? Tu… Ah! Ai venit în sfârșit, trista mea iubire… – dar totul era inutil, el nu avea s-o găsească niciodată pe femeia aceea, și o energie nemiloasă, de desperare, îi dilata mușchii, se propaga în cele șaptezeci de kilograme cât cântărea, mișcându-le cu agilitate prin tenebre, în vreme ce, în cubul pieptului său, o tristețe enormă îi îngreuna bătăile inimii.

S-a trezit brusc în fața porții pensiunii unde locuia; atunci s-a hotărât să intre. Inima îi bătea nerăbdătoare.

În vârful picioarelor a străbătut coridorul și, apropiindu-se de ușa camerei sale, a deschis-o cu grijă. Apoi, cu mâinile întinse în întuneric, s-a dus spre colțul unde se afla canapeaua și s-a ghemuit încet acolo, băgând de seamă să nu trosnească arcurile. Mai târziu n-a găsit nici o explicație pentru atitudinea aceea. Și-a întins picioarele pe canapea și câteva minute a stat cu ceafa odihnindu-i-se pe mâinile încrucișate. Era mai multă negură în sufletul lui decât în momentul acela de tenebre, care se prefăcea într-un cub tapetat cu hârtie dacă aprindea lumina. Ar fi vrut să-și fixeze gândurile asupra vreunui lucru obiectiv,

dar i-a fost imposibil. Asta i-a pricinuit o oarecare teamă puerilă; câteva clipe și-a încordat atenția, dar nici un sunet nu ajungea până la el și atunci a închis ochii. Inima îi trudea cu lovituri răgușite, propulsând masa de sânge, și o răceală de apă i-a zbârlit părul de pe spate. Cu pleoapele neclintite și corpul rigid, aștepta un eveniment. Deodată a înțeles că, dacă ar fi continuat așa, ar fi strigat de teamă și, strângându-și călcâiele, cu picioarele încrucișate ca un Buddha, a așteptat în beznă. Anihilarea îi era intensă, dar nu putea să cheme pe nimeni, nici nu putea să plângă. Și totuși, n-avea cum să stea așa toată noaptea, pe vine.

A aprins o țigară și un frig îngrozitor l-a încremenit.

Șchioapa era în picioare, lângă muchia paravanului, examinându-l cu veninoasa ei privire glacială. Părul împărțit în două benzi linse îi acoperea urechile cu marginile lui roșii, iar buzele femeii erau strânse. Totul trăda la ea un exces de atenție, dar lui Erdosain i-a fost frică. În cele din urmă, a izbutit să rostească:

— Dumneavoastră!

Chibritul îi ardea unghiile… și deodată un impuls mai puternic decât timiditatea l-a făcut să se ridice. În întuneric, a mers către ea și a zis:

— Dumneavoastră?… Nu dormeați?

El a simțit că ea întinde brațul; mâna femeii i-a apucat între degete bărbia și Hipólita a spus cu o voce profundă:

— Ce aveți de nu dormiți?

— Dumneavoastră mă mângâiați pe mine, doamnă?

— De ce nu dormiți?

— Dumneavoastră mă atingeți pe mine?…. Dar ce rece vă este mâna!… De ce e atât de rece mâna dumneavoastră?

— Aprindeți lampa.

Sub lumina verticală, Erdosain a rămas contemplând-o. Ea

s-a așezat pe canapea.

Erdosain a murmurat timid:

— Vreți să mă așez lângă dumneavoastră? Nu puteam să dorm.

Hipólita i-a făcut loc și, lângă intrusă, Erdosain nu a putut stăpâni forța care îi înălța mâinile și cu buricele degetelor a mângâiat-o pe frunte.

— De ce sunteți așa? a întrebat-o el.

Femeia l-a privit senină.

Erdosain a contemplat-o o clipă cu desperare mută; în cele din urmă, i-a luat mâna fină. Avea de gând să și-o ducă la buze, dar o forță stranie i-a izbit sensibilitatea și, suspinând, s-a prăbușit pe fusta femeii.

Plângea convulsiv în umbra intrusei ridicate în capul oaselor și sub privirea ei ațintită asupra zdruncinărilor capului. Plângea orbit, cu viața contractată de o mânie mocnită, înăbușindu-și strigăte a căror sfâșiere incompletă îi reînnoia îngrozitoarea durere, iar suferința izvora din el inepuizabilă, îl inunda și mai multă mâhnire, o mâhnire care-i suia în suspine până în gâtlej. Așa a agonizat câteva minute, mușcându-și batista ca să nu strige, în vreme ce tăcerea ei era o blajinătate în care i se odihnea spiritul extenuat. Apoi suferința care urla s-a isprăvit; avea lacrimi în piept și a găsit alinare în a zăbovi căzut așa, cu obrajii umezi, în poala femeii. O istovire imensă îl împovăra, figura soției îndepărtate a sfârșit prin a i se șterge de pe suprafața mâhnirii și, în vreme ce stătea așa, o înseninare crepusculară i-a adus resemnarea pentru toate dezastrele care se pregătiseră.

Și-a ridicat chipul înroșit, brăzdat de cutele stofei și umed de lacrimi.

Ea îl privea liniștită.

— Sunteți trist? a întrebat.

— Da.

Apoi au tăcut și un fulger violet a iluminat ungherele curții întunecate. Ploua.

— Vreți să bem *mate*?

— Da.

În tăcere a pregătit apa. Ea se uita absorbită la geamurile în care bătea ploaia, în timp ce Erdosain aducea planta. După aceea, surâzând printre lacrimi, a zis:

— Eu îl fac în felul meu. Are să vă placă.

— De ce erați trist?

— Nu știu… angoasa… de mult timp nu mai trăiesc liniștit.

Acum bea *mate* în tăcere, iar în încăperea cu tapetul de hârtie dezlipit într-un colț, devenea și mai desăvârșită figura femeii, învelită în paltonul de vidră, cu părul roșu pieptănat în două benzi care-i acopereau vârful urechilor.

Cu zâmbet pueril, a adăugat Erdosain:

— Când sunt singur… câteodată obișnuiesc să beau.

Ea a zâmbit prietenește cu un picior peste celălalt, cu spatele ușor înclinat, cu un cot sprijinit în palma mâinii și cu degetele celeilalte susținând ceașca de *mate*, a cărei *bombilla*[1] nichelată o sugea domol.

— Da, eram zbuciumat, a repetat Erdosain; dar ce reci vă sunt mâinile!… Întotdeauna le aveți atât de reci?

— Da.

— Vreți să-mi dați mâna?

Intrusa și-a îndreptat spatele și i-a întins-o cu un gest aproape maiestuos. Erdosain a luat-o cu precauție și și-a dus-o la buze, iar ea l-a privit îndelung și răceala pupilelor i s-a topit într-o căldură subită, care i-a îmbujorat obrajii. Atunci Erdosain și-a adus aminte de cel înlănțuit și, fără ca asta să poată birui palida bucurie care îl năpădise, a spus:

— Vedeți… dacă dumneavoastră mi-ați cere acum să mă

omor, eu aș face-o. Atât de mulțumit sunt.

Căldura care în urmă cu o clipă produsese convulsii în apele ochilor ei s-a pierdut din nou în răceala privirii. Femeia îl scruta cuprinsă de curiozitate.

— V-o spun serios. Mă duc… e mai bine… cereți-mi dumneavoastră să mă omor… spuneți-mi, nu vi se pare că unele persoane ar face mai bine dacă s-ar duce?

— Nu.

— Chiar dacă fac ce e mai rău?

— Asta Dumnezeu o hotărăște.

— Atunci nu merită să vorbim despre asta.

Beau iarăși *mate* în tăcere, o tăcere ce survenea pentru ca el să se poată bucura de spectacolul femeii cu păr roșu, învelită în paltonul ei de vidră, cu mâini transparente apucându-și genunchii peste rochia de mătase verde.

Și deodată, neputându-și stăpâni curiozitatea, a exclamat:

— E adevărat că dumneavoastră ați fost servitoare?

— Da… De ce e atât de nemaipomenit?

— Ce ciudat!

— De ce?

— Da, e ciudat. Uneori mi se pare că am să găsesc în altă viață ce lipsește într-a mea. Și îți trece prin cap că există oameni care au descoperit secretul fericirii… și că, dacă ne spun un secret, și noi vom fi fericiți.

— Totuși, viața mea nu este câtuși de puțin un secret.

— Dar dumneavoastră nu ați simțit niciodată ciudățenia vieții?

— Ba da, asta da.

— Povestiți-mi.

— A fost când eram o fetișcană. Lucram într-o casă frumoasă de pe Avenida Alvear. Erau trei fetițe și patru servitoare. Iar eu mă deșteptam dimineața și nu izbuteam să

mă conving că eu mă mișc între mobilele acelea care nu-mi aparțineau și oamenii care-mi vorbeau doar ca să-i servesc. Și câteodată mi se părea că ceilalți sunt bine înfipți în viața lor, în casele lor, în vreme ce eu aveam senzația că sunt desprinsă, legată foarte slab cu un cordon de viață. Și vocile celorlalți îmi sunau în urechi ca atunci când dormi și nu știi dacă visezi sau ești treaz.

— Trebuie să fie trist.

— Da, e foarte trist să-i vezi pe ceilalți fericiți și să vezi că ei nu înțeleg că vei fi nefericită toată viața. Îmi amintesc că la ora siestei intram în cămăruța mea și, în loc să-mi cârpesc hainele, mă gândeam: am să fiu oare servitoare toată viața? Și nu mă mai istovea munca, ci gândurile mele. Ați remarcat cât de îndârjite sunt gândurile triste?

— Da, nu pleacă niciodată. Ce vârstă aveați dumneavoastră atunci?

— Șaisprezece ani.

— Și încă nu vă culcaserăți cu nici un bărbat?

— Nu... dar eram furioasă... furioasă să fiu servitoare toată viața... în plus, ceva mă impresiona mai mult decât orice. Era unul dintre băieți. Era logodit și era foarte catolic. Eu l-am surprins de câteva ori mângâindu-se cu o vară care-i era logodnică, acum îmi dau seama: o fată senzuală și mă întrebam cum era cu putință să împaci catolicismul cu porcăriile acelea. Involuntar am sfârșit prin a-l iscodi... dar el, care era atât de asiduu cu logodnica lui, era foarte corect cu mine. După aceea am înțeles că îl dorisem... dar era târziu... eram în altă casă...

— Și?...

— Mereu cu povara ideilor mele. Ce voiam de la viață? Atunci nu o știam? Peste tot au fost amabili cu mine. Mai târziu am auzit vorbindu-se urât de oamenii bogați... dar eu n-am știut să văd răutatea asta. Ei trăiau așa. Ce nevoie aveau să fie răi,

nu-i așa? Ele erau fetele și eu servitoarea.

— Și?

— Îmi aduc aminte că într-o zi mergeam cu tramvaiul însoțind-o pe una dintre patroanele mele. Pe scaune stăteau de vorbă doi băieți. Ați observat că sunt zile când anumite cuvinte îți sună în urechi ca bombele… ca și cum ai fi fost mereu surd și auzi oamenii vorbind pentru prima oară? Bine. Unul dintre băieți spunea: „O femeie inteligentă, chiar dacă ar fi urâtă, dacă s-ar vinde, s-ar îmbogăți, iar dacă nu s-ar îndrăgosti de nimeni, ar putea ajunge regina unui oraș. Dacă aș avea o soră, așa aș sfătui-o“. Ascultându-l, eu am împietrit pe scaun. Cuvintele acestea mi-au mistuit instantaneu timiditatea și când am ajuns la sfârșitul călătoriei mi se părea că nu necunoscuții pronunțaseră cuvintele acelea, ci eu, eu care nu îmi amintisem de ele până în momentul acela. Și multe zile m-a preocupat cum să mă vând.

Erdosain a zâmbit:

— Ce minune!

— Primul salariu pe care l-am încasat l-am cheltuit pe o grămadă de cărți care vorbeau despre a se vinde. M-am înșelat, căci aproape toate erau cărți pornografice… stupide… asta nu însemna să te vinzi, ci să vinzi plăcerea… Și, n-o să mă credeți, nici una dintre prietenele mele nu știa să-mi explice, în esență, ce înseamnă să te vinzi.

— Continuați… acum nu mă surprinde că Ergueta s-a îndrăgostit de dumneavoastră. Sunteți o femeie admirabilă.

Hipólita a zâmbit îmbujorată.

— Nu exagerați… sunt o femeie înțeleaptă, nimic mai mult.

— Povestiți, adorabilă ființă.

— Ce copil sunteți dumneavoastră!… Bine.

Hipólita și-a închis reverele paltonului deasupra pieptului și a continuat:

— Lucram ca înainte, toată ziua, dar munca mi-a devenit străină… vreau să spun, în vreme ce spălam vase sau făceam un pat, gândurile îmi erau departe și în același timp atât de adânc înăuntrul meu, că uneori mi se părea că, dacă mai crește gândul acela, are să-mi crape pielea. Dar problema nu se rezolva. Am scris la o librărie ca să întreb dacă nu au vreun manual ca să mă vând și nu mi-au răspuns, până când într-o zi m-am hotărât să mă duc la un avocat ca să mă lămurească în privința aceasta. M-am dus la tribunal și am dat târcoale pe o mulțime de străzi, mă uitam la o firmă, alta, alta, până când am luat-o pe strada Juncal și m-am oprit în fața unei case luxoase, am vorbit cu portarul și m-a dus la un doctor în drept. Îmi aduc aminte ca și cum ar fi fost ieri. Era un om slab, serios, avea față de bandit pervers, dar când zâmbea sufletul îi părea de mucos. Mai târziu, cumpănind, am ajuns la concluzia că bărbatul acela trebuie să fi suferit mult.

A sorbit îndelung din *mate*, iar apoi, dându-i-l înapoi, a zis:

— Ce cald e aici! Vreți să deschideți fereastra?

Erdosain a întredeschis un canat al ferestrei. Încă ploua. Hipólita a continuat:

— Fără să mă tulbur, i-am spus: „Domnule avocat, am venit la dumneavoastră pentru că vreau să știu ce înseamnă să te vinzi“. El a rămas privindu-mă uluit. După ce a reflectat câteva momente, mi-a spus: „Cu ce scop vreți să știți?“ Eu i-am explicat liniștită intențiile mele și el mă asculta cu atenție, încruntându-se și cumpănindu-mi cuvintele. În cele din urmă a spus: „La femeie se numesc a se vinde actele sexuale executate fără dragoste și în scopul obținerii de foloase“. Adică, am replicat eu, în timp ce se vinde, o femeie se eliberează de corp… și rămâne liberă.

— Dumneavoastră i-ați răspuns așa?

— Da.

— Ce ciudat!

— De ce?

— Și apoi?

— Aproape fără să salut, am ieșit în stradă. Eram mulțumită, n-am fost niciodată mai mulțumită decât în ziua aceea. Să te vinzi. Erdosain, asta era, să te eliberezi de corp, să ai voința liberă ca să realizezi toate lucrurile de care ai chef. Mă simțeam atât de fericită, încât m-am dăruit primului băiat drăguț care a trecut și care m-a dorit cu cuvinte frumoase.

— Și apoi?

— Ce surpriză! Când bărbatul... v-am spus că era un tânăr drăguț, a căzut ca o vită când a fost satisfăcut. Primul lucru care mi-a trecut prin cap a fost că e bolnav... nu-mi închipuisem una ca asta. Dar când el mi-a explicat că e normal la toți bărbații, n-am putut să mă stăpânesc și am izbucnit în râs. Astfel că bărbatul, a cărui putere părea imensă ca a unui taur... în fine, dumneavoastră ați văzut vreodată un hoț într-o cameră plină cu aur? În momentul acela eu, servitoarea, eram hoțul din camera plină cu aur. Și am înțeles că lumea e a mea... După aceea, înainte de a mă lansa în prostituție, m-am hotărât să studiez... da, nu mă priviți mirat, citeam de toate... citind romane, ajunsesem la concluzia că bărbatul admite o extraordinară capacitate de amor la femeia cultă... nu știu dacă explic bine... vreau să spun că pentru bărbat cultura e o deghizare care dă valoare mărfii.

— Ați găsit plăcere în posesie?

— Nu... dar întorcându-ne la vorba noastră: citeam de toate.

Pe Erdosain îl entuziasmase cinismul femeii și, înduioșat, i-a spus:

— Vreți să-mi dați mâna?

Ea i-a dat-o, serioasă.

Erdosain a luat-o cu precauție; apoi a dus-o la buze și ea l-a

privit îndelung; dar Remo și-a adus aminte deodată de cel înlănțuit; pesemne că era acum treaz în grajd și, fără ca aceasta să-i învingă desfătarea ce-i adormise simțurile, a zis:

— Uite, dacă tu… dacă dumneavoastră mi-ați cere acum să mă omor, aș face-o încântat.

Ea l-a privit un moment prin genele roșii.

— V-o spun serios. Mâine… astăzi… e mai bine… cereți-mi să mă omor… spuneți-mi, nu vi se pare că anumiți oameni ar trebui să plece de pe pământ?

— Nu… asta nu se face.

— Chiar dacă ajung să fie bandiți?

— Cine poate să-i judece pe ceilalți?

— Atunci să nu mai vorbim.

Sorbeau din nou în tăcere cu *bombilla*. Erdosain înțelegea dulceața multor lucruri. A privit-o, după aceea a spus:

— Ce ființă ciudată sunteți dumneavoastră!

Ea a zâmbit măgulită și în sufletul lui a intrat sărbătoarea.

— Vreți să mai pun frunze de *mate*?

— Da.

Hipólita l-a privit dintr-odată serioasă.

— De unde ați scos dumneavoastră sufletul pe care-l aveți?

Erdosain avea de gând să vorbească de suferințele lui, dar s-a stăpânit din pudoare și a spus:

— Nu știu… de multe ori m-am gândit la puritate… eu aș fi vrut să fiu un bărbat pur – și a continuat înflăcărat: De multe ori m-a cuprins tristețea de a nu fi un bărbat pur. De ce? Nu știu. Dar vă imaginați un bărbat cu sufletul alb, îndrăgostit întâia oară… și toți să fie la fel? Vă imaginați ce dragoste enormă s-ar naște între o femeie pură și un bărbat pur? Atunci, înainte de a se dărui unul altuia, s-ar omorî… sau nu; ea i s-ar oferi într-o zi lui… după aceea s-ar sinucide, înțelegând zădărnicia de a trăi fără iluzii.

— Totuși, asta nu este cu putință.

— Dar există. Nu ați văzut câți negustori și croitorese se sinucid împreună? S-au iubit… nu pot să se căsătorească… se duc la un hotel… ea se dăruiește și apoi se omoară.

— Da, dar o fac de inconștienți.

— Poate.

— Unde ați cinat în seara asta?

Erdosain i-a vorbit de familia Espila, explicându-i căderea acelor oameni în mizerie.

— Și de ce nu lucrează?

— Unde să-și găsească slujbe? Caută și nu găsesc. Asta e îngrozitor. Ba chiar mi s-a părut că mizeria le-a distrus dorința de a trăi. Surdul Eustaquio are talent la matematică… știe calcul infinitezimal; dar asta nu-i folosește la nimic. Știe și *Don Quijote* pe dinafară… dar trebuie să fie ceva care să nu se bazeze pe judecată… vă veți face o idee din faptul acesta: la șaisprezece ani l-au trimis să cumpere frunze de *mate* și s-a dus la farmacie în loc să se ducă la magazin. După multe explicații, a spus că frunzele de *mate* erau un produs medicinal… că așa învățase el la botanică.

— N-are simț practic.

— Întocmai. Pe deasupra, e jucător reflexiv… ca să rezolve o ghicitoare e în stare să piardă masa și când are câțiva *centavos* intră în cofetării să se îndoape cu dulciuri.

— Ce ciudat!

— În schimb, Emilio e băiat bun. Are… așa mi-a spus, certitudinea că starea aceasta psihică a lor, abulică și stranie, e consecință ereditară, iar pe această bază își conduce toată viața, se mișcă încet, ca o broască țestoasă. E capabil să se lungească două ore până se îmbracă… se pare că toate lucrurile le face într-o atmosferă de nehotărâre extraordinară.

— Și surorile?

— Săracele de ele fac ce pot… cos… una are grijă acasă la o prietenă de un băiat hidrocefal cu capul mai mare decât un pepene.

— Ce grozăvie!

— Nu-mi explic cum s-au obișnuit cu toate astea. Dar, după ce am fost în vizită la ei, am simțit o nevoie imensă să-i amăgesc… și, întrucât vorbesc destul de bine, am izbutit. Și s-au îndeletnicit cu trandafirul de cupru.

— Ce-i aia?

Erdosain i-a lămurit zbuciumul lui de inventator. Fusese o vreme la început, curând după ce se căsătorise, când visa să se îmbogățească prin descoperirea sa. Imaginația îi popula nopțile cu mașini extraordinare, bucăți incomplete de mecanisme rotindu-și angrenajele lubrifiate…

— Dar dumneavoastră sunteți inventator?…

— Nu… acum nu… lucrul acela a avut importanță pentru mine. Într-o vreme îmi era foame… teribila foame de bani… pesemne că eram bolnav de o nebunie care s-a schimbat… Acum, când le-am vorbit lor despre asta, n-am făcut-o pentru că m-ar fi interesat chestiunea din punct de vedere economic, ci pentru că aveam nevoie să-i văd plini de speranță, aveam nevoie să le văd cu ochii mei pe bietele fete visând la rochii de mătase, la un logodnic, băiat frumos și cu o mașină la poarta unei vile pe care nu o vor avea. Și acum sunt sigur că ei cred în toate astea.

— Întotdeauna ați fost așa?

— Nu, câteodată. Nu vi s-a întâmplat să simțiți la un moment dat dorința de a face opere de caritate? Îmi amintesc acum de alt fapt. Vă povestesc pentru că adineauri m-ați întrebat ce suflet am eu. Îmi amintesc. Acum un an. Era într-o sâmbătă, la două dimineața. Îmi amintesc că eram trist și am intrat într-un bordel. Sala era plină de oameni care-și așteptau

rândul. Deodată ușa dormitorului s-a deschis și a apărut femeia… imaginați-vă… o fețișoară rotundă de fată de șaisprezece ani… ochi albaștri și un zâmbet de liceană. Era învelită într-un halat verde, era mai curând înaltă… dar fețișoara îi era de liceană… Ea s-a uitat în jur… era târziu; un negru înspăimântător, cu buze de carton, s-a ridicat și atunci ea, care ne învăluise pe toți într-o promisiune, s-a tras îndărăt spre dormitor cu tristețe, sub privirea dură a matroanei.

Erdosain s-a oprit un moment, apoi, cu voce mai pură și domoală, a continuat:

— Credeți-mă… e foarte rușinos să aștepți la un bordel. Niciodată nu te simți mai trist ca acolo, înăuntru, înconjurat de chipuri palide ce vor să ascundă cu zâmbete false, stânjenite teribila urgență a cărnii. Dar este ceva și mai umilitor… nu se știe ce e… dar timpul se scurge cu repeziciune în urechi, în vreme ce auzul fin deslușește trosnetul unui pat înăuntru, după aceea, tăcere, mai târziu, zgomotul spălării… dar, înainte să-i ia altul locul negrului, mi-am părăsit scaunul și m-am așezat pe celălalt. Așteptam cu inima bătându-mi să-mi iasă din piept, iar când ea s-a ivit în prag, eu m-am ridicat.

— Mereu la fel… unul după altul.

— M-am sculat și am intrat, ușa s-a închis din nou; mi-am lăsat banii deasupra lavoarului și, când ea avea de gând să-și întredeschidă capotul, eu am luat-o de braț și i-am zis: „Nu, eu n-am intrat ca să mă culc cu tine“.

Acum vocea lui Erdosain dobândise o cursivitate vibrantă.

— Ea m-a privit și cu siguranță primul lucru la care s-a gândit a fost că poate sunt vreun vicios; dar privind-o cu seriozitate, credeți-mă, eram înduioșat, i-am spus: „Știi, am intrat pentru că îmi era milă de tine“. Acum ne așezasem lângă consola unei oglinzi aurii și ea, cu fețișoara ei de liceană, mă examina cu gravitate. Îmi amintesc!… De parcă ar fi acum. I-am

spus: „Da, mi s-a făcut milă de tine. Știu că probabil câștigi două sau trei mii de *pesos* pe lună… și că sunt familii care ar fi fericite să aibă cât arunci tu pe pantofi… știu… dar mi s-a făcut milă de tine, o milă enormă, văzând toată frumusețea pe care o ofensezi în tine“. Ea mă privea în tăcere, dar eu nu miroseam a vin. „Atunci m-am gândit… mi-a trecut prin cap îndată ce a intrat negrul, să-ți las o amintire frumoasă… și cea mai frumoasă amintire pe care mi-a venit în minte să ți-o las a fost asta… să intru și să nu te ating… iar tu după aceea îți vei aminti mereu de acest gest.“ Gândiți-vă că, în vreme ce eu vorbeam, halatul prostituatei se întredeschisese deasupra sânilor, iar pe piciorul de deasupra se… deodată ea, văzându-se în oglindă, și-a dat seama și și-a tras repede halatul peste genunchi, acoperindu-și decolteul. Gestul acesta mi-a făcut o impresie stranie… ea mă privea fără să scoată o vorbă… cine știe ce gândea… deodată patroana a bătut cu degetele în ușă, ea s-a uitat în direcția aceea cu amărăciune, apoi fețișoara i s-a întors spre mine… m-a privit un moment… s-a ridicat… a luat cei cinci *pesos* și, luptându-se, mi i-a băgat în buzunar spunându-mi: „Nu mai veni, pentru că pun portarul să te dea afară“. Eram în picioare… eu eram gata să ies pe cealaltă ușă și pe neașteptate, cu ochii ațintiți în ochii mei, i-am simțit brațele înnodându-se în jurul gâtului meu… m-a mai privit o clipă în ochi și m-a sărutat pe gură… ce să vă spun eu dumneavoastră despre sărutul acela!… Și-a trecut mâna pe fruntea mea și, când eram în prag, mi-a spus: „Adio, bărbat nobil“.

— Și nu v-ați mai dus?

— Nu, dar nădăjduiesc că într-o zi ne vom întâlni… cine știe unde, dar ea, Lucién, n-are să mă uite niciodată. Va trece timpul, va lua la rând bordelurile cele mai mizerabile… va ajunge monstruoasă… dar eu voi fi mereu în mintea ei cum mi-am propus, ca amintirea cea mai de preț din viața ei.

Bătea ploaia în geamurile ușii și pe dalele din curte. Erdosain sorbea pe îndelete din *mate*.

Hipólita s-a sculat, s-a dus la geam și a contemplat câteva clipe curtea neagră. Apoi s-a întors și a spus:

— Știți că sunteți un om ciudat?

Erdosain a cumpănit un moment.

— Am să fiu sincer… habar n-am ce are să se aleagă de viața mea… dar, credeți-mă, nu mi-a fost cu putință să fiu om bun. Alte forțe obscure m-au abătut din drum… m-au pus la pământ.

— Și acum?

— Acum am să fac un experiment. Am cunoscut un om admirabil care este ferm convins că minciuna e baza fericirii umane și m-am hotărât să-l secondez în toate.

— Și asta vă face fericit pe dumneavoastră?

— Nu… de multă vreme am simțit că n-am să mai fiu niciodată fericit.

— Dar credeți în dragoste?

— De ce să vorbim despre asta!

Însă a întrevăzut brusc motivul tuturor incoerențelor pe care le spunea cu câteva minute în urmă și a întrebat:

— Ce ați gândi dumneavoastră despre mine dacă mâine… mă refer la orice zi… dacă într-o zi ați afla că am ucis un om?

Hipólita, care se așezase, a ridicat încet capul și, lăsându-l să se sprijine pe spătarul canapelei, s-a uitat îndelung în tavan. După aceea, întredeschizând pleoapele, a zis filtrând o privire rece printre genele roșii:

— Aș gândi că dumneavoastră erați îngrozitor de nefericit.

Erdosain a părăsit fotoliul, a pus la loc lampa, frunzele și ceainicul în sertarul dulapului și atunci Hipólita i-a spus:

— Veniți aici… la picioarele mele.

O dulceață enormă îl năpădise.

S-a așezat pe covor astfel încât o latură să i se sprijine pe

picioarele ei, și-a abandonat capul pe genunchii ei și Hipólita a închis ochii.

Se simțea bine așa. Se odihnea în poala femeii, iar căldura membrelor ei trecea prin stofă, încălzindu-i obrazul. Situația aceea i se părea foarte naturală; viața dobândea aspectul acela cinematografic care îl urmărise mereu și nu i-a trecut prin cap să se gândească la Hipólita, nemișcată pe canapea, se gândea la el, era un om slab și un sentimental. Tic-tacul ceasului răspândea în intervalul angrenajului lui o picătură de sunet ce cădea succesiv aidoma unui bob de apă în cubica tăcere din cameră. Hipólita și-a zis:

„Toată viața nu va face altceva decât să se plângă și să sufere. La ce-mi folosește un astfel de băiat? Ar trebui să-l întrețin. Și trandafirul de cupru trebuie să fie vreo bazaconie. Ce femeie are să poarte la pălărie podoabe de metal, grele și care se înnegresc? Totuși, așa sunt cu toții. Cei slabi, inteligenți și neisprăviți; ceilalți, dobitoci și plictisitori. Încă n-am întâlnit printre ei unul demn să-i taie gâtul altuia sau să fie un tiran. Sunt jalnici“.

Gândea adesea astfel, pe măsură ce realitatea decolora marionetele pe care imaginația ei le zugrăvise un moment în culori vii și arogante. Ar fi putut să le arate cu degetul. Paiața aceasta bățoasă, parfumată și severă, care în zilele lucrătoare își construia reputația de prestanță și discreție, era un nenorocit lasciv; celălalt, micuț și foarte respectuos, mereu prezentabil, rezervat și înțelept, era victima unor vicii cumplite; acela brutal ca un birjar și puternic ca un taur, mai neștiutor decât un școlar și tot așa treceau prin fața ochilor ei perindându-se din identică dorință irezistibilă, cu toții își lăsaseră o clipă capetele pe genunchii ei goi, în vreme ce ea, străină de mâinile stângace și de freneziile trecătoare ce făceau să înmărmurească marionetele triste, se gândea, aspră, la

senzația de a trăi ca setea în deșert.

— Așa era. Pe bărbați nu-i pun în mișcare decât foamea, desfrâul și banii. Așa era.

Cuprinsă de angoasă, își zicea că singurul care o interesase era farmacistul, capabil să se ridice câteva clipe deasupra cărnii impetuoase, dar îngrozitorul joc îi deteriorase mecanismul și acum zăcea, frânt și mai rău decât celelalte marionete.

Ce viață avea și ea! În alte vremuri, când era o copilă sărmană, se gândea că niciodată nu va avea bani, nici o casă împodobită cu mobile frumoase, nici veselă strălucitoare, iar imposibilitatea îmbogățirii o întrista cum o întristează acum să știe că nici un bărbat dintre cei care ar fi putut să se culce cu ea nu era suficient de însuflețit ca să devină un tiran sau un cuceritor de pământuri noi.

VIAȚA INTERIOARĂ

— Da, visase!

Au fost zile în care și-a imaginat o întâlnire senzațională, vreun bărbat care să-i vorbească de păduri și să aibă în casă un leu domesticit. Îmbrățișarea i-ar fi neobosită și ea l-ar iubi ca o sclavă; atunci ar găsi plăcere în a-și epila pentru el subsuoara și în a-și picta sânii. Deghizată în băiat, ar străbate cu el ruinele unde dorm scolopendrele și satele unde negrii își au colibele în furcile copacilor. Dar nicăieri nu găsise lei, ci câini plini de purici, iar cavalerii cei mai aventuroși erau cruciați ai furculiței și mistici ai oalei. S-a îndepărtat cu silă de viețile acestea stupide.

De-a lungul vremii, rarele personaje de roman pe care le întâlnise nu erau atât de interesante ca în roman, trăsăturile care-i făceau transparenți în roman erau tocmai aspectele dezgustătoare care-i făceau respingători în viață. Și, totuși, li se

dăruise.

Dar, odată satisfăcuți, se îndepărtau de ea de parcă s-ar fi simțit umiliți să-i fi oferit spectacolul slăbiciunii lor. Acum se cufunda în sterilitatea vieții ei aidoma unei nisipării explorate geografic.

Așa cum era imposibil să transformi plumbul în aur, la fel de imposibil era să transformi sufletul bărbatului.

De câte ori căzuse goală în brațele unui necunoscut și îi spusese: „Nu ți-ar plăcea să pleci în Africa?“. El se trăsese îndărăt de parcă lângă el ar fi șuierat un crotal. Și atunci avea impresia că trupurile cu armătură de oase, înfășurate în mușchi, erau mai slabe decât fragezii infanți, mai sperioase decât copiii în pădure.

Femeile îi provocau repulsie. Le vedea biruite sub senzualitatea bărbaților, ca să ofere peste tot urâțenia pântecelui lor umflat. Aveau doar capacitatea de a suferi, era o lume de oameni istoviți, fantasme abia deșteptate, emanând miasma pământului cu somnolența lor grea, cum sunt imediat după ce se nasc monștrii trândavi și gigantici. De aceea sufletul lor zburător se simțea strivit de zădărnicia aproapelui.

Căci Hipólita ar fi vrut să se miște într-un univers mai puțin dens, o lume ușoară ca un balon de săpun, unde materia să nu fie supusă gravitații, iar faptul că își imagina fericirea surâzătoare de a străbate toate cărările de pe planetă îi metamorfoza voința, conferind zilelor realitatea unui joc care să le compenseze pe cele ce-i lipsiseră în copilărie.

Totul îi fusese refuzat când era mică. Își amintea că una dintre himerele copilăriei ei fusese să viseze că va fi ființa cea mai fericită din lume dacă va locui într-o cameră cu tapet din hârtie.

Văzuse în vitrinele magazinelor hârtii pictate, despre care în redusa ei imaginație era încredințată că prefac într-un vis

viața celor ce se înconjoară de ele, hârtii pictate care aveau puterea să transplanteze într-o casă Pădurea Adormită, cu florile arbitrare în nuanțe de albastru și răsucite pe fonduri cu dungi de aur, iar visul acesta de la șapte ani a fost în cugetul ei la fel de intens cum a fost mai târziu, când era servitoare, ideea pe care și-a format-o despre plăcerea pe care ar simți-o dacă ar putea avea un Rolls-Royce, a cărui tapiserie de piele era atât de frumoasă în imaginația ei, aidoma imposibilelor hârtii pictate, care nu costau decât șaizeci de *centavos* sulul.

Scăpătase în vremuri trecute. Își amintea acum, cu capul bărbatului pe genunchii ei, amurgurile de duminică, se înnora deodată și briza rece împingea sufletele din grădină în salon. Bătea ploaia în geamuri, ea se refugia în bucătăria strălucitor de curată și de-a lungul camerelor se auzea vocea vizitatorilor, doamnele stăteau de vorbă și fetele răsfoiau reviste zăbovind asupra fotografiilor de la ceremoniile nupțiale sau cântau la pian.

Și ea, așezată în fața mesei, răsucind marginea șorțului între degete și cu bustul ușor înclinat, se lăsa invadată de sunete, care-i păreau mereu triste, chiar dacă vorbeau de lucruri vesele. Ca o leproasă se simțea izolată de fericire. Muzica îi aducea imaginea unor locuri diferite, hoteluri între munți, iar ea nu avea să fie niciodată proaspăt căsătorita care coboară în sufragerie însoțită de chipeșul ei soț, în timp ce se aude clinchetul veselei și păsările roiesc în jurul ferestrelor pe unde se distinge căderea unei cascade.

Răsucea domol marginea șorțului între degete, cu fruntea aplecată, stând picior peste picior.

Nu va avea niciodată un soț ca Marcelo, nici nu-și va întinde mantila pe balustrada de catifea a lojei, în vreme ce sclipesc diamantele în urechile duceselor și viorile în fața proscenuiului se tânguie suav.

Nici nu va fi o doamnă, una dintre tinerele doamne pe care le slujise și ai căror soți le mângâie cu gingășie pântecele năpădit de dureri pe măsură ce sarcina avansează. Și amărăciunea îi creștea alene, aidoma negurii în amurg.

— Să slujești… mereu să slujești!

Atunci ranchiuna i se infiltra în angoasă, fruntea i se îngreuna și pleoapele roșii cădeau sancționând o resemnare.

Și în salon pianul făcea să se perinde felurite țări prin atenția ei visătoare și își închipuia că educația acelor domnișoare trebuia să le facă sufletele mai frumoase și demne de a fi dorite de logodnic, iar capul îi devenea greu, ca și cum craniul i s-ar fi prefăcut într-o carcasă de oase de plumb.

Tot ce o înconjura, cratițe și mașini de gătit, lemnul curat al rafturilor de la bucătărie și oglinzile din baie și abajururile roșii ale lustrelor, i se părea că reprezintă o valoare care situa pentru totdeauna respectivele obiecte în afara posibilităților ei, iar cârpa de șters vesela, covorul și triciclul copiilor îi păreau create ca să aducă fericire ființelor plămădite dintr-un aluat diferit de cel din care era plămădită ea.

Chiar și rochiile fetițelor, materialele ușoare cu care-și împodobeau frumoasele corpuri, dantelele și panglicile, îi păreau de altă natură decât cele pe care și le putea cumpăra ea la același preț. Senzația aceasta de a conviețui provizoriu cu oameni dintr-o lume deosebită de cea căreia îi aparținea ea o umplea de amărăciune, încât deznădejdea i se ivea ca un stigmat pe chip.

Ce putea să fie ea, dacă nu servitoare, mereu servitoare!

Din inimă i se înălța morocănoasă o împotrivire înăbușită, răspuns fantasmei invizibile care o necăjea. Viața îi era o răzvrătire perpetuă împotriva domesticității. Nu știa cum are să se elibereze dintr-o asemenea înlănțuire de nenorociri, dar își repeta neîncetat că starea aceea era provizorie, ignorând cu

toate acestea ce trebuia să survină. Și observa mereu purtările domnișoarelor și analiza cum își înclinau capetele, cum își luau rămas-bun de la prietene la poarta casei, reproducând apoi în fața oglinzii saluturile și gesturile pe care și le amintea. Iar acțiunile acestea pe care le executa în singurătatea odăiței sale îi lăsau pentru câteva ore pe buze și în suflet o senzație de maiestate și de delicatețe, iar atunci își reproșa anterioarele purtări stângace, de parcă acele purtări anterioare i-ar fi știrbit autentica și actuala personalitate de domnișoară.

Câteva ore viața îi era umplută de delicatețe pătrunzătoare și blajină ca mirosul unei creme parfumate, cu vanilie, și i se părea că simte în gâtlej vocile mieroase care rosteau „da" și „nu", până se amăgea că îi răspunde unei adorabile interlocutoare care are o blană de vulpe albastră în jurul gâtului.

Odaia de servitoare i se popula cu fantasme insinuante, așezată pe un fotoliu tapisat cu mătase imitând pielea de crocodil, își primea prietenele care veneau să-și ia rămas-bun ca să plece „la Paris, în Franța" și vorbeau de logodne. „Mama ei nu-i dădea voie să se ducă să-și petreacă vara la X… pentru că aveau să se întâlnească cu S… impertinentul care o hărțuia peste măsură." Sau traversa marea, o mare liniștită ca lacurile din Palermo, așezată pe un coș de răchită cum văzuse în fotografiile de pe punțile piroscafelor de lux, când trecea pe stradă, ducându-se să facă cumpărături în piață. Ar avea un Kodak uitat pe fustă, în timp ce un tânăr cu șapca în mână și aplecat spre ea i-ar vorbi cu timiditate.

Sufletul de servitoare i se inunda de fericire. Înțelegea că toate acestea erau atât de frumoase, încât, dacă s-ar fi putut bucura de ele, caritatea i-ar fi fost infinită. Și se vedea într-o înserare de iarnă străbătând o străduță întunecată, înveșmântată într-un palton de petit-gris, în căutarea unei

orfane, fiica unui orb. Îi ducea ajutoare, o prefăcea în fiica ei adoptivă și într-o zi orfana își făcea prezentarea în societate; ar fi fost atunci o tânără fermecătoare; umerii descoperiți, ivindu-se din puful voalului, și, pe fruntea imaculată, o șuviță de păr blond s-ar fi armonizat cu delicatețea ochilor migdalați.

Și deodată o voce o chema:

— Hipólita... adu ceaiul.

O CRIMĂ

Erdosain și-a înălțat brusc capul, iar Hipólita, ca și cum s-ar fi gândit la el, a zis:

— Și tu... și tu ai fost foarte nefericit.

Erdosain a luat mâna rece a femeii și și-a depus buzele pe ea.

Ea a continuat domol:

— Uneori viața asta mi se pare un coșmar. Acum, că mă simt a ta, îmi apare din nou amărăciunea din alte vremuri. Mereu, peste tot, suferință.

Apoi a spus:

— Ce trebuie oare să facem ca să nu suferim?

— Avem suferința în noi. Odată am ajuns să cred că plutește în aer... era o idee ridicolă; dar adevărul e că mâhnirea o avem înăuntru.

Au tăcut. Hipólita îi mângâia pe îndelete părul, deodată mâna s-a îndepărtat de capul lui și Erdosain a simțit că femeia îi apasă mâna pe buzele ei.

Erdosain, așezându-se lângă ea, a murmurat:

— Spune-mi, ce ți-am făcut eu ca să mă faci atât de fericit? Nu înțelegi că faci să coboare cerul pentru mine? Niciodată nu m-am simțit atât de nenorocit.

— Nimeni nu te-a iubit?

— Nu știu; dar dragostea nu mi s-a înfățișat nicicând în

pasiunea ei extraordinară. Când m-am căsătorit aveam douăzeci de ani și credeam în spiritualitatea dragostei.

A cumpănit o clipă, dar s-a ridicat numaidecât și, după ce a stins lumina, s-a așezat pe canapea lângă Hipólita. Apoi a spus:

— Poate am să fiu un nefericit. Când m-am căsătorit nu-mi sărutasem încă soția. Cert este că niciodată nu simțisem nevoia de a o face, pentru că eu confundam cu puritatea ceea ce era răceală a simțurilor ei și pe deasupra… pentru că eu credeam că pe o domnișoară nu trebuie s-o săruți.

Femeia zâmbea în întuneric. El era acum așezat pe marginea divanului, cu coatele pe genunchi și cu obrajii în palme.

Un fulger violet a iluminat încăperea.

El a continuat domol:

— Domnișoara era în concepția mea cea mai autentică expresie de puritate. În plus… nu râdeți… eu eram pudic… și în noaptea nunții, când ea s-a dezbrăcat cu naturalețe în fața lămpii aprinse, eu am întors capul rușinat… și după aceea m-am culcat cu pantalonii pe mine.

— Ați făcut dumneavoastră asta? – în vocea femeii tremura indignarea.

Erdosain a izbucnit în râs, înflăcărat:

— De ce nu?

În timp ce o examina pieziș pe Șchioapă, își freca mâinile.

— Am făcut asta și multe alte lucruri și mai grave. Și cele pe care le voi face… „A venit vremea“, spunea soțul dumneavoastră. Cred că are dreptate. E limpede că episoadele pomenite se referă la o perioadă din viața mea când trăiam ca un idiot. Vă spun asta ca să fiți sigură că, dacă ar trebui să mă culc cu dumneavoastră, nu aș face-o cu pantalonii pe mine…

Un moment Hipólita a fost cuprinsă de frică. Erdosain nu făcea decât s-o observe cu coada ochiului, în timp ce își freca

mâinile. Precaută, ea a adăugat:

— Pesemne că erați bolnav. Ca mine când eram servitoare. Trăiești între cer și pământ…

— Asta e, între cer și pământ… Chiar așa. Da, îmi aduc aminte când mă tratau ca pe un tâmpit.

— Și pe dumneavoastră?…

— Da, în față… eu rămâneam privindu-l pe cel ce mă jignise și, în timp ce toți mușchii mi se relaxau într-o toropeală imensă, mă întrebam ce am făcut, nu știu când, ca să suport atâtea umilințe și lașități. Am suferit mult… atâta… încât de multe ori m-am simțit tentat să mă duc să mă ofer ca servitor în vreo casă bogată… Puteam oare să îndur mai multă rușine? Atunci am simțit groaza, o frică îngrozitoare că nu am nimic nobil în viața mea, un vis mare și în sfârșit acum l-am găsit… am condamnat la moarte un om… Stați acolo… Mâine, pentru că eu nu mă opun, un om are să fie asasinat.

— Nu e cu putință!

— Da, e adevărat. Tipul cu minciuna, tipul despre care v-am vorbit înainte, avea nevoie de bani ca să-și realizeze proiectul. Așa are să se realizeze, pentru că eu vreau să se întâmple. Mâine are să-mi dea un cec să-l încasez. Când mă întorc eu, are să fie executat.

— Nu… nu e cu putință.

— Da, iar dacă nu mă întorc n-au să-l ucidă, pentru că fără bani crima este zadarnică… sunt cincisprezece mii de *pesos*… eu pot să fug cu ei… societatea se duce dracului… omul se salvează. Vă dați seama? De cinstea mea criminală depinde totul.

— Dumnezeule!

— Vreau să se facă experimentul… Înțelegeți, anumite hotărâri te prefac într-un zeu. De mult timp sunt hotărât să mă omor. Dacă înainte, când v-am spus, dumneavoastră ați fi

încuviințat, eu m-aș fi omorât. Dacă ai ști cât de frumos și de mare mă simt! Nu-mi mai vorbiți de celălalt… e rezolvat, ba chiar mă bucură să mă gândesc la abisul în care mă cufund. Vă dați seama!… Și într-o zi… nu, n-are să fie zi… într-o noapte, când am să fiu sătul de atâta farsă și incoerență, am să mă duc.

Un rid s-a bifurcat pe fruntea Hipólitei. Nu încăpea îndoială. Omul acela era nebun. Sufletul aventuros i-a prevăzut evenimentele viitoare și și-a zis: „Cu tâmpitul ăsta trebuie să fii cu băgare de seamă“. Și, încrucișându-și brațele pe palton, a întrebat, de parcă s-ar fi îndoit:

— Ați avea curaj să vă omorâți?

— Nu e cum spuneți dumneavoastră. Nu mai există curaj și nici lașitate. În adâncul sufletului simt că să te sinucizi e ca și cum te-ai duce să-ți scoți o măsea. Când gândesc așa, totul se odihnește în mine. Cert este că eu mă gândisem la alte călătorii și la alte meleaguri, la altă viață. Ceva în mine dorește tot ce este delicat și frumos. De multe ori m-am gândit că da… să punem la socoteală cei cincisprezece mii de *pesos* pe care-i voi încasa mâine… aș putea să plec în Filipine… în Ecuador să-mi iau viața de la capăt, să mă căsătoresc cu vreo fecioară milionară și gingașă… în timpul siestei am sta culcați într-un hamac, sub cocotieri, iar negrii ne-ar oferi portocale desfăcute. Eu aș contempla cu tristețe marea… și știți?… certitudinea aceasta care îmi spune că, oriunde m-aș duce, am să contemplu cu tristețe marea… siguranța aceasta că n-am să mai fiu niciodată fericit… la început m-a înnebunit… dar acum m-am resemnat.

— Atunci pentru ce veți face experimentul?

— Știți?… încă n-am ajuns până în adâncul propriului meu suflet… dar crima îmi este ultima speranță… și Astrologul o știe, pentru că astăzi, când l-am întrebat dacă nu se teme să fug, mi-a răspuns: „Nu, deocamdată, nu… Dumneavoastră mai mult

decât oricine aveți nevoie ca asta să iasă bine ca să scăpați de angoasă…“ Vedeți până unde am ajuns.

— Nu mi-aș fi închipuit niciodată una ca asta. Și au să-l ucidă la Témperley?

— Da. Totuși… Ce știu eu! Angoasa. Știți ce este angoasa? Să ai angoasa împlântată până la oase, ca sifilisul? Vedeți, sunt patru luni de atunci: așteptam trenul într-o gară de la țară. Avea să vină peste trei sferturi de oră… și am traversat ca să mă duc în piața din față. La câteva minute după ce m-am așezat pe o bancă, o fată… să fi avut vreo nouă ani, a venit să se așeze lângă mine. Am intrat în vorbă… avea un șorț alb… locuia într-una dintre casele din față… Pe îndelete, fără să mă pot stăpâni, am îndreptat discuția spre un subiect obscen… dar cu prudență… sondând terenul. O curiozitate atroce pusese stăpânire pe conștiința mea. Copila, hipnotizată de instinctul pe jumătate treaz, mă asculta tremurând… iar eu, încet, în momentul acela trebuie să fi avut față de criminal… gândiți-vă că, din gheretă, doi acari mă priveau cu atenție, i-am dezvăluit misterul sexual, îndemnând-o să-și corupă prietenele…

Hipólita și-a apăsat degetele pe tâmple.

— Dar dumneavoastră sunteți un monstru!

— Acum am ajuns la capăt. Viața mea este o grozăvie… Am nevoie să-mi creez complicații înspăimântătoare… să comit păcatul. Nu mă priviți. Probabil… vedeți… oamenii au pierdut sensul cuvântului păcat… păcatul nu este o greșeală… eu am ajuns să-mi dau seama că păcatul este un act prin care omul rupe firul subțire care-l ținea unit cu Dumnezeu. Dumnezeu îi este refuzat pentru totdeauna. Chiar dacă viața acelui om după păcat ar deveni mai pură decât a celui mai pur sfânt, n-ar mai putea niciodată să ajungă până la Dumnezeu. Eu am să rup firul subțire care mă lega de milostenia divină. Îmi pare rău. De mâine am să fiu pe pământ un monstru… imaginați-vă un

copil… un făt… un făt care ar avea virtutea de a trăi în afara sânului mamei… nu crește niciodată… păros… mic… fără unghii merge printre oameni fără a fi un om… fragilitatea lui îngrozește lumea care-l înconjoară… dar nu există putere omenească să-l poată înapoia pântecelui pierdut. Asta are să mi se întâmple mie mâine. Am să mă îndepărtez de Dumnezeu pentru totdeauna. Am să fiu singur pe pământ. Sufletul meu și cu mine, noi doi singuri. Infinitul în față. Mereu singuri. Zi și noapte… și mereu un soare galben. Vă dați seama? Crește infinitul… deasupra un soare galben și sufletul care s-a îndepărtat de milostenia divină înaintează singur și orb sub soarele galben.

O lovitură surdă a înfiorat podeaua și deodată s-a întâmplat ceva extraordinar. Erdosain a tăcut înspăimântat. Hipólita era îngenuncheată la picioarele lui… Ea i-a luat mâna și i-a acoperit-o cu sărutări. În întuneric, femeia a exclamat:

— Lasă… lasă-mă să-ți sărut bietele mâini. Ești omul cel mai nefericit de pe pământ.

— Ridică-te, Hipólita.

— Nu, vreau să-ți sărut picioarele.

El a simțit că brațele ei îi strâng picioarele.

— Ești omul cel mai nefericit de pe pământ. Cât ai suferit, Dumnezeule! Ce mare ești… ce mare îți este sufletul!

Erdosain a ridicat-o cu o duioșie fără limite. Se simțea înmuiat de o milă infinită, a atras-o pe pieptul lui, i-a netezit părul pe frunte și i-a spus:

— Dacă ai ști acum ce ușor are să fie să mor. Ca un joc.

— Ce suflet ai și tu!…

— Tu ai febră?…

— Biet băiat!

— De ce? Dacă acum suntem ca niște zei… Așază-te lângă mine. Stai bine așa? Uite, surioară, tot ce am suferit a fost plătit

de cuvintele tale. Vom mai trăi un timp…

— Da, ca logodnici…

— Doar în ziua cea mare vei fi soția mea.

— Te iubesc atât de mult!… Ce suflet ai și tu!

— Și apoi plecăm.

N-au mai spus nimic. Capul Hipólitei căzuse pe pieptul lui. Mai era puțin până în zori. Atunci Erdosain și-a încovoiat corpul istovit pe canapea… ea a zâmbit extenuată; după aceea Remo s-a așezat pe covor, și-a sprijinit capul pe marginea canapelei și așa ghemuit a adormit.

SENZAȚIE DE SUBCONȘTIENT

Pe jumătate ridicat în capul oaselor pe o canapea, cu brațele încrucișate și cu pălăria trasă pe frunte, Astrologul medita în noaptea aceea la preocupările lui, în întunericul biroului. Ploaia bătea în geamuri, dar el n-o auzea, fiind cufundat în numeroasele-i proiecte. În plus, i se întâmpla ceva ciudat.

Apropierea crimei ce urma să fie comisă accelera în perioada de timp normală alt timp particular. Căpăta astfel senzația că există sensibilizat în două timpuri. Unul natural tuturor stărilor vieții normale, altul fugar și greu în bătăile inimii lui, scăpându-i ca apa dintr-un coș printre degetele frământate de meditație.

Și Astrologul, reținut în timpul ceasului, simțea alunecându-i în creier celălalt timp rapid și interminabil care, aidoma unei pelicule cinematografice, derulându-se vertiginos, îi rănea sensibilitatea cu imaginile pe care le înlănțuia, într-un mod imprecis și obositor, dat fiind că, înainte de a percepe cu claritate o idee, aceasta dispăruse ca să fie substituită cu alta. Astfel că, atunci când se uita la ceas aprinzând un chibrit, constata că timpul scurs era de minute, în vreme ce în intelectul lui minutele acelea mecanice, accelerate de neliniște, aveau altă

lungime, pe care nici un ceas nu putea s-o măsoare.

Senzație care îl menținea în întuneric, în expectativă. Înțelegea că orice greșeală comisă în starea menționată ar putea să-i fie fatală mai târziu.

Asasinarea omului Barsut nu-l preocupa prea mult, ci măsurile de precauție pe care trebuia să le ia pentru ca faptul să nu dobândească o importanță necuvenită. Chiar dacă pretindea să-și pregătească un alibi, era dificil. Avea senzația că cel ce cumpănește astfel în tenebre nu era el, ci că își contemplă dublul, un dublu plăsmuit de emoție și care avea înfățișarea lui exactă, cu chipul romboidal, brațele încrucișate și pălăria dată pe frunte. Totuși, nu putea să-și dea seama de ce natură sunt gândurile acelui dublu atât de intim legat de el și atât de îndepărtat de înțelegerea lui. Întrucât considera că sentimentul de a exista era în momentele acelea mai efectiv decât existența corpului său. Mai târziu, explicând fenomenul pomenit, a spus că era conștiința diferitei viteze a duratei emoțiilor sale, în celălalt timp mecanic, ca atunci când se spune „minutul acela mi s-a părut un secol".

Îi era cu neputință să considere că n-are importanță, căci era vorba de a lua viața unui om, de a paraliza circulația celor cinci litri de sânge ai săi, de a-i răci toate celulele, de a-l șterge din viață ca o pată de pe o hârtie, eliminând orice urmă pe suprafață. Pentru că o problemă atât de gravă nu-l putea exclude pe Astrolog, acesta se simțea, în timpul mecanic al ceasului, omul fizic, în vreme ce în lenta viteză a celuilalt timp, pe care nici un ceas nu-l putea controla, i se localiza dublul, gânditor, enigmatic, cu adevărat misterios, pregătind poate cine știe ce alibiuri care apoi vor surprinde omul inteligent.

Certitudinea că s-a prefăcut din pricina apropierii crimei într-un dublu mecanism cu două noțiuni ale timpului atât de diferite și două inerții atât de eterogene îl țintuia pe fotoliu,

făcându-l să zăbovească sumbru în beznă.

O istovire îngrozitoare îi anihila musculatura, membrele robuste, articulațiile oaselor.

Ploaia făcea să funcționeze în canalele de irigație scurtul angrenaj al broaștelor, dar el, om de acțiune, domolit de neliniște de parcă i-ar fi înmuiat oasele și n-ar fi putut să se țină pe picioare, „eu, om de acțiune – își zicea –, rămân aici, sunt așa în termenul timpului meu mecanic, palpitând cu alt timp care nu este timpul meu și care mă relaxează, atenuându-mi precauția. Căci nu încape îndoială că a ucide un om este același lucru cu a tăia beregata unui miel, dar nu este astfel pentru ceilalți și, chiar dacă sunt departe de mine și comportamentul meu este un mister pentru ei, acest timp anormal mi-i apropie, iar eu aproape că nu pot să mă mișc, ca și cum ei ar fi acolo, în umbră, pândindu-mă. Pesemne că timpul nervozității mă neutralizează, sau Astrologul subconștient care-și rezervă ideile și mă lasă stors ca o portocală, incapabil să concep gânduri de care acum am nevoie. Totuși, odată mort Barsut, viața are să continue de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic… și nimic nu s-a întâmplat dacă asta nu se descoperă“.

A aprins alt chibrit. Camera a fost săgetată de vârfuri de umbre mișcătoare. Nu se scursese un minut. Gândurile îi erau simultane și conțineau în neantul timpului fapte care, pentru a fi prezente în timpul care le acumula, ar fi avut în alte circumstanțe luni și ani. Așa se născuse în urmă cu patruzeci și trei de ani și șapte zile, iar trecutul acesta se anihila necontenit în prezent, prezent atât de fugace, încât era mereu Astrologul din minutul posterior, în timpul de un minut sau o secundă ce au să vină. Acum viața lui focalizată spre un fapt ce nu exista încă, dar care avea să se consume peste câteva ore, se întindea în timpul mecanic aidoma unui arc a cărui violență stăpânită dădea timpului ceasului tensiunea extraordinară a acelui alt

timp de neliniște.

Și, cu toate că de multe ori își zisese că, dacă are ocazia să poată asasina pe cineva, nu o va pierde, și-a oprit din nou preocupările în acele vremuri de mister. Apoi a sărit la imaginea unei dictaturi, care se susținea prin intermediul terorii impuse de numeroase execuții și mijlocul de a anula această repugnantă impresie momentană era să-și reprezinte împușcații ca oameni orizontali. Într-adevăr, își imagina în mijlocul câmpiei micul corp al unui om întins, iar comparând longitudinea mortului cu a miilor de kilometri cât măsura pământul tiranizat de el, își însușea certitudinea că viața unui om nu are nici o valoare.

Celălalt are să putrezească în pământ, în vreme ce el, odată eliminat obstacolul uman a cărui întindere era o milionime din pământul lui, va avansa spre toate cuceririle.

Apoi se gândea la Lenin, care, frecându-și mâinile, le repeta comisarilor Sovietelor:

„E o nebunie. Cum putem să facem revoluția fără să împușcăm pe nimeni?“ Iar asta umplea de bucurie inima Astrologului. Are să stabilească acest principiu în societate. Viitorii patriarhi ai raselor vor fi educați cu un inexorabil precept ucigaș; și din nou îi creșteau speranțele. După aceea recunoștea că orice inovator trebuie să lupte cu idei vechi, întipărite de obișnuință în el însuși, și că tot zbuciumul actual era consecința unei contradicții între principii de sancționat și cele stabilite.

Timpul i se scurgea printre degetele înțepenite de zbucium.

Asasinul de astăzi are să fie cuceritorul de mâine, dar între timp suporta perversitatea morocănoasă a prezentului frământat cu trecuturi. S-a ridicat cuprins de furie. Ploua încă. A ieșit până la scări, unde s-a oprit scrutând întunericul pădurii, înfiorat de apa ce cădea deasă și lentă. Tenebrele

păreau acolo să facă parte din existența unui monstru care gâfâia cu greu în negură. Pământul umed devenise ocru... Și el era un om ferm noaptea, un animator de evenimente grandioase și, cu toate acestea, nici o fantasmă nu se înălța din desiș ca să-i cenzureze atitudinea. Acum se întreba dacă oamenii de alte vârste înduraseră nehotărârile lui, ori se duceau spre izbânda scopurilor lor satisfăcuți că Moartea are să dea hotărârilor lor o grosime de platoșă. Avea oare importanță moartea? Se spunea că, în calitate de ființă filosofică, singurul lucru care putea să-l intereseze era specia, nu individul, dar propriile-i sentimente îl hărțuiau cu scrupule, dedublând împotriva voinței timpul necesar, în două timpuri stranii.

Un fulger a interpus distanțe albastre între blocurile munților de nori.

Ud și cu părul răvășit, s-a oprit într-o parte a scării Insul care-a văzut-o pe Moașă.

— Ah! Dumneavoastră sunteți, a zis Astrologul.

— Da; voiam să vă întreb ce credeți despre această interpretare a versetului care spune: „Cerul lui Dumnezeu". Asta înseamnă în mod limpede că sunt alte ceruri care nu sunt ale lui Dumnezeu...

— Ale cui, atunci?

— Vreau să spun că poate sunt ceruri în care nu se află Dumnezeu. Pentru că versetul adaugă: „Și are să coboare Noul Ierusalim". Noul Ierusalim? Să fie oare Noua Biserică?

Astrologul a meditat o clipă. Chestiunea nu-l interesa, dar știa că, pentru a-și menține prestigiul în fața celuilalt, trebuia să răspundă și a răspuns:

— Noi, cei iluminați, știm în secret că Noul Ierusalim este Noua Biserică. De aceea spune Swedemborg: „Dat fiind că Domnul nu poate să se manifeste în persoană și întrucât a anunțat că are să vină și are să întemeieze o Nouă Biserică,

urmează că are s-o facă prin intermediul unui om, care nu doar că are să poată primi doctrina acestei Biserici, ci are s-o și publice în presă…“ Dar dumneavoastră, independent de altă scriptură, de ce sfârșiți prin a admite existența mai multor ceruri?

Bromberg, adăpostindu-se în portic, a privit întunericul gâfâitor înfiorat de ploaie, apoi a răspuns:

— Pentru că cerurile se simt ca dragostea.

Astrologul l-a privit surprins pe evreu, iar acesta a continuat:

— E ca dragostea. Cum poți refuza dragostea, dacă dragostea este în tine și simți că îngerii îți fac dragostea și mai puternică? La fel se întâmplă cu cele patru ceruri. Trebuie să admitem că toate cuvintele din Biblie sunt de mister, căci, dacă n-ar fi așa, cartea ar fi absurdă. Ieri-noapte citeam întristata Apocalipsă. Mă gândeam că trebuie să-l omor pe Gregorio și mă întrebam dacă e îngăduit să verși sânge omenesc.

— Când se strangulează nu se varsă sânge, a replicat Astrologul.

— Și când am ajuns la partea cu „cerul lui Dumnezeu“ am înțeles de ce sunt oamenii triști. Cerul lui Dumnezeu le fusese refuzat de biserica întunecată… și de aceea oamenii păcătuiau atât de mult.

În tenebre, vocea copilăroasă a lui Bromberg suna atât de tristă, de parcă s-ar fi lamentat că a fost exclus din cerul adevărat. Astrologul a argumentat:

— Omul înaripat care-mi vorbește în somn mi-a spus că sfârșitul bisericii întunecate e aproape…

— Așa trebuie să fie… pentru că infernul crește pe zi ce trece. Doar atât de puțini se mântuiesc, încât cerul pe lângă infern e mai mic decât un bob de nisip pe lângă ocean. Cu anii crește infernul și biserica întunecată, care trebuia să

mântuiască omul, îngrașă în fiecare zi infernul și infernul trist crește, crește, fără să existe vreo posibilitate de a-l face mai mic. Și îngerii privesc cu teamă biserica întunecată și infernul roșu umflat ca pântecele unui hidropic.

Astrologul a replicat, adoptând un ton emfatic:

— De aceea mi-a spus omul înaripat: „Du-te, bărbat sfânt, să făurești oamenii și să le dai vestea cea bună. Și extermină antihriștii și dezvăluie-le tainele tale și tainele Noului Ierusalim lui Bromberg evreul“.

Și deodată Astrologul, luându-și colegul de un braț, i-a zis:

— Nu-ți amintești când spiritul tău vorbea cu îngerii și le dădeai pâinea albă pe marginea drumurilor și-i puneai să se așeze la poarta cocioabei tale și îi spălai pe picioare?

— Nu-mi amintesc.

— Păi ar trebui să-ți amintești. Ce are să spună Domnul când are să afle? Cum am să răspund eu de sufletul tău în fața Îngerului Noii Biserici? Are să-mi spună: Ce e cu fiul meu iubit, piosul Alfón? Și eu ce am să-i spun? Că ești un nătărău. Ai uitat de vremurile când duceai o viață îngerească și stai toată ziua într-un colț pârțâindu-te ca un catâr.

Bosumflat peste măsură, Bromberg a obiectat:

— Eu nu mă pârțâi.

— Ba te pârțâi de se aude de la o poștă… dar nu contează… Îngerul Bisericilor știe că spiritul tău arde de evlavie sinceră și că ești dușmanul Regelui Babilonului, al întunecatului Papă și de aceea ești ales să fii prietenul omului, care cu împuternicire de la Domnul va înființa Noua Biserică pe pământ.

Suna domol ploaia în frunzele smochinilor și toată negura ursuză și blândă înfiora în noapte umeda duhoare vegetală. Bromberg a prezis grav:

— Și Papa, însuși Papa, înspăimântat, va ieși în stradă desculț și toți se vor îndepărta de el cu groază și cu grabă, iar pe

drumuri gardurile se vor umple de flori când are să treacă Mielul Sfânt.

— Așa e, întocmai, a continuat Astrologul. Și în cerul întredeschis le va fi dat să vadă tuturor păcătoșilor pocăiți porțile aurite ale Noului Ierusalim. Căci atât de mare este mila lui Dumnezeu, dragă Alfón, că nici un om n-ar putea să intre direct în contact cu ea fără să cadă la pământ cu oasele spongioase.

— De aceea le voi da oamenilor interpretarea mea despre Apocalipsă și apoi voi pleca la munte ca să fac penitență și să mă rog pentru ei.

— Așa este, Alfón, dar acum du-te să te culci, pentru că trebuie să meditez și e ora când omul înaripat vine să-mi vorbească la ureche. Și tu trebuie să dormi, căci, dacă nu, mâine nu vei avea putere să-l strangulezi pe osânditul la chinurile iadului…

— Și pe Regele Babilonului.

— Așa este.

Insul care-a văzut-o pe Moașă s-a îndepărtat alene de trepte. Astrologul a intrat în casă și, urcând pe o scară dintr-o parte a vestibulului, a pătruns într-o încăpere foarte lungă, străbătută în înălțime de grinzile ce susțineau stâlpii tavanului, care își întindea până acolo aripa piezișă.

Pe pereții scorojiți nu era nici o gravură. Într-un colț erau cuferele lui Gregorio Barsut și, sub un luminator, un pat de lemn vopsit în roșu. O pătură neagră alcătuia un talmeș-balmeș cu cearșafurile albe. Astrologul s-a așezat gânditor pe marginea patului. Pardesiul i s-a întredeschis lăsând să i se vadă pieptul păros. Și-a desfăcut buricele degetelor în furcă pe mustățile de focă și, încruntându-se, a zăbovit contemplând un cufăr din colț.

Voia să-și abată brusc gândurile spre vreo noutate

exterioară, care să-i întrerupă ritmul unic al senzațiilor și să-i redea prezența de spirit dinaintea hotărârii de a-l asasina pe Barsut.

— Sunt douăzeci de mii de *pesos*, s-a gândit, douăzeci de mii de *pesos* ce ne vor fi de folos ca să instalăm bordelurile și colonia… colonia…

Totuși, lucrurile nu îi erau clare. Ideile îi scăpau ca umbrele, gândurile atenuate de teama permanentă făceau sterilă orice concentrare. Deodată și-a dat o palmă peste frunte și bucuros a trecut în podul alăturat târând o ladă, din al cărei capac prost fixat de arcurile de oțel se desprindea un praf gros.

Fără să se sinchisească de faptul că mânecile pardesiului i se mânjeau de pământ alb, a desfăcut lada. Înăuntru se amestecau soldați de plumb cu păpuși de lemn și totul era o grămadă de măscărici, generali, clovni, prințese și ciudați monștri grași cu nări deformate și guri de broască râioasă.

A luat o bucată de sfoară și, ducându-se în colț, a legat-o de două cuie, unind astfel unghiul alcătuit de cele două ziduri cu o improvizată bisectoare. Odată isprăvită treaba aceasta, a scos din cutie felurite marionete, aruncându-le pe pat. Cu bucăți de ață a legat gâtul fiecărei marionete și atât de absorbit era de această treabă, că n-a băgat de seamă vântul care împingea prin fereastra deschisă apa ploii ce se întețise.

Lucra entuziasmat. După ce a legat gâturile păpușilor cu ațe pe care le tăia de la cea mai mare la cea mai mică, le-a dus în colț, legându-le de sfoară. Odată terminată treaba, a rămas observând-o. Cele cinci marionete spânzurate își mișcau umbrele de capușon pe zidul roz. Prima, un Pierrot fără pantaloni, dar cu o bluză în pătrățele albe și negre; a doua, un idol de ciocolată și buze de cinabru, al cărui craniu de pepene roșu era la înălțimea picioarelor lui Pierrot; a treia, și mai scundă, era un Pierrot automat, cu o farfurie de bronz înfiptă în

stomac și cu chip de maimuță; a patra era un marinar de pastă de carton albastru și a cincea un negru fără nas, arătându-și o rană de ghips la banderola albă, ca de țigară, a unui guler patrician. Astrologul și-a contemplat opera satisfăcut. Era cu spatele la lampă și silueta neagră îi ajungea până în tavan. A vorbit tare:

— Tu, Pierrot, ești Erdosain; tu, grasule, ești Căutătorul de Aur; clovnule, ești Peștele; și tu, negrule, ești Alfón. Suntem de acord.

Încheindu-și discursul solemn, a despărțit cufărul lui Barsut de zid și, depunându-l în dreptul păpușilor, s-a așezat în fața lor. Și așa a început un dialog tăcut ale cărui întrebări plecau de la el, primind în sinea lui răspunsul când își ațintea privirea asupra marionetei interogate.

Gândurile i-au dobândit o claritate surprinzătoare. Avea nevoie să-și exprime ideile într-un sistem telegrafic, vibrant, întrerupt, ca și cum în întregime ar fi trebuit să urmeze ritmul gândirii unei misterioase trepidații de entuziasm.

Gândea:

— E necesar să instalăm fabrici de gaze asfixiante. Să facem rost de un chimist. Celule, în loc de camioane. Acoperișuri masive. Colonia din munți, nesăbuință. Sau nu. Da. Nu. Și pe țărmul Paraná o fabrică. Automobile blindaj crom oțel nichel. Gaze asfixiante importante. În munți și în Chaco izbucnirea revoluției. Unde vor fi bordeluri, uciderea proprietarilor. Grup asasini în aeroplan. Totul realizabil. Fiecare celulă radiotelegrafie. Cod și undă schimbătoare sincronic. Curent electric cu cădere de apă. Turbine suedeze. Erdosain are dreptate. Ce măreață e viața! Cine sunt eu? Fabrică de bacili bubonici și tifos exantematic. Instalarea academiei de studii comparative revoluție franceză și rusă. Și școală de propagandă revoluționară. Cinematograful element important. Atenție. Să

vadă filme. Erdosain să studieze buchetul. Cinematograf aplicat la propaganda revoluționară. Asta e.

Acum ritmul gândirii i se tempera. Își spunea:

— Cum să pui în fiecare conștiință entuziasmul revoluționar care există într-a mea? Asta, asta, asta. Cu ce minciună sau adevăr? Ce rapid e timpul care trece! Și ce trist! Pentru că asta e adevărat. E atâta tristețe în mine, că, dacă ei ar cunoaște-o, ar fi uimiți. Și să susțin totul singur.

S-a ghemuit pe canapea. Îi era frig. La tâmple îi palpitau cu putere venele.

— Timpul care fuge. Asta. Asta. Și toți cei care se lasă să cadă ca bursele. Nimeni care să vrea să zboare. Cum să-i conving pe măgarii ăia că trebuie să zboare? Și totuși, viața e alta. Alta cum ei nici măcar nu o concep. Sufletul ca un ocean agitându-se în șaptezeci de kilograme de carne. Și aceeași carne care vrea să zboare. Totul în noi năzuiește să urce până la nori, să facă reale țările din nori... dar cum?... Întotdeauna apare acest „cum“ și eu... eu aici, suferind pentru ei, iubindu-i de parcă i-aș fi născut, pentru că îi iubesc pe oamenii ăștia... pe toți îi iubesc. Sunt pe pământ fără motiv, când ar trebui să fie altfel. Și totuși îi iubesc. O simt acum. Iubesc omenirea. Îi iubesc pe toți ca și cum toți ar fi legați de inima mea cu un fir fin. Și prin firul acela îmi iau sângele, viața, și totuși, în ciuda a tot, este atâta viață în mine, că aș vrea să fie și mai multe milioane, ca să-i iubesc și mai mult și să le dăruiesc viața mea. Da, să le-o dăruiesc ca pe o țigară. Acum mi-l explic pe Cristos. Cât trebuie să fi iubit omenirea! Și totuși sunt urât. Enorma mea față lată e urâtă. Și totuși ar trebui să fiu frumos, frumos ca un zeu. Dar urechea îmi este ca o varză și nasul ca un îngrozitor os fracturat de un pumn. Dar ce contează asta. Sunt bărbat și gata. Și am nevoie să cuceresc. E totul. Și n-aș da unul singur din gândurile mele în schimbul dragostei celei mai frumoase femei.

Deodată niște cuvinte anterioare îi străbat memoria și Astrologul își spune:

— De ce nu?… Putem să fabricăm tunuri, cum zice Erdosain. Procedeul e simplu. În plus, nu e nevoie să aibă rezistență pentru o mie de salve. O revoluție care să dureze atâta ar fi un eșec.

Cuvintele amuțesc în el. În negură se deschide spre interiorul craniului său o fundătură sumbră, cu grinzi ce traversează spațiul unind șoproanele, în vreme ce între o ceață de praf de carbon furnalele, cu aparatele lor de răcire, care simulează platoșe monstruoase, ocupă spațiul. Nori de foc scapă din gurile blindate și pădurea se întinde deasă și impenetrabilă.

Astrologul simte că își redobândește personalitatea, pe care senzația timpului straniu i-o smulsese.

Gândește, gândește că este cu putință să fabrici oțel nichel și să construiești tunuri cu țevi racordate. De ce nu? Gândul îi alunecă atunci cu flexibilitate pe obstacole. Cu banii furnizați de bordeluri se vor cumpăra în diferite puncte ale Republicii terenuri la un preț insignifiant. Acolo membrii lojei vor pune bazele de ciment armat pentru amplasarea pieselor de artilerie, simulându-se construcții de magazii pentru păstrarea cerealelor.

Îl exalta posibilitatea creării unei armate revoluționare în țară, care s-ar răscula la un semnal radiotelefonic. De ce nu? Oțel, crom, nichel. Ca o vrajă cuvântul îi despică imaginația. Oțel, crom, nichel. Fiecare șef de celulă ar fi în fruntea unei baterii. Ce e necesar, rezumând? Ca tunurile să tragă cinci sute, patru sute de proiectile. Și mașinile cu mitraliere. De ce nu? La zece oameni o mitralieră, o mașină, un tun. De ce să nu încerce?

Pe îndelete, în adâncul nopții negre, un gigantic ou de oțel incandescent, între două coloane, își apleacă încet vârful spre o

cupolă. Este convertizorul lui Bessemer acționat de un piston hidraulic. Un torent de scântei și de flăcări arzătoare țâșnește din vârful oului de oțel. Este fierul care se transformă în oțel agitat la bază de un șuvoi de aer la presiune de sute de atmosfere. Oțel, crom, nichel. De ce să nu încerce? Gândurile i se opresc asupra a o sută de detalii. Nu cu mult timp în urmă, vocea dinăuntru l-a întrebat:

— Din ce motiv fericirea umană ocupă atât de puțin spațiu?

Acest adevăr îi întristează viața. Lumea trebuia să fie a câtorva. Iar acești câțiva să meargă cu pași de giganți.

Este necesar să creezi complicația. Și să vezi limpede. Mai întâi să-l omorâm pe Barsut, apoi să instalăm bordelul, colonia în munte… dar cum vom face să dispară cadavrul? Nu e stupid ca el, omul pentru care e ușor să construiești un tun și să produci oțel, crom, nichel, să șovăie atâta când trebuie să scape de un cadavru? Cert este că nu ar trebui să se gândească… îl vor arde… cinci sute de grade sunt de ajuns ca să distrugă un cadavru conținut într-un recipient. Cinci sute de grade.

Timpul și istovirea se frământă în mintea lui. Nu ar vrea să se gândească și deodată vocea, vocea independentă de gura lui și de voința lui, șoptește dinăuntru, ca să-i distragă puțin atenția:

— Mișcarea revoluționară are să izbucnească la aceeași oră în toate satele Republicii. Vom lua cu asalt cazărmile. Vom începe prin a-i împușca pe toți cei ce pot să agite puțin. În capitală se vor lansa cu câteva zile înainte kilograme de tifos exantematic și de ciumă bubonică. Cu aeroplanele și pe timp de noapte. Fiecare celulă din apropierea capitalei va tăia șinele de cale ferată. Nu vom lăsa să intre nici să iasă trenuri. Odată dominat capul, suprimat telegraful, împușcați șefii, puterea e a noastră. Toate acestea sunt o nebunie posibilă și întotdeauna trăiești într-o atmosferă de vis și ca de somnambulism când ești

pe cale să realizezi ceva. Totuși, înaintezi cu o lentoare atât de rapidă, încât totul este surprinzător când s-a obținut. Pentru asta nu trebuie decât voință și bani... Putem să organizăm în afară de celule o șleahtă de criminali și de tâlhari. De câte aeroplane ar dispune armata? Dar dacă sunt tăiate mijloacele de comunicare, asaltate cazărmile, împușcați șefii, cine mișcă mecanismul acesta? Asta e o țară de dobitoace. Trebuie să împușcăm. Este indispensabil. Doar semănând teroarea ne vor respecta. Așa e omul de laș. O mitralieră... Cum se vor organiza forțele care trebuie să ne combată? Odată suprimat telegraful, telefonul, tăiate șinele... Zece bărbați pot să îngrozească o populație de zece mii de persoane. E suficient să aibă o mitralieră. Sunt unsprezece milioane de locuitori. Nordul, cu plantațiile de *mate*, ne-ar răspunde. Tucumán și Santiago del Estero, cu geniile... San Juan, pe jumătate comunist... Nu avem în față decât armata. Cazărmile pot fi atacate noaptea. Sechestrată magazia cu arme, împușcați comandanții și spânzurați sergenții, cu zece oameni putem să punem stăpânire pe o cazarmă de o mie de soldați atâta vreme cât avem o mitralieră. E atât de ușor. Și grenadele, unde las grenadele? Surpriză simultană în toată țara, zece oameni pe localitate și Argentina e a noastră. Soldații sunt tineri și ne vor urma. Pe caporali îi avansăm la ofițeri și vom avea cea mai neverosimilă armată roșie pe care a cunoscut-o America. De ce nu? Ce sunt jefuirea băncii din San Martín, jefuirea spitalului Rawson, jefuirea agenției Martelli din Montevideo? Trei vânzători de ziare îndrăzneți și s-a terminat un oraș.

O ranchiună înăbușită îi face venele să palpite cu repeziciune. Sângele aleargă învolburat prin corpul său robust și încordat într-o poziție de asalt. Se simte mai puternic decât oricând, puterea celui ce poate ordona împușcarea.

Oscila lumina electrică în descărcările vijeliei, dar

Astrologul, așezat cu spatele la pat, pe cufăr, picior peste picior, cu bărbia înfiptă în palmă și cu cotul sprijinit pe genunchi, nu-și lua ochii de la cele cinci marionete ale sale, ale căror umbre zdrențăroase tremurau pe zidul roz.

În spatele lui, ploaia care intra pe fereastră făcea o baltă pe dușumea, întrebările și răspunsurile se încrucișau în tăcere, uneori un rid întuneca fruntea Astrologului, apoi ochii săi imobili, pe chipul romboidal, încuviințau cu o clipire lentă un răspuns în acord cu dorințele sale și așa a zăbovit până în zori, oră când, sculându-se de pe cufăr, le-a întors ironic spatele celor cinci păpuși care rămâneau în solitudinea odăiței, clătinându-se sub luminator, precum cinci spânzurați.

A cumpănit o clipă, după aceea a coborât grăbit treptele, a lăsat în urmă porticul și cu pași mari s-a îndreptat prin întuneric spre grajdul unde se afla Barsut.

Nu mai ploua. Norii s-au spart, permițând să se vadă pe porțiunea de cer senin o bucată galbenă de lună.

REVELAȚIA

În vreme ce se întâmplau aceste lucruri, în Hospicio de las Mercedes, Ergueta intra în ceea ce el avea să numească mai târziu „cunoașterea lui Dumnezeu“. Așa a fost.

S-a deșteptat în zori în salon. Un paralelipiped de lună așeza un dreptunghi albastru pe varul zidului din fața patului său. Printre gratiile ferestrei deschise se vedea cerul încadrat de rama exterioară, un cer poros și uscat de un albastru ca ghipsul vopsit cu metilen. În rețeaua de fier tremurau firele de apă ale unei stele.

Ergueta s-a scobit conștiincios în nas, deși nu simțea nici o urmă de îngrijorare. Înțelegea că e la casa de nebuni, dar aceasta „era o problemă care nu-l privea“.

L-ar fi preocupat dacă i-ar fi întemnițat spiritul, dar în

realitate corpul îi era închis în spitalul de nebuni, corpul său care cântărea nouăzeci de kilograme și care acum, cu o oarecare ranchiună inexplicabilă, își amintea cum cutreierase bordelurile. Nu se putea stăpâni să-și vadă ca pe un spectacol degradant viața senzuală în care se desfătase. Dar, ce legătură avea spiritul său cu o asemenea ispită nestăpânită?

Era aceasta o realitate atât de evidentă pentru judecata sa, încât a fost surprins că medicii nu sesizau încă o asemenea diferență.

Ergueta s-a simțit uimit de descoperirea sa. El nu mai era un om, ci un spirit, „senzație pură a sufletului", cu margini decupate limpede în armătura de carne a fizicului său, ca norii pe spațiile infinite.

Era aproape vesel. În nopțile anterioare avusese certitudinea că poate să se îndepărteze de corpul său, să-l lase părăsit ca pe un costum. Descoperind asta, siguranța subită i-a produs o oarecare frică. În anumite momente a avut chiar pe epidermă senzația că se atinge doar cu marginile sufletului, astfel că echilibrul corpului său gata să cadă și al pielii îi provoca greață. Ca și cum ar fi coborât vertiginos într-un ascensor.

În plus, îi era teamă să nu-l năpădească dorința de a-și abandona corpul, căci, dacă i-l distrugeau, cum putea să intre în el? Infirmierul avea o față de nemernic și, cu toate că el i-ar fi vorbit despre niște dedublări pentru următoarea „ședință", nu se simțea pe de-a-ntregul sigur. Dar după ce a trecut această primă impresie, se complăcea să creadă că este un copil plăpând, ceea ce nu-l împiedica să râdă din patul său de comedia cu care încerca să-și liniștească cele nouăzeci de kilograme, nemaipunând la socoteală că el putea să se ducă unde voia... dar nu... nu era de joacă. Bunătatea lui nu putea admite așa ceva. Și ce frumos era să se simtă așa, copleșit de

caritate! Mila i se întindea asupra lumii, ca un nor asupra acoperișurilor din oraș.

Corpul îi rămânea din ce în ce mai jos.

Acum îl vedea ca în fundul unui sertar, sanatoriul între cuburile albe ale caselor era alt cub, străzile băteau în albastru între cearșafurile de umbră, luminile verzi ale semafoarelor de pe rețeaua națională de cale ferată au strălucit slab, iar spațiul a intrat în el ca oceanul într-un burete, în vreme ce timpul înceta să mai existe.

Se prăvăleau înălțimile dincolo de plăcerea lui. Pe Ergueta îl năpădea liniștea, stagnare a bunătății pentru el însuși, prin voința unei forțe exterioare. Așa are să se bucure lacul secat de ploaia pe care i-o trimite cerul.

De pe pământul spre care i se întorcea caritatea, vedea rotunjitele margini verzui linse de eterul albastru. Și, pentru că nu era normal să rămână tăcut, nu izbutea să spună decât:

— Mulțumesc… mulțumesc, Doamne.

Nu simțea nici un fel de curiozitate. Sfiala i se întărea în supunere.

În limpezimea albastră a întrezărit deodată o stâncărie etalată în fața lui. O lumină de aur scălda pietrele în ciuda nopții, iar albastrul la distanță cădea în râpe adânci de coline aurii. Ergueta, cu corpul lui restituit, a înaintat cu pași prudenți, cu pupila mândră împlântată în profilul său de uliu.

Firește, nu se simțea liniștit, pentru că trupul lui păcătuise de nenumărate ori și pentru că înțelegea că chipul lui, în ciuda actualei expresii grave, avea liniile energice și cruzimea celor dușmănoși, pe care când era mic îi imita în mahala cu gașca de golani.

Dar spiritul îi era plin de pocăință și poate că asta era de ajuns, ceea ce nu-l împiedica să-și spună:

— Ce-ar spune Domnul de „ecranul“ meu? Cum pot să mă

arăt în fața lui?

Privindu-și mașinal ghetele, a constatat că erau decolorate, iar asta i-a sporit descumpănirea.

— Ce are să spună Domnul de „ecranul“ meu, de mutra asta de amator de curse hipice și de pește? Are să mă întrebe de păcatele mele… are să-și aducă aminte de toate prostiile pe care le-am făcut… și eu ce am să-i răspund?… că nu știam, dar cum am să-i spun asta, dacă el a lăsat mărturie că este în toți prorocii săi?

Și-a examinat din nou ghetele, murdare și rupte.

— Și are să-mi spună: „Ești prostovan de-a binelea… un leneș josnic și unde mai pui că ai fost la universitate… Ai jucat la «armăsari» ce putea să fie alinarea orfanului și a văduvei… și ai mânjit în orgii sufletul nemuritor pe care ți l-am dat, ți-ai târât îngerul păzitor prin bordeluri și el plângea în urma ta, în vreme ce gura ta crudă se umplea cu scârboșenii…“ Și cel mai rău e că eu n-am să pot să tăgăduiesc… Cum am să tăgăduiesc păcatul? Ce belea, Dumnezeule!

Cerul încropea deasupra capului lui o cupolă de ghips albastru. Se roteau pe elipse îndepărtate planete aidoma portocalelor, iar Ergueta a privit cu umilință bolovănișul auriu.

Deodată o tulburare imensă i-a știrbit modestia. A ridicat capul și, la stânga lui, oprit la zece pași, l-a văzut pe Fiul Omului.

Nazareeanul, înveșmântat într-o tunică azurie, își întorcea către el profilul tras la față, pe care strălucea seninul ochi migdalat.

Ergueta a fost cuprins de o mare amărăciune, nu putea să îngenuncheze, „pentru că un pește își păstrează întotdeauna ținuta“ și nu îngenunchează în fața unui tâmplar evreu, dar a simțit că un suspin îi stoarce sufletul și în liniște a întins brațele unite prin degete spre zeul tăcut.

Simțea că toată nerușinarea i se impregnează de evlavie față de el.

Fără să scoată o vorbă, îl privea pe Iisus oprit pe stâncărie. Ochii lui Ergueta s-au umplut de lacrimi. Îi părea rău că nu e acolo cineva cu care să se bată, ca să-i demonstreze Domnului cât îl iubește și tăcerea i-a părut atât de insuportabilă, că, biruindu-și teribila buimăceală, a implorat cu sfială:

— Eu aș vrea să fiu altfel, dar nu pot.

Iisus îl privea.

— Credeți-mă… mi-e nu știu cum să vă spun că vă iubesc mult.

Ergueta i-a întors spatele, a făcut trei pași, apoi, întorcându-se, s-a oprit.

— Am comis toate păcatele și multe înșelă… prostii… aș vrea să mă căiesc și nu pot… aș vrea să îngenunchez… desigur, să vă sărut picioarele dumneavoastră, care ați fost crucificat pentru noi… Ah! Dacă ați ști toate lucrurile pe care am vrut să vi le spun și îmi scapă… și vă iubesc totuși. Să fie oare pentru că vorbim de la om la om?

Iisus îl privea.

Un zâmbet nou a înfrumusețat chipul lui Iisus.

Ergueta a tăcut o clipă, apoi, îmbujorat, a murmurat timid:

— Oh! Ce bine că sunteți dumneavoastră, a exclamat înnebunit de bucurie Ergueta. Ce bine! Dumneavoastră ați binevoit să-mi zâmbiți mie, păcătosul… Vă dați seama? Ați zâmbit. Lângă dumneavoastră, credeți-mă, mă simt un băiat, un „țânc“. Aș vrea să vă ador toată viața, să vă fiu gardă de corp. Acum n-am să mai păcătuiesc, toată viața am să mă gândesc la dumneavoastră și să se păzească acela ce se va îndoi de dumneavoastră… îi frâng sufletul…

Iisus îl privea.

Atunci Ergueta, vrând să ofere ce avea mai bun, a zis:

— Eu îngenunchez în fața dumneavoastră.

A înaintat câțiva pași și, ajungând în fața lui Iisus, și-a înclinat capul, a sprijinit un genunchi pe pietrele aurii, avea de gând să se prosterneze când Iisus și-a întins mâna străpunsă, și-a pus-o pe umărul lui și a spus:

— Vino. Urmează-mă mereu și nu mai păcătui, căci sufletul îți este frumos ca al îngerilor care-l proslăvesc pe Domnul.

A vrut să vorbească, dar golul și tăcerea îl înconjurau vertiginos. Ergueta a înțeles că pătrunsese în cunoașterea lui Dumnezeu. Era cât se poate de limpede, căci, întorcându-se din pricina unor cuvinte nedeslușite ce se auzeau în sala întunecată, un nebun mut din naștere a exclamat, privindu-l uimit:

— Parcă ai veni din cer.

Ergueta l-a privit uluit.

— Da, căci ai o roată de lumină în cap, aidoma sfinților.

Ergueta, năpădit de o spaimă suavă, s-a rezemat de zid.

Un nebun chior, care până atunci stătuse tăcut, a exclamat:

— Minune… tu faci minuni. I-ai redat vorbirea mutului.

Discuția a deșteptat un al treilea posedat, care omora cât era ziua de mare păduchi imaginari între degetele pline de bătături, și bărbosul, întorcându-și chipul palid, a spus:

— Tu ai venit să învii morții…

— Și să redai vederea orbilor, a întrerupt mutul.

— Și chiorilor, i-a asigurat nebunul căruia îi lipsea un ochi, pentru că acum văd pe partea asta.

Mutul, susținându-și bustul cu cele două brațe sprijinite pe saltea, a continuat:

— Dar tu nu ești tu, ci Dumnezeu care este în trupul tău.

Ergueta, buimăcit, a afirmat:

— E adevărat, fraților… nu sunt eu… ci Dumnezeu care e în mine… Cum aș putea eu, mizerabil amator de bordeluri, să fac

miracole?

— De ce nu mai faci un miracol?

— Eu n-am venit pentru asta, ci ca să predic cuvântul Dumnezeului Viu.

Ucigașul de păduchi și-a așezat talpa unui picior pe genunchiul celuilalt și a insistat dușmănos:

— Ar trebui să faci o minune.

Mutul și-a depus perna pe dușumea și, așezându-se pe ea, a spus:

— Eu nu mai vorbesc.

Ergueta și-a strâns tâmplele, năucit de ceea ce vedea. Chiorul a meditat amabil:

— Da, tu ar trebui să învii mortul ăla.

— Dar nu-i nici un mort aici!

Chiorul a înaintat șchiopătând până la Ergueta, l-a luat de un braț și, aproape târându-l, l-a dus până la un pat din față, unde zăcea încremenit un omuleț cu capul rotund și nas enorm.

Mutul s-a apropiat strângând din buze.

— Nu vezi că e mort?

— A murit în după-amiaza asta, a bombănit chiorul.

— Vă spun că omul ăsta nu e mort, a exclamat iritat Ergueta, convins că ceilalți își bat joc de el; dar ucigașul de păduchi a sărit din patul lui, s-a apropiat de celălalt pat, s-a aplecat asupra omulețului cu cap rotund și l-a împins, încât corpul imobil al acestuia a căzut, răsunând înfundat pe podea, rămânând între cele două paturi cu picioarele în sus, asemănător coroanei în formă de furcă a unui copac recent curățat de ramuri uscate.

— Ai văzut că e mort?

Cei patru nebuni zăboveau consternați în jurul picioarelor ca o coroană de copac, încadrați de dreptunghiul albastru al lunii, cu cămășile umflate de vânt.

— Ai văzut că e mort? a repetat bărbosul.

— Fă o minune, a implorat chiorul. Cum o să credem în El dacă tu nu faci o minune? Ce te costă s-o faci?

Mutul, înclinându-și brusc capul, îi făcea semne de încuviințare lui Ergueta.

Grav s-a arcuit asupra cadavrului, avea de gând să rostească cuvintele de Viață, dar deodată zidurile sălii au rotit planurile cubului în fața ochilor lui, un vânt neguros i-a șuierat în urechi și a avut din nou timp să vadă cei trei nebuni încadrați de dreptunghiul albastru al lunii, cu cămășile umflate de vânt, în vreme ce el aluneca pe o tangentă ce tăia turnantul vârtej de tenebre, în inconștiență.

SINUCIGAȘUL

Erdosain a zăbovit poate o oră la picioarele Șchioapei. Emoțiile anterioare i se dizolvau în actuala toropeală. Se simțea străin de tot ce se întâmplase în cursul zilei. Angoasa și reaua-voință i se întăreau în piept ca noroiul sub soare. Cu toate acestea, stătea neclintit, supus puterii somnolenței obscure ce i se desprindea din istovire. Dar fruntea i se încrețea. Prin ceață și prin negură îi creștea cealaltă desperare, teama deznădăjduită de a se vedea pierdut ca o fantasmă pe marginea unui dig de granit. Apele cenușii trasau dâre de diferite înălțimi, care țâșneau în direcție opusă. Șalupe de fier duceau oameni nedeslușiți spre îndepărtate emporii. Mai erau acolo o femeie dichisită ca o *cocotte*, cu panglica de la pălărie de diamante, care își sprijinea coatele pe masa unei taverne și își strângea obrajii între degetele pline de inele. Și, în timp ce ea vorbea, Erdosain se scărpina în vârful nasului. Dar, pentru că atitudinea aceasta nu era explicabilă, Erdosain și-a amintit că apăruseră patru adolescente cu rochiile până la genunchi și cu părul galben ciufulit în jurul chipurilor ca de cal. Și cele patru

adolescente, trecând pe lângă el, au întins o farfurioară. Atunci Erdosain s-a întrebat: „Este cu putință să poată mânca făcând doar asta?“. Vedeta, *cocotte*, care sub bărbie avea o gușă de briliante, i-a răspuns că da, că acele patru adolescente trăiau cerșind și a început să vorbească de un prinț rus, cu vocea foarte feminină, al cărui fel de viață, deși ea încerca să-i găsească pereche, nu se potrivea cu al celor patru adolescente. Și abia în clipa aceea a fost Erdosain în stare să-și explice în mod satisfăcător din ce motiv se scărpina în vârful nasului când vorbea prețioasa.

Dar tristețea i-a crescut când a văzut oamenii tăcuți întorcând capul, suindu-se în vagoanele unui convoi lung, cu toate jaluzelele trase. Nimeni nu întreba de itinerare și nici de gări. La douăzeci de pași de acolo, un deșert de praf își întindea granița întunecată. Nu se zărea locomotiva, dar a auzit durerosul scârțâit al lanțurilor când s-au slăbit frânele. Putea să alerge, trenul aluneca agale, să-l ajungă, să se cațere pe scară și să rămână un moment pe platforma ultimului vagon, văzând cum convoiul prinde viteză. Erdosain mai avea timp să se îndepărteze de solitudinea aceea cenușie fără orașe obscure... dar, imobilizat de enorma angoasă, a zăbovit acolo, contemplând cu un suspin înăbușit în gâtlej cel din urmă vagon cu ferestrele închise riguros.

Când l-a văzut intrând în curba traverselor ce acoperea zidul de ceață, a înțeles că rămăsese singur pentru totdeauna în deșertul de cenușă, că trenul n-are să se întoarcă niciodată, că are să alunece mereu mai departe taciturn, cu toate jaluzelele vagoanelor coborâte ermetic.

Și-a retras domol fața de pe genunchii Hipólitei. Nu mai ploua. Avea picioarele înghețate, îl dureau articulațiile. A privit o clipă chipul femeii adormite, estompat în lumina albăstruie care intra prin geamuri, și cu o extraordinară precauție s-a

sculat în picioare. Cele patru adolescente cu chip ca de cal și cu părul galben încrețit erau încă în el. A gândit:

„Trebuia să mă omor“… Dar, observând părul roșu al femeii adormite, ideile i-au luat altă direcție, mai anevoioasă: „Trebuie să fie crudă. Și aș putea s-o omor, totuși“. A apăsat mânerul revolverului în buzunar. „Ar fi de ajuns un glonț în craniu. Glonțul este de oțel și ar face doar o găurică. Dar, e adevărat, i-ar sări ochii din orbite și poate că nasul i-ar sângera. Sărman suflet! Trebuie să fi suferit mult. Dar trebuie să fie crudă.“

O rea-voință prudentă l-a făcut să se aplece asupra ei. Pe măsură ce o privea pe adormită, ochii îi dobândeau o fixitate de alienat, iar cu mâna în buzunar ridica percutorul, apăsând pe trăgaci. Un tunet a răsunat în depărtare, iar strania incoerență care-i învăluia creierul ca un văl l-a părăsit; cu nenumărate precauții și-a luat impermeabilul, a închis obloanele, evitând scârțâitul balamalelor, și a ieșit.

Coborând treptele, a recunoscut cu bucurie că îi e foame.

S-a îndreptat spre unul dintre multele chioșcuri cu friptură de vacă de lângă piața Spineto și a străbătut în grabă câteva străzi.

Luna se rostogolea pe creasta violetă a unui nor, pe alocuri cărările, în lumina lunii, păreau acoperite de planșe de zinc, în adâncurile bălților scânteia argintul mort și apa curgea cu șuierat de vârtej, lingând cordoanele de granit. Atât de umedă era partea carosabilă, că pietrele de pavaj păreau soldați obținuți prin topirea recentă a staniului.

Erdosain intra și ieșea din umbrele albastre ce tăiau pieziș fațadele. Mirosul de jilăveală comunica singurătății matinale o oarecare dezolare maritimă.

Nu încăpea îndoială că nu era zdravăn la cap. Încă îl preocupau cele patru adolescente cu chip ca de cal și marea sinistră cu valurile de fier. Miasma grea de ulei ars pe care-l

vomita ușa galbenă a unei lăptării i-a făcut greață și atunci, răzgândindu-se, s-a îndreptat spre un bordel de care și-a amintit că se află pe strada Paso, dar, când a ajuns, ușa era deja închisă și, descumpănit, tremurând de frig, cu gust de sulfat de cupru în gură, a intrat într-o cafenea unde tocmai se ridicaseră perdelele metalice. După o așteptare îndelungată, i-au adus ceaiul pe care îl ceruse.

S-a gândit la femeia adormită. A închis ochii pe jumătate și, sprijinindu-și capul pe zid, s-a lăsat și mai neconsolat în voia mâhnirilor lui.

Nu suferea pentru el, omul înscris cu un nume în registrul civil, ci conștiința lui, îndepărtându-se de corp, i-l privea ca pe al unui străin și își zicea:

— Cui are să-i fie milă de om?

Și cuvintele acestea, pe care gândurile lui izbuteau să le capteze, îl tulburau umplându-l de dureroasă duioșie față de aproapele invizibil.

— Să cazi… să cazi din ce în ce mai jos. Și totuși, alți oameni sunt fericiți, își găsesc dragostea, dar toți suferă. Doar că unii își dau seama și alții nu. Unii o atribuie lucrurilor pe care nu le au. Dar ce vis stupid este acesta. Totuși, chipul ei era frumos. Aveau logică vorbele ei despre prințul aventurier. Ah! Să poți dormi în adâncul mării, într-o cameră de plumb cu geamuri groase. Să doarmă ani și ani în vreme ce nisipul se adună. Și să doarmă. De aceea are dreptate Astrologul. Are să vină o zi când oamenii vor face revoluția, pentru că au nevoie de un Dumnezeu. Oamenii se vor declara în grevă până când Dumnezeu are să-și manifeste prezența.

Un amar miros de cianură a ajuns până la el; și, percepând prin pleoape lumina lăptoasă a dimineții, s-a simțit diluat de parcă s-ar fi aflat pe fundul mării și nisipul ar fi suit indefinit pe coliba lui de plumb. Cineva l-a bătut pe spate.

A deschis ochii când băiatul de la cafenea îi spunea:

— Aici nu se poate dormi.

Avea de gând să răspundă, dar servitorul s-a îndepărtat ca să se ducă să trezească alt adormit. Era acela un bărbat robust, care-și lăsase capul cărunt să-i cadă pe brațele încrucișate deasupra mesei.

Dar adormitul nu reacționa la cuvintele băiatului și atunci a venit patronul, uimit, un ins cu enorme mustăți pe oală, și l-a scuturat în asemenea hal pe client, că acesta a rămas încovoiat pe scaun, fără să cadă, pentru că îl susținea marginea mesei.

Erdosain s-a ridicat surprins, în timp ce patronul și chelnerul, privindu-se, îl observau cu coada ochiului pe ciudatul client.

Adormitul a rămas în absurda poziție. Capul căzut pe un umăr lăsa să i se vadă fața turtită, mușcată de vărsat, cu cercurile negre ale unor ochelari fumurii. Un fir de salivă roșiatică îi mânjea cravata verde, scăpându-i dintre buzele albăstrui. Cotul necunoscutului apăsa pe masă o foaie de hârtie scrisă. Au înțeles că e mort. Au sunat la poliție, dar Erdosain nu se mișca de acolo, curios să vadă spectacolul sinistrului sinucigaș cu ochelari negri, a cărui piele se acoperea încet de pete albastre. Și mirosul de migdale amare, înțepenit în aer, părea să iasă din mandibulele deschise.

A sosit un subaltern de la poliție, apoi un sergent, mai târziu doi agenți și un ofițer inspector, iar persoanele menționate dădeau târcoale în jurul mortului, de parcă ar fi fost o vită. Deodată subalternul, adresându-i-se ofițerului inspector, a zis:

— Nu știți cine e?

Sergentul a scos din buzunarul cadavrului nota de plată de la un hotel, câteva monede, un revolver și trei scrisori sigilate.

— Așa-i că ăsta-i ăl de-a omorât-o pe fata de pe strada Talcahuano?

I-au dat mortului jos ochelarii și acum i se vedeau ochii, pupilele sașii, cu corneea întoarsă în sus, cu pleoapele înroșite de parcă ar fi plâns lacrimi de sânge.

— Nu v-am spus? a continuat subalternul. Iată-i cartea de identitate.

— S-ar fi dus la Ushuaia pe viață.

Erdosain, auzind cuvintele acestea, și-a adus aminte ca și cum ar fi trecut mult timp că citise despre asta. (Însă nu era așa. În dimineața anterioară aflase dintr-un ziar.) Mortul era un escroc. Și-a părăsit soția și cinci copii ca să trăiască în concubinaj cu altă femeie cu care avea trei copii, dar cu două nopți în urmă, poate sătul de concubină, s-a dus într-un hotel de pe strada Talcahuano în compania unei tinerele de șaptesprezece ani, noua amantă. Și în zori, la ora la trei, i-a acoperit ușor capul cu o pernă, trăgându-i un glonț în ureche. Nimeni n-a auzit nimic în hotel. La opt dimineața criminalul s-a îmbrăcat, a lăsat ușa întredeschisă și, chemând camerista, i-a spus să n-o trezească pe doamna până la zece, pentru că e foarte obosită. Apoi a ieșit și abia la douăsprezece a fost descoperită moarta.

Dar ce l-a impresionat extraordinar pe Erdosain a fost să știe că asasinul stătuse cinci ore în compania moartei, cinci ore alături de cadavrul tinerelei în singurătatea nopții... și că trebuia s-o fi iubit mult.

Dar el nu gândise același lucru acum câteva ore în fața femeii cu părul roșu? Era oare o reminiscență inconștientă sau sinucigașul încovoiat acolo?...

A ajuns mașina de la Asistență Publică și au luat mortul.

După aceea l-au interogat. Erdosain a declarat puținul pe care îl știa ca martor și a ieșit intrigat în stradă. O întrebare nedeslușită și dureroasă îi pătrunsese în adâncul conștiinței.

Își aducea acum aminte că mortul avea manșetele

pantalonilor murdare de noroi, cămașa murdară și umedă, și totuși, cum izbutise să se facă iubit de tinerica pe care o omorâse? Asta însemna oare că dragostea există? În ciuda celor două femei și a celor opt copii împrăștiați și a vieții desfrânate de hoț și de escroc, criminalul iubea. Și l-a imaginat în noaptea neprimitoare, acolo, în hotelul frecventat de prostituate și indivizi de profesie indefinită, într-o cameră cu tapet de hârtie sfâșiat, privind pe perna îmbibată cu sânge chipul de ceară al fetei, care se răcea. Cinci ore sumbre contemplând moarta, care înainte îl strângea între brațele goale. Gândind astfel a ajuns în piața Once, chinuitor de stupefiat.

Era cinci dimineața. A intrat în gară, s-a uitat în jur și, pentru că nu-i era somn, s-a refugiat într-un colț al sălii de așteptare.

La opt l-a deșteptat din somnul său profund zgomotul făcut de un pasager cu valizele. S-a frecat cu pumnii la pleoapele dureroase. Pe un cer fără nori strălucea soarele.

A ieșit, ca să se urce într-un tren în direcția Constitución. Astrologul îl aștepta în gara Témperley. Silueta sa robustă în pardesiu, cu pălăria trasă pe ochi și cu mustața căzută în stil francez, a fost remarcată numaidecât de Erdosain.

— Sunteți foarte palid, a spus Astrologul.

— Sunt palid?

— Galben.

— Am dormit prost… și, colac peste pupăză, am văzut o sinucidere în dimineața asta…

— Bine, poftiți cecul.

Erdosain l-a examinat. Era de cincisprezece mii trei sute șaptezeci și trei de *pesos*; la purtător, dar datat cu două zile în urmă.

— De ce l-ați antedatat?

— Are să inspire mai multă încredere. Funcționarul de la

bancă știe că, dacă cecul acesta s-ar fi pierdut, la ora la care dumneavoastră vă prezentați să-l încasați ar exista deja ordin de sechestru.

— A protestat?…

— Nu… zâmbea. Omul ăsta are de gând să ne bage-n pușcărie pe toți… Ah!… înainte de a vă duce la bancă, duceți-vă la o frizerie și bărbieriți-vă…

— Celălalt e prevenit?

— Nu, când vine momentul, îl trezim.

Mai erau câteva minute până la sosirea trenului. Erdosain l-a privit surâzând pe Astrolog și a zis:

— Ce ați face dumneavoastră dacă eu aș fugi?

Celălalt, cu degetele desfăcute, și-a pipăit mustața și apoi:

— E la fel de imposibil ca trenul care vine aici să nu oprească aici.

— Dar s-o admitem un moment.

— Nu pot. Dacă pentru un moment aș admite asta, nu ați fi dumneavoastră cel care se duce să încaseze cecul… Ah!… Cine era cel care s-a sinucis în dimineața asta?

— Un asasin. Ciudat. A omorât o fată care nu voia să trăiască cu el.

— Forțe pierdute.

— Dumneavoastră ați fi în stare să vă omorâți?

— Nu… Înțelegeți că eu sunt menit unui sfârșit mai măreț.

Erdosain a lansat o întrebare stranie:

— Spuneți-mi, dumneavoastră credeți că roșcatele sunt crude?

— Nu chiar așa… dar mai degrabă asexuale; de aici faptul că răceala cu care examinează lucrurile dă o impresie acră. Peștele Melancolic îmi povestea că în îndelungata lui carieră de „bordelez“ a cunoscut foarte puține prostituate cu părul roșu… Știți ce trebuie să faceți. Nu uitați să vă bărbieriți. Duceți-vă la

bancă la unsprezece, nu înainte. Dumneavoastră mâncați cu mine astăzi, nu?

— Da, la revedere.

În urma lui Erdosain a urcat Maiorul, care i-a făcut un semn prietenos Astrologului. Erdosain nu l-a văzut.

Cufundat în fotoliul lui, Erdosain s-a gândit:

— E un om extraordinar. Cum naiba a intuit că n-am să-l înșel. Dacă o nimerește în celelalte lucruri ca în ăsta, are să triumfe.

Biruit de balansarea trenului, a adormit din nou.

În spatele lui stătea Maiorul. La bancă, cu inima bătându-i cu putere, s-a dus la ghișeu când funcționarul plătitor l-a chemat:

— Vreți mare sau mărunt?

— Mare.

— Semnați.

Erdosain a semnat pe dosul cecului. A crezut că i se va cere cartea de identitate, dar angajatul, nepăsător, cu brațele protejate de manșete de lustrin, a numărat zece bancnote de o mie de *pesos*, cinci de cinci sute și restul în monedă măruntă. Cu toate că Erdosain dorea să fugă de frică, a numărat banii scrupulos, i-a pus în portmoneu, l-a băgat pe acesta în buzunarul pantalonilor, apucându-l cu putere, și a ieșit în stradă.

Între păduri de nori albi apărea, aidoma metalului proaspăt spălat, o cochilie de cer. Erdosain s-a simțit fericit. S-a gândit că, în alte clime și sub un cer mereu albastru precum cel pe care îl contempla, trebuiau să existe femei singulare, cu plete bogate și chipuri netede, cu ochi mari migdalați, umbroși în negura genelor lungi. Și că aerul veșnic parfumat are să iasă din grotele dimineții până în capetele străzilor din orașe, răspândite prin iarba din grădini, depășind cu turnurile lor sferice crestele cu

panașuri ale parcurilor și teraselor.

Și chipul romboidal al Astrologului, cu vârfurile mustăților căzute de-a lungul comisurilor buzelor și cu pălăria de birjar, l-a entuziasmat; apoi a chibzuit că unit cu societatea și-ar putea continua experimentele de electrotehnică și acum străbătea străzile ca un împărat scăpătat, fără a băga de seamă că prestanța sa seducea călcătoresele care treceau cu coșul sub braț și emoționa croitoresele de pantaloni care se întorceau de la magazine cu poveri grele.

Are să inventeze Trăsnetul Morții, un sinistru fulger violet ai cărui milioane de amperi ar topi oțelul din *dreadnoughts*, așa cum topește un cuptor o bucată de ceară, și ar arunca în aer orașele de portland, de parcă le-ar zdruncina vulcani de trinitrotoluen. Se vedea prefăcut în Stăpânul Universului. Cu o scrisoare categorică ar convoca Ambasadorii Marilor Puteri. S-ar afla într-un nemăsurat salon cu ziduri de sticlă al cărui mijloc ar fi ocupat de o masă rotundă. În jur, cufundați în fotolii, stăteau bătrânii diplomați, capete cărunte, chipuri plumburii, cu priviri dure și disimulate. Unii băteau cu capătul creionului în sticla mesei, alții fumau în tăcere și un negru uriaș în livrea verde stătea neclintit lângă catifeaua roșie a draperiilor ce acopereau intrarea.

Și el! Erdosain, Augusto Remo Erdosain, fost hoț, fost încasator, se ridica. Bustul său modelat de un sacou negru cu două rânduri de nasturi se reflecta în sticla mesei cu cele patru degete ale mâinii drepte în buzunar și ținând în stânga niște hârtii. În picioare, examina cu ochi glaciali chipul impasibil al Ambasadorilor. O paloare îngrozitoare îl imobiliza cu frigul ei delicios. Eroi din toate epocile supraviețuiau în el. Ulise, Demetrius, Hanibal, Loyola, Napoleon, Lenin, Mussolini treceau prin fața ochilor lui ca niște mari roți arzătoare și se pierdeau într-un povârniș al pământului solitar sub un crepuscul ce nu

mai era terestru.

Cuvintele îi cădeau în sunete scurte, cu ciocniri solide de oțel. Și, sedus de teatralitatea spectacolului, se contempla într-o imaginară oglindă, înfiorat și mânios.

Impunea condiții.

Statele trebuiau să-i predea flotele de război, mii de tunuri și grămezi de puști. Apoi din fiecare rasă se vor selecta câteva sute de oameni, vor fi izolați pe o insulă și restul omenirii va fi distrusă. Trăsnetul va arunca în aer orașele, va pustii câmpurile, va preface în cenușă rasele și pădurile. Se va pierde pentru totdeauna amintirea oricărei științe, a oricărei arte și frumuseți. O aristocrație de cinici, tâlhari suprasaturați de civilizație și de scepticism, va pune mâna pe putere, cu el în frunte. Și, întrucât omul, ca să fie fericit, are nevoie să-și clădească speranțele pe o minciună metafizică, ei vor întări clerul, vor instaura o inchiziție ca să reteze orice erezie ce ar submina temeliile dogmei sau omogenitatea de credință care ar fi absoluta unitate a fericirii umane, iar omul, restituit stării primitive a societății, s-ar ocupa ca pe vremea faraonilor cu treburile agricole. Minciuna metafizică i-ar reda omului fericirea pe care cunoașterea i-a uscat-o când abia răsărea în inimă. Cuvintele îi cădeau cu sunete scurte și seci, ca loviturile dintre cuburile de oțel. Și le spunea Ambasadorilor:

— Orașul nostru, al Regilor, va fi de marmură albă și se va afla pe malul mării. Va avea un diametru de șapte leghe și cupole de cupru roz, lacuri și păduri. Acolo vor locui sfinții din oficiu, patriarhii șarlatani, magii escroci, zeițele apocrife. Orice știință va fi magie. Medicii vor merge pe drumuri deghizați în îngeri și, când oamenii se vor înmulți prea mult, ca pedeapsă pentru crimele lor, luminoși dragoni zburători vor vărsa în aer vibrioni de holeră asiatică.

— Omul va trăi într-o deplină etapă de miracol și va fi

milionar al credinței. Noaptea vom proiecta în nori, cu reflectoare puternice, „intrarea celui Drept în Cer“. Vă imaginați? Brusc, deasupra munților se ivește un trăsnet verde și lila, iar norii se acoperă cu o grădină unde aerul alb plutește ca fulgii de zăpadă. Un înger cu aripi de culoare roz străbate pământurile, se oprește în fața parmaclâcului Raiului și cu brațele deschise îl primește pe „cel Drept“, un om din popor, cu pălărie turtită, cu barbă lungă și cu ciomag. Înțelegeți dumneavoastră, șmecheri, profesioniști, cinici și iluștri? Înțelegeți? Îngerul cu aripile roz îl primește pe omul care pe pământ nădușește și suferă. Vă dați seama ce genială îmi este ideea, ce minunat miracolul facil? Și mulțimile îl vor adora în genunchi pe Dumnezeu și cerul doar pentru noi nu va exista, bandiți triști care avem puterea, știința și adevărul zadarnic.

Tremura când vorbea.

— Vom fi ca zeii. Vom da oamenilor miracole nemaipomenite, frumuseți desfătătoare, divine minciuni, le vom dărui convingerea într-un viitor atât de extraordinar, încât toate promisiunile preoților vor fi palide față de realitatea minunii apocrife. Și atunci, ei vor fi fericiți... Înțelegeți, tâmpiților?

Dintr-o izbitură, un hamal l-a aruncat într-un zid. Erdosain s-a oprit înspăimântat, a pipăit banii convulsiv în buzunar și, înflăcărat, cuprins de o bucurie feroce, aidoma unui pui de tigru liber într-o pădure de cărămidă, a scuipat pe fațada unei case de modă, spunând:

— Vei fi al nostru, orașule.

În urma lui mergea Maiorul.

OCHEADA

În Témperley îl aștepta Astrologul. Un zâmbet plin de bunătate îi ilumina chipul. Erdosain aproape că i-a alergat în

întâmpinare, dar celălalt, apucându-l de brațe, l-a oprit un moment privindu-l în ochi, apoi, tutuindu-l, lucru pe care nu-l făcuse niciodată, l-a întrebat:

— Ești mulțumit?

Erdosain s-a îmbujorat. În clipa aceea un dublu mister i-a fost revelat în conștiință. Omul acela nu mințea, se simțea atât de prieten cu el, încât acum ar fi vrut să stea de vorbă la nesfârșit, să-i povestească amănuntele cele mai intime ale vieții sale nefericite și abia a izbutit să îngaime:

— Da, sunt foarte mulțumit.

Astrologul s-a oprit un moment pe peronul gării. Acum îi vorbea cu dumneavoastră ca de obicei.

— Știți? Mulți avem în noi un supraom. Supraomul este voința la randament maxim, impunându-se peste toate normele morale și executând actele cele mai teribile, ca un fel de bucurie ingenuă… aidoma jocului inocent al cruzimii.

— Da, și nu mai simți frică și nici angoasă, e ca și cum ai merge pe deasupra norilor.

— Firește, ideal ar fi să trezim în mulți oameni ferocitatea jovială și ingenuă. Nouă ne revine inaugurarea erei Monstrului Inocent. Totul se va face, nu încape îndoială. Este chestiune de timp și de îndrăzneală, dar, când își vor da seama că spiritul li se afundă în latrina acestei civilizații, înainte să se înece se vor abate din drum. Omul nu a înțeles că e bolnav de lașitate și de creștinism.

— Dar dumneavoastră nu voiați să creștinați omenirea?

— Nu de-a valma… dar, dacă proiectul acesta dă greș, o luăm pe drumul contrar. Noi n-am stabilit încă nici un principiu, iar cel mai practic va fi să acaparăm principiile cele mai opuse. Ca într-o farmacie, vom avea minciunile perfecte și diverse, etichetate pentru bolile cele mai fantastice ale intelectului și ale sufletului.

— Știți că dumneavoastră îmi păreți nebunul de la uzină, cum vă spunea ieri Barsut?

— Ceea ce numim nebunie este neobișnuința cu gândirea celorlalți. Vedeți, dacă hamalul ăla v-ar mărturisi idile care-i trec prin cap, dumneavoastră l-ați închide la balamuc. Desigur, ca noi trebuie să fie puțini… esențial este ca din faptele noastre să luăm vitalitate și energie. Acolo este salvarea.

— Și Barsut?

— Nici nu bănuiește ce-l așteaptă.

— Și cum îl veți elimina?

— Bromberg are să-l stranguleze… Nu știu, e o chestiune care nu mă privește.

Sub soare, ocolind bălțile, se îndreptau spre casă. Și Erdosain își zicea: „Și orașul nostru, al Regilor, va fi de marmură albă și se va afla pe malul mării… și vom fi ca zeii“. Privindu-l cu ochi strălucitori, și-a întrebat însoțitorul:

— Știți că într-o zi vom fi ca zeii?

— Asta nu înțeleg oamenii dobitoci. Au ucis zeii. Dar va veni o zi când vor alerga pe drumuri strigând: „Îl vrem pe Dumnezeu, avem nevoie de Dumnezeu“. Ce barbari! Eu nu-mi explic cum au putut să-l omoare pe Dumnezeu. Dar noi îi vom reînvia… vom inventa niște zei frumoși… supercivilizați… și ce diferită are să fie atunci viața!

— Și dacă totul va da greș?

— Nu contează… are să vină altul… are să vină altul care să mă înlocuiască. Așa trebuie să se întâmple. Singurul lucru pe care trebuie să-l dorim este ca ideea să germineze în imaginații… în ziua când va fi în multe suflete, se vor întâmpla lucruri superbe.

Erdosain era uimit de seninătatea sa.

Nu se mai temea de nimic și și-a amintit de salonul Ambasadorilor, iar privirea dușmănoasă i s-a concentrat asupra

tulburării bătrânilor diplomați, capete cărunte, chipuri plumburii, cu priviri dure și disimulate, și atunci, fără a se putea stăpâni, a exclamat:

— Ce atâtea „măciuci în buci“ ca să-i frângem gâtul dobitocului ăluia!

Celălalt l-a privit surprins.

— Sunteți agitat sau vă supărați singur, ca elefanții?

— Nu, mă calcă pe nervi povara vechilor scrupule.

— Așa sunt tinerii, a replicat Astrologul. Viața dumneavoastră e asemănătoare cu a unei pisici într-o ușă întredeschisă.

— Asist la execuție?

— Vă interesează?

— Mult.

Dar, trecând de poarta gospodăriei, greața i-a năpădit stomacul și a simțit în gâtlej reflexul gastric al vomei. Abia se ținea pe picioare. În ochii lui formele erau învăluite într-o ceață lăptoasă. Din articulații îi atârnau brațele cu o greutate de membre de bronz. Mergea fără conștiința distanței; aerul i-a părut că se vitrifica, solul i se ondula sub picioare, câteodată verticalitatea copacilor se prefăcea într-un zigzag în ochii lui. Respira anevoie, avea limba foarte uscată și zadarnic încerca să-și umezească buzele ca de pergament și beregata arzătoare, doar rușinea și un efort de voință îl țineau în picioare.

Când a întredeschis ochii, cobora pe scara magaziei de trăsuri în compania lui Bromberg.

Insul care a văzut-o pe Moașă mergea ca prostit, cu părul răvășit. Pantalonii îi erau susținuți superfluu de curea și o bucată din cămașa albă ca un colț de batistă îi ieșea din șliț. Și își astupa gura cu pumnul, căscând de mama focului. Dar privirea sa somnoroasă, rătăcită părea străină atitudinii de bădăran. Erau frumoși ochii lui, serioși și incoerenți ca ai

marilor dobitoace, între pleoapele care clipeau mereu, umbrindu-i cearcănele pe un rotund și fin chip de fecioară. Erdosain l-a scrutat, dar celălalt a părut să nu-l vadă, cufundat în magnifica sa incoerență. Apoi s-a uitat năucit la Astrolog, acesta i-a făcut un semn cu capul și după ce a deschis lacătul au intrat toți trei în grajd.

Barsut s-a ridicat dintr-un salt: avea de gând să vorbească. Bromberg a descris o curbă în aer și o ciocnire de cranii cu lemnele a răsunat în magazie. În praf soarele întindea un romb galben. Din grămada nedeslușită se făceau auzite sforăieli surde. Erdosain urmărea cu curiozitate crudă lupta și deodată din centura lui Bromberg, care era arcuit deasupra lui Barsut cu brațele enorme încordate ținându-i ceafa la pământ, s-au desprins pantalonii, el rămânând cu fesele albe la vedere și cu cămașa pe spate. Și surda sforăială nu s-a mai auzit. S-a lăsat tăcerea o clipă, în vreme ce asasinul, pe jumătate gol, imobil, strângea și mai tare beregata mortului.

Erdosain privea, nimic mai mult.

Astrologul aștepta cu ceasul în mână. Așa au rămas două minute, care în sinea lui Erdosain n-au avut durată.

— Gata, s-a făcut.

Stângaci, cu părul lipit de frunte, Bromberg s-a întors și, fără a-și opri asupra nimănui privirea disparată, și-a apucat îmbujorat talia pantalonilor și i-a încheiat în grabă.

Ieșise din magazia de trăsuri asasinul. Erdosain l-a urmat, iar Astrologul, care era ultimul, s-a întors să-l privească pe cel strangulat.

Acesta zăcea pe jos, cu capul îndreptat spre tavan, mandibulele destinse și limba lipită de vârful buzelor, a căror comisură descoperea dinții.

În situația aceasta s-a întâmplat ceva straniu, de care nu și-a dat seama Erdosain. Astrologul, oprindu-se sub lintoul

magaziei, și-a întors chipul către mort și atunci Barsut, înălțându-și umerii până la urechi, și-a întins gâtul și, uitându-se la Astrolog, i-a făcut cu ochiul. Acesta și-a atins borul pălăriei cu degetul arătător și a ieșit să se alăture lui Erdosain, care, neputându-se stăpâni, a exclamat:

— Și asta e tot?

Astrologul a înălțat spre el o privire batjocoritoare.

— Dar dumneavoastră credeați că „asta“ e ca la teatru?

— Și cum îl veți face să dispară?

— Dizolvându-l în acid azotic. Am trei damigene. Dar, ca să vorbim de toate, aveți vești despre trandafirul de cupru?

— Da, a ieșit cât se poate de bine. Familia Espila e foarte mulțumită. Chiar azi-noapte am văzut o excelentă mostră.

— Bine, să mâncăm... că merităm din plin.

Dar, când erau gata să intre în sufragerie, Astrologul a zis:

— Cum... nu ne spălăm pe mâini?

Erdosain l-a privit surprins și instinctiv și-a ridicat mâinile până unde i se încrucișau reverele hainei, ca să și le analizeze. Atunci, repede, în tăcere, s-au îndreptat spre baie, dându-și jos sacourile și au deschis robinetele. Erdosain a luat o bucată de săpun și, conștiincios, suflecându-și mânecile până la coate, s-a frecat cu el. Apoi și-a băgat brațele sub șuvoiul de apă și s-a șters viguros cu prosopul. Însă, înainte de a ieși, Astrologul a făcut ceva straniu.

Apucând prosopul, l-a aruncat în adâncul căzii, a luat o sticluță cu alcool, a vărsat conținutul pe el, a aprins un chibrit și preț de un minut cele două chipuri din camera întunecată au fost iluminate de flăcările albăstrui ale combustibilului ce mistuiau țesătura. După aceea n-a rămas decât o depunere negricioasă de cenușă: Astrologul a deschis un robinet, apa a curs din nou luând cu ea superficiala carbonizare și atunci s-au dus amândoi în sufragerie.

Un zâmbet ironic se ivise pe chipul lui Erdosain.

— Ați făcut ca Pilat, eh?

— Aveți dreptate, și a fost ceva inconștient.

În sufrageria umbroasă jaluzelele întredeschise lăsau să se vadă grădina. Tulpini fragede de caprifoi se cățărau până la lemnăria ferestrei. Insecte transparente alunecau în aer lângă lămâi și pereții albi se reflectau în opacitatea galbenă a podelei ceruite. Ciucurii feței de masă cădeau în jurul picioarelor pătrate ale mesei. Într-o vază etruscă, un buchet de garoafe își răspândea parfumul ușor înțepător și tacâmurile argintate străluceau pe in și pe faianță; umbrele se înfășurau încropind bucle pe convexitatea de sticlă a cupelor ori se întindeau în dâre triunghiulare pe farfurii. Pe o farfurie ovală erau crevete cu maioneză.

Astrologul a turnat vin. Mâncau în liniște. După aceea Astrologul a adus supă galbenă de gălbenușuri de ou, o tavă cu sparanghel înotând în ulei, salată de anghinare, iar mai târziu pește. La desert au avut brânză de vaci stropită cu scorțișoară și fructe.

Apoi a servit cafeaua și Erdosain i-a înmânat banii. Astrologul i-a numărat:

— Poftiți trei mii cinci sute. Faceți-vă câteva costume. Dumneavoastră sunteți băiat drăguț și e bine să fiți elegant.

— Vă mulțumesc... dar ascultați... sunt mort de somn. Am să dorm puțin. Vreți să mă treziți la cinci?

— Desigur, veniți.

Astrologul l-a însoțit până în dormitorul său. Erdosain și-a dat jos ghetele, extenuat, și-a aruncat sacoul pe speteaza patului. Un zăduf îngrozitor îi ardea pleoapele, pieptul i s-a acoperit cu o sudoare abundentă și nu s-a mai gândit la nimic.

S-a trezit când se întunecase deja, la zgomotul făcut de Astrolog ca să deschidă o jaluzea. S-a întors speriat, în timp ce

celălalt îi spunea:

— În sfârșit! Dormiți de douăzeci și cinci de ore.

Dar, pentru că părea să se îndoiască, Astrologul i-a dat ziarele proaspete și, într-adevăr, trecuseră două zile.

Erdosain a sărit din pat gândindu-se la Hipólita.

— Trebuie să plec.

— Dormeați de parcă ați fi fost mort. N-am mai văzut în viața mea pe cineva dormind așa, o asemenea oboseală, uitând până și de necesitățile naturale… dar, apropo, de unde ați scos povestea cu sinucigașul de la cafenea? Am văzut ziarele de ieri-seară și de azi-dimineață. Nici unul nu pomenește de știrea aceea. Dumneavoastră ați visat.

— Totuși, eu pot să vă arăt cafeneaua.

— Păi atunci ați visat la cafenea.

— Se poate… n-are importanță… și aia?…

— E gata.

— Totul?

— Totul.

— Și acidul?

— Îl vărsăm în gura de canal.

— Astfel că gata?…

— E ca și cum n-ar fi existat niciodată.

Când și-a luat rămas-bun de la Astrolog, acesta i-a spus:

— Veniți miercuri la cinci. Seara avem ședință. Nu uitați să vă cumpărați un costum de-a gata până vi se fac altele. Nu lipsiți, că vor fi Căutătorul de Aur, Peștele și alții, alții. Vom schimba idei și țineți minte că sunt foarte interesat de gazele asfixiante. Faceți un proiect pentru o fabrică redusă de clor și fosgen. Ah, și să vedeți dacă se poate afla ce dracu’ e gazul de muștar. Distruge orice substanță care nu e protejată de un impermeabil îmbibat în ulei.

— Fosgenul e oxiclorură de carbon.

— Nu pierdeți timpul, Erdosain. O fabrică mică. Care să poată fi folosită ca școală de chimie revoluționară. Amintiți-vă că activitățile noastre se pot împărți în trei părți. Căutătorul de Aur are să se ocupe de ce are legătură cu colonia, dumneavoastră cu industriile, Haffner cu bordelurile. Acum, că avem bani, nu trebuie să pierdem timpul. Trebuie să lucrați. Ce ziceți dacă organizăm o uzină care să ajungă să fie în Argentina ce a fost Krupp în Germania? Trebuie să avem încredere. Din chestiile noastre pot ieși multe surprize. Suntem descoperitori care nu știu decât în ansamblu încotro merg. Până și asta, cine știe!…

Erdosain și-a împlântat o secundă ochii în chipul romboidal al celuilalt, apoi, zâmbind cu ironie, a zis:

— Știți că dumneavoastră semănați cu Lenin?

Și, înainte ca Astrologul să-i poată răspunde, a ieșit.

---

[1] Un fel de pai metalic de băut *mate*, cu capătul larg, obturat și prevăzut cu găurele, prin care se strecoară infuzia (n. tr.).